

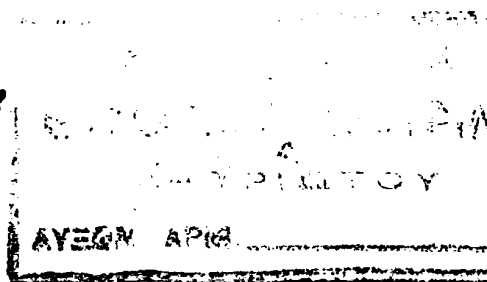
ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

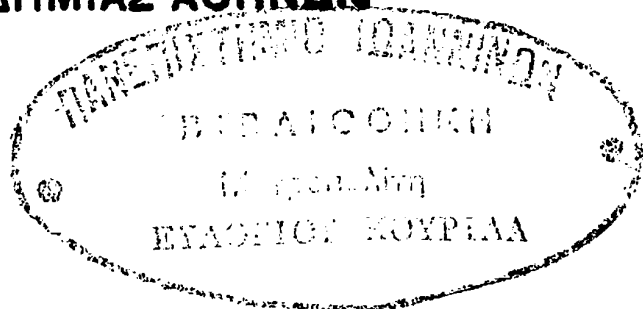
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ
(Κατὰ τριμηνίαν)

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ, ΙΕΡΑ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ
1941

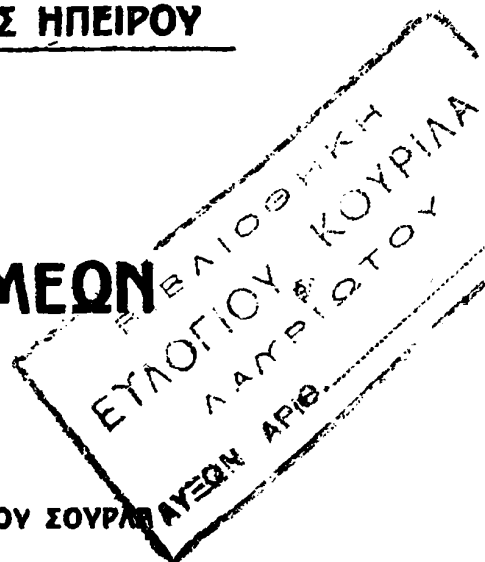

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ¹⁾

(Περίοδος 1840 — 1870)

ΥΠΟ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΑΣ

«Ἡ Ἱστοριοδιφικὴ ἔρευνα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας στὴν Ἑπείρω, δὲν ἔχει ἀκόμη ὀλοκληρωθῇ, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ μεταπηδήσουμε εἰς τὴν λεπτομερῆ ἐκθεσιν τῶν γεγονότων».

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

Α΄.

Ἡ ποθητὴ καὶ ἐξαντλητικὴ ἔρευνα ὅλων τῶν ἐπισήμων καὶ ἰδιωτικῶν Ἀρχείων ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑπείρου, δὲν ἔχει ἀκόμη τελειώσει.

Ἡ ἀποκάθαρσις ἐπίσης τῶν παλαιότερων πηγῶν καὶ βοηθημάτων—ξένων καὶ ἡμετέρων—ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲν εἶναι γεμάται ἀπὸ ἀνακριβείας ἄλλαι δὲ δὲν πληροῦν τὰς ἀπαιτήσεις τῆς πραγματικῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης, δὲν προωθήθη ἱκανοποιητικῶς.

Συνεπῶς ὁποῖος θὰ ἐπεχείρει νὰ καταπιασθῇ μὲ τὴν διάρθρωσιν τῶν μεγάλων γραμμῶν τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑπείρου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας καὶ θὰ ἠθέλε ὅπως ἓνας μέγας καὶ ἰδιοφυὴς καλλιτέχνης νὰ ὑπεισέλθῃ στὴν λεπτομερῆ ἱστορικὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐπὶ μέρους ἱστορικῶν φάσεων χρησιμοποιώντας ταυτοχρόνως τὴν ψυχολογικὴν μέθοδον ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ τὴν ἀξιολογικὴν προοπτικὴν ἀπὸ τὸ ἄλλο, δὲν θὰ ἦτο εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν—μὲ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν ἱστοριοδιφικῶν ἐρευνῶν—νὰ πραγματοποιήσῃ μιὰ τέτοια βαθύτερη ἱστορικὴ σύνθεσις καὶ ἱστορικὴ σκιαγραφία, ἃν πρόκειται βεβαίως νὰ κινηθῇ

1) Ἐπὶ τῇ βάσει διπλωματικῶν ἐγγράφων καὶ ἐκθέσεων τοῦ Αὐστριακοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν (Βιέννης), τὸ πρῶτον δημοσιευμένων (Haus=Hof=und Staatsarchiv) Wien: —

στὰ πλαίσια τῆς ἱστορικῆς διαισθητικῆς ἐκτιμήσεως καὶ νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ καὶ ἀναμασσήσῃ μὲ ἄλλα λόγια καὶ μὲ ἄλλην διάρθρωσιν τὸ ὑλικὸν τῶν διαφόρων χρονογραφικῶν, πιστεύοντας πῶς γράφει Ἱστορίαν (¹).

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς γενικωτέρας (²) προοπτικῆς.

Εἰδικώτερον ὥς πρὸς τὰ ἐπὶ μέρους θέματα τὰ ὁποῖα συγκροτοῦν καὶ ἀποτελοῦν τοὺς συνεκτικούς στήμονας ἐπάνω στοὺς ὁποίους θὰ ὑφανθῇ ὁ πέπλος ὁ ἱστορικός, θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ ἀπετέλουν καὶ ταῦτα μονάδας βάθους καὶ ἐσωτερικῆς ἐνότητος καὶ ὄχι χτυπητοὺς Ἀνατολίτικους τάπητας. Θὰ ἦτο δηλονότι λίαν ἐποικοδομητικὸν ἐὰν ὅλαι αἱ ἱστορικά μονογραφίαι ἔπερναν καὶ αὐταὶ μὲ τὴν σειρὰν τῶν κάποιαν προοπτικὴν βάθους σὲ τρόπον ὥστε νὰ ἀνταποκρίνονται καὶ πρὸς τὰς γενικὰς γραμμὰς (³) καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον κυριαρχεῖ κατὰ τὰς διαφορὰς περιόδους τῆς Τουρκοκρατίας.

Ἡ ἀνακάλυψις συνεπῶς τῶν γενικῶν γραμμῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ πνεύματος (⁴) ἀφ' ἑτέρου, τὸ ὁποῖον ὡς ἰθύνον σημεῖον προορίζει τὴν ἱστορικὴν

1) Πραγματικὸς Ἱστορικός εἶναι ἐκεῖνος πού σὰν καλλιτέχνης αἰρεται ὑπεράνω τῶν πραγμάτων καὶ βυθίζεται μὲ ὑπερτάτην ἀγάπην εἰς τὰ ἐμπειρικά δεδομένα (N i t z s c h e).

Ἐχομεν τὴν γνώμην πὼς στὲς παραπάνω προϋποθέσεις φθάνει μόνον ἐκεῖνος πού ὕστερα ἀπὸ μακροχρόνιον ἱστοριοδιφικὴν ἔρευναν καταπιάνεται καὶ μὲ συνθετικὴν ἱστορικὴν διατύπωσιν καὶ διάρθρωσιν τῶν ἐμπειρικῶν δεδομένων.

Τότε δροῦν μέσα του αἱ ιδιότητες τῆς καλλιτεχνικῆς πνοῆς ἦτοι: ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὸ θέμα, ἡ διαίσθησις καὶ τὸ ξαναζήσιμο τῶν ἱστορικῶν δεδομένων σὲ μιὰ δημιουργικὴ καὶ συνθετικὴ προβολή μὲ τὴν ἀξιολογητικὴν Stuktur:

Ὁ Παπαρηγόπουλος ἦτο ἓνας καλλιτέχνης ἱστορικός χωρὶς μακρὰν ἱστοριοδιφικὴν ἔρευναν, ἀντιθέτως ὁ Σπ. Λάμπρος ἦτο ἐξαιρετικὸς ἱστοριοδίφης μὲ μικρὰν καλλιτεχνικὴν δημιουργικὴν πνοήν ἱστορικοῦ, Πρβλ. ὡσαύτως Π. Χάρι. Ἐπιφυλλίς «Πρωΐας» 1942 ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπομνημονεύματα».

Ἡ Ἱστορία δὲν εἶναι ἀπλὴ συγκέντρωσις κειμένων... (ὁ κριτικὸς νοῦς, ἐκεῖνος πού ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ στέκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν πλάνη, τὴ μεροληψία ἢ τὴ σύγχυση καὶ διαθέτει τὴ δύναμιν νὰ φθάσῃ καὶ ὡς τὴν ἀκύρωση ἀκόμη σελίδων πού ἔχουν γίνῃ πεποιθήσεις καὶ ὄνειρα ὁλοκλήρων λαῶν, ὁ κριτικὸς αὐτὸς νοῦς εἶναι τὸ τάλαντο τοῦ ἱστορικοῦ).

2) Ἱστορίαν γράφει, λέγει ὁ Nietzsche μόνον ἐκεῖνος πού διαθέτει πείραν καὶ στοχασμόν. Ἐὰν δὲν ἔχει ἐπιζήσει κάτι τι μεγαλύτερον καὶ ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους δὲν θὰ μπορῇ νὰ ἀξιολογήσῃ τίποτε μεγάλο καὶ ἀνώτερον καὶ ἀπὸ τὸ παρελθόν, Πρβλ. Von Nutzen und Nachteil der Historie für das Leben.

3) Τοῦ πλαισίου, τοῦ ἱστορικοῦ περιγράμματος.

4) M e t z k e, Geschichtliche Wirklichkeit 1935 σελ. 5. Τέσσαρα εἶναι τὰ μεγάλα σημεία τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος α) τὸ πνεῦμα ὡς ἱστορία β) ἡ ἰδέα τῆς ὁλότητος γ) ἡ μεταφυσικὴ τοῦ ἱστορικῶς γίνεσθαι δ) τὸ ἀξίωμα τῆς ἀντιθέσεως.

πραγματικότητα, ἀποτελοῦν τὰ πλέον προέχοντα σημεῖα ἐν σχέσει μὲ κάθε λεπτομερειακὴν ἐκθεσιν τῶν ἐπὶ μέρους γεγονότων, ἐμπορικῆς, στρατιωτικῆς, πολιτιστικῆς, καὶ πολιτικῆς φύσεως (¹).

Τὸ ὅλον πρέπει πανταχοῦ νὰ προβάλῃ. «Τὸ ἀληθινόν, εἶναι τὸ ὅλον» λέγει ὁ Γκαίτε, γιὰ τὸ ὅλον εἶναι καὶ τι ἐπὶ πλέον ἀπὸ τὰ μέρη του (²).

Ἐπὶ πλέον εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων δὲν ὑπάρχει μόνον μὴ συνειδητὴ σκόπιμος τάσις ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ μὴ βαθεῖα ἀνάγκη νὰ ἐπαρκέσουν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν τῶν οὐσίαν (³).

Κατὰ ταῦτα:

Μέσα στῆς ἱστορικῆς συνθέσεως τὴν διαδρομὴν τὸ μὲν λογικὸν περισυλλέγει τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα τὰ ὅποια συμπληρώνει καὶ συντέμνει, ἡ σύνθεσις ὅμως τῶν λεπτομερειῶν σὲ μὴ ζωντανὴ ἐνότητα βρίσκεται ἐπέκεινα τῆς σφαίρας τῆς δυνατότητός του.

Αὐτὸ τὸ πετυχαίνομε καὶ τὸ πραγματοποιοῦμε μὲ τὸ ἴδιο ποιητικὸ ὄργανο μὲ τὸ ὅποιον ἐπεξεργαζόμεθα καὶ τὰς ἐπιζητήσεις τῆς ἰδικῆς μας πείρας καὶ ἐμπειρίας καὶ μὲ τὸ ὅποιον ἀξιολογοῦμεν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἰδικῆς μας Ζωῆς (⁴).

Αἱ ἱστορικαὶ κρίσεις, λέγει ὁ διάσημος ἱστορικός Ranke δὲν στηρίζονται σὲ μαθηματικὰ ἀξιώματα, τὰ δὲ πράγματα δὲν ἔχουν ἀξίαν αὐτὰ καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ πέρνουν τότε μόνον τὴ βαθύ-

1) ὁ Moritz Ritter εἰς τὸ ἔργον του «Die Entwicklunk der Geschichts - Wissenschaft (1919) σελ. 459 ἐτόλμησε ἀκόμη καὶ περὶ τοῦ διασήμου ἱστορικοῦ Lamprecht νὰ ἀποφανθῇ ὅτι «μεταξὺ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς πολιτικο-ἱστορικῆς σύνθεσώς του (τοῦ (Lamprecht δηλαδὴ) ἐλλεῖπει ὁ ἐσωτερικὸς ἐνωτικὸς πνευματικὸς δεσμὸς ὁ ἐνώνων τὰ διάφορα κεφάλαια τῆς τέχνης, τοῦ ἐμπορίου, καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἱστορικῆς ἐκθέσεως».

2) Metzke, Geschichtliche Wirklichkeit 1935 σελ. 10. Πρβλ. ὡσαύτως Γνώμην Hegel «Das Wahre ist das Ganze» παρὰ Schönfeld, Der Deutsche Idealismus, und die Geschichte 1936 σελ. 48.

3) Ὅταν π. χ. ἰσχυρισθοῦμε γιὰ τὸν Βίσημα ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς Ζωῆς του ἔτεινεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς Γερμανικῆς ἐνότητος, μ' αὐτὸ μόνον ἓνα μέρος τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος νοιώθουμε, τὴν μοῖραν ὅμως τὴν ἀπώτεράν τῆς πάλης μιᾶς ἱστορικῆς προσωπικότητος δὲν τὴν ἐρμηνεύομεν ἐπαρκῶς.

Τὸ ἴδιο καὶ διὰ τὸ νόημα ἢ τὸ πνεῦμα διαφόρων ἱστορικῶν περιόδων, Πρβλ. Borries, Grenzen und Aufgaben der Geschichte als Wissenschaft 1930 σελ. 15.

4) Borries, Αὐτόθι σελ. 20.

τερη σημασία των όταν συσχετίζονται με τὴν Μοῖραν των.

Πραγματικὴ σπουδὴ τῆς Ἱστορίας τῆς Στενωτέρας Πατρίδος εἶναι ἐκείνη ποὺ ἐπισκοπεῖ τὰς τύχας τῆς παραλλήλως καὶ συνεκτικῶς μὲ τοὺς νόμους τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας⁽¹⁾.

Ἡ σπουδὴ συνεπῶς ἢ πραγματικὴ καὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἱστορίας δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ ἐξαίρεσιν ὅλων τῶν ὡς ἄνω προϋποθέσεων, νόμων καὶ ἀξιομάτων.

Στὴν προκείμενη μελέτῃ ἐπιχειρεῖται μὲ τὸ μὴ βάθους μέσα σ' ἓνα περίγραμμα χρονολογικόν.

Ἐπιζητεῖται δηλαδὴ ἐπὶ τῇ βάσει διπλωματικῶν ἐγγράφων⁽²⁾ καὶ ἐκθέσεων τοῦ Ἀρχείου Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας (Βιέννη) διὰ πρῶτην φορὰν ἐρχομένων εἰς φῶς κατόπιν μεταφράσεως των ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς ταύτας, ἐπιζητεῖται ἐπαναλαμβάνομεν μέσα στὴν χρονικὴ περίοδο ἀπὸ τοῦ 1840—1870 τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, νὰ ἀνευρεθῇ τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφή τῆς Πολιτικῆς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων σχετικῶς μὲ τὴν Ἡπειρον, τὰς ἱστορικές της τύχας καὶ τὴν Μοῖραν τῆς τῆν ἱστορικῆν.

Τὰ παρετιθέμενα ἐν μεταφράσει εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος τῆς μελέτης μας διπλωματικὰ ἔγγραφα καὶ διπλωματικαὶ ἐκθέσεις φέρουν εἰς φῶς ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ἀνταγωνιστικὴν πολιτικὴν τῶν Μ. Δυνάμεων στὴν Ἡπειρο κατὰ τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1840—1870.

Αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν βασικὸς καὶ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπουν αἱ γραμμαὶ τῆς παρούσης μελέτης μας.

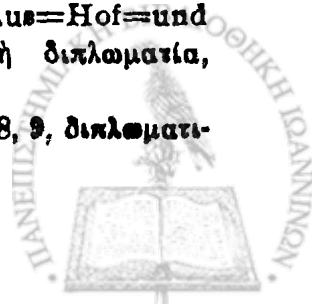
Τὰ περὶ τὰ ὁ λόγος ὁμῶς διπλωματικὰ ἔγγραφα περιέχουν ἐγκατεσπαρμένα καὶ πλείστας πληροφορίας αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἐπίσης πολὺ τιμὸν συμβολὴν διὰ τὴν γνῶσιν καὶ ἐμβάθυνσιν γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς ἱστορίας⁽³⁾ τῆς Ἡπείρου κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας.

Ἐπίσης διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τῶν δημοσιευομένων διπλωματικῶν

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 39.

2) Ἀποτελοῦν συνέχειαν τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔγγραφα τῆς ἀναδιφιστικῆς ἡμῶν ἐργασίας εἰς τὰ Ἀρχεῖα τὰ Κρατικά τῆς Αὐστριακῆς πρωτευούσης (Haus=Hof=und Staatsarchiv, Wien (πρβλ. Εὐρ. Σούρλα Ἡπειρος καὶ Αὐστριακὴ διπλωματία, Ἡπειρωτικὰ Χρονικά 1932 σελ. 67-130).

3) Πρβλ. ἰδίως τὰ ὑπ' ἀριθ. 29, 1, 101, 61, 127, 327, 42, 2, 5, 8, 9, διπλωματικὰς ἐκθέσεις.

ἐκθέσεων παρέχονται εἰς τὸν προσεκτικὸν μελετητὴν καὶ νύξεις (¹) διὰ τὴν ἐξεύρεσιν ἄλλου ἱστορικοῦ ὕλικου καὶ συνεπῶς διὰ τὴν προώθησιν τῶν μελετῶν γύρω ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου.

Ἀλλὰ καὶ ἕνας ἄλλος σκοπὸς ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν προσπάθειαν αὐτήν.

Ἐπισημαίνονται δηλονότι καθ' ἡμᾶς ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἱστορίας γύρω ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐπιχέεται καινούργιο φῶς μὲ τὰ δημοσιευόμενα διπλωματικά ἔγγραφα καὶ ἀφ' ἑτέρου προάγεται καὶ ἡ Ἀρχαιοδιφικὴ ἔρευνα, ἐφόσον ἀνακαλύπτεται ὕλικὸν ποὺ δὲν ἐξηρευνήθη (²) εἰσέτι.

Ἐν τέλει δὲ μὲ τὰς ἀπόψεις αὐτὰς ποὺ ἀφοροῦν ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ἐμβάθυνσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ προώθησιν τῶν μελετῶν γύρω ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου, μοιραίως θὰ προκύβουν καὶ ἀπώτεραι σκέψεις γύρω ἀπὸ τὸν Ἡπειρωτισμὸν καὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν γενικῶν ἐκείνων γραμμῶν ἐντὸς τῶν ὁποίων — ὡς εἶδος βασικοῦ περιγράμματος ἱστορικοῦ — πρέπει νὰ κυλισθῇ ἡ ὅλη περίοδος τῆς Τουρκοκρατίας στὴν Ἡπειρο.

Ὁ Ἡπειρωτισμὸς πρέπει νὰ ἐτροφοδοτηθῇ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς Ἱστορίας καὶ αὐτὸ θὰ ἀποτελέσῃ διὰ τὴν νεωτέραν ἰδίως γενεάν, τὴν μορφωτικὴν ἐκείνην ἀποψιν ποὺ ἐπιδιώκουν ὅλαι αἰτοπικαὶ ἔρευναι γύρω ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου.

Αἰτομαὶ βάρους γύρω ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους θέματα τὰ συνδεδεμένα μὲ τὴν ἔρευναν τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἱστορίας καὶ τὴν ἱστορικὴν Μοῖραν τῆς Ἡπείρου πρέπει νὰ ἀποτελέσουν τὰς χρυσὰς γεφύρας διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τὴν ἱστοριοδιφικὴν καὶ τὴν σύνθεσιν τὴν ἱστορικὴν.

Ὡς μία τοιαύτη γέφυρα ῥίπτεται εἰς τὸ περίγραμμα τῆς ἐρεῦνης γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἡπείρου καὶ ἡ παροῦσα ἔρευνα ἡμῶν περὶ ἀνταγωνιστικῆς πολιτικῆς τῶν Μ. Δυνάμεων στὴν Ἡπειρο.

Β'.

Καὶ ἤδη προβάλλουν κατόπιν τῆς θέσεως τοῦ ἐπὶ μέρους ἱστορικοῦ προβλήματος μας τὰ ἐπὶ μέρους ἐρωτήματα :

1) Πρβλ. ἰδίως τὰς ὑπ' ἀριθ. 29,1, διπλωματικὰς ἐκθέσεις.

2) Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ καθ' ἡμᾶς τὸ καλλίτερον ἐρέθισμα διὰ τοὺς νεαροὺς φιλόλογους Ἡπειρώτας καθὼς καὶ γιὰ τοὺς Ἡπειρώτας δημοδιδασκάλους ποὺ θέλουν νὰ ἐργασθοῦν γύρω ἀπὸ τὴν ἔρευναν τῆς Ἡπείρου καὶ νὰ συμπληρώσουν τὰ χάσματα καὶ τὰ κενὰ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἱστορίας.

Ἐπῆρχε ἀνταγωνιστικὴ πολιτικὴ τῶν Μ. Δυνάμεων στὴν Ἠπειρο; Τί ἐπιζητοῦσε στὸ βάθος τῶν ἐπιδιώξεών της; Ἀπὸ ποῦ ἐπηρεάζοντο αἱ ἀπόψεις τῶν ἀνταγωνιζομένων; Ὑλιστικὰ ἢ ἰδεαλιστικὰ ἦσαν τὰ ἐλατήρια;

Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι ἀναμφιβόλως ἡ Πολιτικὴ πρὸς τὴν ὁποίαν ἔρχεται εἰς ἀντιπαράστασιν ἡ Ἱστορία ζητοῦσα νὰ συλλάβῃ τὸν Struktur τῆς πολιτικῆς σκέψεως καὶ τὸ ἀπώτερον νόημα τῶν πολιτικῶν τάσεων καὶ κατευθύνσεων δὲν εἶναι ὑπηρέτης τῆς ἀνθρωπιστικότητος καὶ τῆς ἠθικότητος ὅπως παρατηρεῖ καὶ ὁ Max Lenz (1), ἀλλ' ἀκολουθεῖ τοὺς ἰδικούς της νόμους· πέραν ὅμως ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους λεπτομερειακῶν ἐκδηλώσεων μιᾶς πολιτικῆς πράξεως ἢ μιᾶς διπλωματικῆς ἐκδηλώσεως ὑπάρχει τὸ ἰθὺν γενικώτερον πνεῦμα ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπορρέουσι αἱ ἐπὶ μέρους ἐκδηλώσεις.

Εἰς τὴν Ἠπειρον κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας ὑπῆρχε ἀνεπτυγμένη καὶ δρῶσα κάποια ἀνταγωνιστικὴ πολιτικὴ τῶν Μ. Δυνάμεων.

Ὁ ἀνταγωνισμὸς αὐτὸς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων στὴν Ἠπειρο (συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ρωσίας) ἦτο ἀπότοκος τῆς γενικωτέρας πολιτικῆς διπλωματικῆς στάσεως ἐναντὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὡς χαρακτηριστικὸν δεῖγμα τῆς ἀνταγωνιστικῆς πολιτικῆς τῶν Μ. Δυνάμεων στὴν Ἠπειρο καὶ Ἀλβανίαν ἀναφέρομεν, ἐπὶ παραδείγματι, τὴν πάλιν τῆς Αὐστριακῆς καὶ Ἀγγλικῆς πολιτικῆς.

Ἰδού, ἐπὶ παραδείγματι, τί ὁ Αὐστριακὸς διπλωμάτης Hahn (2) περιγράφει εἰς μίαν ἐκθεσίν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν (Βιέννην).

«Ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἐν Ἠπείρῳ ὑπέστη κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια κλονισμὸν καὶ νέας ἤττας.

1) B o r r i e s. Grenzen und Aufgacen der Geschiahte els Wissenschaft 1930 σελ. 38. «Die Politik nicht die Dienerin der Humanität und Moralist.

2) Hahn πρὸς Von Buol - Schauenstein (ἐκθεσις ὑπ' ἀριθ. 11820 τῆς 20 Ἀυγούστου 1852). Πρβλ. κατωτέρω εἰς τὸ Β' μέρος δημοσίευσιν της δλόκληρον).

Ὁ Dr H a h n εἶναι ὁ Αὐστριακὸς ἐκείνος διπλωμάτης ὁ ὁποῖος τῇ ὑποδείξει τοῦ ἐν Ἀθήναις Αὐστριακοῦ Πρεσβευτοῦ P r o k e s c h ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Αὐστριακοῦ Προξενίου στὰ Γιάννενα κατόπιν προαγωγῆς τούτου (Πρβλ. ἐκθεσιν ὑπ' ἀριθ. 50 Κόμητος S t ü r m e r πρὸς M e t t e r n i c h καὶ ἐκθεσιν ὑπ' ἀριθ. 61 Ferdinand Haas πρὸς Κόμητα Von Ruol - Schauenstein). Ἡ πρότασις μάλιστα

Ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἐπηρέαζε ὥς γνωστὸν μέχρι τοῦδε ἡ μάλλον κατέβαλε προσπάθειάς νὰ ἐπηρεάζη κατὰ μέγα μέρος καὶ τοὺς Προξενικοὺς ὑπαλλήλους.

Οἱ Τοῦρκοι οἱ ὅποιοι σημειωτέον πάντοτε ἐσέβοντο τοὺς Προξενικοὺς ὑπαλλήλους παρατηροῦν τώρα τὴν ὕφεσιν ποῦ σημειώνεται ὥς πρὸς τὴν διάκρισιν αὐτὴν καὶ συνεπῶς ἐλπίζουν ὅτι στὸ προσεχὲς μέλλον δὲν θὰ εἶναι ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ (¹) ἡ μοναδικὴ ποὺ θὰ δίνη τὸν τόνον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν διαφόρων ἐπιδράσεων».

Ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ὥς στηριζομένη εἰς τὸ δόγμα τῆς γενικωτέρας ἀπόψεως περὶ διατηρήσεως τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἦτο κατὰ βάθος φιλότουρκος, ἀκριβῶς δὲ ἡ μέχρι σκανδάλου πολλάκις φθάνουσα φιλικὴ στάσις τῆς Ἀγγλίας ἐναντι τῆς Τουρκίας στεναχωρεῖ τὴν Αὐστριακὴν πολιτικὴν.

Οὕτω, ὁ ἐν Ἰωαννίνοις Αὐστριακὸς Πρόξενος Ferdinand Haas (¹) εἰς ἐκθεσὶν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποστηρίζει ὅτι ἡ Τουρκία λόγῳ τῶν ἐν Ἡπείρῳ μηχανορραφιῶν τῆς Ἑλληνικῆς προπαγάνδας ἔχει ἀνάγκην τῆς βοηθείας Κρατῶν Εὐρωπαϊκῶν ποὺ νὰ μὴ ὑποστηρίζουν τὴν Ἑλληνικὴν ἀποψιν ὅπως π. χ. ἡ Αὐστρία καὶ συνεπῶς κακῶς πράττει ἡ Τουρκία ἀνεχομένη τὴν Ἀγγλίαν ἐν Ἡπείρῳ.

Ὁ αὐτὸς Αὐστριακὸς διπλωμάτης ἐκφράζει τὴν λύπην του ὅχι μόνον διὰ τὴν ἀπλῶς φιλικὴν ἀλλὰ καὶ μέχρι σκανδάλου πολλάκις φθάνουσιν στάσις τῆς Ἀγγλίας ἡ ὁποία καὶ ὅταν λαμβάνουν ἐπεισόδια εἰς βάρος ὑπηκόων της, τὰ διευθετεῖ πάντοτε κατὰ τρόπον ὥστε νὰ εἶναι ἄρεστὴ εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν.

Οὕτω τὸ ἐπεισόδιον τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη ἐκ μέρους Τούρκων εἰς βάρος ὑπηκόων τῆς Ἰονίου Πολιτείας κατὰ τὸ ἔτος 1852 ἐν τῷ λιμένι τοῦ Μούρτου, ἡ Ἀγγλικὴ διπλωματία τὸ διευθέτησε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὴν Τουρκίαν, περιορίσθῃ δηλαδὴ εἰς τὴν ἀποστολὴν

πρὸς προαγωγὴν τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Αὐστριακοῦ Προξενείου ἀπετέλεσε ἀντικείμενον ἀνταλλαγῆς γνωμῶν Prokesch-Graf Stürmer καὶ Metternich καὶ δείχνει τὸ μεγάλο διαφέρον τῆς Αὐστριακῆς Μοναρχίας γιὰ τὴν ἐν Ἡπείρῳ παρακολουθήσιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως ἀπὸ πεπειραμένους διπλωμάτας καὶ προξενικοὺς ὑπαλλήλους.

1) Ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἐστηρίζετο στὸ δόγμα τῆς διατηρήσεως πάσῃ θυσίᾳ τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ συνεπῶς ἦτο κατὰ βάθος Φιλότουρκος.

2) Haas Ferdinand πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας (ἐκθεσις ὑπ' ἀριθ. 398 τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1852).

εἰς Πρέβεξαν δύο πολεμικῶν καὶ τὴν ἐπίδοσιν μιᾶς ἐγγράφου διακοινώσεως περὶ ἀποζημιώσεως ἐκ 30.000 ταλήρων.

Κατὰ παράδοξον ὁμῶς τρόπον στήν γενικὴν σύσκεψιν ποὺ συνεκροτήθη στὰ Γιάννενα, μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς διακανονίσεως ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Ἀλῆ-Ριζᾶ-Πασᾶ, μετὰ τοῦ Τοπικοῦ Συμβουλίου (Μειζλίσι) ⁽¹⁾ ἀποτελουμένου ἐκ φανατικῶν Τούρκων καὶ εἰς τὴν ὁποίαν σύσκεψιν παρέστη καὶ ὁ Ἀγγλος Πρόξενος τῶν Γιαννίνων, ἀπεφασίσθη ὅπως καταβληθοῦν μόνον 400 τάληρα.

Κατόπιν τούτου ἡ ἱκανοποίησις τῆς Ἀγγλικῆς διπλωματίας ὑπῆρξε πλήρης καὶ τὰ Ἀγγλικά πολεμικά ἀπέπλευσαν ἐκ Πρεβέζης.

Καὶ γεννᾶται ἤδη τὸ ἀπώτερον ἐρώτημα : Ποῖοι ᾔσαν οἱ ἀπώτεροι λόγοι τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς εἰδικῶς στήν Ἠπειρὸ καὶ τὴν Ἀλβανίαν ὥστε νὰ δικαιολογεῖται μὲν ἡ φιλία πρὸς τὴν Τουρκίαν νὰ ἐπισύρεται δὲ ἡ ἐπιφυλακτικότητα καὶ ἡ ἀνταγωνιστικὴ στάσις τῆς Αὐστρίας ;

Ἀπὸ μίαν διαφωτιστικὴν ἐμπιστευτικὴν ἐκθεσιν ποὺ διεβιβάσθη ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας (Βιέννη) πρὸς τὸν Πρόξενον τῶν Γιαννίνων Dr Hahn ⁽²⁾ μὲ χρονολογίαν 30 Ἰουνίου 1850 καὶ ἣτις ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ γράφοντος τὰς γραμμὰς ταύτας εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βιέννης ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων διπλωματικῶν ἐκθέσεων αἱ ὁποῖαι δημοσιεύονται ⁽³⁾ εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς παρούσης μελέτης, ἀποσπῶμεν τὰ κάτωθι ποὺ διευκρινίζουν ἐπαρκῶς τὰς ἐπιφυλάξεις τῆς Αὐστριακῆς διπλωματίας, ἀλλὰ καὶ ἀναλύουν παραλλήλως καὶ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς.

Τὸ ἱστορικὸν τῆς μεταβιβάσεως τῶν κατωτέρω ἐκτιθεμένων μυστικῶν ὁδηγίων ἐκ μέρους τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Dr Hahn Πρόξενον στὰ Γιάννενα ἔχει ὡς κάτωθι :

Ὁ Πρόξενος Hahn εἶχε κάμει μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ὁργανώσεως τοῦ δικτύου τῆς πολιτικῆς καὶ ἐμπορικῆς δράσεως τοῦ Αὐστριακοῦ Προξενείου εἰδικὸν ταξίδιον εἰς Ἀλβανίαν καὶ εἶχεν ἀποστείλει ἐκθεσιν ἐμπιστευτικὴν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν μὲ παρατηρήσεις ποὺ ἀφοροῦσαν μόνον τὴν ἐμπορικὴν πλευράν, ἀπὸ ἀπόψεως δηλονότι παραγωγῆς προϊόντων ὡς καὶ μελλοντικῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν ἐν Ἠπείρῳ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς Αὐστριακῶν ἐμπορευμάτων.

1) Πρβλ. ὑπ'ἀριθ. 393 ἐκθεσιν τῆς 23 Ὀκτωβρίου 1852 τοῦ Αὐστριακοῦ Προξένου στὰ Γιάννενα Haas Ferdinand πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν.

2) An den Vice consul Dr Hahn in Jannina No 29. (Wien 30 Juni 1850).

3) Διὰ πρώτην φοράν.

Ἡ ἐκθεσις παρεπέμφθη εἰς τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον τοῦ Ἐμπορίου.

Τὰ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως δὲν εἶχον λάβει κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ταξιδιον τὴν ἐμπρέπουσαν διευκρίνησιν· ἐπὶ τῇ προόψει ὅμως νέου ταξιδίου τοῦ ὡς ἄνω διπλωμάτου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀλβανίας, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ὁδηγίας γύρω ἀπὸ τὰ σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του.

«Ὅπως γνωρίζετε — λέγουν ἐπὶ λέξει αἱ διαβιβασθεῖσαι ὁδηγαὶ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν — ἡ Ἀγγλία εἶναι πρὸ παντὸς ἐκείνη ἡ ἐξωτερικὴ δύναμις ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ ἀσκήσῃ μίαν ὑπερισχύουσαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν Ἡπειροκαὶ τὴν Ἀλβανίαν.

Τὰ ἀπώτερα αἵτια ποὺ βρίσκονται στὰς τάσεις αὐτάς τῆς Ἀγγλικῆς διπλωματίας δὲν εἶναι δύσκολον νὰ μαντεύσεται.

Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ Ἀγγλία διὰ τὴν ἐξασφάλισίν της εἰς τὰς Ἰονίους νήσους κάμνει χρῆσιν ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων γὰρ νὰ μὴ ἔχη στήν Ἀλβανίαν κανένα ἄλλον γείτονα ἐκτὸς τῶν τελείως ἀκινδύνων Τούρκων.

Εἰς τὰ ὅμματα τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως πάντοτε ἡ Ἀγγλικὴ διπλωματία παρουσιάζει τὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ κυριαρχία της πρὸς καταπολέμησιν ὅλων τῶν ἐξωτερικῶν ἀντιδράσεων.

Παραλλήλως ἡ Ἀγγλία παραχωρεῖ προθύμως εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλῃν ἐκεῖνο ποὺ ἀπαιτοῦν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἐν Κερκύρᾳ Ἀγγλικὴ Πρεσβεΐα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν ἐδρεύων ἀνώτατος πολιτικὸς Διοικητής.

Τὰ ὄργανα διὰ τῶν ὁποίων δοῦν ὁ ἀνώτατος Λόρδος Διοικητὴς πλησίον τῶν τοπικῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν στήν Ἡπειροκαὶ στήν Ἀλβανίαν εἶναι τὰ κατὰ μῆκος τῶν παραλιακῶν πόλεων ἐγκαθιδρυμένα Ἀγγλικὰ Προξενεῖα, ἐκτὸς βέβαια τῶν ἀφοσιωμένων εἰς Αὐτὴν ἀρχηγῶν (¹).

Συνεπῶς τὰ ὡς ἄνω παραλιακὰ σημεῖα δὲν ἐξυπηρετοῦν μόνον τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα ἀλλὰ κατευθύνουν τὸ βλέμμα των καὶ εἰς πολιτικὰς ἀποψείας.

Ὅπως ἡ Κυβερνητικὴ θέσις στὰ Γιάννενα κατέχεται ἀπὸ τὸν Ἰσμαήλ-Πασᾶν (²), ἔτσι πρέπει καὶ αἱ ἄλλαι ἀνώτεραι θέσεις εἰς τὰς Ὀθωμανικὰς ἐπαρχίας νὰ κατέχωνται ἀπὸ ὑπαλλήλους Ἀγγλόφίλους»,

1) Πρὸβλ. ὑπ' ἀριθ. 898 διπλωματικὴν ἐκθεσιν τοῦ 1852 ὅπου περιγράφονται τὰ Ἀγγλόφιλα αἰσθήματα τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Ἡπείρου Ἀλῆ-Ριζᾶ Πασᾶ κατὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Μούρτου.

2) Γενικὸν Διοικητὴν κατὰ τὸ 1850.

Ἔτσι βλέπει ἡ ἐπίσημος Αὐστριακὴ διπλωματία τοὺς σκοποὺς τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς στὴν Ἑπειρο καὶ στὴν Ἀλβανία.

Ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰς αὐτὰς ὥς ἄνω ὁδηγίας παρέχονται συστάσεις περὶ ἐξακριβώσεως ὑπηρεσίας εἰς τὴν στρατιωτικὴν Διοίκησιν Ἰωαννίνων καὶ Μοναστηρίου ὥς ὑπασπιστῶν ὠρισμένων ἀρνησιθρήσκων Οὐγγρων καὶ Πολωνῶν, καὶ ἀναλύεται λεπτομερῶς ἡ μεγάλη σημασία τὴν ὁποίαν ἐνέχουν διὰ τὴν Αὐστριακὴν πολιτικὴν αἰθροσκευτικαὶ σχέσεις μετὰ τοῦ καθολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀλβανίας, ὥς ἐπίσης καὶ μετὰ τὴν τύχην τῶν ὑπαρχόντων ἐν Ἀλβανίᾳ Κρυπτο-Καθολικῶν.

Καὶ αἱ ὁδηγαί τελειώνουν διὰ τῶν κάτωθι :

« Αὐτὰ εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ θέματα γὰρ τὴν λύσιν τῶν ὁποίων ἔχετε νὰ ἀφιερώσετε τὰς ἐνεργείας σας μὲ περίσκεψιν καὶ μὲ Τάκτ, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῶν ἀντιλήψεών σας ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ θροσκευτικῆς καταστάσεως νὰ μᾶς γνωρίσετε ἀμέσως μὲ πρώτην εὐκαιρίαν.

Καὶ προκύπτει ἤδη εὖλογος ἡ ἀπορία ἐν συνεχείᾳ τῶν ὥς ἄνω ἐκτεθεισῶν ἀπόψεων τῆς ἐπισήμου Κυβερνήσεως.

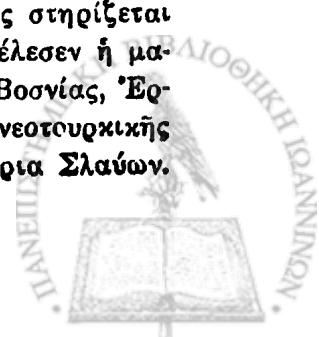
Ποῖοι ἦσαν ἄραγε οἱ ἀπώτεροι πολιτικοὶ σκοποὶ τῆς Αὐστρίας στὴν Ἑπειρο καὶ στὴν Ἀλβανία; Πῶς ἐχειρίζοντο τὰ πολιτικὰ προβλήματα οἱ Αὐστριακοὶ ἐν Ἑπίρῳ ἀντιπρόσωποι;

Ἡ Αὐστριακὴ διπλωματία ἐκτὸς τῆς γενικωτέρας πολιτικῆς της ἥτις ἀπέβλεπε εἰς τὴν διεΐσδυσιν καὶ εἰς τὰ Βαλκάνια⁽¹⁾, εἰς τὴν Ἑπείρον εἰδικῶς ἐκυριαρχεῖτο ἀπὸ καθαρῶς ἐμπορικοῦς⁽²⁾ σκοποῦς.

1) Γ. Παπανδρέου, Πολιτικὰ θέματα, 1941 σελ. 105-106 (Ἀναδημοσίευσις ἐκ τῆς Ἐπιθ. τῶν Κοινῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν Τόμ. I τευχ. Α—Β 1916).

«Οἱ πολιτικοὶ σκοποὶ τοὺς ὁποίους ἐπέδιωκεν ἡ Αὐστρία ἦσαν ἡ ἐπέκτασις πρὸς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, τὸ περίφημον *Draug nach Osten*. Ὁ Βί-
σμαρκ ἔχων τὴν γνώμην καθὼς ἔλεγεν εἰς τὸν Κρίσπ (1877) ὅτι «ἡ Βοσνία καὶ ἡ Ἑρζεγοβίνη, καὶ ὁλόκληρον τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα δὲν παρουσίαζε κανένα ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Γερμανίαν, ὥθησε τὴν Αὐστρίαν πρὸς τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην ἀπὸ δύναμιν οὐσιαστικῶς Γερμανικὴν ἠθέλησε νὰ τὴν κάμῃ Σλαυικὴν.

Ἐνῷ ἡ πολιτικὴ τῶν ἄλλων Κρατῶν γράφει ὁ *Herzl* τείνει εἰς ἀποικιακὴν ἐπέκτασιν, ἡ πολιτικὴ τῆς Αὐстроουγγαρίας τείνει εἰς τὴν ἐπιτυχῇ διεξαγωγὴν τῆς Βαλκανικῆς πολιτικῆς. Ἡ θέσις της ὥς Μεγάλῃς Δυνάμεως στηρίζεται εἰς τὴν ἐπέκτασιν ΝΑ. Ἐμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς τάσεως ταύτης ἀπετέλεσεν ἡ μακρὰ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρᾶσσε προπαρὰ σκευῆς τῆς κατοχῆς τῆς Βοσνίας, Ἑρζεγοβίνης προσαρτηθείσης ὁριστικῶς κατὰ τὸ 1908 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς νεοτουρκικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ Αὐστριακὴ Αὐτοκρατορία περιλαμβάνουσα ἑκατομμύρια Σλαύων.

Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ τὸ εἰδικώτερον διαφέρον ὅπερ διαφαίνεται καὶ εἰς τὰς διπλωμανικὰς ἐκθέσεις τῶν ἐν Ἡπείρῳ ἀντιπροσώπων τῆς περὶ κατασκευῆς ὁδικοῦ δικτύου στὴν Ἡπειρο γὰρ νὰ ἐξυπηρετηθῇ καλύτερον τὸ Αὐστριακὸν ἐμπόριον.

Οὕτω εἰς διπλωματικὴν ἐκθεσιν τοῦ 1867 ἀναγράφοντας (1) τὰ ἐξῆς :

«Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἔαν εἰσέηκουεν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη τὰς εἰσηγήσεις τοῦ ἐνταῦθα Γενικοῦ Διοικητοῦ Ἐτὲμ - Πασὰ περὶ ἀποστολῆς μηχανικῶν διὰ τὴν διεξαγωγὴν ὅλης τῆς προεργασίας ἐπάνω στο συγκοινωνιακὸν πρόβλημα τῆς Ἡπείρου, σὲ τρόπον ὥστε ἀποπερατοῦμένων ἐντὸς τοῦ χειμῶνος τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν τεθῇ εἰς ἐνέργειαν μὲ τὴν ἔλευσιν τῆς ἀνοίξεως ἡ κατασκευὴ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγκοινωνιακοῦ δικτύου.

Ἐτόλμησα νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἐπὶ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀντικειμένου, ὑπενθυμίζω δὲ καὶ προγενεστέρων χρονολογιῶν ἀναφορὰς μου διὰ τῶν ὁποίων ἐτόνιζον τὴν σπουδαιότητα τῆς κατασκευῆς τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων, Ἀρτης καὶ Πρεβέζης ὅπου προσορμίζονται κανονικῶς τὰ ἀτμόπλοια τῆς Ἐταιρείας Loyd.

Ἐπίσης εἰς τὰς ἰδίαις ὥς ἄνω ἐκθέσεις μου ἐτόνιζον τὴν ἀνάγκην τῆς πυκνώσεως τῶν Αὐστριακῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μετὰ τῶν ὥς ἐν λόγῳ Ἡπειρωτικῶν πόλεων· ἃς μοὶ ἐπιτραπῇ δὲ διὰ σήμερον νὰ τονίσω ὅτι μὴ ὑποστήριξις τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐτὲμ - Πασᾶ (2) προτάσεων πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν σχετικῶς μὲ τὰς

καὶ τείνουσα ἀναγκαστικῶς πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ἀφ' ἧς ἡ Πρωσσία ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Γερμανίαν εὐρέθῃ ἀντιμέτωπος τοῦ Ρωσικοῦ Πανσλαβισμοῦ διεκδικούτος τὸν τίτλον τοῦ προστάτου ὅλων τῶν Σλαύων καὶ ἐπιδιώκοντος τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον εἰς ἰδίαν σφαῖραν ἐπιρροῆς.

Ἐν γένει ὁμως ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Αὐстроουγγαρίας ἦτο παθητικὴ καὶ δισκίνητος. Τὸ βλέμμα τῆς ἔμενε προσηλωμένον εἰς τὰς ἐσωτερικὰς διαστάσεις τῶν ὁδοκαπερίπου ἐθνικοτήτων τὰς ὁποίας περιεῖχε καὶ διὰ τὴν κυβέρνησιν τὴν ὁποίαν ἀφ' ὅτου κατέκλυσαν τὴν Εὐρώπην τὰ ἐθνικιστικὰ ρεύματα οὐδὲν ἤρκει πλέον ὁ παλαιὸς δεσμὸς τῆς κρατικῆς ὁργανώσεως καὶ τῆς πίστεως πρὸς τὸν δυναστεύοντα οἶκον, οἱ διάφοροι ἐθνικότητες, ἂν δὲν ἐξεδήλουν ὅλαι τὴν ἀκατάβλητον ἐπιμονὴν τῶν Ἰταλῶν, Σέρβων, Ρουμάνων πρὸς ἀπόσπασιν, ἐπάλαιον ὁμως σφοδρῶς πρὸς ἀλλήλας ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς ὑπεροχῆς των—εἰς αὐτὴν δὲ τὴν ἐσωτερικὴν πάλην ἐξηντελεῖτο ἡ ζωτικότης καὶ ἐξουδετεροῦτο ἡ δύναμις τῆς Αὐτοκρατορίας».

2) Σ. Βορέιου, Γιά μιὰ νεοελληνικὴ οἰκονομικὴ Ἱστορίαν, Ν. Ἐστία 1942 τεύχος 372 σελ. 1246-1251.

1) Zwiedinek πρὸς Von Beust (N. 327, 30 Ὀκτωβρίου 1867).

2) Γενικοῦ Διοικητοῦ στὰ Γιάννινα.

ὑπὸ κατασκευὴν ὁδοὺς ἐκ μέρους τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Αὐτοκρατορικοῦ ἀντιπροσώπου μας, ἀναμφιβόλως θὰ εἶναι πρὸς ὄφελος τῶν Αὐστριακῶν συμφερόντων».

Οἱ ἐμπορικὸὶ σκοποὶ τῆς Αὐστριακῆς διπλωματίας στὴν Ἑπειρὸ παραλλήλως πρὸς τὰ ὡς ἄνω γενικῶς σκιαγραφηθέντα ἔχουν διατυπωθῇ καὶ συνοψίζονται σαφέστατα καὶ εἰς μὲν ἐκθέσιν⁽¹⁾ τοῦ ἔτους 1868 τοῦ Z w i e d i n e k πρὸς τὸν V o n P r o k e s c h . O s t e n πρεσβευτῇ τῆς Αὐστρίας στὴν Κωνσταντινούπολι.

Ἡ διεσόδους δηλονότι ἡ ἐμπορικὴ στὴν Ἑπειρὸ ὅπως ἐτονίζετο ἐπανειλημμένως εἰς τὰς ἐτησίαις ἐμπορικὰς ἐκθέσεις τῶν κατὰ καιροὺς Αὐστριακῶν Προξένων στὰ Γιάννενα, συνίστατο εἰς τὸ γεγονὸς «ὅτι ἡ Αὐστριακὴ βιομηχανία ἦτο προωρισμένη πρὸ παντὸς νὰ προμηθεύῃ τὰς ἀγορὰς τῆς Ἑπείρου καὶ τῆς Νοτίου Ἀλβανίας μὲ τὰ προϊόντα της». ⁽²⁾

Γεννᾶται ὁμῶς τὸ ἐρώτημα :

Κατέκλυσε πραγματικῶς τὸ Αὐστριακὸν ἐμπόριον τὴν Ἑπειρὸν καὶ μέχρι τίνος βαθμοῦ ;

Περὶ τούτου αἱ Προξενικαὶ πληροφορίες εἶναι διστακτικαί.

Οἱ Πίνακες τῶν Πρακτορείων Πρεβέζης καὶ Αὐλῶνος σχετικῶς μὲ τὰ διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Ἑταιρείας Lloyd εἰσαγόμενα ἐξ Αὐστρίας ἐμπορεύματα ἀποτελοῦν ἐν δεδομένον ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον θὰ μπορούσαν νὰ συναχθοῖν συμπεράσματα.

Ἀλλὰ ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω λιμένων, σημαντικὴ ποσότης ἐμπορευμάτων εἰσήγετο καὶ δι' ἄλλων Ἑπειρωτικῶν λιμένων, διὰ τὰς ὁποίας ὁμῶς ἐλλείπουν στατιστικαί, δεδομένου ὅτι ἡ ἐπίσημος Στατιστικὴ δὲν εἶχεν εἰσαχθῇ ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἦτο ἄγνωστος ἀκόμη εἰς τὴν Ἑπειρὸν ἡ χρησιμοποίησις της διὰ ἐμπορικὰς καὶ πολιτικὰς μελέτας.

Συνεπῶς δὲν μπορεῖ νὰ προσδιορισθῇ ⁽³⁾ « ἡ ποσότης τῆς ἐξ Αὐστρίας εἰσαχθέντων ἐμπορευμάτων οὔτε κατὰ προσέγγισιν πολὺ δὲ περισσότερον νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἀναλογία τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ποσοτικῆς κατανάλωτικῆς ⁽⁴⁾ δυνάμεως τῆς χώρας».

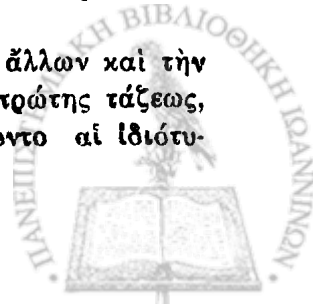
Διὰ ταῦτα ἡ προσπάθεια τῶν Αὐστριακῶν Προξενικῶν ἀρχῶν περι-

1) Z w i e d i n e k πρὸς V o n P r o k e s c h O s t e n . Ἐκθέσις Νο 42 τῆς 23 Ἰανουρίου 1868.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόφθι.

3) Ὁ Z w i e d i n e k (Νο 42 Ἐκθέσεως, αὐτόφθι) ἐπρότεινε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν εἰσαγωγὴν σιδηρικῶν διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν ὁποίων παρείχετο εὐκαιρία πρώτης τάξεως, εἰς μόνον κατὰ τὴν ἐπιλογήν τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν ὑπελογίζοντο αἱ ἰδιότυποι ἀνάγκαι καὶ συνήθειαι τοῦ Ἑπειρωτικοῦ πληθυσμοῦ.

4) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόφθι.

στράφησαν εἰς τὸ νὰ ὀργανώσουν π λ ῆ ρ ε ς δ ί κ τ υ ο ν ἔ μ π ο ρ ι κ ῶ ν σ υ ν α λ λ α γ ῶ ν εἰς ὅλην τὴν Ἡπειρον.

Κατὰ τὸ ἔτος 1868 τὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν ἀντικείμενον μελέτης στὴν Ἡπειρον ἐκ μέρους τῶν Προξενικῶν Προϊσταμένων τῆς Αὐστριακῆς διπλωματίας συνωψίζοντο εἰς τὰ κάτωθι (¹).

1) Μέχρι ποίου σημείου αἱ ἐπαναστατικαὶ ἐξεγέρσεις στὴν Ἡπειρον θὰ ἐπετύγγανον τοῦ σκοποῦ των εἰς ἀπώτερον ἢ πλησιέστερον χρόνον.

2) Ποία ἡ θέσις τοῦ Ραγιά στὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἡείρου.

3) Ἐὰν ἠϋξάνετο ἡ ἡλατιοῦτο ἡ δύναμις τοῦ Μουσουλμανικοῦ στοιχείου στὴν Ἡπειρον.

4) Ποία ἡ ἐπιτυχία τῆς διοικητικῆς μεταρρυθμίσεως ποὺ ἐμελεῖτο νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ Βιλαέτι τῶν Γιαννίνων καὶ δὴ εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας περιοχὰς τῆς Ἡείρου.

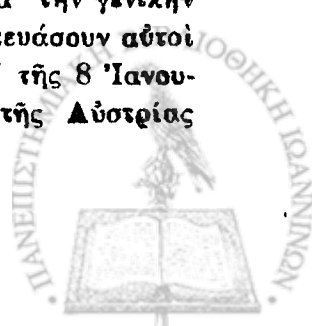
Τὰ ὡς ἄνω σημεῖα παρηκολουθοῦντο καὶ ἐξητάζοντο παραλλήλως καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Γαλλίας, τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐντεῦθεν καταναεῖται ἡ ἀξία τῶν Προξενικῶν ταξιδίων στὴν Ἡπειρον καὶ στὴν Ἀλβανίαν.

Μὲ τὴν ἰδίαν δὲ ὀξυδέρκειαν μὲ τὴν ὁποίαν οἱ Αὐστριακοὶ ἐν Ἡείρῳ ἀντιπρόσωποι διηνυθέτουσαν τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα, διεχειρίζοντο καὶ τὰ πολιτικὰ ζητήματα καὶ μάλιστα μὲ προοπτικὴν τὲς περισσότερες φορὲς φιλελληνικήν.

Οὕτω κατὰ τὸ σοβαρὸν ἐπεισόδιον τὸ ὁποῖον ἐσημειώθη στὰ Γιά ν ν ε ν α τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1868 μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Ἐτ ἐ μ - Π α σ ᾱ, ὅστις διέταξε (²) τὴν σύλληψιν καὶ ἐξορίαν εἰς Βεράτιον τοῦ Συμβουλίου τῆς συντεχνίας τῶν ἀρτοποιῶν, ἐπεισόδιον δηλαδὴ τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε ἐρεθισμὸν τῶν πνευμάτων τῶν Χριστιανῶν κατὰ τῶν Τούρκων καὶ θὰ κατέληγε σὲ σοβαρὰς συγκρούσεις καὶ αἱματοχυσίαν, παρητηρήθη ζωηρὰ κίνησις τῶν Προξενικῶν ἀρχῶν τῶν Γιαννίνων, προεξάρχοντος τοῦ Ρώσου Προξένου, γὰρ νὰ ἐπιτευχθῇ συλλογικὸν διάβημα καὶ σ υ λ λ ο γ ι κ ῇ δ ι α μ α ρ τ υ ρ ί α ἐκ μέρους τῶν ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν Μ. Δυνάμεων πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν τῆς Ἡείρου.

1) Zwiechnek πρὸς Von Prokesch Osten. Κων)πολιν (Αὐτόθι).

2) Διότι δὲν ἐδέχθησαν κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων παρὰ τὴν γενικὴν ἀργίαν καὶ τὸ κλείσιμο ὅλων ἀνξαιρέτως τῶν καταστημάτων νὰ παρασκευάσουν αὐτοὶ κατ' ἐξίρσεις ψωμί γιὰ τοὺς στρατιώτας (Πρβλ. Ἐκθεσιν ὑπ' ἀριθ. 7 τῆς 8 Ἰανουαρίου 1868 τοῦ Zwiedinek πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας (Βιέννην).

Καὶ ἡ μὲν Ρωσικὴ ἐπέμβασις ἦτο ἀπροκάλυπτος καὶ φιλελληνική, ἡ Ἀγγλικὴ ὁμως στάσις τελείως παθητικὴ καὶ ἀρνητικὴ εἰς τὸ βάθος, γὰρ νὰ μὴ προκληθῇ δυσαρέσκεια κατὰ τῶν Τούρκων, ἡ δὲ Αὐστριακὴ τοῦναντίον σῶφρων, ἐνεργητικὴ καὶ Χριστιανικὴ καὶ ὥς ἀπεδείχθη ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων αὐτόχρομα φιλελληνική, δεδομένου ὅτι μόνον εἰς τὸν χειρισμὸν τοῦ ζητήματος ἐκ μέρους τοῦ Αὐστριακοῦ Προξένου ἀπεφεύχθη ἡ μεταξὺ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν σύρραξις.

Οὕτω, δικαιολογῶν ὁ Αὐστριακὸς Πρόξενος τὴν ἐνεργὸν ἐπέμβασίν του εἰς τὸ σοβαρώτατον (¹) ὥς ἄνω ἐπεισόδιον, γράφει (²) μεταξὺ ἄλλων εἰς τὴν μακροσκελεστάτην ἐκθεσίν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὰ κάτωθι :

« Ἡ κατάστασις ὅπως εἶχεν περιπλακεῖ (κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν Ἑλλήνων καὶ Ρώσου Προξένων, ὥς καὶ τῆς ἀστόχου ἐνεργείας τοῦ Μητροπολίτου) ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος καὶ μία ἐμμονὴ εἰς ἀπόλυτον παθητικότητα, στάσιν δηλαδή τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναγάγει εἰς νόμον ὁ Ἀγγλος συνάδελφος μου δὲν μοῦ ἐφαίνετο πλέον ὅτι συνεπιβάλλετο πρὸς τὰ καθήκοντα ἑνὸς Προξένου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν γνώμην μου πρέπει νὰ χρησιμοποιοῖ τὴν ἐπίδρασιν ποὺ διαθέτει ὅχι μόνον διὰ τὸ συμφέρον τῆς Κυβερνήσεως τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ καλὸν τοῦ πληθυσμοῦ ἀνάμεσα εἰς τὸν ὁποῖον ζῇ.

Μετέβην συνεπῶς ἐπ' εὐκαιρία τοῦ Ραμαζανίου (³) κατὰ τὸ σουρπο εἰς τὸν Ἐτὲμ - Πασᾶ (⁴) μὲ τὸν ὁποῖον εὐρίσκομαι προσωπικῶς σὲ φιλικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ τοῦ παρέστησα τὸν εἰκόνα τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησε μὲ τὴν πάρα πολὺ ἐσπευσμένην ἐνέργειάν του.

Προσεπάθησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν λήψιν τῶν μέτρων εἰς τὰ ὁποῖα εἶχε προβῇ συνεπείᾳ ἀφ' ἑνὸς τῆς ἐξεγέρσεως τῶν στρατιωτῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ λόγῳ ἑλλείψεως ἄρτου.

Τοῦ ἀντεπαρετήρησα ὅτι ἡ τοπικὴ Διοίκησις ἔπρεπε προηγουμένως νὰ εἶχε προβλέψῃ αὐτὴν τὴν ἑλλειψιν καὶ ὅτι ἀποτελεῖ ἐσφαλμένην πολιτικὴν νὰ θέλῃ τις νὰ ὑπερνικήσῃ ἕνα κακὸν μὲ τὸ νὰ δημιουργῇ ἕνα ἄλλο μεγαλύτερον καὶ νὰ προωθῇ τὴν πρωτοβουλίαν, ὥστε νὰ διεγείρῃ σφοδροὺς φανατισμοὺς ἑνὸς μέρους τοῦ πληθυσμοῦ εἰς βάρος τοῦ ὑπολοίπου.

1) Ἡ ἐγκατάμειξις καὶ τοῦ Μητροπολίτου εἰς τὸ δημιουργηθὲν ἐπεισόδιον καὶ ἡ στενὴ συνεργασία του μὲ τὸν Ρώσον Προξένον παρώξυνε τὰ πράγματα.

2) Zwiedinek πρὸς Ὑπουργ. Ἐξωτερικῶν (Ἐκθ. Ν. 7 τῆς 8 Ἰανουαρ. 1868).

3) Τὸ ἐπεισόδιον τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων συνέπεσεν καὶ πρὸς τὴν ἐορτὴν τοῦ Ραμαζανίου.

4) Γενικὸς Διοικητὴς τοῦ Πασαλικίου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Ἐπὶ πλεον δὲν τοῦ ἀπέκρουσα τοὺς κινδύνους τοὺς ὁποίους ἐγκλείει ἡ διὰ τῆς καταπολεμήσεως τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καλλιέργεια προσφόρου ἐδάφους διὰ τὰς μηχανορραφίας τῆς Ἑλληνο-Ρωσικῆς προπαγάνδας.

Κατ'ὁρθωσα νὰ πείσω τὸν Πασᾶν διὰ τὰ σφάλματα τὰ ὁποῖα διεπράχθησαν καὶ νὰ τὸν μεταπείσω ὥστε νὰ ἐκδώσῃ διαταγὴν ἐπανόδου ἐντὸς τῆς ἰδίας νυκτὸς τῶν Προϊσταμένων τῶν ἀρτοποιῶν ποὺ εἶχον ἐξορισθῇ,

Πράγματι πρὸ τῆς μεσημβρίας τῆς δευτέρας ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων ἐπὶ ἀνὴρ ἡλθον οἱ ἐξοριστοὶ στὴν πόλιν τῶν Γιαννίνων καὶ ἔτσι ἀπεσοβήθη ὁ κίνδυνος μιᾶς κολοσσιαίας ἐξεγέρσεως τῆς φανατισμένης λαϊκῆς ψυχῆς τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ».

Καὶ κλείνει ὁ ἐν λόγῳ νουνεχῆς, ὀξυδερκῆς καὶ φιλλέλην (1) Αὐστριακὸς διπλωμάτης τὴν ἐκθεσὶν του διὰ τῶν κάτωθι.

« Καταβάλλω προσπάθειάς (2) ὅσον βέβαια μοῦ ἐπιτρέπει ἡ οὐδετέρα θέσις μου, νὰ μεσιτεύσω μεταξὺ τῶν ἐχθρικών μερίδων καὶ διὰ τῆς φρονήσεως νὰ ἐπιζητῶ ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ προλάβω τὴν ἔντασιν τῶν σχέσεων ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ καλλιεργήσω τὴν διατήρησιν τῆς ὑφισταμένης τάξεως ».

Δώσαντες ἤδη μίαν ἀμυδρὰν εἰκόνα τῶν κυριωτέρων γενικῶν γραμμῶν τοῦ βάθους τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Αὐστριακῆς πολιτικῆς στὴν Ἡπειρὸ καὶ στὴν Ἀλβανία, δύο δηλαδὴ πολιτικῶν ἀπόψεων αἱ ὁποῖαι κατ' οὐσίαν εἰς τὸ βάθος των συνεκρούοντο καὶ ἀντεμάχοντο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους, πρὶν ἢ μεταπηδήσωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἄλλων Μ. Δυνάμεων (Ρωσσίας, Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας) ἐν παρόδῳ ἃς δοῦμε ἂν ὑπῆρξε σημεῖον ἡ πολιτικὸν γεγονός στὴν Ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ συμφώνησαν κατ' ἀρχὴν αἱ δύο αὗται ἀνταγωνιζόμεναι πολιτικαὶ τάσεις.

Καὶ ὥς τοιοῦτον γεγονὸς εἶναι ἡ Ἡπειρωτικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1854, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἡ Αὐστρία διὰ τῶν ἐν Ἡπείρῳ διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων της παρηκολούθησεν μὲ ἀγωνίαν τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον ἡ Ἀγγλικὴ ἰδίως πολιτικὴ ἐτήρησεν ἔναντι τῶν διαφορῶν φάσεων τοῦ Ἡπειρωτικοῦ ἀγῶνος.

Καί τοι δὲ κατ' ἀρχὴν ἐταυτίζοντο καὶ τῆς Αὐστρίας αἱ ἀπόψεις μὲ τὴν Ἀγγλικὴν πολιτι-

1) Εὐρ. Σούρλα, Ἡπειρὸς καὶ Αὐστριακὴ διπλωματία Ἡπειρ. Χρον. 1932.

2) Ὑπέδειξε καὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην τὸ σφάλμα εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε περιπέσει, τὸν δὲ Ἐτέμ - Πασᾶν προσεπάθησε νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ παρόμοια ἀνθελληνικά αἰσθήματα.

κ ἢ ν ὡς πρὸς τὴν τηρητέαν στάσιν ἐκ μέρους τῶν ἔναντι τοῦ Ἑπειρωτικοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ δόγματος περὶ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐν τούτοις ὅμως δ υ σ π ι σ τ ί α καὶ ἄ ν τ ι ζ η λ ί α συνείχον τὴν Αὐστριακὴν πολιτικὴν καὶ διπλωματίαν, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο τοὺς βαθυτέρους σκοποὺς τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὴν πρώτην φάσιν τοῦ Ἑπειρωτικοῦ ἀγῶνος ἐπεκράτησεν ἄποια σύγχισις εἰς τὴν παλαιὰν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας ἔναντι τῆς Ἑπείρου ἢ ὁποία ἐξυπηρετεῖ πιστῶς τὸ δόγμα τῆς Τουρκικῆς ἀκεραιότητος, ἢ φαινομενικῇ ὅμως αὐτῇ ἀ π ό κ λ ι σ ι ς τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἦτο καθαρῶς προσωπικὴ καὶ προήρχετο ἐκ μέρους τῶν ἐν Ἑπίρῳ διπλωματικῶν ⁽¹⁾ ἀντιπροσώπων της.

Γι' αὐτὸ ἡ ἐπέμβασις ἀργότερον τοῦ Λόρδου Clarendon θέτει τέρμα εἰς τὰς προσωπικὰς συμπαθείας τῶν Ἀγγλῶν ἀντιπροσώπων ἔναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος στὴν Ἑπείρον, ἡ δὲ ἀποστολὴ στὰ Γιάννενα τοῦ Ἀγγλοῦ Προξένου τοῦ Μοναστηρίου (Μπιτόλια) Longwerth — γνωστοῦ γιὰ τὴν ἀνθελληνικὴν πολιτικὴν του ἀπὸ τὴν προηγουμένη δράσι του στὴν Ἑπείρο — ἀποτελεῖ τὴν ἐπισφράγισιν τῆς ἐπ' α ν ό δ ο υ ὕ σ τ ε ρ α ἀ π ό μ ι κ ρ ά ν δ ι α κ ύ μ α ν σ ι ν ⁽²⁾ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς εἰς τὰ καθιερωμένα πλαίσια, εἰς τὸ γνωστὸν Status quo καὶ γενικὰ στὴ γνωστή της διπλωματικὴν στάσιν ἔναντι τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ τῆς ἀκεραιότητος γενικὰ τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας.

Εἰδικώτερον ἡ δραστηριὰ ἐπέμβασις τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς πρὸς διακανονισμόν τῆς τύχης τῆς Ἑπείρου κατὰ τὴν Ἑπειρωτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1854 περιορίσθη στὴν ἀποκήρυξιν τοῦ Ἑπειρωτικοῦ ἀγῶνος διὰ προκηρύξεως τοῦ Ἀγγλοῦ Προξένου τῶν Γιαν-

1) Εὐριπίδου Σούρλα, Ἑπείρος καὶ Αὐστριακὴ διπλωματία, (Ἑπειρωτικά Χρονικά 1932 σελ. 95). (Ἐκθεσις ὑπ' ἀριθ. 251 τῆς 1 Ἀπριλίου 1854 τοῦ Ferdinand Haas πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας - Βιέννης).

«Πρὸ τινων ἡμερῶν προερχόμενος ἐκ Μοναστηρίου ἀφίκετο ἐνταῦθα ὁ Ἀγγλος Πρόξενος Longworth . . . Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Longworth ἐνέχει κατὰ τοῦτο σημασίαν διότι οὗτος ἐν ἐ τ ά λ η ὑπὸ τοῦ Λόρδου Clarendon διὰ τὴν ἐν Ἑπίρῳ ἀποστολήν, ἐπειδὴ ὁ ἐν Πρεβέζῃ Ἀγγλος Πρόξενος ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐφόσον οὗτος συνεδύασε τὴν ἐπέκτασιν τῶν Ἀγγλικῶν συμφερόντων ἐν Ἑπίρῳ πρὸς ἓνα προσηλυτισμὸν πρὸς ὄφελος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ κατὰ τὴν ἤδη ἐκραγεῖσαν ἐν Ἑπίρῳ ἐπανάστασιν ἠνόνησεν περισσότερον τὰς φιλελληνικὰς τάσεις παρὰ τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν.

2) Τοῦ Αὐτόθι σελ. 97.

«Ὁ Ἀγγλος Πρόξενος Longworth προκειμένου νὰ πραγματοποιήσῃ — παρουσίᾳ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξένου τῶν Γιαννίνων — προσωπικὴν συνέτευξιν μὲ τὸν

νίῳ πρὸς τὸν Ἡπειρωτικὸν λαόν (¹), στὸν κατάπλουν Ἀγγλικῶν πολεμικῶν στὴν Πρέβεζα (²), στὴν ἀποβίβασιν ἐπίσης εἰς Πρέβεζαν τμήματος ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς Φρουρᾶς τῆς Κερκύρας, στρατωνισμοῦ τούτου εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐπιδεικτικῆς (³) παρελάσεως διὰ τῶν ὁδῶν Πρεβέζης, στὴν ἀνάκλησιν στὰ Γιάννενα τοῦ Ἀγγλου Προξένου Longworth ποῦ ὑπηρετεῖ στὸ Μοναστήριον, στὴ στενὴ συνεργασία τοῦ Ἀγγλου Προξένου καὶ μὲ τὸν Ἕλληνα Πρόξενον στὰ Γιάννενα, τὸν ὁποῖον προσεπάθησεν οὗτος νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς ὄργανον τῶν σχεδίων του, στὴ στενὴ συνεργασία τοῦ Ἀγγλου Προξένου μὲ τὸν ἑκτακτὸν ἀπεσταλμένον μὲ εἰδικὴν ἀποστολὴν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης Φουὰτ-Μπέην, στὴν ἀποστολὴ εἰς Πρέβεζαν τοῦ Ἀγγλου στρατηγοῦ (⁴) Sir Henry Ward ἐπιβαίνοντος ἰδιαιτέρου πολεμικοῦ, στὴν παρὰ κολοῦθησιν (⁵) προσωπικῇ ἐκ μέρους τοῦ Ἀγγλου Προξένου Long-

Γρίβαν, ἀρχιστράτηγον τῶν ἐπαναστατικῶν στρατευμάτων, ἐξήγησε στὸν Ἕλληνα Πρόξενον ὅτι «ἀναλαμβάνει αὐτὸς τὴν εὐθύνην τοῦ διαβήματος, καθότι δὲν προϋτίθετο μὲ τὸ διάβημα αὐτὸ νὰ βλάβῃ τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος—καίτοι μᾶλλον περὶ τούτου ἐπρόκειτο—ἀλλὰ μετὰ τὴν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῶν ἐν Ἀνατολῇ ταραχῶν νὰ ἐπιτευχθῇ ἔνωσις τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἥ δὲ Τουρκία ἀφ' ἐτέρου, διὰ τὸ συμφέρον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας μὲ βάσιν τὸ δόγμα τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, νὰ ἀποζημιωθῇ λαμβάνουσα ὡς ἀντιστάθμισμα τὴν Βεσσαραβίαν καὶ τὴν Κριμαίαν».

Ἰδού μερικαὶ παλιμβουλίαι τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς τὰς ὁποίας παρακολουθοῦσε ἡ Αὐστρία διὰ τῶν διπλωματικῶν τῆς ἀντιπροσώπων καὶ δι' αὐτὸ εὐλόγως ἀνησύχει γιὰ τοὺς ἀπωτέρους σκοποὺς τῆς Ἀγγλίας σχετικῶς μὲ τὴν Ἡπειρὸν.

1) Τὴν προκήρυξιν ὑπέγραψε καὶ ὁ Γάλλος Πρόξενος τῶν Γιαννίνων.

2) Εὐρ. Σοῦρλα, Ἡπειρος καὶ Αὐστριακὴ διπλωματία Ἡπειρ. Χρονικὰ 1932 (πρβλ., ἔκθεσιν ὑπ' ἀριθμ. 150 τῆς 12 Φεβρ. 1854 τοῦ Ferdinand Haas πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Βιέννην) «Τὴν 7 τρέχοντος τὸ Ἀγγλικὸν πολεμικὸν «Schir Water» ἠγκυροβόλησεν εἰς Πρέβεζαν ἵνα παραμείνῃ ἐκεῖ ἐν ἀναμονῇ.

3) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι.

«Χθὲς μετεδόθη ἐνταῦθα ἡ εἶδησις ὅτι τὴν 2αν τρέχοντος μηνὸς περὶ τοὺς 200 ἄνδρας τῆς Ἀγγλικῆς φρουρᾶς τῆς Κερκύρας ἀπεβιβάσθησαν εἰς Πρέβεζαν καὶ ἐστρατωνίσθησαν εἰς τὴν πόλιν . . . ὡς δὲ ἐγνώσθη ὁ Ἀγγλος πρόξενος ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον τῆς Πρεβέζης μὲ τὸ ἀποβιβάσθην ἀπόσπασμα, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο τὸ τοιοῦτον δεκτόν.

(Ferdinand Haas, Ἐκθεσις ὑπ' ἀριθμ. 185 τῆς 6 Μαρτίου 1854).

4) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 122.

«Τὴν 9 ἰσταμένου ἐνεφανίσθη στὸν λιμένα Ἀγγλικὸν ἀτμόπλοιο, ἐφ' οὗ ἐπέραινον ὁ στρατηγὸς Sir Henry Mard. Ἀμα τῇ ἀφίξει εἰς τὴν πόλιν ἔσχε μακρὰν συνέντευξιν μὲ τὸν Φουὰτ-ἐφένδην.

(Ἐκθεσις Giurovich No 456 τῆς 10 Μαρτίου 1854.

5) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 98 καὶ 100.

Ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀβδῆ-Πασᾶ ἐγκατέλειψε καὶ ὁ

worth μετὰ τοῦ Τούρκου Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ τῶν Γιαννίνων τῶν κατὰ τοῦ Μετσόβου ἐπιχειρήσεων, σ τ ῆ δ ω ρ ο δ ο κ ί α (¹) ἐκ μέρους τοῦ Ἀγγλου Προξένου τοῦ ἐν Μετσόβῳ διαμένοντος Τ ζ ο α ν ο π ο ὕ λ ο ι, σὲ τρόπον ὥστε ὁ τελευταῖος νὰ ἐπιτύχη ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ στασιάζουν οἱ κάτοικοι τοῦ Μετσόβου κατὰ τοῦ Γρίβα ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ὀδηγηθῇ τὸ σῶμα τοῦ Ἀβδῆ-Πασᾶ εἰς τὸ Μέτσοβον δι' ἀγνώστου εἰς τοὺς ἐπαναστάτας ὁδοῦ, στήν προσπάθειαν τοῦ Longworth νὰ πείσῃ τοὺς Σουλιώτας νὰ παραιτηθοῦν τοῦ ἁγῶνος (²) καὶ ἐν τέλει στήν αὐτοπρόσωπον

Longworth τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων διὰ νὰ συνοδεύσῃ τὸν στρατιωτικὸν διοικητὴν εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μετσόβου ἐπιχείρησιν.

(Ἐκθεσις τοῦ Ferdinand Haas ὑπ' ἀριθ. 251 τῆς 1 Ἀπριλίου 1854)

Σήμερον ἀνεχώρησαν ἐκ νέου εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀβδῆ - Πασᾶ . . . ὁ Ἀγγλος Πρόξενος Κύριος Longworth.

(Ἐκθ. τοῦ Ferd Haas ὑπ' ἀριθ. 261 τῆς 5 Ἀπριλίου 1854).

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 152.

«Ὅταν ὁ Γρίβας ἔφθασεν εἰς τὸ Μέτσοβον ὠρκίσθησαν ὅλοι οἱ κάτοικοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ παραμείνουν πιστοί. Ἐν τῷ μεταξύ ἔφθασεν καὶ ὁ Ἀβδῆ - Πασᾶς εἰς Τρία Χάνια μὲ τὸ σῶμά του ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας λόγῳ τῶν δυσχερειῶν τὰς ὁποίας ἐπαρουσίαζεν ἡ διάπλασις τοῦ ἐδάφους διὰ μίαν περαιτέρω προέλασιν ἀκινδύνως. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Longworth ὅστις ἐλάχιστα ἠλπίζεν εἰς τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν ἀπειθαρχήτων Τουρκικῶν σωμάτων ἤλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἐν Μετσόβῳ ἐγκατεστημένον ἰταλικῆς καταγωγῆς Τζοανόπου καὶ τοῦ ὑπεσχέθη μίαν πλουσίαν ἀμοιβὴν ἐὰν ἤθελε συντείνειν ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Μετσόβου νὰ στασιάζουν κατὰ τοῦ Γρίβα καὶ νὰ καταπείσῃ αὐτοὺς συγχρόνως ὥστε νὰ ὀδηγήσουν τὸ σῶμα τοῦ Ἀβδῆ - Πασᾶ εἰς τὸ Μέτσοβον διὰ μιᾶς ἀγνώστου εἰς τοὺς ἐπαναστάτας διόδου. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐν λόγω στρατηγικοῦ σχεδίου ὅλα ἀπέβησαν κατ' εὐχὴν, διότι ὁ Τζοανόπουλος κατῴρθωσέν ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Μετσόβου νὰ διχονοήσουν μεταξύ των καὶ μὲ τὸν Γρίβαν καὶ ἔτσι διηυκόλυνε τὴν προέλασιν τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων κατὰ τοῦ Μετσόβου. Περὶ ὧν τῶν ἐνεργειῶν του ὁ Τζοανόπουλος κατέστησεν γραπτῶς ἐν ἡμέρῳ τὸν Ἀβδῆ - Πασᾶν.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 106, 108, 111 καὶ 112.

«Τὴν 21ην τρέχοντος ὁ Longworth μετὰ τοῦ Γάλλου Προξένου μετέβησαν εἰς Κοσμηρεᾶν διὰ νὰ διαπραγματευθῶσιν μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἐν Σουλίῳ καὶ Λάκκ ἐπαναστατῶν τὰ τῆς ὑποταγῆς των.

(Ferd. Haas ἔκθεσις ὑπ' ἀριθ. 312 τῆς 23 Ἀπριλίου 1854).

Τὴν 28ην συνηντήθη ἐκ νέου ὁ ἀπεσταλμένος τῶν Προξένων συνοδευόμενος ὑπὸ ἐνὸς ὀπλαρχηγοῦ εἰς θέσιν πλησίον τῶν Σουλιωτικῶν χωρίων. Ὁ ἀπεσταλμένος ἐκόμισεν διὰ τὸν Ἀγγλον Longworth μίαν αἴτησιν ὑπογεγραμμένην παρὰ τῶν κατοίκων 10 χωρίων ἐκ τῶν κυριωτέρων καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐδήλουν οὗτοι ὅτι προσφέρουν τὴν ὑποταγὴν τῆς περιοχῆς των, ἐὰν αὕτη ἤθελεν ἔγγυθη ἀπὸ τὴν Ἀγγλο - Ἰταλικὴν ἐπικυριαρχίαν.

(Haas Ferd. ἔκθεσις ὑπ' ἀριθ. 327 τῆς 28 Ἀπριλίου 1854).

Ἀφοῦ ὁ Longworth ἐβολιδόσκοπησε τὰς διαθέσεις καὶ συγχρόνως

τοῦ ἰδίου μετὰβασιν εἰς Γρεβενὰ διὰ νὰ προσηλυτίσῃ μὲ τὸ μέρος τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως τοὺς ἐπαναστάτας.

Καὶ ταῦτα μὲν ὥς πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν κατὰ τὴν Ἠπειρωτικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1854 καθ' ἣν περὶ τὰ 130 Τουρκικὰ καὶ ἄνω τῶν 160 Χριστιανικῶν χωρίων ἐπυρπολήθησαν καὶ ἡρημώθησαν, ἡ δὲ λεηλασία τοῦ Μετσόβου ἀπετέλεσεν τὸ κορύφωμα τῆς τραγικότητος (') ἐνὸς ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος ποὺ κατεπνίγη στὴ γέννησί του, γιὰτὶ ἀντιτίθετο ὁ σκοπὸς του στὸ δόγμα τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, δόγμα δηλονότι ποὺ ὑπεστηρίζετο ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ὠρισμένων Μ. Δυνάμεων, προεξαρχούσης τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ Αὐστριακὴ ἀντιθέτως πολιτικὴ στὴ προκειμένη περίπτωσι, ἂν καὶ ὅπως ὑπεδηλώθη ὕστερα, δὲν ἀπεδοκίμαζε κατ' ἀρχὴν τὴν δραστηρίαν ἐπέμβασιν τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς στὴν Ἠπειρὸν (καὶ ἴσως ἡ μόνη περίπτωσις σινεργασίας), κατὰ βάθος ὁμῶς ἐφοβεῖτο τὰ σχέδια καὶ τοὺς σκοποὺς τοὺς ἀπωτέρους τῆς Ἀγγλικῆς διπλωματίας.

Γι' αὐτὸ ἐνέργει παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ὅπως ἐπιτραπῇ καὶ εἰς Αὐτὴν νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν βοήθειάν της πρὸς διατήρησιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρα-

προσεκάλεσεν εἰς ὑποταγὴν τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς τοῦ Σουλίου ἐπανάκαμψεν τὴν 3 τρέχοντος εἰς Ἰωάννινα ἀφοῦ ἔλαβεν αὐθήμερόν ἐπιστολὴν τοῦ Σουλίου ἀρχηγοῦ Λάμπρου Ζήκου Θύμιου εἰς τὴν ὁποίαν οὕτως ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν λοιπῶν Σουλιωτῶν προσέφερεν ὑπὸ ἀναλόγους ὁρους τὴν ὑποταγὴν.

Συνεπεῖα τούτου μετέβη ὁ Longworth εἰς τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Ἀβδῆ - Πασᾶ τὴν 6ην τρέχοντος μηνὸς ὅπου συγκεντρωμένοι οἱ ἀρχηγοὶ Λάκας καὶ Σουλίου ἐπραγματοποίησαν τὴν παράδοσιν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ Longworth.

Τὴν 7ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπανάκαμψεν ἐνταῦθα ὁ Longworth ἀκολουθούμενος ἐπίσης ὑπὸ πολλῶν Σουλιωτῶν Ἀρχηγῶν, οἵτινες ἀνέωσαν τὴν ὑποταγὴν των εἰς τὸν ἐνταῦθα Γενικὸν Διοικητὴν, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὰς ἀπαραιτήτους προνομίας διὰ τὴν Λάκαν καὶ τὸ Σούλι.

(H a a s F e r d. ἔκθεσις ὑπ' ἀριθ. 411 τῆς 11 Μαΐου 1854).

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 103.

Περὶ τοὺς 1500 Ἀλβανοὶ ἐλιποτάκτησαν μετὰ τῶν λαφύρων των ἐπανακάμψαντες εἰς τὰς ἰδιαιτέρας των πατρίδας· τμήμα τούτων ἐκόμισεν τὰ λάφυρά των εἰς τὴν ἐνταῦθα ἀγορὰν ὅπου περιφερόμενοι μὲ τὰ λερά σκεύη των Ἐκκλησιῶν καὶ τὰ λερά ἄμφια ἀνὰ χεῖρας πρὸς βαθυτάτην λύπην τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ, ἐνέπαιζον καὶ ἡσέβουν πολλοὶ εἰδῶς. Ὁ βανδαλισμὸς ὁ διαπραχθεὶς ἐν Μετσόβῳ . . . ἔσχεν καθ' ὅλον τὸν νομόν τῆς Ἠπείρου μίαν θρηνώδη ἀπήχησιν.

(H a a s F e r d. ἔκθεσις ὑπ' ἀριθμ. 298 τῆς 15 Ἀπριλίου 1854).

τορίας καὶ κατὰ πνίξιν τῆς Ἑπειρωτικῆς ἐπαναστάσεως.

Εἰδικώτερον ἡ Αὐστριακὴ πολιτικὴ στὴν ὥς ἄνω περίπτωσι περιωρίσθη στὴν ἀποστολὴ πολεμικῶν πλοίων στὰ Ἑπειρωτικὰ ὕδατα (¹) (Πρέβεξαν), στὴν διασπορὰν φημῶν μεταξὺ τοῦ Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑπείρου περὶ καταλήψεως τῶν Ἑπειρωτικῶν παραλίων ἐκ μέρους τῶν Αὐστριακῶν στρατευμάτων, στὴν ἐπιτυχίαν τῆς νὰ πείσῃ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν (²) διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβευτοῦ τῆς Βαρώνου Karl von

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 117.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας διεσταυρώθησαν εἰς τὰ Ἑπειρωτικὰ ὕδατα τὰ Αὐστριακὰ πολεμικὰ P o l a καὶ A r e t h u s a, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Πρεβέζης, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐν συνεννοήσει πρὸς τὰς τοπικὰς Ἀρχὰς ἐπιτηροῦν τὸν κόλπον τῆς Ἀρτης.

Ἡ ἀπὸ κοινοῦ σύμπραξις τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ πολεμικοῦ στόλου πρὸς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας προὔξენησεν εἰς τὰς ἐνταῦθα Κυβερνητικὰς Ἀρχὰς καὶ τὴν κοινὴν Τουρκικὴν γνώμην ἀγαθωτάτην ἐντύπωσιν, ἥτις ἐνισχύθη μὲ τὴν παραλλήλως κυκλοφορήσασαν εἰδησίην τῆς καταλήψεως ἐπίσης τῶν Ἑπειρωτικῶν ἀκτῶν δι' Αὐστριακῶν στρατευμάτων.

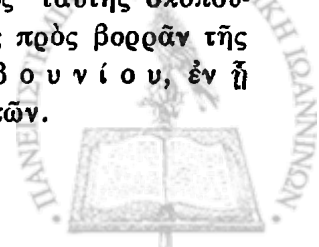
(H a a s F e r d., ἐκθεσις ὑπ' ἀριθ. 507 τῆς 12 Ἰουνίου 1854).

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 127.

Τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Αὐστρίας συμμεριζομένης τὴν γνώμην τῶν Κυβερνήσεων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ὅτι τὸ ἀσφαλέστερον μέσον πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐν Ἑπείρῃ καὶ Θεσσαλίᾳ ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως καὶ πρὸς παρεμπόδισιν ἐπὶ τοῦ παρόντος λήψεως βοηθείας τῶν ἐπαναστατῶν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτο ἡ ἐγκαθίδρυσις ζώνης στρατιωτικῆς ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα συνόρων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῶν εἰρημένων Δυνάμεων, ἐθεωρήθη καθήκον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀπὸ κοινοῦ πρότασις ἐνὸς τοιούτου μέτρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ὑφ' ἐκάστης τούτων ἀποστολὴ ἐνὸς ἀριθμοῦ στρατευμάτων ἐπὶ τοῦ εἰρημένου μετώπου.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ ὁ Ὑψηλός μας Κύριος ἐξεδήλωσε πάντοτε πρὸς προστασίαν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ταχείας ἀποκαταστάσεως εἰρήνης εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἡ Μεγαλειότης Του ἐδείχθη διατεθειμένη νὰ συντονίσῃ τὸ ὥς ἄνω μέτρον συμβουλευόμενος ἐκάστοτε τὰς ἰδιαιτέρας συνθήκας αἱ ὁποῖαι ὥς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς καὶ στρατιωτικῆς θέσεως ὠφελον νὰ κανονίσουν τὴν συμμετοχὴν του.

Συνεπῶς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης εἶναι ἐτοίμη νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὰ παράλια Πρεβέζης καὶ Ἀρτης μερικὰ πολεμικά, ἅτινα συνενούμενα μετὰ τῶν ἄλλων φίλων Δυνάμεων, ὥς καὶ τῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τοιούτων, θὰ εἶχον ὥς σκοπὸν νὰ προστατεύσουν ἀπὸ θαλάσσης τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν στρατευμάτων, ἅτινα θὰ ἐσχημάτιζον τὴν πολεμικὴν ζώνην. Ἐπὶ πλέον ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης θὰ συγκατετίθετο νὰ διατάξῃ ἀριθμὸν στρατευμάτων καταυλιζομένων εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κατάρου, νὰ προελάσων πρὸς τὴν Ἀλβανίαν, τῆς ἐπιδείξεως ταύτης σκοπούσης ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοῦ Μαυροβουνίου, ἐν ᾗ περιπτώσει ἤθελε τοῦτο ἀποπειραθῇ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν.

Bruck ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ ἀποστολὴ στὴν Ἀλβανία Αὐστριακῶν στρατευμάτων ἐκ τῶν καταυλιζομένων εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Καττάρου καὶ ἡ προέλασις τῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν γιὰ νὰ παρεμποδισθῇ οὕτω ἡ ἐπανάστασις πρὸς τὰ βορειότερα τμήματα τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

Ἡ σύμπραξις τῆς Αὐστρίας μὲ τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν πρὸς κατάπausιν τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἡπειρωτικῆς ἀποτελεῖ τὴν διὰ λογαριασμὸν τῆς Τουρκίας προσωρινὴν λυκοφιλίαν τῆς Αὐστρίας μὲ τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν, ἡ διὰ νὰ ἐκφρασθῶμεν ἐπὶ τὸ καλύτερον, εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς ὅπως δημιουργήσῃ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀλβανίας καὶ ἀφ' ἑτέρου μίαν ἀντίρροπον δύναμιν ποὺ θὰ ἐξουδετερώσῃ τὰ Ἀγγλικά σχέδια στὴν Ἡπειρὸ στὴν περίπτωσι ποὺ θὰ ἐσημειοῦτο παλιμβουλία ἢ ἐξαίρεσις εἰς τὸ παλαιὸν δόγμα τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς ἐναντι τῆς Τουρκικῆς ἀκεραιότητος.

Ἡ Ἡπειρωτικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1854 ἀπεκάλυψε καὶ τὴν ἐνεργὸν ὁπωσδήποτε ἐπέμβασιν τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς στὴν Ἡπειρὸ, ἡ ὁποία ἂν καὶ ἐτήρησε κατ' ἀρχὰς στάσιν ὀχι φιλικὴν πρὸς τὴν Τουρκίαν, δεδομένου ὅτι ὁ Γάλλος Προξένος ὑπεστήριξε κατὰ τὴν συνεδρίαν τοῦ τοπικοῦ Τουρκικοῦ Συμβουλίου ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν μετέχει τῆς ἐπαναστάσεως, ἐν τούτοις ὅμως ἀργότερον ἐρυμούλικήθη καὶ ἡ Γαλλικὴ πολιτικὴ ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν καὶ γι' αὐτὸ στὴν ἀποκήρυξιν τοῦ Ἡπειρωτικοῦ ἀγῶνος ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας ὑπέγραψε τὴν προκήρυξιν ⁽¹⁾ πρὸς τὸν Ἡπειρωτικὸν λαὸν τοῦ Ἀγγλου Προξένου τῶν Γιαννίνων καὶ ὁ Γάλλος Προξένος.

Ἐπὶ πλέον ἡ Γαλλικὴ πολιτικὴ ἐξεδηλώθη καὶ διὰ τοῦ κατάπλου εἰς τὴν Πρέβεζαν καὶ Γαλλικοῦ πολεμικοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ συμμετοχῆς τοῦ Γάλλου Προξένου εἰς τὰς διαπραγματεύσεις πρὸς εἰρήνευσιν μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Σουλιωτῶν.

Ἐν τέλει ἐπεστέφθη αὕτη καὶ διὰ τῆς ἀναχωρήσεως ⁽²⁾ ἐξ Ἰωαννίνων δι' Ἀρταν τοῦ Γάλλου Προξένου τῶν Γιαννίνων πρὸς συνεννόησιν μετὰ τοῦ ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Φουὰτ-Ἐφένδη.

Ἔτσι διαγράφεται καθ' ἡμᾶς ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια ἐπὶ τῇ

(Ἀντίγραφον ρηματικῆς διακοινώσεως τοῦ ἐν Κων)πόλει Πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστρίας Κόμητος Karl Bruck πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν, ὑποβληθὲν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 37 τῆς 4 Μαρτίου 1854 ἐγγράφου τοῦ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας (Βιέννην).

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 77—80.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι σελ. 115.

βάσει ἐπισήμων διπλωματικῶν ἐγγράφων, σχετικῶς μὲ τὴν πολιτικὴν Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Αὐστρίας στὴν Ἑπειρωτικὴ ἐπανάστασι τοῦ 1854.

Καὶ ἤδη μετὰ τὴν *gross modo* σκιαγραφίαν τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Αὐστριακῆς πολιτικῆς, ὥς ὀίψωμεν ἐν συνοπτικὸν βλέμμα καὶ εἰς τὴν Ρωσικήν, Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικὴν τοιαύτην.

Ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ γύρω ἀπὸ τὰ Ἑπειρωτικὰ ἐν γένει πράγματα ὑπῆρξεν λίαν εὐμενής.

Περὶ τῆς ἄκρας εὐμενείας τῆς Ρωσικῆς πολιτικῆς ἔχομεν πλείστας μαρτυρίας ἐγκατεσπαρμένας εἰς τὰς δημοσιευομένας, διπλωματικὰς ἐκθέσεις τοῦ Αὐστριακοῦ Προξένου.

Οὕτω εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1 ἐκθέσιν (¹) τοῦ Προξένου Chiari ἀναφέρονται, τὰ κάτωθι :

«Τὸ Αὐτοκρατορικὸν Ρωσικὸν Προξενεῖον σιὰ Γιάννενα εἶναι τὸ καταφύγιον γιὰ ὄλους τοὺς καταδιωκομένους καὶ δυσηρεστημένους στὴν Ἑπειρὸν.

Συχνὰ ταξίδια τῶν Ρώσων Προξένων καὶ Προξενικῶν ὑπαλλήλων ἔχουν καταφανῶς ὥς σκοπὸν τὴν αὔξησιν τοῦ κύρους καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς Ρωσικῆς ἐπιδράσεως σὲ ὅλα τὰ τμήματα τῆς Χώρας (²).

Στὰς παραμονὰς ἐπίσης τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ὁ Ferdinand Haas (³) γράφει πρὸς τὸν Αὐστριακὸν Πρεσβευτὴν στὴν Κωνσταντινούπολιν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ κάτωθι.

«Ἀπὸ Ἀγγλικῆς ἀπόψεως ἐγένετο ἀπόπειρα νὰ γίνῃ κατὰ τὸ δυνατόν ἐκμετάλλευσις τοῦ προκληθέντος ἀναβρασμοῦ συνεπεία τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ρουστέμ-Πασᾶ (⁴).

Δὲν θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ εἶναι τις περισσότερον γι' αὐτὸ ἀνήσυχος ὅσον γιὰ τὴν πορείαν τῶν ἐκκρεμῶν Ρωσσο-Τουρκικῶν προστριβῶν· ἐξ ἄλλου ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ Ρουστέμ Πασᾶ, ἀπὸ τὰ Γιάννετα δὲν συνέτεινε ὀλιγώτερον ἢ ὥστε νὰ παραλύσουν τὰ Ἀγγλικά (⁵) σχέδια στὴν Ἑπειρὸν. Πρὸς τούτοις ὁ νέος Διοικητὴς καταβάλλει ὅλην τὴν θέλησιν ὥστε νὰ διαφυλάξῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὰ συμφέροντα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ νὰ μὴ δεχθῇ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, καίτοι ὁ ἐνταῦθα Ἀγγλος Ὑποπρόξενος καταβάλλει

1) Chiari πρὸς τὸν Κόμητα Mensdorff Pouilly (No 1 τῆς 26 Ἰανουαρίου 1866).

2) Ἑπείρου καὶ Ἀλβανίας δηλαδή.

3) Ferdinand Haas πρὸς τὸν Von Bruck Ἐκθ. ὑπ' ἀριθ. 24 τῆς 5 Ὀκτωβρίου 1853.

4) Γενικοῦ Διοικητοῦ τοῦ Πασσαλικίου Γιαννίνων.

5) Ὁ Ρουστέμ-Πασᾶς ἠκολούθει Ἀγγλικὴν πολιτικὴν.

προσπαθείας ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸ Κόμμα ὀπισθεν τοῦ ὁποίου κρύπτεται ὁ Μητροπολίτης⁽¹⁾ ὥστε νὰ κερδίσῃ μὲ τὸ μέρος του τὸν Σ α λ ῖ μ - Π α σ ᾱ⁽²⁾.

Ἀντιθέτως ὁ φιλελληνισμὸς τοῦ Ρώσσου Προξένου στὰ Γιάννενα τοῦ Κου Υονίν⁽³⁾ εἶχε φθάσει μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ διαδίδῃ⁽⁴⁾ ὅτι θεωρεῖ ὡς βεβαίαν τὴν πτώσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι Τουρκικῆς κυριαρχίας⁽⁵⁾, κατόπιν τῆς εἰσβολῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων στὴν Θεσσαλίαν καὶ στὴν Ἑπειρόν.

Τὴν Αὐστριακὴν διπλωματίαν στεναχωρεῖ μεγάλως ἡ δρᾶσις τῆς Ρωσικῆς προπαγάνδας στὴν Ἑπειρόν καὶ ἡ εὐνοία⁽⁶⁾ τῆς Ρωσσίας διὰ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τοῦ 1867 στὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἑπειρόν.

Ὡς πρὸς τὰς βλέψεις τῆς Ἰταλικῆς καὶ Γαλλικῆς πολιτικῆς στὴν Ἑπειρόν, ὅπως αὐταὶ διαφαίνονται διὰ μέσου τῶν δημοσιευομένων διπλωματικῶν ἐκθέσεων τῶν Αὐστριακῶν Προξένων, θὰ ἠδύναντο νὰ λεχθοῦν τὰ ἀκόλουθα.

Ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1 διπλωματικῆς ἐκθέσεως⁽⁷⁾ τοῦ ἔτους 1866 ἔρχονται εἰς φῶς ἀποκαλύψεις ἐπὶ τῆς συνεργασίας τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ Κόμματος.

Κατηρτίσθη δηλονότι σχέδιον ἐπαναστάσεως ἐν Ἑλλάδι, Θεσσαλίᾳ, καὶ Ἀλβανίᾳ, ἡ δὲ Ἰταλία ἐδέχθη τὴν προσάρτησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν ἀνωτέρω τμημάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ζητήσασα ὡς ἀντάλλαγμα μόνον τὴν Κέρκυραν.

Ὅσον παράτολμον ὅμως προσθέτει ὁ Chiari πρὸς τὸν Κόμητα Mendorff Pouilly, καὶ ἂν εἶναι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σχέδιον καὶ ὅσον ριψοκίνδυνον καὶ περιπετειῶδες καὶ ἂν ἐμφανίζεται εἰς τὴν σύλληψίν του, ἐν τούτοις ὅμως δὲν μπορεῖ τις νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἔσχε μεγάλην ἀπὴ-

1) Ἰωαννίνων δηλαδή,

2) Ὁ διάδοχος τοῦ Ρουστέμ-Πασᾶ στὴν Γενικὴν Διοίκησιν τοῦ Πασσαλικίου τῶν Γιαννίνων.

3) Z w i e d i n e k πρὸς τὸν B e u s t (No 127) Ἐκθεσις 11 Ἀπριλίου 1867.

«Ὁ Κος Υονίν νευρικὸς ἐξ ιδιοσυστάσιος καὶ εὐέξαπτος ἐκ χαρακτῆρος ρέπει πρὸς δημιουργίαν ἀνησυχαστικῆς ἀτμοσφαίρας. Ἴσως νὰ μὴ ἐνεργεῖ ἀπὸ προσωπικὴν του ἀπλῶς ἐμπνευσιν καὶ ἀπὸ ἐμφυτον μῖσος κατὰ τῶν Τούρκων καὶ δι' αὐτὸ πιστεύω, στηριζόμενος σὲ προσωπικὰς παρατηρήσεις, πῶς δὲν θὰ συγκρατηθῇ στὴν ἀποψίν του αὐτῇ».

4) Ὑστερα ἀπὸ ἓνα ταξεῖδι πού εἶχε κάμει στὴν Κέρκυρα καὶ ἐπέστρεψε στὰ Γιάννενα μέσῳ Ἀρτης ὅπου παρέμεινεν ἀρκετὲς ἡμέρες. (Αὐτόθι Ἐκθ. No 127).

5) Zwiedinek πρὸς Βαρῶνον Von Beust Ἐκθ. ὑπ' ἀριθ. 98 τῆς 14 Μαρτίου 1867.

6) Chiari πρὸς Κόμητα Mensdorff Pouilly.

7) Αὐτόθι Ἐκθεσιν ὑπ' ἀριθ. 1.

χησιν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Ἑπειρωτικῆς νεολαίας μεταξὺ τῆς ὁποίας ἡρίθμει πολλοὺς ὁπαδούς. Ἐδῶ σιὰ Γιάννενα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Τσιγαρά, Ἑλληνοῦ ὑπηκόου, ἐσχηματίσθη πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν Κομιτᾶ τὸ νῦν ἀποτελούμενον ἀπὸ πολλοὺς Ἑλλήνας ὑπηκόους οἱ ὅποιοι ὅμως παρακολουθοῦνται καὶ ἐπιτηροῦνται ἀγρύπνως ἀπὸ τοὺς πράκτορας τῆς τοπικῆς Ἀστυνομίας.

Ἡ ὑπὸ τῶν Προστατίδων Δυνάμεων μὴ ἐμποδιζομένη ἐξακολούθησις τῆς ἀναρχίας ἐν Ἑλλάδι ἀφῆκεν τὴν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς κύκλους τοῦ προμνησθέντος Κομιτάτου ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις δὲν θὰ παρένβαλον ἐμπόδια διὰ τὴν ἐξέγερσιν τῆς Ἑπίρου καὶ τῶν λοιπῶν Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν ποὺ συνορεύουν μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας ἀνταγωνισμὸς ἐν Ἑπίρῳ εἶναι εὐνόητος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ Αὐστρία κατεῖχεν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν μέγα μέρος τῆς Β. Ἰταλίας.

«Ὡσαύτως καὶ διὰ τὴν ἡσυχίαν τῶν ὑφ' ἡμῶν κατεχομένων Ἰταλικῶν ἐδαφῶν — προσθέτει (¹) ὁ ἐν λόγῳ διπλωμάτης — δὲν εἶναι ἄνευ σημασίας τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ διοίκησις τῆς Ἑπίρου, ἥτις θὰ ἡδύνατο νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ συγχωνεῦθ' ἐν Ἰταλο-Ἑλληνικὸν ἀνατρεπτικὸν κόμμα εὐνοϊκὴν βάσιν ἐπιχειρήσεων δι' ἀπωτέρας μηχανορραφίας, ἡ διοίκησις ἐπαναλαμβάνομεν τῆς Ἑπίρου, εὐρίσκεται εἰς χεῖρας ἐνὸς τόσον σῶφρονος καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν ἀληθινὰ ἀφοσιωμένου Διοικητοῦ (²)».

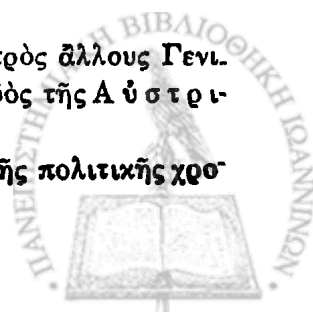
Ἐκ τῆς ἰδίας ὥς ἄνω διπλωματικῆς ἐκθέσεως διὰ πρώτην φορὰν ἔρχονται εἰς φῶς ἀπώτεραι βλέψεις καὶ τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς ἐν Ἑπίρῳ διὰ τοὺς Βλάχους τῆς Πίνδου.

«Ὁ πρὸ ὀλίγου μετατεθεὶς ἐξ Ἰωαννίνων εἰς Περσίαν Γάλλος Πρόξενος Crampon — παρατηρεῖ ὁ Chiari πρὸς τὸν Κόμητα Mendorff Pouilly — διέσχισε τὴν Ἑπίρῳ πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις καὶ πανταχοῦ διέγνωσε δυσφορίας. Ὁ κύριος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ταξιδιωτικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς τοῦ Crampon φαίνεται πῶς ἦτο ἡ προοπάθειά του νὰ ἐπιτύχῃ αὐξήσιν τοῦ κύρους τῆς ἐπιβολῆς τῆς Γαλλικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν εἰς τὴν ὁροσειρὰν τῆς Πίνδου ἐγκατεστημένων πολυαρίθμων Βλάχων (³) ...»

1) Αὐτόθι. (Πρβλ. ἐκθεσιν ὑπ' ἀριθ. 1).

2) Πρόκειται περὶ τοῦ Βεζύρ - Ἀχμέτ - Πασᾶ ὅστις ἀντιθέτως πρὸς ἄλλους Γενικοὺς Διοικητὰς τηροῦντας Ἀγγλόφιλον στάσιν, ἦτο κατὰ βάθος ὁπαδὸς τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς.

3) Ἡ πρὸς τοὺς Κουτσαβλάχους τῆς Πίνδου στροφή τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς χρὸς

Δείγματα τῆς ἀνταγωνιστικῆς πολιτικῆς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ θὰ ἡδύνάτο τις νὰ ἀντιπαραθέσῃ ἄρκετὰ ὅπως ἐπίσης καὶ ἕτερα μονομερῇ διπλωματικὰ ἐπεισόδια τὰ ὁποῖα καταδεικνύουν μονομερεῖς ἀπόψεις φιλοτουρκικῆς ἢ φιλελληνικῆς χροιάς.

Ἀποσκοποῦντες ὅπως διευκολύνομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν κατανόησιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων παραθέτομεν ἐλάχιστα μόνον εἰσέτι χαρακτηριστικὰ δείγματα τῶν δύο ὡς ἄνω ἀπόψεων.

Τυπικὸν ἐπὶ παραδείγματι δείγμα τῆς φιλοτουρκικῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας στήν Ἡπειρὸ δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ τὸ γεγονός τῆς ἐπιδείξεως πρὸς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχὰς τῶν Γιαννίνων τοῦ ἐγγράφου ὅπερ ἀπέστειλεν κατὰ τὴν 30 Ἰανουαρίου 1869 ὁ Ὑποδιοικητῆς Βονίτισης πρὸς τὸν Ἀγγλον Ὑποπρόξενον Πρεβέζης ἐκφράζων ἅφ' ἑνὸς μὲν τὴν λύπην του διὰ τὸν φόνον 3 Ἀλβανῶν στρατιωτῶν ἑνὸς φυλακίου Τουρκικοῦ παρὰ τὴν μεθόριον ἐκ μέρους ληστῶν οἵτινες μετὰ τὴν πρᾶξιν διέφυγον ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἅφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἔκδοσιν διαταγῶν περὶ συλλήψεώς των.

«Ὁ Ἀγγλος Ὑποπρόξενος γράφει (¹) εἰς τὴν ἐκθεσὶν του ὁ Αὐστριακὸς Πρόξενος Zwiedinek πρὸς τὸν Von Beust, ἔφερεν εἰς γνῶσιν τῶν ἐνταῦθα τοπικῶν Ἀρχῶν τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐγγράφου τοῦ Ὑποδιοικητοῦ Βονίτισης τὸ ὁποῖον δὲν καθιστᾷ πιστευτὴν τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Ὑποδιοικητοῦ, δεδομένου ὅτι οἱ λησταὶ εὗρον ἄσυλον καὶ προστασίαν εἰς τὰ πλησιέστατα φυλάκια ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους».

Παράλληλα πρὸς τὸν ἑκδηλον φιλοτουρκισμόν τῆς Ἀγγλικῆς

νολογεῖται πολὺ παλαιότερον.

Ὁ Κλ. Νικολαΐδης εἰς τὴν μικρὰν του μελέτην περὶ τοῦ «ἀνταγωνισμοῦ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821» καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐκθέτει τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ σχεδίου τοῦ Ναπολέοντος περὶ ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Τουρκίας ὡς καὶ τῆς ματαιώσεως τούτου λέγει τὰ ἑξῆς.

«Περὶ τὰ 30 ἀποσπάσματα ἐν τοῖς χειρογράφοις πραγματεύονται πάντα περὶ τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου. Οὕτω καθίσταται εὐνόητον καὶ διατὶ ὁ Πουκεβίλ ἔστρεψε τὴν φιλίαν του βαθμῆδόν πρὸς τοὺς Κουτσοβλάχους. Ὅπωςδὴποτε ὁ Πουκεβίλ οὔτε ὠσφράνθη κἄν ὅτι ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς εἶχε προσχωρήσει ἤδη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἀγγλῶν». (Πρβλ. Ἡπειρωτ. Χρονικὰ 1926 σελ. 43).

1) Zwiedinek πρὸς Von Beust (Ἐκθεσις ὑπ' ἀριθ. 5 τῆς 4 Φεβρουαρίου 1868).

πολιτικῆς ἡ Αὐστρία φροντίζει νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τοὺς Τούρκους.

Ἀνησυχεῖ αἴφνης διὰ τὴν ὕπαρξιν ἀρνησιθρήσκων Οὐγγῶν καὶ Πολωνῶν, ἐνδεχομένως δὲ καὶ Αὐστριακῶν ὑπηρετούντων ὡς Ἀξιωματικῶν εἰς τὰς στρατιωτικὰς φρουρὰς τῶν Γιαννίνων καὶ τοῦ Μοναστηρίου.

Ἀπὸ μίαν ἐμπιστευτικὴν ⁽¹⁾ ἔκθεσιν τοῦ Αὐστριακοῦ Προξένου στὰ Γιάννενα, H a h n, πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀποδεικνύεται ἡ ὕπαρξις 27 ἐν ὅλῳ Ἀξιωματικῶν Οὐγγῶν, Πολωνῶν καὶ Αὐστριακῶν πού ὑπηρέτουν εἰς τὰς φρουρὰς Μοναστηρίου, Ἰωαννίνων καὶ Σόφιας καθὼς καὶ εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῆς Ρούμελης Ὁμέρ-Πασᾶ.

Καὶ γράφει ⁽²⁾ σχετικῶς ὁ H a h n στὴν ἔκθεσίν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

«Τὸ ὅτι ἡ παρουσία των εἰς τὸ Τουρκικὸν στράτευμα, οὐσιωδῶς θὰ θὰ συντελέσῃ ὥστε νὰ προκαλέσῃ μίαν ἐχθρικὴν διάθεσιν ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸν μετὰ βεβαιότητος.

Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου θὰ ἔπρεπε ἡ κατάστασις αὐτὴ νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχήν μας, δεδομένου ὅτι μὲ τὴν βαθμιαίαν κατανομήν τῶν ἐν λόγῳ φυγάδων εἰς τὰς διαφόρους φρουρὰς τοῦ Σερασκεράτου θὰ διαμορφωθῇ ταῦτοχρόνως ἓνα συνεχὲς δίκτυον ἀπὸ τόσον πολλοὺς ἀντιπροσώπους τῆς προπαγάνδας τῶν γειτονικῶν πρὸς τὴν Αὐστρίαν Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν ὡς καὶ τῆς ἐνδοχώρας τούτων, ἡ δὲ συνδυασμένη ἐνέργεια τούτων θὰ ἡδύνατο ὑπὸ εὐνοϊκὰς περιστάσεις νὰ προξενήσῃ μεγάλης βλάβας».

Τὴν διατάραξιν τῶν Ἑλληνο - Τουρκικῶν σχέσεων κατὰ τὸ ἔτος 1868, ὁπότε διεκόπησαν προσωρινῶς αἱ διπλωματικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδος Τουρκίας, ἡ Αὐστριακὴ διπλωματία δὲν εἶδε μὲ καλὸν βλέμμα, διότι διέγνωσε εἰς τὸ βάθος τὴν διατάραξιν τοῦ Αὐστριακοῦ ἐμπορίου στὴν Ἡπειρον.

Ἔτσι ἐξηγεῖται πὼς ὁ ἐν Ἰωαννίνοις Πρόξενος τῆς Αὐστρίας θεωρεῖ καὶ πῶς σκληρὰ καὶ τὰ ἀποφασισθέντα ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως μέτρα περὶ ἀπελάσεως ἐκ τῆς Ἡπείρου ὅλων τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων οἱ ὅποιοι κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς του ἀνῆρχοντο εἰς 5000 περίπου οἰκογενεῖας στὰ Γιάννενα καὶ σὲ ὁλόκληρον τὴν Ἡπειρον.

1) Ἐκθεσις ὑπ' ἀριθ. 30 H a h n πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν.

2) Αὐτόφθι, (No 30 ἔκθεσις H a h n).

Σημειωτέον προσθέτει (¹) ὁ Αὐστριακὸς διπλωμάτης Zwidenek ὅτι ὅλοι σχεδὸν οἱ ἱατροὶ τῆς πόλεως καθὼς καὶ οἱ διδάσκαλοι εἰς διάφορα σχολεῖα εἶναι ἑλληνικῆς ἐθνικότητος (²).

Καὶ ἐπιλέγει (³) ὁ ἐν λόγῳ διπλωμάτης «Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἀπόσχω κάθε σχολίου σχετικῶς μὲ τὸ ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐκδοθὲν διάταγμα δεδομένου ὅτι μοῦ εἶναι ἄγνωστα εἰς τὴν πλήρη περιοχὴν τῶν τὰ ἀπώτερα αἷτια τὰ ὁποῖα προῦκάλεσαν τὴν ἐκδοσίν του.

Πρέπει ὅμως νὰ μνημονεύσω δι' ὀλίγων τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἐνταῦθα χριστιανικὸς πληθυσμὸς χωρὶς νὰ ἐπιδοκιμάζῃ τὴν στάσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως βλέπει τὴν ἄνευ διακρίσεως ἐκδίωξιν φιλησύχων πολιτῶν οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν καμμίαν ἀπολύτως σημετοχὴν εἰς τὰ πολιτικὰ γεγονότα, ὥς ἕνα αὐθαίρετον καὶ σκληρὸν μέτρον καὶ ἀνησυχεῖ σοβαρῶς διὰ τὴν ἰδιαιτέραν μελλοντικὸν τύχην του.

Παρὰ ταῦτα ὅμως οἱ συνετοὶ πολῖται ἐλπίζουν ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἐνεργήσῃ τελειωτικῶς μὲ πλήρη αὐστηρότητα ὥς πρὸς τὸ ἀπειλούμενον μέτρον τῆς ἀπελάσεως . . .»

Ἀρὰ γε νὰ πρόκειται περὶ φιλελληνικῶν αἰσθημάτων τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς ἢ ἀπλῶς περὶ προστασίας τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων στήν Ἑπείρο;

Ἴσως νὰ πρόκειται μᾶλλον περὶ τῆς δευτέρας περιπτώσεως· δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραγνωρισθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ περὶ ὁ λόγος Αὐστριακὸς διπλωμάτης λόγῳ τῆς μακρᾶς παραμονῆς του στήν Ἑπαιρωτικὴν πρωτεύουσιν εἶχε συνάψει δεσμοὺς μετὰ τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ὅλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων καὶ ὅπως ἀπεδείχθη καὶ ἄλλοθεν (⁴) ἐπεξήγησεν πλειστάκις τὴν ἐμπράγματον προστασίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου εἰς περιπτώσεις καταφανοῦς ἀδικίας ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως.

Ἴσως αὐτὸ νὰ μὴ εἶναι Φιλελληνισμός, εἶναι ὅμως ἐκδηλὸς ἀντιρωπισμὸς καὶ πολιτικὴ ἐσωτερικῶς καλλιεργουμένου Εὐρωπαϊοῦ τοῦ ὁποίου ἐξανίστατο ἡ συνείδησις γιὰ τὴν καταπάτησιν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας.

1) Zwidenek πρὸς Von Beust (No 430 τῆς 24 Δεκεμβρίου 1868).

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι «Διὰ τῆς ἀπελάσεως δὲ τόσον τούτων ὅσον καὶ διὰ τῆς κολοσσιαίας διαταραχῆς τὴν ὁποίαν θὰ ὑποστῇ τὸ ἐμπόριον ἐπέρχεται πλῆγμα θανάσιμον ὃχι μόνον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ συμφέροντα ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ.

3) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι.

4) Πρὸς ἐπέμβασίν του ἐνεργὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἀπελάσεως τῶν προυχόντων ἐκ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῶν ἀρτοποιῶν.

Ἄλλὰ καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης ἡ προσπάθεια εἰς αὐτὸ κυρίως ἀποβλέπει· εἰς τὴν ἀνακάλυψιν δηλονότι τῆς ἀληθείας μέσα στὴν σφαῖραν τοῦ ἱστορικῶς γίνεσθαι.

Ἡ παράθεσις καὶ ἄλλων δειγμάτων μονομεροῦς ἡ ἀνταγωνιστικῆς ἐκδηλώσεως δὲν θὰ εἴχε νεώτερόν τι νὰ προσθέσῃ. Κατὰ ταῦτα :

Συμπερασματικῶς καὶ ἐν κατακλείδι, κατόπιν ὅλων τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων, ἐν προκύπτει τὸ ἀναμφίρρηστον γεγονός.

Ἡ ἀνταγωνιστικὴ δηλονότι πολιτικὴ τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων στήν Ἡπειροῦ πῆρξε ἔκδηλος καθ' ὅλας τὰς περιόδους ἀρχαιοτέρας καὶ νεωτέρας, καὶ ἐκάστη ἐποχὴ (μακρᾶς ἢ μικρᾶς διαρκείας) ἐμπερικλείει καὶ ἀποποτόμους μεταστροφὰς τῆς ἀνταγωνιστικῆς πολιτικῆς, ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε φάσεων τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ τῶν ἐκάστοτε ἐπιδιωκομένων ἀπωτέρων συμφερόντων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων!

Γ'

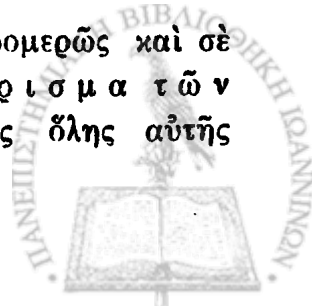
Μέσα στὴν ταραχώδη περίοδον τοῦ 1840—1870 καθ' ἣν ἡ ἀνταγωνιστικὴ πολιτικὴ τῶν Μ. Δυνάμεων εἶχεν πάρει τὴν ὀξύτερη φάσιν της, ἡ Ἡπειρος ἦτο καθημαγμένη ἀπὸ πολυποίκιλες πληγὰς. Βανδαλισμοί, ἐμπρησμοί, μεταναστεύσεις, ἐμπρησμοί καὶ βεβηλώσεις ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ συμβόλων τῆς χριστιανωσύνης ἐκ μέρους ἀτάκτων Ἀλβανικῶν στιφῶν, ἔλλειψις ἀσφαλείας, ἔλλειψις δικαιοσύνης, φορολογία ἐπαχθής, ἔλλειψις χρηστῆς διοικήσεως, ὅλα αὐτὰ συλλήβδην ἢ μεμονωμένως ἀποτελοῦσαν μαζὶ μὲ τὴν ιδέαν τῆς Ἀλβανοκρατίας ὡς κυριαρχούσης καὶ ἰθινοῦσης οὐσιαστικῆς δυνάμεως, τὲς ἀθεράπευτες πληγὰς τῆς δουλείας τοῦ Ἡπειρωτικοῦ λαοῦ.

Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ὁ κατακτητὴς πλήγωνε βαρεῖα μὲ τὸ πελέκι του τὸ σῶμα τοῦ Ἡπειρωτικοῦ λαοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ ὑπέροχος αὐτὸς λαὸς ἀντιδρῶσε καὶ ζοῦσε μὲ τοὺς δραματισμούς του, μὲ τὴν πίστην του τὴν ἐθνικὴν, μὲ τοὺς ἐνθουσιασμούς του, μὲ τὴν θρησκείαν του, μὲ τὴν παιδείαν του.

Δὲν ἐμπίπτει στὸ πλαίσιον τοῦ παρόντος θέματος νὰ ἀπαριθμήσωμεν στὲς λεπτομέρειάς των ὅλας τὰς πληγὰς ποὺ ἔφερε στὸ σῶμα της ἡ Χώρα αὕτῃ «ποὺ ἐνεσάρκωσε καθ' τοὺς αἰῶνας, τὴν Ἑλλάδα τῆς Ἑλλάδος».

Μία τέτοια σκιαγραφία τῶν λεπτομερειῶν ἀνήκει στὸ περίγραμμα τῆς συνθέσεως τῆς ἱστορικῆς.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ στήν παρῶσαν μελέτην θὰ ἤξιζε ἀδρομερῶς καὶ σὲ γενικώτατες γραμμὰς νὰ ὑποδηλωθῇ εἶναι τὸ ξεχώρισμα τῶν δυνάμεων ἐκείνων ποὺ ἦσαν οἱ φορεῖς ὅλης αὐτῆς τῆς παντοειδοῦς κακοδαιμονίας καὶ ἀπαθλιώσεως!

Τέτοιες δυνάμεις καθ' ἡμᾶς ἦσαν δύο: ἅψ' ἑνὸς ἡ Ἀλβανοκρατία μετὰ τοὺς πλοκάμους της, ὡς μιὰ ἰδέα, ποὺ ἐπεσκίαζε οὐσιαστικῶς τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν στὴν Ἡπειρο, καὶ ἅψ' ἑτέρου ἡ κακὴ Τουρκικὴ Διοίκησις.

Καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἀπόψεις δὲν ξέφυγαν τὴν διάγνωσιν καὶ τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων τῶν Μ. Δυνάμεων στὴν Ἡπειρο, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅμως πῶς ἄλλαι μὲν ἀπὸ Αὐτὰς δὲν τόλμησαν γιὰ λόγους γενικωτέρας συμφεροντολογικῆς πολιτικῆς νὰ ὑποδείξουν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὰς Κυβερνήσεις των, ἄλλαι δὲ τὴν ἠγνόησαν τελείως.

Περισσότερον ἐξ ὧν ἡ Αὐστριακὴ πολιτικὴ στάθηκε μετὰ τοὺς ἐν Ἡπείρῳ διπλωματικοὺς ἀντιπροσώπους της πλησιέστερα καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς τὴν δικαιοσύνην.

Πρῶτοι ὁ Αὐστριακαὶ διπλωμάται διέγνωσαν τὴν πλήρη Ἀλβανοκρατίαν στὴν Ἡπειρο καὶ πρῶτοι αὐτοὶ διεκήρυξαν πῶς ἡ ἰδέα τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων ποὺ ἡ Τουρκία ἐμελέτα νὰ εἰσαγάγῃ καθ' ὅλον τὸ Βιλαέτιον τῶν Γαννίνων ἦτο φενάκη, γιὰτὶ προσέκρουε πάντοτε στὰς ἀντιδράσεις τῶν Ἀβανῶν Μπέηδων καὶ Ἀγάδων, ποὺ ἀντιπροσώπευον ἐν τῇ ὁλότητί των μίαν καθαρὰν Μεσαιωνικὴν Φεοδωραρχίαν.

Οἱ Ἀλβανοὶ ἐμυκτηρίζον ⁽¹⁾ κάθε ἰδέαν ἐννόμου τάξεως καὶ μάλιστα μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ ὥστε καὶ ἓνα ταξίδι ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας των ἦτο δύσκολον καὶ γι' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς Προξένους τῶν Μ. Δυνάμεων στὰ Γιάννενα, ἐὰν οὗτοι δὲν ἦσαν ἐφωδιασμένοι μετὰ Φιρμάνι ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, γιὰτὶ αἱ διαταγαὶ τῶν Τούρκων Πασάδων καὶ Βαλῆδων καὶ διαφόρων Ἀχιστρατῆγων τῆς Ρούμελης δὲν ἐθεωροῦντο ἐπαρκῆ ἐχέγγυα γιὰ τὴν ἀσφάλειάν των.

Οὕτω σὲ μιὰ ἐκθεσί του ὁ Hahn λέγει ⁽²⁾ τὰ ἑξῆς:

«Φοβοῦμαι ὅτι τὸ ταξιδίόν μου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἀφιλοξένου αὐτῆς χώρας, ἡ ὁποία δὲν ἠρευνήθη ἀκόμη καλῶς ἀπὸ κανένα Εὐρωπαῖον, θὰ ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον, χωρὶς νὰ λάβουν γνῶσιν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη καὶ αἱ κατὰ τόπους Ἀρχαί. Ἄνευ προειδοποιήσεως καὶ προδιαθέσεως ἰδία τῶν

1) Εὐριπίδου Σούρλα. Ἡ Ἡπειρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἡπειρωτικὰ Χρονικά, 1937 σελ. 133—150. Πρβλ. ὡσαύτως Zinkheisen, Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa 1855 σελ. 127—133.

2) Hahn πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν (Ἐκθεσις ὑπ' ἀριθμὸν 29 τῆς 19 Ἰουλίου 1856).

Το πικρὸν Ἀρχὸν, ἓνα ὑπὸ αὐστηρὸν *in cognito* ταξιδιόν μου θὰ ἤμποροῦσε νὰ παράσχη πολλὰς ὑπονοίας (1) ».

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ Ὁθωμανικὴ Κυβέρνησις καὶ τὰ ἐπίσημα ὄργανά της εἶχον ἐπίγνωσιν τῆς σκιώδους ἐπικυριαρχίας των ἐπὶ τῆς Ἀλβανίας καὶ τοῦ πλείστου τῆς Ἡπείρου.

Οὕτω :

Ὁ ἐξοπλισμὸς τοῦ Ὁθωμανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀλβανίας κατὰ τὸ 1867 ἐκ μέρους τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν, κατὰ τὴν περίοδον μάλιστα ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ὁθωμανικὴ Κυβέρνησις εἶχε σκεφθῇ περὶ νέας πολιτικῆς ὁργανώσεως τοῦ Βιλαετίου καὶ περὶ εἰσαγωγῆς μεταρρυθμίσεων στὴν Ἡπειρὸ καὶ Ἀλβανία, ὅπως καταδεικνύεται ἀπὸ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 101 διπλωματικὴν ἐκθεσιν τοῦ Zwiedinek πρὸς τὸν Βαρῶνον Von Beust (2), ἀποτελεῖ μίαν ἐπίσημον ἔνδειξιν τῆς ἐπιγνώσεως τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ Ὁθωμανικὴ Κυβέρνησις διὰ τὴν σκιώδη ἐπικυριαρχίαν τῆς κραταιᾶς Αὐτοκρατορίας στὴν Ἀλβανίαν καὶ τὸ πλεῖστον τῆς Ἡπείρου.

Δεδομένου δὲ ὅτι μόνον αἱ πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα ἐπαρχίαι τῆς Ἡπείρου διέτρεχον κίνδυνον, ὁ ἐξοπλισμὸς τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Ἀλβανίας Ὁθωμανικοῦ στοιχείου, δεικνύει τὴν δυσπιστίαν τὴν ὁποίαν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἔτρεφεν πρὸς τοὺς Ἀλβανοὺς ὑπηκόους της.

Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου χάος καὶ ἀναρχία βασιλεύουν στὴν Ἡπειρὸ, ἰδίᾳ δὲ ὁ Χριστιανικὸς πληθυσμὸς τῶν Γιαννίνων ἀγωνιοῦσε λόγῳ τῶν Ρωσσοφίλων αἰσθημάτων του.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ Ἡπειρὸς εὐρίσκετο εἰς τὰ πρόθυρα μιᾶς φοβερᾶς οἰκονομικῆς κρίσεως, λόγῳ νεκρώσεως τῶν συγκοινωνιῶν μετὰ τοῦ ἑξωτερικοῦ, ἀπονεκρώσεως συνεπῶς τοῦ ἐμπορίου

1) Συνεπῶς αἱ διαταγαὶ τῶν Πασάδων τῆς Ρούμελης καὶ τῶν Γιαννίνων ἦσαν σκιῶδεις διὰ τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ μόνον ἓνα Φιρμάνι Σουλτανικὸν θὰ ἤμποροῦσε ἴσως νὰ τοὺς συγκινήσῃ.

Αἱ ἀπόψεις ὅπως αὐταὶ τοῦ Αὐστριακοῦ διπλωφάτου ἑναρμονίζονται τελείως καὶ ἐπιβεβαιοῦν ἰὴν πρὸ πολλοῦ ἐξενεχθεῖσαν παρ' ἡμῶν θεωρίαν περὶ Ἀλβανοκρατίας στὴν Ἡπειρὸ ἢ μᾶλλον συγκυριαρχίας Ἀλβανῶν καὶ Τούρκων μέχρι ἀκόμῃ καὶ τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἡπείρου, ὡς ἀξιωματικὸς μελέτης καὶ προοπτικῆς γενικῶς γιὰ τὴν παρακολούθησιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἀφορώντων τὰς τύχας τῆς Ἡπείρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

(Πρβλ. Εὐρ. Σούρλα Ἡπειρ. Χρονικά 1937 σελ 151—159 καὶ 293—299.

2) Zwiedinek πρὸς Βαρῶνον Von Beust. (Ἐκθεσις ὑπ' ἀριθ. 101 τῆς 21 Μαρτίου 1867).

καὶ ἀνωμαλιῶν ἐσωτερικῆς φύσεως λόγῳ ἑλλείψεως ἀσφαλείας. Ἡ Φ ρ ο υ ρ ὶ τ ὠ ν Γ ι α ν ν ί ν ω ν ἀ π ε τ ε λ ε ῖ τ ο ἀ π ὸ ἄ τ α κ τ α Ἀ λ β α ν ι κ ᾶ σ τ ί φ η, ἡ διαταχθεῖσα ἐν Ἡπείρῳ ἐ π ι σ τ ρ ᾶ τ ε υ σ ι ς (¹) δὲν ἔφερεν τὰ ποθούμενα διὰ τοὺς Τούρκους ἀποτελέσματα, οἱ δὲ χριστιανοὶ ἔζων μὲ τὴν ἀγωνίαν, ἐφόσον ἐπληροφοροῦντο τὴν διάρρηξιν τῶν σχέσεων Ὑψηλῆς Πύλης καὶ Ρωσσίας.

Ἐπίσης διαρκοῦντος τοῦ 1867 καὶ δὴ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ὡς ἄνω ἔτους λόγῳ τῆς ἀπειλητικῆς στάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς εἰσβολῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων στὴ μεθόριον, ἀνεκλήθη ὁ Ἐτέμ Πασᾶς (Γενικὸς Διοικητὴς τοῦ Βιλαετίου), ἡ ἐσωτερικὴ τάξις διεσαλεύθη στὴν Ἡπειρο, ἐπηκολούθησε δὲ τ α ὕ τ ο χ ρ ὶ ὡ ς κ ρ ί σ ι ς ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῆ καὶ ἀ πα θ λ ί ω σ ι ς α ὗ τ ὁ χ ρ ῆ μ α ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῆ, καὶ ὡς συνέπεια ὅλων τῶν ὡς ἄνω παραγόντων ἦτο καὶ τὸ τελικὸν ναυάγιον τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων πὺ ἐπρεπε νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὸν Διοικητικὸν Ὀργανισμὸν τοῦ Πασσαλικίου (²).

Εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ὡς ἄνω ἀπόψεως ἂς ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι καὶ δ H a h n εἰς μίαν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ Πρόξενον E i s e n b a c h (³), τονίζει ὅτι ἡ ἐν Ἡπείρῳ κατάστασις εἶναι λίαν ταραχώδης καὶ ὅτι ἐὰν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις διατηρήσῃ τὸ ἐ ν ἰ σ χ ῦ ῖ δ ι ο ι κ η τ ι κ ὸ ν σ ὕ σ τ η μ α ἐπὶ τινὰ ἀκόμῃ χρόνον, εἰς τὸ μέλλον θὰ εὐρεθῇ πρὸ ὀδυνηρῶν ἐκπλήξεων.

Ἡ ἡμέρα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν περιφήμων αὐτῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων εἶχεν ἐπιστῇ καὶ μίαν ὥραϊαν πρωΐαν τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1869 συνήλθεν εἰς σύσκεψιν τὸ Γενικὸν Συμβούλιον (⁴) τοῦ Βιλαετίου τῶν Γιαννίνων.

1) Ferdinand Haas πρὸς Von Beust (Ἐκθ. ὑπ' ἀριθ. 24 τῆς 5 Ὀκτωβρίου 1853)

Ἡ ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διαταχθεῖσα στρατολογία ἀτάκτων σωμάτων (Redif) πρὸς συμπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς δὲν ἀπέφερεν εἰς τὴν Ἡπειρον μεγάλα ἀποτελέσματα παρὰ τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας ἔτρεφον οἱ στρατιωτικοὶ κύκλοι, τοῦλάχιστον γιὰ ὠρισμένων περιοχῶν, τοὺς ἐφέδρους.

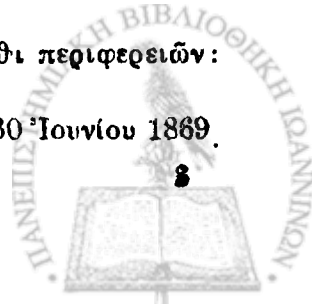
Εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν θὰ ἤμποροῦσε ἡ Κυβέρνησις νὰ στρατολογήσῃ ἄνω τῶν 14.000 ἀνδρῶν, μέχρι τοῦδε ὅμως ἀπὸ τὰς περιοχὰς τῆς Ἡπείρου ἐστάλησαν εἰς Ἰωάννινα ἀπὸ μὲν τὸ Ἀργυροκάστρον, Δέλβινον, Φιλιάτες, Κόνιτσαν μόνον 700 νεοσύλλεκτοι καὶ περὶ τοὺς 1000 ἀπὸ τὰς περιφερείας Βερατίου, Αὐλῶνος, Τεπελενίου, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀπεστάλησαν εἰς Μπιτόλια (Μοναστήριον).

2) Zwiedinek πρὸς Βαρῶνον Von Beust (Ἐκθ. ὑπ' ἀριθμ. 327 τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1867).

3) Eisenbach πρὸς Von Buol-Schauenstein. (Ἐκθεσις ὑπ' ἀριθμ. 40 τῆς 25 Αὐγούστου 1852).

4) Τὸ Συμβούλιον ἀπετελεῖτο καὶ ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν κάτωθι περιφερειῶν: Λ α ρ ί σ σ η ς, Βερατίου, Ἀργυροκάστρου, Πρεβέζης.

(Πρβλ. Ἐκθεσιν Zwiedinek πρὸς τὸν Von Beust ὑπ' ἀριθμ. 13 τῆς 30 Ἰουνίου 1869.

Ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἐχαιρετίσθη ὑπὸ τοῦ Τύπου ⁽¹⁾ τῶν Γιαννίνων ὡς ἀπαρχὴ τῆς διεξαγωγῆς τοῦ νέου ὀργανισμοῦ καὶ ὡς ἐπισφράγις τοῦ ἔργου τῆς μεταρρυθμίσεως.

Στὴν πραγματικότητα ὁμως δὲν ἔγινε τίποτε, καὶ ὅλα ἀπεδείχθησαν μίαν φενάκη.

Ἰδοὺ δὲ πῶς παραστατικώτατα καὶ ἐξηκριβωμένα καὶ βαθυστόχαστα περιγράφει ⁽²⁾ τὰ γεγονότα ὁ Zwiedinek πρὸς τὸν Κόμητα Von Beust Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας :

«Ταῦτοχρόνως (πρὸς τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου) ἐκυκλοφόρησαν ἐπίσης οἱ πρῶτοι ἀριθμοὶ μιᾶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ ἐνταῦθα εἰς Ἑλληνικὴν καὶ Τουρκικὴν γλῶσσαν ἐκδιδομένης ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδος ἣ ὁποία μὲ πομπώδεις ἐκφράσεις ἐξαίρει τὰς εὐεργεσίας αἱ ὁποῖαι παρέχονται εἰς τὴν Χώραν διὰ τῶν εἰσαχθεισῶν μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν Διοίκησιν καὶ τὴν Δικαιοσύνην.

Θὰ ἐπεθύμουν ἡ ἐφημερίς νὰ διεκήρυττε τὴν ἀλήθειαν, διότι μόνον αἱ ἰδικαί μου παρατηρήσεις ἐντοπισμέναι εἰς τὴν πόλιν τῶν Γιαννίνων καθὼς καὶ ἡ προσωπικὴ μου ἀντίληψις τὴν ὁποίαν ἀπεκόμισα ἀπὸ μίαν πρόσφατον περιοδείαν τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησα εἰς τὸ ἑσωτερικὸν τῆς Χώρας μοῦ παρέσχον τὴν ἐγγύησιν καὶ μοῦ ἐνίσχυσαν τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν διατυμπανιζομένων εἶναι κεναὶ φράσεις καὶ τεχνάσματα, δεδομένου ὅτι παρὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν διοικητικῶν ἐνστάσεων, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν νεωστὶ ἐγκατασταθέντων μὲ παχυλοὺς μισθοὺς ὑπαλλήλων, ἡ Δικαιοσύνη εἰς τὸ Βιλαέτιον δὲν ἀπονέμεται καὶ δὲν ἀσκεῖται μὲ τὴν ἐμπρέπουσαν εὐσυνειδησίαν, δὲν ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ βᾶθος δικαιοσύνη. Ἐπὶ πλέον δὲ πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι τίποτε σχεδὸν δὲν ἔγινε γιὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς εὐημερίας τῆς ἐπαρχίας, ἐν τέλει δὲ δὲν πρέπει νὰ διαφύγῃ τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ φτώχεια καὶ ἡ κακομοιρία τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Βιλαετίου βαίνει πάντοτε προῖοῦσα.

Πέρασε ὁλόκληρον ἔτος ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ νῦν ἐν ὑπηρεσίᾳ Βαλῆ Ἀχμέτ Ρασσίμ Πασσᾶ. Ἡ πρώτη ἐμφάνισίς του ἔδιδε τὸ δικαίωμα νὰ ἐλπίζῃ τις ὅτι θὰ ἦτο κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν μεταρρυθμίσεων εὐτυχέστερος τῶν προκατόχων του καὶ ὅτι διὰ τῶν σοφῶν μέτρων του θὰ

1) Πρόκειται περὶ ἐφημερίδος ἑβδομαδιαίας ποὺ ἐξεδίδετο στὰ Γιάννενα Τουρκιστί καὶ Ἑλληνιστί ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ.

2) Zwiedinek πρὸς Von Beust (Ἐχθesis ὑπ' ἀριθμ. 13 τῆς 30 Ἰουνίου 1869).

παρίστατο ἄρωγὸς καὶ συμπαραστάτης εἰς τὴν προϊοῦσαν δυστυχίαν τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ ἐλπίς ὅμως αὕτη ἀπεδείχθη μέχρι τοῦδε ἀπατηλὴ καὶ διεψεύσθη ἀπὸ τὰ πράγματα, ὅχι διότι ἴσως ἐλλείπει ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ Βαλῆ ὁ ζήλος καὶ ἡ καλὴ θέλησις (αὐτὰ τὰ κατέχει σὲ μεγάλον βαθμὸν) ἀλλὰ διότι καὶ αὐτὸς δὲν δύναται νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ιδέαν τοῦ *N e p o t i s m u s* στήν κατ'ἀλήψι τῶν ἀξιωματῶν καὶ ἔτσι παρημέλησε νὰ ἀνεύρῃ κατάλληλα ὄργανα τὰ ὁποῖα νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ φέρουν εἰς πέρας τὰς διατάξεις του.

Ἐπὶ πλέον δὲ εἶναι ἄρκετὰ ὑψηλόφρων ὥστε νὰ πιστεύῃ ὅτι αἱ γνώσεις του καὶ αἱ δυνάμεις του εἶναι ἄρκεται νὰ ρυθμίσουν ταῦτοχρόνως τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς διοικήσεως καὶ μάλιστα μὲ ταχεῖαν ὑπερπήδησιν.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου οἰκειοποιεῖται τὸ προνόμιον τοῦ νὰ ἴσταται ὁ ἴδιος ὑπεράνω τῶν διατάξεων τῆς Κυβερνήσεώς του καὶ νὰ περιβάλλῃ ὡς ἰσχύοντα ὑπέρτατον νόμον τὴν θέλησίν του.

Κατὰ ταῦτα : προσέρχεται ἀδισκρίτως καὶ ἐπεμβαίνει εἰς τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις τῶν διαφόρων δικαστηρίων, ἐὰν τυχὸν αὗται δὲν εὐρίσκονται σύμφωνοι πρὸς τὴν γνώμην του καὶ ἔτσι μὲ αὐτὴν τὴν ἐνέργειάν του τορπιλλίζει τὴν σπουδαιοτάτην βάσιν μιᾶς καλῆς δικαιοσύνης, δηλαδὴ τὸν σεβασμὸν τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τοὺς δικαστάς.

Ἔτσι συμβαίνει ὥστε καίτοι ὁ Βαλῆς ὁ ἴδιος εἶναι προϊστάμενος ἀκεραίου χαρακτῆρος, ὅμως ἡ δωροδοκία μεταξὺ τῶν ὑπαλλήλων του εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένη καὶ συνεπῶς οὐδεμία ἀνύψωσις δύναται νὰ παρατηρηθῇ ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τῶν νόμων γενικῶς.

Εἰς οὐχὶ καλυτέραν μοῖραν ἀπὸ τὴν Διοίκησιν εὐρίσκεται καὶ ἡ δικαιοσύνη.

Παρὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν συσώρευσιν διατάξεων μετερρρυθμισμένων, εἰς τὸ βάθος κυριαρχεῖ ἡ παλαιὰ σύγχισις καὶ ἡ κακοδιοίξεις ἔστω καὶ ὑπὸ μορφὴν ἡπίαν.

Διὰ μίαν ἰσοδικαίαν ἐπίσης κατανομήν τῶν φόρων δὲν συνέβη τίποτε μέχρι σήμερον.

Ἡ δὲ καταγραφὴ τῶν πόρων τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου προχωρεῖ μόνον μὲ ἐξωτερικῶς βραδέα βήματα καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔγινε κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ὑπὸ τὴν ἔποψιν καλλιτερεύσεως τῶν συγκοινωνιῶν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρμηνευθῇ μόνον ὡς διασπάθισις ἀνωφελῆς χρόνου, χρήματος καὶ ἐργατικῶν δυνάμεων...».

Ὁμολογοῦμεν πῶς ἱστορικώτερη καὶ μᾶλλον βαθυστοχάστος κριτικὴ γύρω ἀπὸ τὸ πολυθρύλλητον πρόβλημα τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων στήν Ἡπείρον δὲν ἔχει γραφῇ ἀπὸ χέρι ἱστορι-

κοῦ ὅσον ἡ παροῦσα τοῦ Αὐστριακοῦ διπλωμάτου ἣτις δείχνει στὸ βάθος τῆς προοπτικῆς της καὶ τῆς ὅλης της συνθέσεως ἕνα Εὐρωπαϊκὸν μὲ ὑγιᾶ ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων, Εὐρωπαῖον ὅχι ὑπηρετοῦντα ἀπλῶς τὰ συμφέροντα τῆς Κυβερνήσεώς του ἀλλὰ καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἠθικὴν.

Δὲν θέλομεν μ' αὐτὸ νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἦτο ἴσως φιλέλληλον, ἀλλὰ οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἄλλων Μ. Δυνάμεων αἱ ὁποῖαι διέκριντο συμπαθέστερον πρὸς τὴν Τουρκικὴν ἀποψιν διετύπωσεν ἀληθείας τόσον ἀναγλύφους ὅσον ὁ Αὐστριακὸς διπλωμάτης.

Ἰδού ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον παραθέσαμεν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐν λόγῳ ἐκθέσεως (¹).

Καὶ ὁλοκληρώνοντας τὰς κρίσεις του ὁ Zwiedinek γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα γενικῶς ὅχι μόνον τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰστάσεως γενικῶς τῆς Ἡπείρου τελειώνει διὰ τῶν ἑξῆς μίαν ἄλλην ἐκθεσίν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

«Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐπαρχία αὐτὴ ἀνήκει εἰς τὰς πλέον παρημελημένας τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Βιλαετίου δὲν ἔγινε τίποτε γύρω ἀπὸ τὴν ὑλικὴν ἀνύψωσιν τῆς Χώρας, παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας ὑποσχέσεις.

Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἀπορῇ τις εἰς καὶ τὰ πολλὰ ἐπίσης σχέδια ποὺ ἔχουν ἐκπονηθῇ ἀπὸ τὴν παροῦσαν Διοίκησιν ὅλα συναντοῦν μεγίστην δυσπιστίαν ἐκ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἡπείρου (²)».

Ἰδού μερικαὶ βαθυστόχαστοι ἀπόψεις ἐξαγόμεναι ἐκ τῆς μελέτης τῶν παρὰ πόδας δημοσιευομένων διπλωματικῶν ἐγγράφων, ἀπόψεις ποὺ ἀποτελοῦν πολύτιμον συμβολὴν γύρω ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἡπείρου.

1) Ὁ αὐτὸς διπλωμάτης προσπαθεῖ μέσα στὴν ζοφεράν εἰκόνα τῆς φενάκης τῶν μεταρρυθμίσεων ποὺ ἐγίνοντο δηθὴν πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τοῦ Ἡπειρωτικοῦ πληθυσμοῦ νὰ διίδῃ καὶ σημεῖον θετικόν, σημεῖον φωτεινόν, σημεῖον ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ δημιουργήσῃ διαρκὲς καὶ μόνιμον ἀγαθὸν διὰ τὴν Χώραν, ἀλλὰ δὲν βρίσκει ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς ἀφυπνίσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ τμήματος τοῦ Μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ στὴν Ἡπειρο.

«Παρὰ ταῦτα, λέγει (Αὐτόθι Ἐκθ. ὑπ' ἀριθμ. 13) μία ἐκδήλωσις παρήγορος ἤρχισε νὰ διαγράφεται εἰς τὸν ὀρίζοντα. Αὐτὸ τοῦτο δηλονότι τὸ τμήμα τοῦ Μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ δὲν παρακολουθεῖ μὲ ἀπάθειαν τὰ σφάλματα τῆς Κυβερνήσεως ἀλλ' ἔχει ἀφυπνισθῇ μέσα του τὸ πνεῦμα τῆς κριτικῆς καὶ αἰσθάνεται ὅτι πρέπει νὰ μεταβληθῇ, ἰδίως δὲ εἰς τὴν νεολαίαν ὑπάρχει μία ἀναμφισβήτητος τάσις πρὸς διαφωτισμὸν καὶ πολιτιστικὴν ἀνύψωσιν. Ἰσως στὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ βρῖσκεται ἡ καλυτέρα ἐγγύησις ἐνὸς καλυτέρου μέλλοντος.

2) Zwiedinek πρὸς Von Beust (Ἐκθεσις ὑπ' ἀριθμ. 8 τῆς 1 Ἀπριλίου 1869).

Δ'

Εἰς τὰ κατωτέρω ὁμῶς δημοσιευόμενα διπλωματικά ἔγγραφα ὑπάρχουν καὶ νύξεις ἀποτελοῦσαι ἐπίσης πολύτιμον συμβολὴν καὶ διὰ τὴν προώθησιν τῶν Ἠπειρωτικῶν μελετῶν.

Οὕτω :

Σπουδαίαν καὶ σημαντικὴν συμβολὴν διὰ τὴν Ἠπειρωτικὴν Ἱστορίαν θὰ ἀπετέλει, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ ἀνεύρεσις εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Πετροπολέως ὅλων τῶν ἐκθέσεων τῶν ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ καιροὺς Ρώσων Προξένων.

Αἱ ἐκθέσεις ἐπίσης τῶν ἐκάστοτε Στρατιωτικῶν Γενικῶν Διοικητῶν τῶν Γιαννίνων πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν, ἰδίως κατὰ τὴν ταραχώδη περίοδον τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, θὰ ἀπετέλουν τὴν πιστοτέραν συμβολὴν γύρω ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴν ⁽¹⁾ ἀποψιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς περιόδου ἐκείνης τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἠπείρου.

Ἐπίσης αἱ ἐτήσια ἐμπορικαὶ ⁽²⁾ ἐκθέσεις τῶν Προξένων (Γαλλίας, Ἀγγλίας, Αὐστρίας, Ἰταλίας καὶ Ρωσσίας) αἱ ἀποστελλόμεναι ἀπὸ τὴν Ἠπειρον καὶ τὴν Νότιον Ἀλβανίαν πρὸς τὰ Ὑπουργεῖα τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Κυβερνήσεών των, ἀνευρισκόμεναι, μελετώμεναι καὶ ταξινομούμεναι θὰ μπορούσαν νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις πρὸς σύνταξιν τῆς οἰκονομικῆς ⁽³⁾ Ἱστορίας τῆς Ἠπείρου στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας.

Ἐπίσης ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἐκθέσεων ⁽⁴⁾ τοῦ Γάλλου

1) Οὕτω : κατὰ τὸ ἔτος 1868 (24 Δ)βρίου) ὁπότε διεκόπησαν αἱ διπλωματικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, εὗρισκοντο εἰς τὴν Ἠπειρον κατὰ τὰς διπλωματικὰς ἐκθέσεις (πρβλ. ὑπ' ἀριθ. 43 τῆς 24)12)1858 τοῦ Zwiedinek πρὸς τὸν Von Beust) πέντε τάγματα κανονικοῦ στρατοῦ, ἀνεμένοντο ὁμῶς ἐν τῷ μεταξὺ ἐνισχύσεις ἐκ Θεσσαλίας ὅπου εἶχον συγκεντρωθῇ σημαντικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις.

Ἐπὶ πλέον κατὰ τὴν ὥς ἄνω ἐποχὴν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἶχε καλέσει ὑπὸ τὰ ὅπλα τοὺς Ρεντίφηδες τῆς περιφερείας Ἰωαννίνων (4 τάγματα) καὶ προσεπάθει προσέτι νὰ συγκεντρώσῃ ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ 5000 Ἀλβανοὺς Βασιβοζούκηδες.

Καθ' ἃ ὁμῶς προκύπτει ἐκ τῶν δημοσιευομένων διπλωματικῶν ἐκθέσεων τὸ Τουρκικὸν δημόσιον Ταμεῖον εὗρισκετο εἰς πλήρη ἀδυναμίαν νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς πληρωμὰς καὶ τὰ ἔκτακτα ἔξοδα.

2) Zwiedinek πρὸς von Beust. Ἐκθ. ὑπ' ἀριθμ. 42 τῆς 23 Ἰανουαρίου. 1868.

3) Σ. Βορέιου, Γιά μιὰ Νεοελληνικὴ οἰκονομικὴ Ἱστορία, Ν. Ἑστία 1942 Τεύχ. 372 σελ. 1246-1251.

4) Zwiedinek πρὸς Von Beust (No 327).

Προξένου τῶν Γιαννίνων Grampon ὅστις περιώδευσε καὶ ὁλόκληρον τὴν Ἑπειρον καὶ ὅστις ἀναμφιβόλως θὰ δίδῃ εἰκόνα χτυπητῇ τῆς ὅλης πολιτικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς καταστάσεως Ἑπείρου καὶ Ἀλβανίας, θὰ παρεῖχεν πολύτιμον συμβολὴν καὶ θὰ προώθει τὰς Ἑπειρωτικὰς μελέτας.

Ἐπίσης γιὰ νὰ προσθέσωμεν καὶ ἓν τελευταῖον παράδειγμα, ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἡ δημοσίευσις τῆς μακροσκελοῦς καὶ λεπτομερειακῆς ἐκθέσεως τοῦ Dr Hahn περὶ τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς καταστάσεως κατὰ τὸ 1850 ὡς δηλοῦται εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 29 ἐκθεσίν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, θὰ ἀποτελεῖ πολύτιμον συμβολὴν γύρω ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑπείρου καὶ θὰ ἐπέχεε ἴσως φῶς ἐπὶ πολλῶν σκοτεινῶν σημείων.

Ἴδου εὐρύτατον πεδῖον μελέτης γιὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν (¹) τῶν ἱστοριοδιοδικῶν μελετῶν γύρω ἀπὸ τὴν Ἑπειρωτικὴν μας Ἱστορίαν.

Ε'.

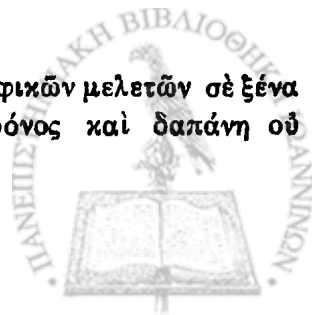
Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέρμα τῆς ἐρεῦνης μας

Διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τῶν δημοσιευομένων διπλωματικῶν ἐγγράφων παρήλασε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν πολιτικὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑπείρου τοῦ προτελευταίου ἡμίσεος τοῦ 19ου αἰῶνος.

Τὰ δημοσιευόμενα ἐγγράφα ἐμελετήθησαν καὶ ἀξιολογήθησαν ὑπὸ τριπλὴν ἔποψιν καὶ μέσα στὸ τρίπτυχον αὐτὸ τῆς ἐρεῦνης κατεβλήθη προσπάθεια νὰ ἐξαρθοῦν ὄχι μόνον τὰ ἀπώτερα πολιτικο-οἰκονομικὰ ἐλατήρια τῆς ἀνταγωνιστικῆς πολιτικῆς τῶν Μ. Δυνάμεων στὴν Ἑπειρο καὶ στὴν Ἀλβανία—σημεῖον ἄλλως τε ποὺ ἀποτελεῖ τὸν κεντρικὸν πυρῆνα τῆς παρούσης μελέτης—ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποδηλωθοῦν παραλλήλως καὶ ἀπώτεραι σκέψεις τόσον ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἑπειρωτισμοῦ ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀπωτέρας πηγὰς, γιὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ ἔτσι σὺν τῷ χρόνῳ ἢ εἰκῶν τῆς ἱστοριοδιοδικῆς ἐρεῦνης ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ νὰ διαφανοῦν τὰ ὅρια τῆς ἱστορικῆς συνθέσεως ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Γιὰ νὰ φθάσωμεν ὅμως σ' ἓνα τέτοιον ποθητὸν λιμένα γύρω ἀπὸ τὴν Ἑπειρωτικὴν Ἱστορίαν τοῦ τελευταίου αἰῶνος τῆς Τουρκοκρατίας στὴν Ἑπειρο χρειάζεται νὰ ἐξοβελισθοῦν μερικαὶ προκαταλήψεις καὶ νὰ ἀρχίσῃ

1) Γύρω ὅμως ἀπὸ μιὰ τέτοια ὁλοκλήρωσι τῶν ἱστοριοδιοδικῶν μελετῶν σὲ ἓνα Ἀρχεῖον Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν χρειάζεται μόχθος, γνώσεις, χρόνος καὶ δαπάνη οὐ μικρά.

νὰ γίνεται κάποια οἰκείωσις πρὸς καινοὺς ὁργὰς σέμ-
βόλα προσανατολιστικῆς ἐρεῦνης.

Ἡ Ἱστορία τῆς Ἡπείρου εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὰ βαθειὰ ἴχνη ποῦ
ἄφηκεν κυρίως ἡ Ἀληπασιαδικὴ περίοδος.

Ἡ περίοδος ἐκείνη τοῦ φοβεροῦ φαλάριδος τῆς Ἡπείρου ἦταν ἓνα
δρῶμα τόσον βαθύ, ὥστε νὰ εἶναι δυσδιάκριτα τὰ αὐτάκια τῶν γεγονότων
τῆς μετέπειτα ἑκατονταετηρίδος ποῦ ἐμεσολάβησε μέχρι τῶν χρόνων τῆς
ἀπελευθερώσεως.

Ἦταν τόσον αἱματηραὶ αἱ πληγαὶ ἀπὸ τὸν ἀκάνθινον στέφανον τοῦ
μαρτυρίου τὸν ὁποῖον εἶχε φορέσει ἡ Ἡπειρος κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην
τῆς Ἀληπασιαδικῆς τυραννίας ὥστε νὰ μοιάζουν πρὸς ἀπλοῦς μώλωπας καὶ
ἐλαφροὺς ἀμυχὰς ὅλες αἱ μετέπειτα πληγές της.

Ἦσαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μώλωπας αὐτοὺς τῆς τελευταίας ἑκατονταετηρί-
δος νὰ ἦσαν περισσότερον ὀδυνηροὶ καὶ ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς Ἀληπασιαδικῆς
περιόδου, ἐν τούτοις ὅμως ἡ ἀνάνησις καὶ τὸ χροῶμα τῆς
τρομερᾶς ἐκείνης ἐποχῆς ἐκυριάρχουν πλατύτερα καὶ στενώτερα στὴ συνείδη-
σιν τοῦ Ἡπειρωτικοῦ λαοῦ.

Φαινόμενον δηλαδὴ ὅχι μοναδικὸν εἰς τὴν Ἱστορίαν ἀλλὰ
φαινόμενον ποῦ χρήζει μόνον κάποιας ἰδιαιτέρας ψυχολογικῆς ἐκτιμήσεως
ἄλλ' ἢ ὁποία βεβαίως δὲν ἀνήκει εἰς τὸ πλαίσιον τῆς παρούσης μελέτης.

Κατὰ ταῦτα φρονοῦμεν ὅτι :

Χωρὶς νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ ἐρευνητὴς ἀπὸ τὴν προκατάληψιν αὐτήν, εἶναι
κάπως δύσκολον νὰ κινηθῇ ἀμερολήπτως στὰς κρίσεις του τόσον γιὰ τὴν
παλαιότερη φάσιν τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἱστορίας τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας
ὅσον καὶ τὴν νεώτερη τοιαύτη.

Ἴδου ἡ Ἀχίλλειος πτέρνα γιὰ ὅποιον ἤθελε καταπιασθῇ
μὲ τὴν Ἱστορίαν ὡς ὅλον τῶν τελευταίων ἑκατονταετηρίδων τῆς Τουρκοκρα-
τίας, γιὰ τὴ Μοῖρα τῆς Ἡπείρου ἐβάρυνε κατὰ τοὺς τελευ-
ταίους αἰῶνας τῆς δουλείας της καὶ τὸ ἐξαιρετικόν, δηλ. ἡ διπλή κυ-
ρίαρχία.

Τουρκοκρατία ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ Ἀλβανοκρα-
τία ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Καὶ τὰ ἐρωτήματα προβάλλουν κατόπιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως τοῦ ἱστο-
ρικοῦ προβλήματος, αὐθόρμητα ἐν σχέσει μὲ τὴν μορφὴν
τῆς ἱστορίας τῆς τελευταίας ἑκατονταετίας.

Δηλαδή :

- 1) Τί μελέται ἔχουν γίνεи γιὰ τὴν περίοδο αὕτη τῆς Ἡπειρωτικῆς
Ἱστορίας ;
- 2) Ποῖοι εἰργάσθησαν στὸν τομέα αὐτόν ;
- 3) Ὑπὸ ποῖον πνεῦμα ἐγένοντο αἱ ἐργασίαι των ;

4) Ποία είναι γενικώτερον ἡ μορφή τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἱστορίας ὅλων τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας ;

5) Ἐμποροὶ Ἑπειρῶται καὶ Παιδεῖα ἐν Ἑπίρῳ πῶς συνειργάσθησαν καὶ πῶς ἐξυπηρέτησαν τὴν ἰδέαν τοῦ Ἑπειρωτισμοῦ γενικώτερον καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπελευθερώσεως εἰδικώτερον ;

6) Τί ἀντιπροσωπεύει ἡ Ἀληπασιαδικὴ περίοδος ἐν συγκρίσει μὲ τὰς προηγουμένας περιόδους τῆς Τουρκοκρατίας καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ τὴν μετέπειτα ἐποχὴν, ἀφ' ἧς ἐξέλιπεν ἐκ τῆς σκηνῆς ὁ Ἀλῆ - Πασᾶς ;

7) Πῶς ἡ Ἀλβανοκρατία ἐπεσχίασε τὴν Τουρκοκρατίαν ; Ποῖαι αἱ μέθοδοι τῆς δράσεως καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ;

8) Πότε καὶ πῶς ἤρχισε νὰ κάμπτεται ἡ Ἀλβανοκρατία στὴν Ἑπείρου ;

9) Τί προσέφεραν «Τὰ Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» μὲ τὸν ἀκάματον καὶ σεβάσμιον Ἱεράρχην ποὺ τὰ διευθύνει καὶ τὰ ἐκδίδει κατὰ πρωτοποριακὸν τρόπον ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀντιξόων περιστάσεων καὶ τραγικῶν χρόνων, τί προσέφερον ἐπαναλαμβάνομεν «Τὰ Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ» γύρω ἀπὸ τὴν μελέτην ὅλων τῶν περιόδων τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἱστορίας, ἰδίᾳ δὲ γιὰ τὴν τῆς τελευταίας ἑκατονταετίας τῆς Τουρκοκρατίας ;

Ὑπερεπηδήθη ἄρα γε τὸ ἱστοριοδιφικὸν καὶ στατικὸν στάδιον τῆς ἐρεῦνης ; Ὑπάρχουν δείγματα συνθετικῆς ἱστορικῆς ἀπεικονίσεως ;

Ἀλλὰ τὰ ἐρωτήματα θὰ μπορούσαν νὰ πάρουν ἀκόμη μεγαλύτερη ἔκτασι, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἀντικρισθῇ τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἱστορίας καὶ ἀπὸ τῶν πλευρῶν τῶν ἐπὶ μέρους λεπτομερειακῶν ἀπόψεων γιὰ ὅλας τὰς περιόδους τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς.

Σταματῶμεν ὁμῶς ἕως ἐδῶ καὶ ξεχωρίζομε γύρω ἀπὸ τὴν τελευταία ἑκατονταετία τῆς Τουρκοκρατίας στὴν Ἑπείρου δύο οὐσιώδη ἰδιότυποντα σημεῖα.

Τὰς πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ τὴν συγκυριαρχίαν (Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν) ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Τὸ πρῶτον ἦτο μία πολιτικὴ φενάκη γιὰ νὰ συγκρατοῦν τὸ χριστιανικὸν στοιχεῖον ἀπὸ τὰς ἐξεγέρσεις καὶ τὴν δυσφορίαν καὶ νὰ ρίχνουν στάχτι στὰ μάτια τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐκείνων λαῶν, ποὺ εἶχαν ἀναλάβει τὸν ρόλον τοῦ Πάτρωνος τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ποία ἦταν ἡ τύχη τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ τὶ ἀντεπροσώπουν αὗται γιὰ τὸ καλὸν καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς Ἑπείρου, τὸ εἶδαμεν παρὰ πᾶν ὅπου παρεθέσαμεν τὴν ἐπιγραμματικὴν καὶ βαθυστόχαστον κριτικὴν τοῦ Αὐστριακοῦ διπλωμάτου Z w i e d i n e k.

Τὸ δεύτερον στοιχεῖον ἦταν μιὰ ὥμῃ πραγματικότης τὴν ὅποιαν ἐβλεπον καὶ αὐτοὶ οἱ Τούρκοι, ἐδυσφόρουν, ἠγανάκτιον. ἠγωνίων ἴσως γι' αὐτό, ἀλλ' ὑπετάσσοντο εἰς τὸ Μ ο ι ρ α ῖ ο ν ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς Ἀνατολίτικης Κοσμοθεωρίας.

Ἡ Αὐλὴ ἄλλως τε τοῦ Πατισὰχ ἔκρυβε στὰ παρασκήνια τῆς πολλῆς Ἀλβανικῆς ἐπιφανεῖς προσωπικότητες ποῦ εἴτε ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ὡς ὑπεύθυνοι διαχειρισταὶ τῶν πολιτικῶν ὑποθέσεων τῆς Αὐτοκρατορίας, εἴτε καὶ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐματαίουν τὰς σποραδικὰς κυβερνητικὰς προσπάθειάς σχετικῶς μὲ τὴν Ἀλβανίαν.

Καὶ θὰ ἐρωτήσῃ τις :

Μὰ πότε ἐπὶ τέλους ἤρχισε νὰ κάμπτεται καὶ νὰ θραύεται ἡ συγκυριαρχία αὐτὴ ἡ Ἀλβανικὴ στὴν Ἑλλάδα; Πότε οἱ Ἀλβανοὶ Μπέηδες καὶ Ἀγάδες ἠσθάνθησαν τὴν πυγμὴν τοῦ ἐπισήμου Τουρκικοῦ Κράτους ;

Πολὺ ἄ ρ γ ἄ (1), καὶ χωρὶς τελειωτικὰ πλήγματα.

Ἡ ἔκθεσις τῶν γεγονότων τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας τῆς Τουρκοκρατίας στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἐκείνη ποὺ θὰ δώσῃ τὴν λεπτομερειακὴν ἀπάντησιν στὸ παραπάνω ἐρώτημα.

Ἔτσι μὲ μιὰ τέτοια προοπτικὴ θὰ ἀντικρούσωμεν καὶ ἓνα κομμάτι νεωτέρας Ἑλλήνων ἱστορίας τῆς τελευταίας ἑκατονταετίας τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας καὶ ἔτσι θὰ γνωρίσωμεν καὶ θὰ ἐκτιμήσωμεν βαθύτερα καὶ πολλοὺς ἄλλους παράγοντας ποὺ ἐπηρέασαν τὴν Ζωὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ στὰ τελευταῖα χρόνια.

Ἐπιβιώσεις ἠθῶν καὶ ἐθίμων, γλωσσικαὶ ἐπιδράσεις, ἐκπαιδευσεως συμβολή, ἐπιστημονικὴ Ζωή, ἐμπορικὴ ἀνάπτυξις καὶ καθόλου κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ πρόοδος θὰ πάρουν μιὰ θέσι καὶ στὴν συνείδησι τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία ὅταν γνωρίσῃ τὰ γεγονότα καὶ τὴν ἀμεσώτε-

1) Ὁ πρῶτος συστηματικὸς διώκτης τῶν Ἀλβανῶν Μπέηδων καὶ Ἀγάδων καθ' ὡς καὶ τῆς Ρουμανικῆς προπαγάνδας στὴν Ἑλλάδα ἦτο ὁ Ὄσμαν Πασᾶς (1897-1905).

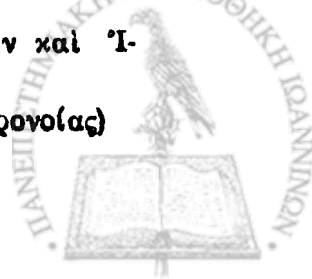
Ἐνέκλεισε εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Διοικητηρίου Γιαννίνων περὶ τοὺς 300 Δερβίσηδες τῆς Ἀρβανιτιᾶς καὶ ἀφώπλισε κατὰ τρόπον ταπεινωτικὸν ὅλους τοὺς Μπέηδες τῆς Ἀρβανιτιᾶς—ἰδίως τὸν Ἀγᾶ Πρόνιον—τὸ μεγαλύτερο τζάκι τῆς Πορταμυθιάς.

Ἡ διέλευσις τοῦ Ὄσμαν Πασᾶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀποτελεῖ ὁρόσημον σημαντικὸν καὶ γύρω ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς Ἀλβανοκρατίας καὶ γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῶν πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων.

Διὰ πρώτην φορὰν στὰ Γιάννενα ἐπὶ Ὄσμαν Πασᾶ ἐδίκασον δικασταὶ Ἀράπηδες ἀντικαταστήσαντες τὴν παλαιότεραν φαῦλην ἐποχὴν τοῦ ρουσφετιοῦ καὶ τῆς ποδοπατήσεως τῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης.

Ἐπίσης ὁ Ὄσμαν Πασᾶς ἦλθεν ἀντιμέτωπος καὶ πρὸς τὴν Αὐστριακὴν καὶ Ἱταλικὴν προπαγάνδαν στὴν Ἑλλάδα.

(Ἀπὸ τὰς ἐνθυμήσεις Θεοδ. Θεοδωρίδου, Διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Προνοίας)

ραν Ἱστορίαν τῶν προγόνων της τῆς τελευταίας ἑκατονταετίας, δὲν θὰ ζῇ μόνον μὲ τὴν ἀνάμνησιν τῆς Ἀληπασιαδικῆς ἐποχῆς καὶ οὔτε θὰ συνοψίζει τὴν Ἱστορίαν τῶν χρόνων τῆς δουλείας μόνον τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ τὴν ἐποχὴν.

Μόνον ἡ μελέτη ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν περιόδων τῆς Τουρκοκρατίας μὲ τὴν ἴδια ἀμερόληπτη κριτικὴ ἐπισκόπησι τῶν γεγονότων, μὲ τὴ βαθειὰ καὶ ψυχολογικὴ ἀνάλυσιν καὶ μὲ τὴν αὐστηρὰ ἀξιολόγησιν, μόνον αὕτῃ θὰ προπαρασκευάσῃ καὶ τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν μελλοντικὴν σύνθεσιν τοῦ μεγάλου Ἑπειρωτικοῦ ἔπους.

Ἐν Ἀθήναις, Ἀγoustos τοῦ 1942

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ Ζ. ΣΟΥΡΛΑΣ

II.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ (1840—1870)

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας (Βιέννη)
(Τὸ πρῶτον δημοσιευόμενα)

Ἀριθ. 1.

Γιάννινα 29 Ἰανουαρίου 1866

Πρὸς τὸν Κόμητα Mensdorff Pouilly

Βιέννην

Εὐγενέστατε Κόμη !

Ἡ γειτνιάζουσα πρὸς τὴν Ἑπείρου Ἑλλὰς ἤσκει μέχρι τοῦ ἔτους 1854 (1) μίαν ἀκαταγώνιστον πολιτικὴν δύναμιν ἔλξεως ἐπὶ τοῦ μεγίστου μέρους τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑπείρου.

Τὸ ὀδυνηρὸν ὅμως ἀποτέλεσμα τῆς κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, τὰ φρικώδη κακουργήματα τὰ ὅποια διέπραττον οἱ Ἕλληνες ἐλευθερωταὶ ἔναντι τῶν ὁμοεθνῶν των, ἐπὶ πλέον ἢ ἀποσυνθετικὴ ἐσωτερικὴ κατάστασις ἐν Ἑλλάδι, ἐπέδρασαν σωφρωνιστικῶς ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν γειτονικῶν Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν σὲ τρόπον ὥστε αἱ μηχανορραφαὶ καὶ αἱ δημοκοπίαὶ τοῦ ὑπερεθνικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος δὲν εὗρον ἐπὶ μακρὸν χρόνον οὐδὲν γόνιμον ἔδαφος.

Τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ Ναυπλίου καὶ ὁ ἐκθρονισμὸς τοῦ Βασιλέως Ὀθωνος παρῆλθον σχεδὸν ἀπαρατήρητα εἰς τὸν ἐδῶ Χριστιανικὸν πληθυσμόν.

Τὸ πρῶτον γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐν Ἑπείρῃ πληθυσμόν καὶ συγχρόνως ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας «τοῦ Ἑλληνικοῦ

1) Πρόκειται περὶ τοῦ ἔτους καθ' ὃ ἐξεργάγη ἐπανάστασις ἐν Ἑπείρῃ κατὰ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας. Πρβλ. Εὐριπίδου Σούρλα, Ἑπείρος καὶ Αὐστριακὴ διπλωματία, Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ 1932.

Κομιτάτου (1) γύρω ἀπὸ τὴν πραγματοποίησιν τῶν οὐτοπιῶν του» ἦτο ἡ προσάρτησις τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τὸ ὑπερεθνικὸν κόμμα εἰργάζετο ἀδιακόπως διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναδιοργάνωσιν του κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Ἰταλικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος.

Αἱ βλέψεις του κατευθύνοντο κατὰ προτίμησιν εἰς τὰς ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμένας Τουρκικὰς ἐπαρχίας, εἰδικῶς δὲ πρὸς τὴν Ἡπειρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν.

Εἰς τὴν Γένουαν, τὸ Λιβόρνον, τὴν Νεάπολιν, τὴν Ἀγκῶνα καὶ τὴν Μάλταν, ἐσχηματίσθησαν εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἐκεῖ ἑλληνικῶν παροικιῶν ἰδιαίτερα Κομιτᾶτα, τὰ ὅποια ἐργαζόμενα ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῶν κατευθύνσεων τοῦ Ὑπερεθνικοῦ Κόμματος, εἶχον θέσει ὡς σκοπὸν τὴν ἐπίδρασιν των ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ὡς ἄνω μνημονευομένων τμημάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Καὶ ἔτσι ἐνεφανίσθη τὸ ἐξῆς παράδοξον φαινόμενον. Ὅσον ὁ Ἕλλην εἶναι οἰκονόμος καὶ φιλάργυρος, τόσον περισσότερον ὑπῆρξε γενναιόδωρος εἰς πλουσιοπαρόχους δωρεάς, γιὰ τὸν ὡς ἄνω σκοπόν.

Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἀπετέλουν τὸ κεντρικὸν σημεῖον δι' ἐπαναστατικὰς περιπετείας τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ἰταλικοῦ Ἐθνικισμοῦ.

Ἡ διεξαγωγή τοῦ διακανονισμοῦ τοῦ κτηματικοῦ καὶ ἐπαγγελματικοῦ φόρου, προῦκάλεσε σὲ διάφορα τμήματα τῆς Ἡπείρου τὴν δυσφορίαν τοῦ πληθυσμοῦ.

Εἰς τὴν Παραμυθίαν ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιβολῆς τῶν ὡς ἄνω φορολογιῶν ἔλαβε χώραν κατὰ Μάρτιον π. ἔ. ἓνα εἶδος ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία ὁμως χάρις εἰς τὰ σθεναρὰ μέτρα τοῦ ἐνταῦθα Στρατηγοῦ Διοικητοῦ Βεζύρ Ἀχμέτ Πασᾶ κατεστάλη ἐν τῇ γενέσει της καὶ οἱ ὑπαίτιοι ἐτιμωρήθησαν παραδειγματικῶς.

Ταῦτοχρόνως μερικοὶ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἰταλο-Ἑλληνικοῦ ἐπαναστατικοῦ Κομιτάτου ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἡπειρωτικῶν παραλίων καὶ ἐκμεταλλευόμενοι τὴν παροδικὴν δυσφορίαν τοῦ πληθυσμοῦ ἐπεχείρησαν νὰ προκαλέσουν σοβαρὰς ταραχὰς μετ' τὸν ἀπώτερον σκοπὸν νὰ ἀντλήσουν ὠφέλη διὰ τὰς ἀποκρύφους ἐπιδιώξεις των.

Τὸ Ἰταλικὸν Κομιτᾶτον δράσεως κατὰ τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας συνελέξαμεν τόσον ἐγὼ ὅσον καὶ ὁ ἐνταῦθα Στρατηγὸς Διοικητὴ Βεζύρ Ἀχμέτ Πασᾶς φαίνεται ὅτι προϋτίθετο νὰ χρησιμοποίησιν κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀποκρύφους κόλπους τῶν Ἡπειρωτικῶν παραλίων ὡς ἀποθήκην πολεμικῶν ὅπλων καὶ ὡς ἀφωρητὴν διὰ μελλοντικὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν ἡμετέρων Ἰταλικῶν ἐδαφῶν.

1) Τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας.

Ὁ Βεζύρ Ἀχμέτ Πασᾶς, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεκοίνωσα τὰς ἀντιλήψεις μου, ἀπέστειλε πάραυτα ἓνα ἔμπιστον πρόσωπον μὲ σκοπὸν νὰ κατασκοπεύσῃ ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν Ἑπειρωτικῶν παραλίων, μετέφερε παραλλήλως τμήματα στρατοῦ εἰς ὅλα τὰ ἐπικαίρα σημεῖα τῶν Ἑπειρωτικῶν ἁκτῶν, ἐντὸς δὲ ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος μετὰ τὴν λήψιν τῶν ὡς ἄνω μνημονευομένων μέτρων ἔκαμε καὶ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως ἓνα ταξίδι εἰς τὰς περιοχὰς ἐκεῖνας πρὸ ἐπιθεώρησιν καὶ γενικὰ ἔλαβε τόσα δρακόντεια μέτρα, ὥστε κατένας δὲν θὰ μπορούσε νὰ τοῦ διαμφισβητήσῃ τὴν ὑπηρεσίαν τὴν πραγματικὴν ποὺ προσέφερε, ἐφόσον ἐματαίωσε τὰς ταραχὰς αὐτὰς καὶ τὰς ἐπαναστατικὰς διαθέσεις εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ στάδιον τῆς γενέσεώς των.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία⁽¹⁾ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπεσώρενε προμηθείας ὀπλων εἰς Ἀγίαν Μαύραν καὶ εἰς μερικὰ σημεῖα τῶν παραλίων τῆς περιοχῆς τῆς Ἄρτης, εἰδικῶς δὲ εἰς τὸν Καρβασαράν καὶ ὠργάνωσε τοπικῶς ἓνα μυστικὸν Κομιτάτον εἰς ὅλα τὰ τμήματα τῆς Ἡπείρου.

Τὰ ὄργανα τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Ἑλληνικοῦ Προξενείου δρῶσιν μετὰ ζήλου ὑπὸ τὸ ἀνωτέρω προδιαγραφὲν πνεῦμα καὶ βοηθοῦνται διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ των ἀπὸ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων ὑπηκόων, οἱ ὁποῖοι κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν ὑπήκοοι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὕστερα ὁμως ἀπὸ ἓνα ταξίδι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπέκτησαν τὴν Ἑλληνικὴν ὑπηκοότητα μὲ τὴν θερμὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν.

Τὸ ἐν Ἰωαννίνοις Ρωσικὸν Προξενεῖον δὲν ἔχει βεβαίως εἰς τὴν Ἑπειρον οὔτε ὑπηκόους, οὔτε ἐμπορικὰ συμφέροντα νὰ προστατεύσῃ, ἐν τούτοις ὁμως οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ὡς ἄνω Προξενείου εἶναι ἐφωδιασμένοι μὲ πλεῖστα χρηματικὰ μέσα τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ ἐπιτύχουν πολιτικούς σκοπούς, ποὺ ἀντίκεινται ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, συνεργάζονται δὲ πρὸς τοῦτο μὲ τὸν Ἑλληνικὸν Κλήρον καὶ ἄλλας προσωπικότητας ποὺ ἔχουν μεγάλην ἐπιρροήν.

Τὸ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικὸν Ρωσικὸν Προξενεῖον εἶναι ἐπίσης τὸ καταφύγιον γιὰ ὅλους τοὺς καταδιωκομένους καὶ δυσηρεστημένους ἐν Ἡπείρῳ.

Συχνὰ ταξίδια τῶν Ρώσων Προξενικῶν ὑπαλλήλων ἔχουν καταφανῶς ὡς σκοπὸν τὴν αὔξησιν τοῦ κύρους καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς Ρωσικῆς ἐπιδράσεως εἰς ὅλα τὰ τμήματα τῆς Ἡπείρου.

Ἐπίσης καὶ ὁ πρὸ ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος μετατεθεὶς ἐξ Ἰωαννίνων εἰς τὴν Περσίαν Γάλλος Πρόξενος κύριος Crampon διέσχισε τὴν Ἑπειρον πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις καὶ πανταχοῦ διέγνωσε ἔχνη δυσφορίας.

Ὁ κύριος ὁμως ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ταξιδιωτικῆς αὐτῆς ἀποστο-

1) Τὸ Ἑλληνικὸν Κομιτάτον.

λῆς ταῦ κυρίου Crampon φαίνεται πὺς ἦτο ἡ προσπάθειά του νὰ ἐπιτύχη αὐξήσιν τοῦ κύρους καὶ τῆς ἐπιβολῆς τῆς Γαλλικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν πολυαρίθμων Βλάχων ποὺ εἶναι ἐγκατεστημένοι ἐπὶ τῆς ὁροσειρᾶς τῆς Πίνδου.

Ἐπίσης ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Γάλλος Πρόξενος ἐπεχορήγει χρηματικῶς τὸν ἐν Σκούταρι συνάδελφόν του κύριον Wiet διὰ νὰ ἐπηρεάσῃ τὸν καθολικὸν κλῆρον ἐν Ἀλβανίᾳ.

Ἡ λαβοῦσα ἐπίσης χώραν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ περασμένου ἔτους ἱδρυσὶς ἐν Αὐλῶνι Ὑποπροξενείου τῆς Σαρδηνίας καὶ ὁ διορισμὸς εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ταῦ κυρίου Brunenghi μετατεθέντος ἐκ τοῦ Προξενείου τῆς Βάρνας, ἐγένετο βεβαίως ἀποκλειστικῶς διὰ πολιτικὰ συμφέροντα καὶ ἔχει προφανῶς ὡς ἀπώτερον σκοπὸν τὴν ὑποστήριξιν ὅλων τῶν κατὰ τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως κατευθυνομένων τάσεων, αἱ ὁποῖαι προσφέρουν ταῦτοχρόνως τὴν πιθανότητα διαταρακτικῶν ἐπιδράσεων καὶ ἐπὶ τῆς ἡσυχίας τῶν Αὐστριακῶν περιοχῶν καὶ τῶν Αὐστριακῶν συνοριακῶν τμημάτων.

Ὁ κύριος αὐτὸς Brunenghi κατὰ τὰ ἔτη 1860 καὶ 1861 εἶχεν ἐπιφορτισθῇ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς του μὲ ἰδιαιτέραν ἀποστολὴν εἰς τὴν Σηλυβρίαν καὶ ἡ ὁποία συνίστατο εἰς τὴν μεσολάβησιν διὰ τὴν ἄνευ ἐμποδίων περαιτέρω ἀποστολὴν καὶ μετακόμισιν πολλῶν ἀτμοπλοικῶν φορτίων ἀπὸ στρατιωτικὰ ὅπλα, κανόνια καὶ πολεμοφόδια, τὰ ὁποῖα προωρίζοντο μὲν διὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Οὐγγαρίας, ἦσαν ὅμως ἡγγυημένα ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διὰ τὴν χρῆσιν τῆς Αὐστριακῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Βασιλικῆς τοιαύτης τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων μηνῶν παρατηρήθη μία τελεία συγχώνευσις τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου καὶ μάλιστα μὲ σκοπὸν τὴν ἐξέγερσιν καὶ ἐπανάστασιν τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἡπείρου καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἀλβανίας, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν προσάρτησιν τῶν ὡς ἄνω μνημονευομένων Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀντάλλαγμα δὲ τῆς παρασχεθείσης βοηθείας προπαρεσκευάζετο ἡ παραχώρησις τῆς νήσου Κερκύρας εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Ὅσον παράτολμον ὅμως καὶ ἂν εἶναι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σχέδιον καὶ ὅσον ριψοκίνδυνον καὶ περιπετειῶδες καὶ ἂν ἐμφανίζεται εἰς τὴν σύλληψίν του, ἐν τούτοις ὅμως δὲν μπορεῖ τις νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἐνεθουσίασε καὶ ἔσχε μεγάλην ἀπήχησιν εἰς τὰς ψυχὰς τῆς Ἡπειρωτικῆς νεολαίας μεταξὺ τῆς ὁποίας ἡρίθμει πολλοὺς ὁπαδούς.

Ἐδῶ εἰς τὰ Ἰωάννινα ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Τσιγαρά, Ἕλληνας ὑπηκόου, ἐσχηματίσθη πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν Κομιτᾶτον ἀποτελούμενον ἀπὸ πολλοὺς Ἕλληνας ὑπηκόους, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἐπιτηροῦνται καὶ παρακολουθοῦνται ἀγρίπνως ὑπὸ τῶν πρακτόρων τῆς τοπικῆς Ἀστυνομίας.

Μία παρομοία ὁργάνωσις ἐκ μέρους τοῦ ἐπαναστατικοῦ Κομιτάτου

πρέπει νὰ ἔχη πλοκάμους καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους πολίχνας τῶν μνημονευθεισῶν ἐπαρχιῶν.

Ἡ ὑπὸ τῶν Προστατίδων Δυνάμεων μὴ ἐμποδιζομένη ἐξακολούθησις τῆς ἀναρχίας ἐν Ἑλλάδι, ἀφῆκε τὴν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς κύκλους τοῦ προμνησθέντος Κομιτάτου, ὅτι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις δὲν θὰ παρενέβαλον ἐμπόδια διὰ τὴν ἐξέγερσιν τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν λοιπῶν Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν ποὺ συνορεύουν μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εἶναι εὐτύχημα διὰ τὴν Ἡπειρον ὅτι ἡ ἐπαρχία αὕτῃ διοικεῖται ἀπὸ ἱκανότατον καὶ ἐνεργητικὸν ἄνδρα, οἷος εἶναι πρᾶγματι ὁ Βεζύρ Ἀχμέτ - Πασᾶς, ποὺ δοῦν ἀληθινὰ πολὺ συντηρητικὰ καὶ δὲν δίδει σημασίαν εἰς ὅλους τοὺς ψιθύρους τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, διὰ τὸ συμφέρον τῆς μελετωμένης ἐπαναστάσεως, δρῶντων προξένων τῆς Γαλλίας, Ρωσίας, Ἑλλάδος καὶ Σαρδηνίας.

Ὡσαύτως καὶ διὰ τὴν ἡσυχίαν τῶν ὑφ' ἡμῶν κατεχομένων Ἰταλικῶν ἐδαφῶν δὲν εἶναι ἄνευ σημασίας τὸ γεγονός ὅτι ἡ Διοίκησις τῆς Ἡπείρου, ἥτις εἰς τὸ συγχωνευθὲν Ἰταλο - Ἑλληνικὸν ἀνατρεπτικὸν κόμμα θὰ ἡδύνατο νὰ προσφέρῃ τόσον εὐνοϊκὴν βᾶσιν ἐπιχειρήσεων δι' ἀπωτέρας μηχανορραφίας, ἡ διοίκησις ἐπαναλαμβάνομεν τῆς Ἡπείρου εὐρίσκεται εἰς χεῖρας ἐνὸς τόσον σῶφρονος καὶ εἰς τὴν Αὐστρίαν ἀληθινὰ ἀφοσιωμένου Διοικητοῦ.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας θὰ ἦτο ἀληθινὰ ἀξιοθρήνητον ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο τὸ εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Κωνσταντινουπόλεως δημοσιευθὲν σχέδιον, δηλαδὴ τῆς ἐξαρτήσεως τῆς Ἡπείρου ἀπὸ τὸ νεοῖδρον Βιλαέτιον τοῦ Μοναστηρίου.

Ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ὕλικὴν εὐημερίαν τῆς Χώρας θὰ ἦτο ἀνυπολογίστου ζημίας, ἐὰν ἡ ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ μετετίθετο καὶ μετετοπίζετο κατὰ 60 ὥρας ἀπωτέρω πρὸς τὸ Μοναστήριον, τὸ ὁποῖον χωρίζεται διὰ τῶν πανυψηλῶν ὄροσειρῶν τῆς Ἡπείρου.

Διότι τὰ Ἰωάννινα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶναι κατὰ τὴν παραδεδεγμένην ἀντίληψιν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τὸ ἀληθινὸν πολιτικὸν κεντρικὸν σημεῖον ὄχι μόνον τῆς Ἡπείρου ἀλλὰ καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ μόνον ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα εἶναι δυνατόν νὰ ληφθοῦν ἐκάστοτε ἐγκαίρως ἐκεῖνα τὰ ἀναγκαιούντα μέτρα τὰ ὁποῖα θὰ ἡμποροῦσαν σὲ κάθε ἀντίξοον περίπτωσιν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν τάξιν εἰς τὴν Χώραν αὐτήν.

Παρομοίαν ἐκθεσιν ὑποβάλλω περιληπτικῶς καὶ πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβευτήν.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μου.

CHIARI

Ἀριθ. 46.

Κέρκυρα 19 Ἰουνίου 1853.

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Κόμητα

Von Buol-Schauenstein

Βιέννην

Εὐγενέστατε Κόμη !

Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις εἰδοποίησε δι' Ἐγκυκλίου τὰ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ διπλωματικῷ ὄργανῳ της, ὅπως ἐπίσης καὶ τὸν ἐνταῦθα Πρόξενον Κύριον Limproani, ὅτι ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ἀγγλίας θὰ ὑπεστήριζον καὶ θὰ ἐπροστάτευον δι' ὅλων τῶν δυνάμεων των τὸν Σουλτᾶνον (¹) ἐν περιπτώσει ἐπι-

1) Παρομοίαν συνθήκην περὶ διατηρήσεως τῆς Τουρκικῆς ἀκεραιότητος συνῆψε καὶ ἡ Αὐστρία τῷ 1854. Ἴδου τὸ ἐπίσημον κείμενόν της διασωθὲν εἰς τὸν σχετικὸν φάκελλον τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας (Βιέννη).

Συνθήκη μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ὑψηλῆς Πύλης κλεισθεῖσα τὴν 14ην Ἰουλίου 1854

Τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας ἀναγνωρίζοντος πλήρως ὅτι ἡ διατήρησις τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τὰ σημερινὰ ὄριά της εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων καὶ ὅτι εἰδικῶς, ἡ ἐκκένωσις τῶν παραδουναβείων ἡγεμονιῶν εἶναι μία τῶν οὐσιωδῶν προϋποθέσεων τῆς ἀκεραιότητος τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐτοίμης δὲ νὰ συντρέξῃ διὰ τῆς λήψεως τῶν ἀπαραιτήτων μέτρων τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ σκοποῦ τῆς συναφθείσης συμφωνίας μεταξὺ τοῦ Κοινοβουλίου Της καὶ τῶν ἄλλων Αὐλῶν τῶν ἀντιπροσωπευομένων εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς Βιέννης, Τῆς Αὐτοῦ δὲ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτᾶνου, ἀφ' ἑτέρου, δεχθέντος τὴν φιλικὴν προσφορὰν τῆς ἐν λόγῳ βοηθείας ἐκ μέρους τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, ἐκρίθη σκόπιμος ἡ σύναψις μιᾶς συνθήκης κανονισούσης τὸν τρόπον πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἐν λόγῳ βοηθείας,

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ Μεγαλειότης Του ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης Του ὁ Σουλτᾶνος, ὥρισαν τοὺς ἀντιπροσώπους των δηλ.

Ἡ Μεγαλειότης Του ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, τὸν Βαρῶνον Κάρολον von Bruck, μυστικὸσὺμβουλον τῆς Αὐτοκρατορικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Μεγαλειότητός Του καὶ πρεσβευτὴν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Ὀθωμανικῇ Πύλῃ, τετιμημένον διὰ τοῦ Μεγαλοσταύρου τοῦ Τάγματος κτλ. καὶ ἡ Μεγαλειότης Του ἡ Αὐτοκρατορικὴ, ὁ Σουλτᾶνος, τὸν Μουσταφᾶ Ρεσῆδ-Πασσᾶ μέγαν Βεζύρην καὶ ἤδη Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, τετιμημένον διὰ τοῦ Μεγαλοσταύρου τοῦ . . . κτλ., καὶ οἵτινες ἀφοῦ ἀντήλλαξαν τὰ διαπιστευτήρια ἑγγραφά των καὶ εὐρέθησαν ταῦτα ἐν τάξει διετύπωσαν τὰ κάτωθι ἀρθρα :

Ἄρθρον Α'.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας ὑποχρεοῦται νὰ ἐξαντλήσῃ

θέσεως κατὰ θάλασσαν ἢ κατὰ ξηράν ἐκ μέρους τῆς Ρωσίας καὶ ὅτι ἐν δεδομένη ἀνάγκῃ οἱ ἠνωμένοι Στόλοι τῶν θαλῶν ἐξεβίαζον καὶ τὴν εἴσοδον τῶν Δαρδανελίων.

ὅλα τὰ μέσα τῶν διαπραγματεύσεων καὶ ἄλλα ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν ἐκκένωσιν τῶν παραδυναβείων ἡγεμονιῶν ἀπὸ τὰ ξένα στρατεύματα ἅτινα κατέχουν ταύτας καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ θέσῃ εἰς χρῆσιν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπαραιτήτων στρατευμάτων διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ.

Ἄρθρον Β΄

Διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴν θὰ ἀνήκῃ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν Ἀρχιστράτηγον τῆς Αὐτοκρατορίας ἢ διεύθυνσις τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, ὑποχρεούμενον νὰ καταστήσῃ ἐν καιρῷ ἐνήμερον καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ὀθωμανικῆς στρατιᾶς περὶ τῶν ἐπιχειρήσεών του.

Ἄρθρον Γ΄

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποκαταστήσῃ, διὰ μιᾶς ἀπὸ κοινοῦ συμφωνίας μετὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὰς ἡγεμονίας τὴν νόμιμον τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθοῦν τὰ προνόμια τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐν σχέσει μὲ τὴν διοίκησιν τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος Χωρῶν. Αἱ νόμιμοι ἐξουσίαι ἀποκαθιστάμεναι οὕτω θὰ ἡδύνατο ἐκάστοτε νὰ ἐπεκτείνωνται τὰς ἐνεργείας τῶν μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ ἀσκοῦν ἔλεγχον ἐπὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στρατεύματος.

Ἄρθρον Δ΄

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Αὐλὴ τῆς Αὐστρίας ὑποχρεοῦται ἐπὶ πλέον νὰ μὴ ἔλθῃ ἀντιμέτωπος τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Ρωσίας εἰς οὐδὲν σχέδιον πρᾶσσοις, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ εἶχεν ὡς ἀφετηρίαν τὰ ὑψηλὰ δικαιώματα τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου ὡς καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Αὐτοκρατορίας Του.

Ἄρθρον Ε΄

Εὐθύς ὡς ὁ σκοπὸς τῆς παρουσίας συμβάσεως ἤθελε προσβληθῇ διὰ τῆς συνάψεως συνθήκης εἰρήνης μεταξὺ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ τῆς Ρωσικῆς Αὐλῆς, ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας θὰ λάβῃ ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα ὥστε νὰ ἀποσύρῃ ἐντὸς βραχυτάτου χρονικοῦ διαστήματος τὰς δυνάμεις τοῦ ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῶν ἡγεμονιῶν. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Αὐστριακῶν στρατευμάτων θὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον εἰδικῆς συνεννοήσεως μετὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης.

Ἄρθρον ΣΤ΄

Ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις ἀξιῶι ὅπως αἱ Ἀρχαὶ τῶν κατεχομένων προσωρινῶς παρὰ τῶν Αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων χωρῶν παρὰσχουν εἰς ταῦτα πᾶσαν βοήθειαν καὶ εὐκολίαν τόσον εἰς τὴν διάβασιν τῶν καὶ τὸν καταυλισμὸν τῶν, ὅσον καὶ τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στρατεύματος θὰ ἐπαγρυπνήσουν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς πλέον αὐστηρᾶς πειθαρχίας μεταξὺ τῶν στρατευμάτων τῶν, καὶ θὰ σεβασθῶσιν τὴν ἰδιοκτησίαν, ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς νόμους, τὴν θρησκείαν καὶ τὰ ἥθη τῆς Χώρας.

Ἄρθρον Ζ΄

Ἡ παροῦσα συνθήκη θέλει ἐπικυρωθῇ, καὶ αἱ ἐπικυρώσεις θέλουν ἀνταλλαγῇ εἰς Βιέννην εἰς διάστημα 4 ἑβδομάδων τὸ πολὺ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὑπογραφῆς.

Ἐγένετο εἰς διπλοῦν δι' ἑκαστον τὴν 14ην Ἰουνίου 1854.

Karl von Bruck

Ρεσ ή δ - Πασ ας

Ἐπιθυμῶ νὰ γίνῃ γνωστὸν ἐνταῦθα ὅτι καὶ ὁ Στόλος τῆς Σαρδηνίας ἐπίσης θὰ λάβῃ ἀποφάσεις, χαρακτηρίζει δὲ τὸ τοιοῦτον ὡς μίαν κατὰ προτροπὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως μελετωμένην διαμαρτυρίαν ἐναντι τῆς Αὐστρίας.

Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ὅπως δεχθῇ τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθυτάτης μου ἐκτιμήσεως.

FISENBACH

Αὐτοκρατορικὸν Αὐστριακὸν Προξενεῖον

διὰ

τὴν Ἠπειρον καὶ Νότιον Ἀλβανίαν.

Ἀριθ. 98/5 P.

Γιάννινα 14 Μαρτίου 1867

Πρὸς

τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Εὐγενέστατον

Βαρῶνον von Beust

Σύμβουλον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, Προεδρεύοντα
Ὑπουργὸν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς καὶ τῶν
Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων κτλ. κτλ.

εἰς Βιέννην

Εὐγενέστατε Βαρῶνε !

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἄτακτα στίφη Βασιβουζούκιδων προέβησαν εἰς λεηλασίας τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων τῆς Ἀρτης.

Τὰ ἄτακτα αὐτὰ στίφη εἰσῆλθον σὲ διάφορα μαγαζιά μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ στὸ ἐμπορικὸ κατάστημα ἐνὸς Ἑλλήνου ὑπηκόου καὶ διήρπασαν διάφορα ἐμπορεύματα χωρὶς νὰ πληρώσουν τίποτε.

Αἱ τοπικαὶ Ἀρχαὶ προέβησαν ἀμέσως εἰς σύλληψιν τῶν ἐνόχων καὶ κατέσχον τὰ ἀφαρπασθέντα ἀντικείμενα, ἅτινα καὶ ἀπεδόθησαν εἰς τοὺς κατόχους.

Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ ἐν Ἰωαννίνοις Ἑλλήν συνάδελφός μου (1) δὲν παρέλειπε νὰ μοῦ τονίσῃ κάθε συμβάν εἰς ἔνδειξιν τῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν κρατούσης ἀναρχίας, καὶ δεδομένου ὅτι ἡ ἀποψὶς του θὰ ἔπρεπε νὰ εὕρῃ ἀπήχησιν εἰς διαφόρους Εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας, γι' αὐτὸ ἐνόμισα καθῆκον νὰ ἀναφέρω καὶ τὸ ἄνευ ἀπωτέρας σημασίας ἠνωτέρω περιστατικόν.

1) δηλ. ὁ Ἑλλήν Πρόξενος.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος τελεία ἡσυχία ἐπικρατεῖ εἰς τὸ Πασαλίκιον ⁽¹⁾ παρὰ τὰς ἔρεθιστικὰς εἰδήσεις περὶ ἐπιτυχίων καὶ θριάμβων ποὺ δῆθεν ἐσημείωσεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Ἄρταν, εἰδήσεις ὅμως τὰς ὁποίας σκοπίμως θέτει εἰς κυκλοφορίαν ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Ῥωσικὴ προπαγάνδα.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω συνημμένως εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ἐν μεταφράσει μίαν προκήρυξιν τοῦ Ἀρχηγοῦ ⁽²⁾ τῶν εἰς Θεσσαλίαν εἰσβαλόντων καὶ δρῶντων ἐπαναστατικῶν σωμάτων, προκήρυξιν δηλαδὴ ἡ ὁποία πρὸ ἐβδομάδων ἀπεστάλη εἰς τὸ Κομιτᾶτον τῶν Γιαννίνων καὶ ἐκυκλοφόρησε σὲ πολλὰ ἀντίτυπα μεταξὺ τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ μὲ σκοπὸν νὰ διατηρήσῃ ζωντανὴν τὴν πίστιν γύρω ἀπὸ τὴν προσεχῇ ἐπανάληψιν τοῦ ἀγῶνος.

Ὁ ἐνταῦθα ὅμως Στρατηγὸς Διοικητὴς Ἀχμέτ-Πασᾶς μὲ διαβεβαίωσεν ὅτι ἔλαβεν ὅλα τὰ ἐνδεικνύμενα μέτρα καὶ προέβη εἰς ὅλας τὰς σχετικὰς προετοιμασίας ὥστε νὰ παρεμποδίσῃ νέας ἀποπειράς εἰσβολῶν ἐξ Ἑλλάδος αἵτινες κατὰ τὰ φαινόμενα ἐτοιμάζονται πλησίον τῶν Ἡπειρωτικῶν συνόρων, ὅπως εἰδοποιεῖ ὁ ἐκεῖ τοποθετημένος Τοῦρκος Πράκτωρ.

Ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἐν Πρεβέζῃ Προξενικοῦ Πράκτορος ἔλαβον τὴν εἶδησιν ὅτι ὁ ἐκεῖ Ἕλλην Ὑποπρόξενος κατόπιν τηλεγραφικῆς προσκλήσεως ἐκλήθη εἰς Ἀθήνας καὶ ὅτι τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὑποπροξενείου ἀνέλαβεν πρόσωρινῶς ὁ Πράκτωρ τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Ῥωσικοῦ Προξενείου Κος Βαρζέλης.

Παρομοίαν ἐκθεσιν ὑποβάλλω καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν,

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μου.

JO. ZWIEDINER

Β.

Ἡ ἐπὶ τῶν συνόρων Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας Κυβέρνησις
πρὸς τὸ Κομιτᾶτον πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ «Ἱεροῦ Ἀγῶνος»
καὶ πρὸς τοὺς εἰς Ἰωάννινα καταφυγόντας Θεσσαλοὺς.

Λεοντάρι 28 Ἰανουαρίου μέχρι 9 Φεβρουαρίου 1867

Πρὸ τινων ἡμερῶν ἀνεκοινώσαμεν εἰς τὸ Κομιτᾶτον Πατρῶν, κατὰ ποῖον τρόπον ἐπολιορκήθημεν στενῶς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων τὰ ὁποῖα ἐσκόπευον νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν μετὰ σφοδρότητος.

1) Τὸν Νομὸν δηλαδὴ Ἰωαννίνων.

2) Καπετάνηου.

Ἦδη σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι τὴν 23ην τοῦ μηνός, 2500 περίπου Τοῦρκοι προερχόμενοι ἐκ Θεσσαλίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χαλήλ-Πασᾶ ἐπειέθησαν ἐναντίον τοῦ σώματος τῶν ἀρχηγῶν (1) Κυριάκη Καράμπαση, Γιώργη Καραούλη, Τάκη Καραγιάννη, Γιάννη Κουτσονίκα, Ἀνδρέα Γρανίτσα, Δημήτρη Κουτσαράκη καὶ Ἀνδρέα Ζαχαράκη.

Τὸ σῶμα τῶν ἀνταρτῶν τὸ ὁποῖον κατέλαβεν θέσεις εἰς τὰ ὑψώματα τῶν χωρίων Κοπλέσσα καὶ Λεοντάρι τὰ ὁποῖα βρίσκονται τὸ ἐν κοντὰ σὺν ἄλλο, ἡρίθμει μόνον 200 ἄνδρας.

Ἡ συμπλοκὴ ἐπηκολούθησεν ἐκατέρωθεν μετὰ σφοδρότητος καὶ θορυβωδῶν ἐκδηλώσεων.

Διήρκεσεν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς ἑσπέρας καὶ μόλις ἐνύχτωσε ἀμφότερα τὰ μέρη ἀπεχώρησαν εἰς τὰς κατασκηνώσεις των.

Ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐφονεύθησαν 10 καὶ ἐτραυματίσθησαν 8.

Αἱ ἰδικαί μας ἀπώλειαι ἀνέρχονται εἰς ἓνα μόνον ἐλαφρῶς τραυματισμένον.

Τὴν ἐπομένην, δηλαδὴ 24ην τοῦ μηνός, ἐγκατέλειψαν οἱ ἡμέτεροι τὰς θέσεις τὰς ὁποίας κατεῖχον, δεδομένου ὅτι λόγῳ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνδρῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἀπετελεῖτο τὸ σῶμα δὲν ἐκρίθη σκόπιμον νὰ δοθῇ νέα μάχη.

Οἱ Τοῦρκοι ὁμῶς ἐν συνεννοήσει μὲ τὸ Ὀθωμανικὸν ἀπόσπασμα τὸ ὁποῖον προερχόμενον ἐξ Ἡπείρου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰβραῖμ Πασᾶ καὶ ἀποτελούμενον ἐκ 1500 ἀνδρῶν τακτικοῦ στρατοῦ καὶ 500 ἀνδρῶν ἀτάκτων, εἰσήλασαν εἰς τὸ παρὰ τὴν Μονὴν Σπηλιὰ κείμενον μικρὸν χωρίον Ἐπιφανιάδιον, ἐφώρμησαν δὲ ἔπειτα μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις κατὰ τοῦ φρουρίου τῆς Μονῆς Σπηλιά, ὅπου καὶ ἡ ἔδρα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Μονὴ Σπηλιὰ ὑπεστηρίζετο ὑπὸ 900 μόνον ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δημητρίου Ἀλεξανδρῆ, Κίτσου Δημητρίου, τοῦ ὑπασπιστοῦ του Γεωργίου Ἀγραφιώτη, τοῦ Δημητρίου Σταθοπούλου, τοῦ Γεωργίου Δρούβα, Θεοδώρου Ζαφειρίδου, ὑπασπιστοῦ, καὶ Κωνσταντίνου Γιακοπούλου.

Πρὸ τῆς ἐφόδου οἱ Τοῦρκοι ἔβαλαν κατὰ τῶν ὀχυρῶν θέσεων τῆς Μονῆς μὲ 6 κανόνια τὰ ὁποῖα ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν.

Ἡ σύρραξις ὑπῆρξε σφοδρὰ καὶ σκληρὰ ἐκατέρωθεν καὶ διήρκεσε ἀπὸ τῆς δευτέρας ὥρας Τουρκιστὶ μέχρι τῆς νυκτός.

Οἱ ἡμέτεροι ἂν καὶ ὀλιγάριθμοι ἀπώθησαν τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἔδωκαν ὑπέροχα δείγματα τῆς ἀνδρείας των, ἀντάξια τοῦ ἐλληνικοῦ ὀνύματος.

Τὴν ἐπομένην, δηλαδὴ τὴν 25 τοῦ μηνός, κατὰ τὰ ἐξημερώματα ἐπανελήφθη ἡ μάχη μὲ μεγαλυτέραν σφοδρότητα καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὅποτε οἱ ἡμέτεροι ἐπειδὴ ἐπολιορκοῦντο στενῶς καὶ

1) Καπεταναίων—Ὀπλαρχηγῶν.

ἐξ ὧν τῶν σημείων ἐβάλλοντο διὰ τῶν πυρῶν πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ, κατείδον τὸ ἀδύνατον τῆς περαιτέρω ὑπερασπίσεως καὶ διατηρήσεως τῶν ὀχυρῶν καὶ συνεπῶς ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς θέσεις τῶν.

Κατὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν παρελάβομεν μεθ' ἡμῶν τὰ ἀρχεῖα, τὰς πολιτικὰς προμηθείας καὶ πᾶν ὅ,τι ἦτο χρήσιμον.

Διεσπάσαμεν τὴν ἀπέναντί μας ἐχθρικήν φάλαγγα καὶ φθάσαμεν εἰς τὴν θέσιν Στέφακα τὴν ὁποίαν εὗρομεν κατεχομένην ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν Γεώργιον Καραούλην.

Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἔπεσαν νεκροὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης δύο ἐκ τῶν ἡμετέρων, μεταξύ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται τὸ ἀνδρεῖον παλληκάρι ὁ Θεόδωρος Ζαφειρίδης.

Ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐφονεύθησαν 100 καὶ ἐτραυματίσθησαν 30.

Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπετέθησαν οἱ ἀρχηγοὶ Γεώργιος Καραούλης, Ἰωάννης Κουτσονίκας, Ἀντώνιος Λιόντος καὶ Ἀνδρέας Ζαχαράκης μὲ 70 ἄνδρας ἐναντίον 200 Τούρκων στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ διεισδύσουν εἰς τὴν θέσιν Στέφακα.

Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἣ ὁποία ἔλαβε χώραν ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν Τούρκων 20, ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων ἐτραυματίσθη εἷς, δηλαδὴ ὁ ὑπαξιωματικὸς Εὐάγγελος Σόγιος.

Ἀφοῦ ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις ἀντελήφθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραμείνῃ ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς μίαν οἰανδήποτε θέσιν ἢ ἔστω ἀκόμη καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον, ἕνεκα τῆς ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀντιπάλου στρατεύματος, ἀπεφάσισε νὰ παραμείνῃ κινητὴ καὶ νὰ ὑπείσρχεται ἄλλοτε μὲν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἄλλοτε δὲ εἰς τὴν Ἑπείρον, γιὰ νὰ διατηρήσῃ εἰς κατάστασιν φλογερὰν τοὺς σπινθῆρας τῆς ἐπαναστάσεως διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς ὁποίας εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ χύσωμεν καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός μας.

Ἐναποθέτοντες τὰς τύχας μας εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ εὐσπλαχνίαν, ὀρκιζόμεθα ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος ὅτι θὰ θυσιάσωμεν εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος καὶ κατὰ τῆς τυραννικῆς καὶ βαρβαρικῆς κυριαρχίας.

Σᾶς ἱκετεύομεν ἐν ὀνόματι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὅπως μᾶς ἀποστείλετε βοήθειαν γιὰ τὴν βρῖσκόμεθα σὲ δύσκολο θέσι.

Ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀκόμη ἐδῶ πέρα ἀπησχολημένη, θὰ μεταβῇ ὅμως ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος εἰς Νεαρόπολιν, ὅπου εἶναι συγκεντρωμένοι οἱ ἀρχηγοὶ Κυριακὸς Καμπάρης, Ἀνδρέας Γράτσης καὶ Δημήτριος Κουτσορᾶκος.

Παρὰ τῇ Κυβερνήσει εὐρίσκονται διαρκῶς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς δ' Ἰωάννης Καραούλης καὶ ὁ Δημήτριος Ἀλεξανδρῆς.

Ἡ Κυβέρνησις

Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Ι. ΓΕΩΡΓΙΟΥ κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἀριθ. 40

$$\frac{11.820}{\Delta}$$

Κέρκυρα 25 Αὐγούστου 1852

Πρὸς

τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Κον Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τῆς
 Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς, Κόμητα von Buol - Schauenstein κ.τ.λ.

Βιέννην

Εὐγενέστατε Κόμη !

Ὁ Κύριος Ὑποπρόξενος Haas μοῦ ἀνεκοίνωσε ἀπὸ τὰ Γιάννινα ὑπὸ
 ἡμερομηνίαν 18 τρέχοντος ὅτι «ἡ ἐκεῖ κατάστασις εἶναι λίαν ταραχώδης καὶ
 ὅτι ἐὰν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις διατηρήσῃ τὸ ἐν ἰσχύϊ διοικητικὸν σύστημα
 ἐπὶ τινὰ ἀκόμῃ χρόνον, εἰς τὸ μέλλον θὰ εὗρεθῇ πρὸ ὀδυνηρῶν ἐκπλήξεων.

Οἱ Ἕλληνες μέσα σὲ μιὰ τέτοια κατάστασι τῶν πραγμάτων ρίπτουν ἔ-
 λαιον εἰς τὴν πυρὰν καὶ ξεύρουν πῶς θὰ ἀντλήσουν ὠφέλη ἀπὸ μίαν τοιαύ-
 την παράτασιν τῆς καταστάσεως.

Ὁ Διοικητὴς τῆς Ἡπείρου ποὺ ἐδρεύει στὰ Γιάννινα στερεῖται πάσης
 πρωτοβουλίας καὶ εἶναι ἓνα τυφλὸν ὄργανον τοῦ Τουρκικοῦ κόμματος.

Πρὸ τινων ἡμερῶν εἶχε πάλιν στὰ Γιάννινα μίαν σφοδρὰν λογομαχίαν
 καὶ ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν Ἕλληνα Ὑποπρόξενον ἐξ ἀφορμῆς τοῦ
 κάτωθι ἐπεισοδίου :

Κάποιος δηλονότι Ἕλλην ὑπήκοος συνελήφθη ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Ἀστυ-
 νομίας διότι περιεφέρετο σὲ ἀπηγορευμένην προκεχωρημένην νυκτερινὴν ὥραν.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἕλλην ὑπήκοος ἀντέταξεν ἄρνησιν εἰς τὰ Ἀστυνο-
 μικὰ ὄργανα καὶ προέβη μάλιστα καὶ εἰς χειροδικίαν.

Ταῦτα ὅμως μὲ τὴν βοήθειαν καὶ στρατιωτῶν τοῦ Φρουραρχείου τὸν
 συνέλαβον καὶ τὸν ἐφυλάκισαν.

Ἀνύποπτος ὁ Ἕλλην Πρόξενος καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὰς λεπτομερείας
 ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν καὶ προέβη εἰς διαμαρτυρίαν.

Ἡ τελευταία Ὑπουργικὴ μεταβολὴ στὴν Τουρκία μετεδόθη ἀστραπιαίως
 στὰ Γιάννινα καὶ αἱ γνῶμαι τοῦ κοινοῦ ἐδιχάσθησαν εἰς ἀντιφρονοῦντας καὶ
 εἰς ὑπερασπιστὰς τῆς νέας Κυβερνήσεως.

Γενικῶς ὅμως ὅλοι ἔμειναν εὐχαριστημένοι, δεδομένου ὅτι ὁ Ρεσὴτ -
 Πασᾶς (¹) ἔχασε πρὸ πολλοῦ τὴν ἐμπιστοσύνην.

Ὡσαύτως κλονισμὸν καὶ ἐπανειλημμένας ἥττας ὑπέστη κατὰ τὰ τελευ-
 ταῖα χρόνια καὶ ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ στὴν Ἡπειρον.

1) Ὁ Μέγας Βεζύρης, δηλ. ὁ Πρωθυπουργός.

Ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἐπηρεάζε ὥς γνωστὸν μέχρι τοῦδε ἢ μᾶλλον κατέβαλλε προσπαθείας νὰ ἐπηρεάσῃ κατὰ μέγα μέρος καὶ τοὺς Προξενικοὺς ὑπαλλήλους.

Οἱ Τοῦρκοι οἱ ὅποιοι σημειωτέον πάντοτε ἐσέβοντο τοὺς Προξενικοὺς ὑπαλλήλους παρατηροῦν τώρα τὴν ὕφεσιν πὺ σημειώνεται σχετικῶς μὲ τὴν διάκρισιν αὐτὴν καὶ συνεπῶς ἐλπίζουν ὅτι στὸ προσεχὲς μέλλον δὲν θὰ εἶναι ἡ Ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἢ μοναδικὴ πὺ θὰ δίνη τὸν τόνον καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν διαφορῶν ἐπιδράσεων».

Τὸ κοινὸν τῆς Κερκύρας ὅπως καὶ ὁ ἐνταῦθα Γενικὸς Πρόξενος τῆς Τουρκίας Κονεμένος φαίνονται πῶς δὲν ἀποδίδουν μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ρεσὴτ - Πασᾶ.

Ὁ νέος ὁμῶς Μέγας Βεζύρης Ἀλῆ - Πασᾶς καὶ ὁ μέχρι τοῦδε Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Φουὰτ - Πασᾶς ὡς μαθηταὶ τοῦ Ρεσὴτ - Πασᾶ θὰ ἀκολουθήσουν πιστῶς τὰ ἀχνάρια τοῦ δασκάλου των.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθυτάτης ὑπολήψεώς μου.

EISENBACH

Ἀριθ. 29.

Γιάννινα 19 Ἰουλίου 1850.

Ὑψηλότητε Πρίγκηψ, Αὐθέντα μου καὶ Κύριε.

Αἱ ὁδηγαίαι τὰς ὁποίας ἡ Ὑψηλότης Σας εἶχε τὴν τιμὴν νὰ μοῦ διαβιβάσῃ⁽¹⁾ ἐμπιστευτικῶς σχετικὰ μὲ τὸ μελλοντικὸν εἰς Ἀλβανίαν ταξίδιον μου, μοῦ παρεδόθησαν ἀπὸ τὸν διάδοχόν μου, κατὰ τὸν ὀλίγον χρόνον τῆς ἐντεῦθεν ἀπουσίας μου, εὐθὺς ἅμα τῇ ἐπανόδῳ μου.

Ἡ ἐμπιστοσύνη μὲ τὴν ὁποίαν μὲ περιβάλλεις μοῦ ἐπιβάλλει ὥστε νὰ καταβάλω κάθε προσπάθειαν νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς ταύτην μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις.

Προτίθεμαι νὰ πραγματοποιήσω τὸ εἰς Ἀλβανίαν ταξίδιον μου κατὰ τὴν 21 ἢ 22 τοῦ ὥς ἄνω μηνὸς καὶ νὰ διασχίσω κατὰ πρῶτον καθ' ὅλον τῆς τὸ μῆκος τὴν παραλιακὴν ζώνην ἀπὸ Αὐλῶνος καὶ Δυρραχίου μέχρι τῆς Σκόδρας.

Εἰς Σκόδραν σκέπτομαι νὰ ἀναμείνω τὸ φιορμάνιον διὰ τὸ περαιτέρω ταξίδιον μου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀλβανίας, ἐλπίζω δὲ ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρόσωπός μας καθὼς καὶ ἡ ὑπηρεσία τοῦ Σερασκεράτου⁽²⁾

¹⁾ Πρβλ. ἡμέτερον προεισαγωγικὸν ἐντοπισμὸν εἰς δημοσιευόμενα ἔγγραφα καὶ διπλωματικὰς ἐκθέσεις, Σελ. 10—12.

²⁾ Ἀρχιστράτηγος τῆς Ρούμελης.

τῆς Ρούμελης ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ ὁποίου ὑπάγεται ὡς γνωστὸν ἢ Ἀλβανία, θὰ φροντίσουν διὰ τὴν ταχεῖαν ἔκδοσιν τοῦ φερμανίου.

Προέβην εἰς τὰς ὥς ἄνω ἐνεργείας διότι φοβοῦμαι πῶς τὸ ταξίδι μου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἀφιλοξένου αὐτῆς χώρας, ἢ ὅποια δὲν ἤρευνήθη ἀκόμη καλῶς ἀπὸ κανένα Εὐρωπαῖον, θὰ ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον, χωρὶς νὰ λάβουν γνῶσιν ἢ Ὑψηλὴ Πύλη καὶ αἱ κατὰ τόπους Ἀρχαί.

Χωρὶς νὰ προδιατεθοῦν ἰδίως αἱ τοπικαὶ Ἀρχαί, τὸ ταξίδι μου καὶ ὑπὸ αὐστηρὸν in cogito θὰ μποροῦσε νὰ παράσχη πολλὰς ὑπόνοιες.

Τὴν κατεύθυνσιν τὴν ὁποῖαν θὰ πάρω ἀπὸ τῆς Σκόδρας πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, δὲν δύναμαι ἐκ τῶν προτέρων νὰ Σᾶς προδιαγράψω, δεδομένου ὅτι αὕτη θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ προϋποθέσεις καὶ ἀπὸ πληροφορίας τὰς ὁποίας θὰ συλλέξω ἐπὶ τόπου καὶ αἱ ὁποῖαι θὰ μοῦ ἐπιτρέψουν νὰ προδιαγράψω τὴν περαιτέρω πορείαν μου.

Θὰ ἐπιδιώξω ὅμως πᾶσαν εὐκαιρίαν ὥστε ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ νὰ ἐνημερώσω δι' ἐκθέσεώς μου τὴν Ὑμετέραν Ὑψηλότητα.

Δεδομένου δὲ ὅτι τὸ ταξίδι μου θὰ συντελεσθῇ μὲ ῥυθμὸν βραδὺν καὶ ὅτι θὰ παραμείνω ἄρκετὸν διάστημα εἰς τὰς ἀνωτέρω μνημονευομένας πόλεις, θὰ μπορούσατε Ὑψηλότετε στὸ διάστημα τῶν ἑξ προσεχῶν ἑβδομάδων νὰ μοῦ διαβιβάσητε ὁδηγίας τὰς ὁποίας θὰ πάρω εἰς Σκόδραν.

Εὐχόμενος ὑγείαν εἰς τὴν Ὑμετέραν Ὑψηλότητα, διατελῶ μετὰ βαθυτάτης ἀφοσιώσεως.

Ὁ

ταπεινός σας θεράπων
Dr J. G. v. HAHN

Ἀριθ. 50 (Α. Δ.)

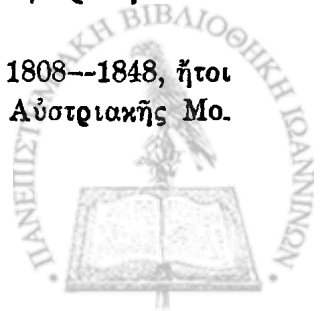
Κωνσταντινούπολις, 6 Δεκεμβρίου 1848.

Ἐκλαμπρότατε καὶ Εὐγενέστατε Κόμη (¹)

Ἀπὸ τὰς Ὑπουργικὰς ἐγκυκλίους τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος ποὺ ἐλήφθησαν τὴν 3ην τρέχοντος καὶ ἐχρονολογοῦντο ἀπὸ 21 Νοεμβρίου ἐ. ἔ., ἐπληροφορήθην ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἐκλαμπρότης ἐπεφορτίσθη ἀπὸ τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα μὲ τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως καὶ ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἀνέλαβε παραλλήλως πρὸς τὴν Προεδρίαν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς ὡς καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων.

Ὑποβάλλων μετ' ἀφοσιώσεως εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα τὰ

1) Ἐννοεῖ τὸν διάσημον Πρίγκηπα Metternich ὅστις ἀπὸ τοῦ 1808--1848, ἦτοι ἐπὶ ὁλόκληρον 40ετίαν, ἐχρημάτισεν Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστριακῆς Μοναρχίας.

συγχαρητήριά μου διὰ τὰ κολακευτικώτατα δείγματα τῆς ὑψίστης ἐμπιστοσύνης, ἀρκοῦμαι εἰς τὴν ζωηρὰν ἱκανοποίησιν νὰ βλέπω εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Διοικήσεως ἓνα ὄνομα μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι συνδεδεμένοι καὶ συνδυασμένοι τόσον μεγαλειώδεις ἀναμνήσεις καὶ τὸ ὁποῖον μὲ τὴν βοήθειαν τῆς προνοίας τῶν εὐεργετικῶν ἐπιδράσεων τῆς Ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος θὰ ἐξασφαλίσῃ μίαν νέαν αἴγλην εἰς τὴν παροῦσαν ἀποφασιστικὴν ἐποχὴν διὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ πράγματα.

Διὰ μιᾶς ἐγκυκλίου τὸ Αὐτοκρατορικὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπὶ τῇ βάσει ἐκθέσεως τοῦ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτοῦ προτείνει τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις ὄχι πρὸ μακροῦ χρόνου ἰδρυθέντος Ὑποπροξενείου.

Ἡ γνώμη τὴν ὁποίαν ἔχω προσωπικῶς ὧς πρὸς τὴν ἀνωτέρω πρότασιν θὰ μποροῦσε νὰ συνοψισθῇ εἰς τὸ ἑξῆς :

Τὸ νὰ ἐξασφαλίσωμεν οἰκονομίας εἰς τὸ δημόσιον θησαυροφυλάκιον, τὸ τοιοῦτον κατὰ τὴν πεποίθησίν μου δὲν θὰ ἦτο συνδεδεμένον μὲ καμμίαν ζημίαν τῶν Κρατικῶν συμφερόντων.

Ἡ μεταδοθεῖσα ὁμως ἀνακοίνωσις καὶ πρὸς ἐμὲ ἐκ μέρους τοῦ Ἐξοχωτάτου Κυρίου Prokesch (¹) ἐχρησίμευσεν ὥς ἀπόδειξις ὅτι ἡ ὠφέλεια τὴν ὁποίαν ἐξασφαλίζει τὸ ἐν λόγῳ Ὑποπροξενεῖον εἶναι μικρᾶς σημασίας, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, καὶ ὅτι διὰ τὸ ἀπώτερον μέλλον θὰ ληφθῇ ἡ προσήκουσα μέριμνα.

Ἐπιφυλασσόμενος ὅπως μετὰ τῆς δυνατῆς ταχύτητος διεκπεραιώσω τὰς ἀνατεθείσας μοι ἐντολὰς δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως ὑποβάλλω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς Αὐτὴν ἐκτιμῆσεώς μου.

Κόμης STRÜRMER

Ἀριθ. 393

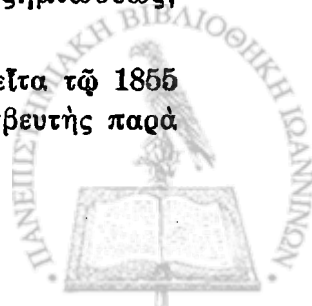
Γιάννινα 23 Ὀκτωβρίου 1852.

Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν

Βιέννην

Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν κατάπλουν τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου εἰς τὰ χωρικὰ ὕδατα τῆς Ἑλλάδος θὰ ἀνέμενέ τις ὅτι ἀπὸ Ἀγγλικῆς τοῦλάχιστον ἀπόψεως θὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ χώραν ἐπίδοσις διαμαρτυρίας μὲ ἐμφάνισιν τοῦ στόλου καὶ εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ παράλια πρὸς δημιουργίαν ἐντυπώσεως διὰ τὰς ἐσχάτως ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἰονίων νήσων προβληθείσας πρὸς τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς τῆς Ἡπείρου ἀπαιτήσεις περὶ ἀποζημιώσεως,

1) Πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τοῦ 1833—1849, εἶτα τῷ 1855 Αὐτοκρατορικὸς Internuntius στὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τέλος Πρεσβευτὴς παρὰ τῷ Σουλτάνῳ (1855—1871).

καὶ τὰς ὁποίας ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Κυβέρνησις ὑπέθαλψε συνεπεία τῶν πρὸς ἓνα Ἄγγλον πλοίαρχον, δύο ἱερεῖς καὶ μερικοὺς ἄλλους ὑπηκόους τῆς Ἰονίου Πολιτείας διαπραχθειῶν ἐν τῷ λιμένι τοῦ Μούρτου βιαιοπραγιῶν καὶ παραβιάσεων τῆς ἰδιοκτησίας των.

Ὅσον ὀλίγον ὅμως ἐδικαιολογεῖτο μία ἀνησυχία διὰ τῆς μέχρι τοῦδε στάσεως τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἔναντι τῆς Τουρκίας, τόσον ὀλιγώτερον ἀφ' ἐτέρου ἐπετρέπετο ἡ πιθανότης διὰ μίαν ἐνέργειαν σὲ τρόπον ὥστε νὰ ἀποτελῇ κατάπληξιν ἀληθινὴν ἢ πρό τινων ἡμερῶν μεταδοθεῖσα ἐκ Πρεβέζης πληροφορία περὶ κατάπλου δύο Ἀγγλικῶν πολεμικῶν εἰς τὸν αὐτόθι λιμένα διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἰονίων νήσων.

Πάντως κατὰ τὰς κυκλοφορησάσας ἐνταῦθα φήμας ὁ Ἄγγλος διοικητὴς τῶν δύο πολεμικῶν σκαφῶν, ἅμα τῷ κατάπλω, ἐπέδωκε εἰς τὴν τοπικὴν Τουρκικὴν διοίκησιν Πρεβέζης ἔγγραφον διακοίνωσιν μὲ τὴν ἀπαίτησιν ὅπως ἐκπληρωθοῦν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Κυβερνήσεως τῶν Ἰονίων νήσων.

Δεδομένου δὲ ὅτι ὁ Διοικητὴς τῆς Πρεβέζης Χασὰν Ἀγᾶς παραμένει ἐνταῦθα ἀπὸ τινων ἡμερῶν δι' ὑπηρεσιακὰς ὑποθέσεις, ἀπεστάλη ἐπειγόντως ἡ σχετικὴ Ἀγγλικὴ ἔγγραφος διακοίνωσις εἰς Ἰωάννινα.

Ὁ Ἀλῆ-ΡΙΖᾶ-Πασᾶς μετὰ τὴν λήψιν τῆς ἔγγραφου διακοινώσεως συνεκάλεσε Συμβούλιον εἰς τὸ ὁποῖον παρέστη καὶ ὁ Ἄγγλος Προξένος ἐν Ἰωαννίνοις.

Τόσον ὁ Ἀλῆ-ΡΙΖᾶ-Πασᾶς ὅσον καὶ μέγα μέρος τοῦ τοπικοῦ Συμβουλίου (1) ἀποτελούμενον ἐκ φανατικῶν Τούρκων, ἀντετάχθησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς Ἀγγλικὰς ἀξιώσεις, ἀργότερον ὅμως συμφώνησαν νὰ καταβάλουν προκαταβολικῶς ἐκ τοῦ ἐνταῦθα δημοσίου Ταμείου 400 τάλληρα, ὡς πρὸς δὲ τὰς ὑπολοίπους ἀξιώσεις αἱ ὁποῖαι κατὰ τὰς κυκλοφορησάσας φήμας ἀνῆρχοντο εἰς τὸ ποσὸν τῶν 30.000 ταλλήρων, ἐπεφυλάχθησαν μέχρι τῆς λήψεως ἐντολῆς καὶ ὁδηγιῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Φαίνεται ὅτι ἀπὸ Ἀγγλικῆς ἀπόψεως μὲ τὴν παραχώρησιν τῆς ὥς ἄνω χρηματικῆς ἀποζημιώσεως ἐδόθη ποιά τις ἱκανοποίησις, δεδομένου ὅτι, κατὰ τὰς ἐκ Πρεβέζης μεταδοθείσας πληροφορίας, ἀμφότερα τὰ ἐν τῷ λιμένι ναυλοχούντα Ἀγγλικά πολεμικά ἀπέπλευσαν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Κέρκυραν.

Θὰ ἔπρεπε τις ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην του, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ Ἀγγλία πιστεύει πῶς μπορεῖ μὲ τόσην ὀλίγην ἐπιφύλαξιν νὰ δρέψῃ ἐπιτυχίαν ἔναντι τῆς Τουρκίας καὶ μάλιστα εἰς μίαν ἐπαρχίαν, ὅπως ἡ Ἡπειρος, ὅπου ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις συνεπεία τῶν μηχανορραφιῶν τῆς Ἑλληνικῆς Προπαγάνδας ἔχει νὰ ἀντιπαλαίσῃ πρὸς

1) Μεντζιλίσι.

πολλὰς δυσχερείας καὶ ἔχει ἀνάγκην συνεπῶς τῆς βοηθείας τῶν φιλικῶν πρὸς αὐτὴν Κυβερνήσεων.

Αὕτῃ ἡ ἀσυνήθιστος στάσις τῆς Ἀγγλίας ἐναντι τῆς Τουρκίας ἐπὶ ἐπισοδείῳ κατὰ τὸ ὅποιον ἐπρόκειτο ἀπλῶς μόνον διὰ βλάβας ὥς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἰδιοκτησίαν μερικῶν ἐν τῇ Ἰονίῳ Πολιτείᾳ ἐγκατεστημένων ὑπηκόων της, θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν Ἡείρῳ νὰ προσμετρηθῇ πρὸ παντός μετὰ τὰς δυσκόλους περιστάσεις, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ ἐνταῦθα Διοικητὴς δὲν κέκτηται οὔτε τὴν ἱκανότητα οὔτε τὴν καλὴν θέλησιν νὰ ἐναρμονίσῃ τὰ συμφέροντα τῆς Κυβερνήσεώς του μετὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Κοινῆς γνώμης καὶ ἔχει μάλιστα ἀνάγκην λόγῳ τῆς γειτνιάσεως μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἰονίους νήσους νὰ καταβάλλῃ κάθε προσπάθειαν γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς πανταχόθεν ἐπεμβάσεις τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος γειτονικῶν Κρατῶν.

FERDINAND HAAS

Ἀριθ. 30

Σκούταρι 1 Ὀκτωβρίου 1850

Ὑψηλότατε Πρίγκηψ, Αὐθέντα μου καὶ Κύριε.

Ἐχων ὑπ' ὄψει ἐντολὴν τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος ὅπως ἐρευνήσω τὴν ὑπαρξιν ἐν τῷ Τουρκικῷ στρατῷ ἀρνησιθρήσκων Οὐγγρων καὶ Πολωνῶν ποὺ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των ὑπὸ συγκεκαλυμμένην μορφήν, θεωρῶ ἑμαυτὸν εὐτυχῇ διότι δύναμαι ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ διαπιστώσω τὴν ὑπαρξιν τοιούτων προσώπων ποὺ ὑπηρετοῦν εἰς τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ Σερρασκεράτου τῆς Ρούμελης.

Αἱ πηγαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἦντλησα τὰς πληροφορίες μου εἶναι πρόσωπα ἄξια πάσης πίστεως καὶ ἐμπιστοσύνης, πιστεύω δὲ ὅτι θὰ εὖρῃ καὶ ἡ Ὑμετέρα Ὑψηλότης τὰς πληροφορίες μου πλεον ἢ ἱκανοποιητικὰς.

Ἡ Ὑψηλότης Σας θὰ εὐδοκήσῃ νὰ διῶδῃ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν τόσον συγγενευόντων ἀτόμων εἶναι λίαν ἀξιόλογος.

Τὸ ὅτι ἡ παρουσία των εἰς τὸ Τουρκικὸν στράτευμα θὰ συντελέσῃ οὐσιωδῶς ὥστε νὰ προκαλέσῃ μίαν ἐχθρικὴν διάθεσιν ἐναντίον τῆς Αὐστρίας πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸν μετὰ βεβαιότητος.

Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου θὰ ἔπρεπε ἡ κατάστασις αὕτῃ νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν μας, δεδομένου ὅτι μετὰ τὴν βαθμιαίαν κατανομὴν τῶν ἐν λόγῳ φυγάδων εἰς τὰς διαφόρους φρουράς τοῦ Σερρασκεράτου θὰ διαμορφωθῇ ταυτοχρόνως ἓνα συνεχὲς δίκτυον ἀπὸ πλείστους ἀντιπροσώπους τῆς μεταναστεύσεως ἢ τῆς προπαγάνδας τῶν γειτονικῶν πρὸς τὴν Αὐστρίαν Ὀθωμανικῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἐνδοχώρας τούτων, ἡ συνδεδεασμένη δὲ ἐνέργεια τούτων θὰ ἡδύνατο ὑπὸ εὐνοϊκὰς περιστάσεις νὰ προξενήσῃ μεγάλας βλάβας.

Ἡ Ὑψηλότης Σας ἄς εὐδοκήσῃ νὰ συγχωρήσῃ, ἐὰν μέχρι τοῦδε παρέλπει νὰ ὑποβάλω τὴν σχετικὴν μετὰ τὸ ταξίδιον μου ἔκθεσιν, πιστεύω ὅμως ὅτι θὰ ἀνταποκριθῶ καλύτερον εἰς τὸ θέμα μου, ἐὰν χρησιμοποιήσω τὸν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου χρόνον μου ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν περισυλλογὴν τοῦ ὕλικου τοῦ ὁποῖον θὰ προσφέρουν τόσον ἄγνωστοι περιοχαὶ μεμάζας ποὺ δυσκόλως δαμάζονται καὶ τοῦ ὁποίου τὴν κατάταξιν καὶ ἐπεξεργασίαν ἀναβάλλω διὰ τὸ τέλος τοῦ ταξιδίου μου.

Προτίθεται νὰ κάμω πολλὰς ἐκδρομὰς ἀπὸ ἐδῶ πέρα (¹) εἰς τὰ ἀνατολικά τμήματα τῆς Χώρας, δυστυχῶς ὅμως ἡ ὑγεία μου ἐκλονίσθη καὶ συνεπῶς δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ πραγματοποιήσω τὸν ὥς ἄνω σκοπόν.

Ὀλίγον δηλονότι χρόνον μετὰ τὴν ἀφίξιν μου εἰς Σκούταρι προσεβλήθη ἀπὸ κακοήθη πυρετὸν ὃ ὁποῖος με ἐκράτησε κλινήρῃ ἐπὶ δύο ἐβδομάδας καὶ μόλις μετὰ δυσκολίας ἤρχισα νὰ ἀναρρωνύω.

Ἐλπίζω ὅμως ὅτι ἐντὸς 14 ἡμερῶν ἡ ὑγεία μου θὰ ἀποκατασταθῇ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μπορῶ νὰ ἐγκαταλείψω τὸ Σκούταρι καὶ συνεπῶς θὰ ἀσχοληθῶ μετὰ τὴν λύσιν τῆς ἀνατεθείσης μοι ἐντολῆς χρησιμοποιῶν τὸ ἀπαραίτητον ὕλικόν.

Ὑπολογίζω ὅτι ταξιδεύων ἐντεῦθεν διὰ μέσου τῶν παραλιακῶν κωμῶν Dulzigno, Antivari καὶ Budua νὰ φθάσω εἰς Κάτταρον καὶ ἐκεῖθεν δι' αἰμπολοίου νὰ ἀποβιβασθῶ εἰς Τεργέστην.

Εὐαρεστηθῆτε, Ὑψηλότατε, νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθυτάτης μου ἀφοσιώσεως.

Dr. J. G. v. HAHN

Κατάστασις (²)

Τῶν ὑπηρετούντων βαθμούχων εἰς τὸ Σῶμα Στρατοῦ τοῦ Σερασκεράτου τῆς Ρούμελης, ἀπάντων ἀρνησιθρήσκων μεταναστῶν ἐκ Πολωνίας καὶ Οὐγγαρίας.

I.

Εἰς τὸ Ἐπιτελεῖον τοῦ Ἀρχιστρατήγου Ὁμὲρ Πασᾶ οἱ κάτωθι :

Οἱ Ἀντισυνταγματάρχαι

- 1) Fritsch, ὡς Μουσταφᾶ Σκενδέρμπεης
- 2) Ilynsky, ὡς Μουχαμέτ » »
- 3) Gall, ἰατρὸς ὡς Βελήμπεης

1) Τὸ Σκούταρι δηλαδὴ.

2) Συνημμένη εἰς τὴν ὥς ἄνω ὑπ' ἀριθ. 30 τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1850 ἔκθεσιν καὶ ὑπογεγραμμένη ἐπίσης ἀπὸ τὸν Dr Hahn.

Οἱ Ταγματάρχαι

- 1) Dibisitz
- 2) Seitz, ὡς Ὁμέρ Ἀγᾶς
- 3) Plegetsberger, ἱατρός

Οἱ Λοχαγοὶ

- 1) Jakobowsky, ὡς Γιακούπ Ἀγᾶς
- 3) Freund, ὡς Μαχμούτ Ἀγᾶς
- 4) Ἕνας χειροῦργος καταγόμενος ἐκ Βιέννης

II.

Εἰς τὸ Μοναστήριον (Μπιτόλια) τὴν ἑδραν τοῦ Σερασκεράτου.

Οἱ Ταγματάρχαι

- 1) Kollin
- 2) Nunie μὲ τὴν οἰκογένειάν του.

Οἱ Λοχαγοὶ

- 1) Sass
- 2) Bodoli
- 3) Gross
- 4) Birro
- 5) Kratky (χειροῦργος).

Οἱ Ἀνθυπολοχαγοὶ

- 1) Farkasch
- 2) Kotok μετὰ τῆς οἰκογενείας του
- 3) Brorok
- 4) Kotussowich (οἰκογενειακῶς).

III.

Στὰ Γιάννινα

Λοχαγὸς

- 1) Köhler v. Keller ἐκ Ζάργας.

Ἀνθυπολοχαγοὶ

- 2) Dempwolf ἀπὸ τὸ Ἀννόβερον
- 2) Ἕνας νεαρὸς Πολωνὸς τοῦ ὁποίου παραμένει ἄγνωστον τὸ πρῶτον ὄνομα.

IV.

Στὴ Σόφια

Λοχαγὸς

1) Seibold

Ἀνθυπολοχαγοὶ

1) Condwic

2) Ἐνα ἄλλο ἄτομον τοῦ ὁποίου τὸ προηγούμενον ὄνομα εἶναι ἄγνωστον.

Ὁ Nunie καὶ ὁ Sass ἦσαν προηγουμένως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὀρεινῶν διόδων καὶ ἀπεστάλησαν ἤδη ὑπὸ τοῦ Σερασκεράτου εἰς τὴν Βοσνίαν ἵνα χρησιμοποιηθοῦν δι' ἐρεῦνας ὀρυκτολογικάς.

Εἰς τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τῶν Γιαννίνων εἶναι ἀπεσπασμένος μὲ βαθμὸν Ταγματάρχου, ὁ Dubnitz, τοῦ ὁποίου ἡ καταγωγὴ εἶναι ἀπὸ τὴν Πολωνίαν. Προηγουμένως ἦτο ἐμπιστευμένος εἰς τὴν δασονομικὴν ὑπηρεσίαν ἐν Ἑλλάδι, ἀργότερα ὅμως ἔζησε μίαν ζωὴν πολυκύμαντον καὶ ἀσταθῆ καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν κατὰ τὴν ὁμολογίαν του παραμονὴν ἐν Ρουμανίᾳ ὡς μηχανικοῦ μετέβη παρὰ τῷ Ὁμῆρ Πασᾷ ἐξισλαμισθεὶς.

Ἀνήκει εἰς τὰς παλαιὰς οἰκογενείας ποὺ μετηνάστευσαν ἐκ Πολωνίας.

Dr J. HAHN

Αὐτοκρατορικὸν Αὐστριακὸν Ὑποπροξενεῖον

Ἡπείρου καὶ Νοτίου Ἀλβανίας

Ἀριθ. 101

Γιάννινα 21 Μαρτίου 1867.

Πρὸς

τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Εὐγενέστατον Βαρῶνον von Beust
Σύμβουλον τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Ἀποστολικῆς Μεγα-
λειότητος, Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, Ὑπουργὸν
τῆς Αὐτοκρατορικῆς Δύλης καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέ-
σεων κτλ. κτλ.

Βιέννην

Εὐγενέστατε Βαρῶνε!

Καίτοι γνωρίζω καλῶς ὅτι δὲν εἶναι ἔργον ἑνὸς Προξένου νὰ ἐνοχλῇ τὴν Κυβέρνησιν του μετὰ τὴν μετάδοσιν τῶν φημῶν ποὺ τίθενται εἰς κυκλοφορίαν ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας του, ὅμως φρονῶ ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ παραλείψω νὰ τὰς μνημονεύσω, ἐφόσον συντείνουν νὰ ἐμφανίσουν τὴν κατὰστασιν μιᾶς ἐπαρχίας ἣ ὁποία ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον ἐλκύει τὴν

προσοχὴν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Τύπου καὶ ὑπὸ τοῦ ὁποίου χαρακτηρίζεται ὡς διατελοῦσα ἐν ἐπαναστάσει.

Ἀπὸ δέκα ἡμερῶν ἐκυκλοφόρησεν εὐρέως ἡ εἴδησις καὶ ἔγινε πιστευτὸν ὅτι σώματα ἀνταρτῶν εἰσέδυσαν ἐξ Ἑλλάδος ἐπὶ Ὀθωμανικοῦ ἐδάφους, ὅτι ἀπώθησαν τὴν Τουρκικὴν φρουρὰν ἣ ὁποία κατεῖχε τὸ Μοναστήριον τῆς Σπηλιᾶς κοντὰ στὰ ῥΑγραφα, καὶ οὕτω κατέλαβεν τὴν θέσιν ἐκ τῆς ὁποίας πρὸ πέντε περίπου ἑβδομάδων εἶχον καταδιωχθῆ ἀπὸ τὰ Ὀθωμανικὰ στρατεύματα.

Αὕτη ἡ εἴδησις πού ἀπὸ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως τῶν Γιαννίνων ἐξελήφθη ὡς ἀληθής, εἴδησις δηλαδὴ ἡ ὁποία καὶ εἰς ἐμὲ προσωπικῶς μετεδόθη τόσον ἐκ Πρεβέζης ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ῥΑγγλον συνάδελφόν μου, παρὰ ταῦτα χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν ἐνταῦθα Γενικὸν Διοικητὴν ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν Λιβᾶ-Πασᾶν ὡς καθαρὰ ἐπινόησις.

Ἀμφότεροι πιστεύουν καὶ διαβεβαιοῦν ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἑβδομάδας δὲν ἔλαβε χώραν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπολύτως καμμία σύγκρουσις μεταξὺ Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων καὶ Ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν τοιούτων καὶ ὅτι τὰ ἐπικαιρὰ σημεῖα τῶν συνέρων κατέχονται ὑπὸ τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων γιὰ νὰ ἀντιταχθῇ ἡ δέουσα ἄμυνα ἐν περιπτώσει εἰσβολῆς.

Δὲν ἔχω κανένα ἀπώτερον λόγον ὥστε νὰ ἀμφιβάλλω περὶ τῆς διαβεβαιώσεώς των αὐτῆς, δεδομένου ὅτι τόσον ὁ ῥΑχμέτ-Πασᾶς ὅσον καὶ ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς φαίνονται ἀνθρωποὶ δράσεως καὶ ἐνεργείας.

Γεγονὸς εἶναι ὅτι ἐσχάτως στρατεύματα ἐξ ῥΑρτης προερχόμενα ἐκινήτοποιήθησαν πρὸς τὰ Θεσσαλικά σύνορα καὶ μάλιστα ὅπως μοῦ ἀνεκοίνωσεν ὁ Γενικὸς Διοικητὴς — ἀπὸ πληροφορίας τὰς ὁποίας συνέλεξεν — ἀνταρτικὰ σώματα συγκεντροῦνται ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους καὶ προτίθενται νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ραδοβιτσίου.

Ἐκ Πρεβέζης, ὅπως μοῦ ἀνεκοινώθη, ὁ ἐκεῖ Διοικητὴς ῥΑμύνης (1) Obrist Etem Bey ἀνεχώρησεν μὲ τὸ ἀτμόπλοιο «Peiki Schewkett» πληρεῖς πολεμικῶν ἐφοδίων καὶ ὅπλων, διὰ τὰς ῥΑλβανικὰς ἀκτὰς διὰ νὰ ἐφοδιάσῃ μὲ πολεμικὸν ὕλικὸν τὰ ἐπάκτια πυροβολεῖα Αὐλῶνος, Παλέρμου, Βουθρωτοῦ καὶ Vola(;) τὰ δὲ ὅπλα προωρίζοντο διὰ τὴν διανομὴν εἰς τὸν Ὀθωμανικὸν πληθυσμὸν (2) ἐν ῥΑλβανίᾳ.

Σχετικῶς μὲ τὴν δρᾶσιν τὴν διπλωματικὴν τῶν συναδέλφων μου ἔχω νὰ ἀναφέρω ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον μὲ τὸν ῥΑγγλον καὶ ῥΕλληνα Προξένους τῶν Γιαννίνων, ἦλθον εἰς ἐπικοινωνίαν.

1) Δηλαδή τοῦ ἀμυντικοῦ παραλιακοῦ συγκροτήματος.

2) Διότι ἐφοβοῦντο ἀκριβῶς τοὺς ῥΑλβανούς. Συνεπῶς ἡ περὶ ῥΑλβανοκρατίας, ἡμετέρα θεωρία ἀποδεικνύεται καὶ ἄλλοθεν ὀρθή, Περβλ. Εὐρ. Σούρλα, Ἡ ῥΗπειρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ῥΗπειρωτ. Χρονικά 1937.

Ὁ Ρῶσος Πρόξενος Κοσ Υοπιν ἀνεχώρησε πρὸ δεκατεσσάρων ἡμερῶν διὰ Κέρκυραν, ὁπόθεν δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμῃ, ὁ δὲ Γάλλος Κοσ Champroiseau μετέθεσεν τὴν ἔδραν του εἰς Πρέβεζαν καὶ ἀφῆκε ἐδῶ πέρα μόνον ἓνα διερχομῆνα πρὸς διεκπεραίωσιν τῶν τρεχούσης φύσεως ὑποθέσεων.

Ταῦτοχρόνως ὑποβάλλω ἔκθεσιν καὶ εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἰντερνούντσιον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Εὐαρεστηθῆτε ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINFK

Ἀριθ. 7

Γιάννινα 8 Ἰανουαρίου 1868

Εὐγενέσταντε Βαρῶνε (¹)

Ἐνῷ ἡ στάσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως τῶν Γιαννίνων κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἦτο ἂν ὄχι τελείως ἱκανοποιητικὴ, ὅμως εἰρηνικὴ καὶ καθησυχαστικὴ, καὶ φαινομενικῶς τοῦλάχιστον παρουσιάζετο ἡ ἄποψις κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλληνο-Ρωσικὴ προπαγάνδα δὲν θὰ ἔδρεπε τὸν σπόρον τῆς διχονοίας μεταξὺ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν, δυστυχῶς ὁ Γενικὸς Διοικητὴς τοῦ Βιλαετίου Ἐτέμ Πασᾶς παρεσύρθη κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας εἰς βιαίας ἐνεργείας αἱ ὁποῖαι προὔκάλεσαν μίαν ἀπότομον στροφὴν εἰς τὴν μέχρι τοῦδε κρατοῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ ἐδημιούργησαν διὰ τοὺς Χριστιανοὺς μίαν πυρετώδη ἐξέγερσιν.

Ἀπὸ ἀρκετῶν δεκαετηρίδων ὑπάρχει εἰς τοὺς ὁρθοδόξους Χριστιανοὺς τῆς πόλεως τῶν Γιαννίνων τὸ ἔθιμον ὥπως ὅλας τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτασίμους ἡμέρας, ἰδίως δὲ ἀπὸ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων καὶ ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας, παραμένουν κλειστὰ ὅλα τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ αἱ ἀποθῆκαι καὶ μὴ ἐργάζονται ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων οἱ ἐκπρόσωποι.

Ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης ἐπαγρυπνεῖ διὰ τὴν τήρησιν τὴν αὐστηρὰν τοῦ ἐν λόγῳ ἔθιμου· τόσον δὲ στενῶς εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὰ Χριστιανικὰ ἔθιμα ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος γενικὴ ἀργία, ὥστε πᾶσα παράβασις θεωρεῖται ὡς ἀσέβεια πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν θρησκείαν.

Ἐφέτος συνέπεσεν νὰ ἑορτάζωνται τὰ Χριστούγεννα μὲ τὸ Τουρκικὸν Ραμαζάνι.

Οἱ Μωαμεθανοὶ ἐθεώρησαν ὡς δυσάρεστον τὴν σύμπτωσιν, δεδομένου ὅτι δὲν θὰ μπορούσαν ὕστερα ἀπὸ τὴν νηστείαν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβάλλοντο

1) Ἀποτείνεται πρὸς τὸν Von Beust, Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστριακῆς Μοναρχίας.

κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας σύμφωνα μὲ τὰς διατάξεις τοῦ Κορανίου, νὰ ἀποζημιωθοῦν κατὰ τὴν νύκτα διὰ πλουσίου δείπνου, ἕνεκα ἀκριβῶς τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι λόγῳ τῆς τριημέρου ἀργίας τῶν ἀρτοποιείων δὲν θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν γιὰ τρία βράδια φρέσκο ψωμί, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀπαραίτητον συστατικὸν τοῦ δείπνου των τοῦ ἐορταστικοῦ.

Ἐπὶ πλέον συνέπεσεν κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Ραμαζανίου οἱ Ρεδίφηδες ποὺ εἶχον ἀπολυθῇ ἀπὸ τὰς περιφερειακὰς φρουρὰς ἐπανακάπτοντες εἰς τὴν στενωτέραν ἑκαστος πατρίδα του, νὰ διέρχωνται ἐκ τῆς πόλεως τῶν Γιαννίνων ὅπου παρέμενον ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἡμέρας γιὰ νὰ προμηθευθοῦν ψωμί καὶ τρόφιμα, ἀπαραίτητα γιὰ τὸ ταξίδι των.

Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων μερικοὶ φοῦρνοι ἦσαν ἀνοιχτοὶ κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας, ἀλλὰ δὲν εἶχον ἀρκετὰς ποσότητας ἄρτου ὥστε νὰ ἐπαρκέσουν γιὰ τὰς ἀνάγκας ἀρκετῶν ἑκατοντάδων ρεδίφηδων καὶ συνεπῶς προεκλήθη ἕνας θορυβώδης συνωστισμὸς πρὸ τῶν ἀρτοποιείων.

Ὁ Κατὴς τῶν Γιαννίνων καθὼς καὶ ὁ Καϊμεκάμης τῆς πόλεως ὀνόματι Ἀχμέτ-Ἐφένδη Χατζῆ Ἀλῆ, ἀμφότεροι φανατικοὶ Μωαμεθανοί, ἐπωφελήθησαν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ γιὰ νὰ προδιαθέσουν ἐχθρικῶς κατὰ τῆς συντεχνίας τῶν ἀρτοποιῶν τὸν κατὰ τὰ ἄλλα ἡσύχου χαρακτῆρος Βαλῆν, ἀλλ' ὁ ὁποῖος ἦτο δυστυχῶς καὶ αὐτὸς κατὰ βάθος φανατικὸς Τοῦρκος, τηρῶν τὰ καθήκοντά του ἀπέναντι τῶν ἀναγκῶν τῶν ὁμοθρήσκων του καὶ μὴ ἐννοῶν νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ ὑποφέρουν ἐξ αἰτίας τῶν κατὰ τὴν γνώμην του—ἐνισχυθεῖσαν καὶ ἀπὸ τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Καϊμεκάμη καὶ Κατῆ—δῆθεν ὑψηλοῦς προλήψεων τῶν Χριστιανῶν.

Παρασυρθεὶς λοιπὸν ὁ Βαλῆς ἀπὸ τὰς εἰσηγήσεις τῶν ἐν λόγῳ φανατικῶν Μωαμεθανῶν ὑπαλλήλων ἐκάλεσαν εἰς τὸ Διοικητήριον τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τὸν Πρόεδρον καὶ τοὺς Συμβούλους τοῦ Σωματείου τῶν ἀρτοποιῶν, ἐξέχοντας Χριστιανούς τῶν Γιαννίνων καὶ τοὺς διέταξεν νὰ προμηθεύσουν ψωμί εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ἐορτασίμους.

Ὁ προϊστάμενος τῆς συντεχνίας τῶν ἀρτοποιῶν παρετήρησεν ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀδύνατον, δεδομένου ὅτι ἡ θρησκεία των τοὺς ἀπηγόρευε νὰ ἐργάζωνται κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς, ἐπὶ πλέον δὲ ἂν ἤθελον νὰ παρασκευάσουν ψωμί δὲν θὰ εἶχον τὸ ἀπαραίτητον τεχνικὸν προσωπικόν, διότι τοῦτο χάριν τῶν ἐορτῶν εἶχε μεταβῇ στὰ χωριά των, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ καθένας τὲς ἡμέρες τῶν Χριστουγέννων μὲ τὰς οἰκογενεὰς των.

Συνεπῶς ἐπὶ δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας τὰ ἀρτοποιεῖα των θὰ ὤφειλον νὰ εἶναι κλειστὰ διὰ τὰς ἀπαραιτήτους προμηθείας· κατὰ τὴν τρίτην ὅμως ἡμέραν θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐπαναλάβουν τὰς ἐργασίας των.

Ὁ Πασᾶς δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένος μὲ τὰς παρατηρήσεις αὐτὰς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῶν ἀρτοποιῶν ἀλλὰ ἐπέμενε εἰς τὰς ἀπόψεις του, συγκατετέθη δὲ νὰ ἀφήσῃ προσωρινῶς ἐλευθέρους τοὺς Προϊσταμένους τῶν

ἀρτοποιῶν ἀλλὰ μὲ τὴν προτροπὴν ὅπως συνεννοηθοῦν καὶ μὲ τοὺς συντεχνίας των διὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν αἱ διαταγαὶ Του.

Οἱ συλληφθέντες μόλις ἐγκατέλειψαν τὸ Διοικητήριον κατηυθύνθησαν ἀμέσως εἰς τὸν Μητροπολίτην γιὰ νὰ τοῦ ἀναφέρουν τὰ λαβόντα χώραν.

Ὁ Μητροπολίτης τοὺς παρώτρυνε εἰς τὴν ἀντίστασίν των, ἀπηγόρευσε δὲ εἰς τοὺς ἀρτοποιοὺς νὰ ἀνοίξουν τὰ ἀρτοποιεῖα των κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ προβῇ εἰς τὰ ἔσχατα γιὰ νὰ τοὺς προστατεύσῃ.

Συνηθισμένος φαίνεται ὑπὸ τὸν Ἀχμέτ Πασᾶν, τὸν προκάτοχον τοῦ τωρινοῦ Βαλῆ, νὰ ἀσκῇ μίαν σημαντικὴν ἐπίδρασιν γύρω ἀπὸ ὅλας τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰ διακανονιστικὰ μέτρα τῆς τοπικῆς διοικήσεως τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιοῖ πάντοτε διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀτομικῶν του συμφερόντων, ἔτρεφεν ἀντιπάθειαν προσωπικὴν εἰς τὸν τωρινὸν Γενικὸν Διοικητὴν, ὅστις προσεπάθει νὰ ἀποφύγῃ κατὰ τὸ δυνατὸν κάθε ἐπίδρασιν τοῦ στενωτέρου περιβάλλοντός του.

Κατὰ βάθος ὁ Μητροπολίτης ἠὲ χαριστήθη γιὰ τὸ λάθος εἰς τὸ ὁποῖον ὑπέπεσεν ὁ Πασᾶς καὶ ἐλάμβανεν τὰς ἀναγκαῖας προφυλάξεις ὥστε νὰ μὴ τὸν ἀποτρέψῃ ἀπὸ παρόμοια.

Πράγματι ὁ Ἐτέμ Πασᾶς τὴν νύχτα τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων ἐκάλεσεν διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὸ Διοικητήριον τοὺς Προϊσταμένους τῶν ἀρτοποιῶν καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἐδήλωσαν ὅτι δὲν μποροῦν νὰ παρασκευάσουν φρέσκο ψωμὶ διὰ τοὺς στρατιώτας, διέταξε τὴν σύλληψιν των καὶ τὴν ἐξορίαν των τὴν ἐπομένην διὰ τὸ Βεράτιον, ὅπου ὑπελογίζετο ὅτι θὰ ἔφθανον ὕστερα ἀπὸ πέντε ἡμερῶν ταξίδιον.

Τὴν πρωτὴν τῆς πρώτης ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων ἐνεφανίσθη παρ' ἐμοὶ ὁ διερμηνεὺς τοῦ Ρωσικοῦ Προξενείου συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Ἑλληνα συνάδελφόν του, γιὰ νὰ μοῦ ἀνακοινώσῃ ἔξ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Beluzerkovich (1), τὰ λαβόντα χώραν σχετικῶς μὲ τὴν σύλληψιν καὶ ἐξορίαν τῶν Προϊσταμένων τῶν ἀρτοποιῶν.

Ὁ Μητροπολίτης—προσέθεσεν ὁ ἀναπληρωτὴς τοῦ Ρώσου συναδέλφου—ἀπηυθύνθη πρὸς Αὐτόν (2), ζητῶν τὴν βοήθειαν καὶ προστασίαν, δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ μεγάλη προσβολὴ ποὺ ἐγένετο ἐναντίον τῆς Χριστιανικῆς Κοινότητος, παρὰ τὴν ἐξησφαλισμένην ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας ἐλευθέραν ἀσκήσιν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, ἀντανακλᾷ καὶ εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Δυνάμεων, ἐθεώρησεν ὡς ἐπιβεβλημένον νὰ λάβω καὶ ἐγὼ γνῶσιν τῶν διατρεξάντων καὶ μὲ ἐκάλεσαν μάλιστα εἰς κοινὴν ἀμυναν.

1) Ἀναπληρωτοῦ τοῦ Ρώσου Προξένου Beluzerkovich.

2) Τὸν Ρώσον Προξένον δηλαδὴ.

Διεβίβασα τὰς εὐχαριστίας μου εἰς τὸν Ρῶσον ἀναπληρωτὴν διὰ τὴν φιλικὴν του πρότασιν, ἐπεφυλάχθην ὅμως νὰ ζητήσω πληροφορίας περὶ τῶν λαβόντων χώραν καὶ ἀργότερα νὰ κανονίσω τὴν θέσιν μου καὶ τὴν συμπεριφορὰν μου ἐπὶ τῶν περαιτέρω ἐνεργειῶν.

Γνωρίζων τὸν θορυβοποιὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος Beluzerkovich ἐνήργει ἐπεμβαίνων μὲ τὴν παραμικρότερη ἀφορμὴ εἰς τὴν τοπικὴν Διοίκησιν καὶ δημιουργῶν πάντοτε δυσχερείας καὶ προκλήσεις τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἔναντι τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, δὲν μοῦ ἐφαίνετο ἡ ἐνέργειά του ἡ ἀρμόζουσα ὥστε νὰ συγκατανεύσω εἰς τὴν διατύπωσιν ἐνὸς συλλογικοῦ διαβήματος χωρὶς νὰ ἐξασφαλίσω προηγουμένως τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸ διάβημα καὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου τῶν συναδέλφων μας, δηλαδὴ τοῦ Ἀγγλου Προξένου.

Ἡρώτησα συνεπῶς τὸν Κον Stuart ἐὰν ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Ρῶσου Προξένου καθὼς καὶ τὸ τί ἐσκέπτετο νὰ πράξῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ὁ Κος Stuart μοῦ ἀπήντησεν ὅτι ἐδέχθη καὶ αὐτὸς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Κον Beluzerkovich, ὅτι προσωπικῶς κατεδίκαζε τὴν στάσιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Βαλῆ, δὲν ἔβλεπεν ὅμως καμμίαν ἀφορμὴν πρὸς ἐπέμβασιν, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς του τοῦλάχιστον.

Μετὰ τὴν ἐκδηλωθεῖσαν στάσιν τοῦ Ἀγγλου συναδέλφου δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ γίνῃ λόγος περὶ συλλογικοῦ Προξενικοῦ διαβήματος τοῦ ὁποίου τὴν πρωτοβουλίαν θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὁ Κος Stuart ὡς Πρόεδρος τοῦ Προξενικοῦ Σώματος.

Ὁ Ρῶσος καὶ ὁ Ἕλλην ἀναπληρωτῆς (δεδομένου ὅτι καὶ ὁ Ἕλλην Πρόξενος Φραγκοῦδης ἀπουσίαζε μὲ ἄδειαν) μετέβησαν—ὅπως ἐπληροφορήθην—περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸν Βαλῆν ζητήσαντες παρ' Αὐτῷ ἐπίσημον ἀκρόασιν, ὁ Πασᾶς ὅμως παρεκάλεσεν ὅπως ἀναβληθῇ ἡ συνομιλία διὰ τὴν ἐσπέραν, διότι ἦτο ἀπασχολημένος μὲ διαφόρους ὑποθέσεις καὶ μὲ τὴν τελετὴν τοῦ Ραμαζανίου.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ δύο Προξενικοὶ ἀναπληρωταὶ ἐξέφρασαν τὴν ἐπίμονον ἐπιθυμίαν ὅπως πραγματοποιηθῇ ἡ συνομιλία ἐντὸς τῆς ἡμέρας, συγκατετέθη ὁ Πασᾶς ὅπως δεχθῇ τὸν μὲν ἀναπληρωτὴν τοῦ Ρῶσου Προξένου κατὰ μίαν μεταμεσημβρινὴν ὥραν τῆς ἰδίας ἡμέρας, τὸν δὲ ἀναπληρωτὴν τοῦ Ἕλληνος κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν.

Παρὰ τὴν διαβιβασθεῖσαν ὅμως ἐπιθυμίαν τοῦ Βαλῆ ἀμφότεροι οἱ Προξενικοὶ ἀναπληρωταὶ μετέβησαν εἰς τὸ Διοικητήριον ἵνα προβοῦν εἰς συλλογικὴν ἀνακοίνωσιν.

Ὁ Πασᾶς ξαφνισθεὶς γιὰ τὴν συμπεριφορὰν αὐτὴν ἠρνήθη νὰ δεχθῇ ταυτοχρόνως εἰς ἀκρόασιν καὶ τοὺς δύο καὶ παρήγγειλε ὅπως εἰσέλθῃ παρ' Αὐτῷ μόνον ὁ Beluzerkovich.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ μὲν Ρῶσος Πρόξενος δὲν ἤθελε νὰ ἀποχωρισθῇ τοῦ Ἑλλήνου συναδέλφου του, ὁ δὲ Πασᾶς δὲν ἤθελε ἐπίσης νὰ συγκατανεύσῃ ὅπως δεχθῇ ἀμφοτέρους ταῦτοχρόνως, ἡ ἀκρόασις δὲν ἐπραγματοποιήθη καὶ οἱ Προξενικοὶ ἀναπληρωταὶ ἀπῆλθον ἐκ τοῦ Διοικητηρίου χωρὶς νὰ ἰδοῦν τὸν Βαλῆν.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ρώσου Προξένου καθὼς καὶ οἱ περὶ τὸν Μητροπολίτην δὲν ἔμειναν ἀδρανεῖς, ἀλλὰ προσεπάθησαν νὰ ἐξεγείρουν τὴν κοινὴν γνώμην.

Ἔτσι κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας τῆς πρώτης ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων ἡ ἐξέγερσις τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἐκορυφώθη, προσωπικῶς δὲ ἤκουσα ἀπειλητικὰς λέξεις ἐκτομιζομένας παρὰ τοῦ πλήθους κατὰ τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, καθὼς διέτρεχε τοῦτο τὰς ἡδοὺς τῆς πόλεως· ἀπὸ ἐπισκέψεις δὲ τῆς ὁποίας ἔκαμα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑορτασίμου ἡμέρας στὰ σπίτια διαφόρων Προκρίτων ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀντιλήφθῃ ὅτι ἀκόμη καὶ αὐτοὶ οἱ μετριόφρονες μὲ τὰ γεγονότα εἶχον ἐξεγερθῇ καὶ ἔκαμνον τὴν σκέψιν ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ διστάζουν νὰ ἀντεπεξέλθουν στηριζόμενοι εἰς τὸν ἑαυτὸν των.

Ἡ τόσον ἀπειλητικὴ διάθεσις θὰ μπορούσε νὰ ξεσπάσῃ μὲ τὴν παραμικρὰν ἀφορμὴν ἐξ αἰτίας μιᾶς τυχαίας συγκρούσεως μεταξὺ ἑστώ καὶ ἑνὸς Χριστιανοῦ καὶ τῶν Τούρκων, πρᾶγμα δηλαδὴ ποὺ ἦτο δυνατόν νὰ λάβῃ χώραν εἰς τοιαύτας ἑορτασίμους ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας ὁ λαὸς συνηθίζει νὰ πίνῃ λιγάκι περισσότερο κρασί παρὰ κατὰ τὰς μὴ ἑορτασίμους.

Ἡ κατάστασις συνεπῶς ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος καὶ μία ἐμμονὴ εἰς ἀπόλυτον παθητικότητα, στάσιν δηλονότι τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναγάγει εἰς νόμον ὁ Ἀγγλος σινάδελφός μου, δὲν μοῦ ἐφαίνετο ὅτι συνεβιβάζετο πλέον πρὸς τὰ καθήκοντα ἑνὸς Προξένου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν γνώμην μου πρέπει νὰ χρησιμοποιῇ τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν διαθέτει ὅχι μόνον διὰ τὸ συμφέρον τῆς Κυβερνήσεώς του τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ καλὸν τοῦ πληθυσμοῦ ἀνάμεσα εἰς τὸν ὁποῖον ζῇ.

Μετέβην συνεπῶς ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ Ραμαζανίου κατὰ τὸ σούρουπο εἰς τὸν Ἑτέμ Πασᾶν, μὲ τὸν ὁποῖον εὐρίσκομαι προσωπικῶς σὲ φιλικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ τοῦ παρέστησα τὴν εἰκόνα τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησε μὲ τὴν παρὰ πολὺ ἐσπευσμένην ἐνέργειάν του.

Προσεπάθησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν λῆψιν τῶν μέτρων εἰς τὰ ὁποῖα εἶχε προβῇ, συνεπείᾳ ἀφ' ἑνὸς τῆς ἐξεγέρσεως τῶν στρατιωτῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ Τουρκικοῦ πληθυσμοῦ λόγῳ ἑλλείψεως ἄρτου.

Τοῦ ἀντεπαρετήρησα ὅμως ὅτι ἡ τοπικὴ Διοίκησις ἔπρεπε προηγουμένως νὰ εἶχε προβλέψῃ αὐτὴν τὴν ἑλλειψιν καὶ ὅτι ἀποτελεῖ ἐσφαλμένην πολιτικὴν νὰ θέλῃ τις νὰ ὑποτινίσῃ ἕνα κακὸν μὲ τὸ νὰ δημιουργῇ ἕνα ἄλλο μεγαλύτερον καὶ νὰ προωθῇ τὴν πρωτοβουλίαν του ὥστε νὰ διεγείρῃ σφο-

δροὺς φανατισμοὺς ἐνδὸς μέρους τοῦ πληθυσμοῦ εἰς βάρος τοῦ ὑπολοίπου.

Ἐπὶ πλέον δὲν τοῦ ἀπέκρουσα τοὺς κινδύνους τοὺς ὑποίους ἐγκλείει ἡ διὰ τῆς καταπολεμήσεως τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καλλιέργεια προσφύρου ἐδάφους διὰ τὰς μηχανορραφίας τῆς Ἑλληνο - Ρωσικῆς προπαγάνδας.

Ἐπέτυχα νὰ πείσω τὸν Πασᾶν διὰ τὰ σφάλματα ἅτινα διεπράχθησαν καὶ νὰ τὸν μεταπείσω ὥστε νὰ ἐκδώσῃ διαταγὴν ἐπανόδου ἐντὸς τῆς ἰδίας νυκτὸς τῶν τριῶν Προϊσταμένων τῶν ἀρτοποιῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐξορισθῇ πράγματι πρὸ τῆς μεσημβρίας τῆς δευτέρας ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων, ἐπανῆλθον δὲ πράγματι εἰς τὴν πόλιν τῶν Γιαννίνων καὶ ἔτσι ἀπεσοβήθη ὁ κίνδυνος μιᾶς κολοσσιαίας ἐξεγέρσεως τῆς φανατισμένης λαϊκῆς ψυχῆς τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ.

Μόνον εἰς τὸ προσωπικὸν μῖσος τοῦ Μητροπολίτου ἔναντι τοῦ Πασᾶ καθὼς καὶ εἰς τὴν δημαγωγικὴν διάθεσιν τοῦ Ρώσου καὶ Ἑλλήνος Προξένου δὲν ἐφαίνεται πῶς τὸ πρᾶγμα εἶχε λήξει ὀριστικῶς, κατὰ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον ἐγὼ προσωπικῶς εἶχον χειρισθῇ τὴν ὅλην ὑπόθεσιν ἐν ἀγνοίᾳ ὅλων.

Καὶ ὁ μὲν Μητροπολίτης ἐθεώρησε τὴν εὐκαιρίαν κατάλληλον νὰ ἐνεργήσῃ περὶ τῆς μεταθέσεως τοῦ Διοικητοῦ, ἐλπίζων ὅτι θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν θέσιν του ὁ φιλικῶς πρὸς αὐτὸν διακεῖμενος Ἀχμέτ Πασᾶς ὁ ὅποιος ἐκλείνει τὰ μάτια στοὺς ἐκβιασμούς του, ὁ δὲ Ρώσος καὶ Ἑλλήν Προξένοι ἐπωφελοῦμενοι ἐπίσης τοῦ ἐπεισοδίου ὕψωσαν κραυγὴν διαμαρτυρίας διὰ τὰς βαρβάρους πιέσεις τῶν Τούρκων ἔναντι τοῦ Χριστιανικοῦ στοιχείου.

Ὁ Μητροπολίτης ἀμιλλᾶται μὲ τοὺς δύο Προξένους νὰ ἐμποδίσουν τὴν συνδιαλλαγὴν μεταξὺ τοῦ Πασᾶ καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ τμήματος τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ συντεχνία τῶν ἀρτοποιῶν ἔμεινε σύμφωνος νὰ ἐπιδώσῃ μίαν ἀναφορὰν εἰς τοὺς ἐνταῦθα Προξένους καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν βίαν ἔναντι τῶν ὁμοθρήσκων (ἔλαβα καὶ ἐγὼ μίαν τοιαύτην ἀναφορὰν καὶ τὴν κατέθεσα εἰς τὸν φάκελλον τῶν ὑπ' ὄψει).

Ἐπίσης εἰς μίαν συνάθροισιν τῶν Χριστιανῶν Προκρίτων ποὺ ἔλαβε χώραν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου ἀπεφασίσθη ἅφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἐπίδοσις μιᾶς ἀναφορᾶς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν κατὰ τοῦ Βαλῆ καὶ ἅφ' ἑτέρου ἡ διακοπὴ πάσης ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς τοπικῆς Διοικήσεως μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς ἀπαντήσεως, ἐν τέλει δὲ καὶ ἡ μὴ συμμετοχὴ τῶν μελῶν ἐκείνων ἐκ τῶν Χριστιανῶν ποὺ παρακάθηνται εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ μικτοῦ δικαστηρίου

Ταῦτοχρόνως ἐκυκλοφόρησεν ἡ εἰδησις ὅτι εἰς τὸ Μαργαρίτιον, πόλιν Ἡπειρωτικὴν εὐρισκομένην εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Πάργας, ἐγένετο ἀπόπειρα ἐκ μέρους τῶν Τούρκων ἐκχριστιανισμοῦ δύο Χριστιανῶν διὰ τῆς βίας.

Τὸ ὄνειδος ὅμως αὐτὸ ἀπέφυγαν οὗτοι κατορθώσαντες νὰ δραπετεύσουν ἐν τῷ μεταξὺ εἰς Ἰωάννινα ὅπου ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸν Μητροπολίτην.

Σήμερον τὴν πρωΐαν δταν μὲ ἐπεσκέφθη ὁ Μητροπολίτης καὶ μοῦ παρεπονεῖτο διὰ τὴν προσβολὴν ποὺ γίνεται εἰς βάρος τῆς Χριστιανοσύνης ὁλοκλήρου, ἐπωφελήθην τῆς εὐκαιρίας νὰ παρατηρήσω εἰς Αὐτὸν σχετικῶς μὲ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐνήργησε καὶ ὁ ὁποῖος κάθε ἄλλο παρὰ ὁ ἐνδεδειγμένος ἦτο στὴν περίπτωσι αὐτή, ὅτι ὁ Πασᾶς συγκατένευσε εἰς τὴν ἀνάκλησιν ἐκ τῆς ἐξορίας τῶν Προϊσταμένων τῶν ἀρτοποιῶν μόνον τῇ ἐπεμβάσει μου, ὅτι ἀνεγνώρισε τὸ σφάλμα τὸ ὁποῖον εἶχε διαπράξει καὶ ὅτι κατὰ τὴν γνώμην μου ὁλόκληρος ἡ θλιβερὰ αὐτὴ ὑπόθεσις θὰ ἀπεσοβεῖτο ἐν ὁ Μητροπολίτης ὁ ἴδιος ἐγκαίρως ἐμεσολάβει παρὰ τῷ Πασᾶ διὰ τοὺς ὁμοθρήσκους τοῦ ἐπεμβαίνων ὅμως αὐτοπροσώπως καὶ ὄχι ἀποστέλλων τὸν Καβάσην του.

Ἐπὶ πλέον τοῦ προσέθεσα, ὅτι κατὰ τὴν γνώμην μου τὸ καθῆκον τῶν Μητροπολιτῶν ὡς πιστῶν ὑπηκόων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἐπεμβαίνουν συμφιλιωτικῶς καὶ συμβιβαστικῶς εἰς τὰς μεταξὺ τῆς τοπικῆς Διοικήσεως καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἔριδας καὶ διαφορὰς καὶ ὄχι τεχνητῶς νὰ ὑποθάλλουν ταύτας.

Ἐν τέλει τοῦ παρετήρησα ὅτι ἦτο ἐλεύθερος νὰ ὑποβάλῃ παράπονα κατὰ τοῦ Βαλῆ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, δὲν ἐδικαιολογεῖτο ὅμως ἡ ἀποχὴ του ἀπὸ τὰς ἐργασίας τοῦ μικτοῦ δικαστηρίου.

Πιστεύω ὅτι αἱ παρατηρήσεις μου αὗται δὲν πρόκειται νὰ ἐπηρεάσουν τὸν Μητροπολίτην καὶ νὰ τὸν συγκρατήσουν ἀπὸ τὰς φανεράς του ἐνεργείας ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ρωσικὴν προπαγάνδαν.

Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἐξασκεῖ ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν Ρῶσον Πρόξενον τὴν ἐπιρροήν του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἵνα νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Ἐτέμ Πασᾶν ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ.

Μὲ τὰ ἀνωτέρω πολὺ βεβαίως ἀπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ θέλω νὰ μεταβληθῶ εἰς ἐγκωμιαστὴν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ ἢ νὰ νομίζω ὅτι ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τοῦ τελευταίου θὰ μπορούσαν νὰ προκύψουν σημαντικὰ ἀποτελέσματα διὰ τὸ Βιλαέτι τῶν Γιαννίνων, πιστεύω ὅμως καὶ δικαιῶμαι νὰ ἐκφράζω φόβους ὅτι ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ κατὰ τὴν παρούσαν στιγμὴν καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ὡς ἄνω περιγραφείσης ἀφορμῆς θὰ ἐπέφερε μίαν δυσάρεστον ἐπίδρασιν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, διότι τὸ Ρωσικὸν Προξενεῖον τὸ ὁποῖον θὰ ἐθεώρει τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἐτέμ-Πασᾶ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς Ρωσικῆς ἐπεμβάσεως, θὰ ἐκαλλιέργει μίαν ἐπικίνδυνον κατάστασιν εἰς τὰς σχέσεις τοῦ ἐνταῦθα Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τοὺς Τουρκικὰς Ἀρχὰς καὶ ἐπὶ πλέον ἡ δημαγωγικὴ τάσις τοῦ Ρῶσου Προξένου θὰ εὗρισκε εἰς τὸν ἐνταῦθα πληθυσμὸν μεγαλυτέραν ἢ μέχρι τοῦδε ἀπήχησιν. Εἰς τὰς ἐπανυξανόμενας προσπαθείας τῶν ἐπαναστατικῶν Κομιτάτων εἰς Ἀγίαν Μαύραν καὶ Κέρκυραν, μὲ σκοπὸν νὰ προκαλέσουν μίαν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Ἡπειρον, θὰ ἦτο ἀβλεψία νὰ ἐξασθενήσῃ τις τὴν βαρύτητα καὶ

τὸ κῦρος τῶν ἐνταῦθα τοπικῶν Ἀρχῶν διὰ μιᾶς μεγάλης προθυμίας πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν Ρωσικῶν ἀπαιτήσεων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει λυπηρὰ παραμένει ἡ τοῦ Ἐτέμ-Πασᾶ ἀστοχία, πιστεύω ὅμως ὅτι καὶ ὁ ἴδιος διαισθάνεται τὸ τοιοῦτον καὶ θὰ ᾤφειλε νὰ προσπαθῇ νὰ τὴν ἐπανορθώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλύτερον.

Τοῦ ἐπέστησα τὴν προσοχὴν ὅπως ἐλέγξῃ καλύτερά τὰς φήμας ποὺ ἐκυκλοφόρησαν σχετικῶς μὲ τοὺς δύο Χριστιανοὺς τοῦ Μαργαριτίου οἱ ὅποιοι κατέφυγον εἰς τὴν Μητρόπολιν καὶ ἐὰν εἶναι κᾶτι τι ἀληθινὸν εἰς τὴν πραγματικότητα νὰ τιμωρήσῃ ταχύτατα τοὺς ἐνόχους, ταῦτοχρόνως ὅμως παρετήρησα καὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην ὅτι εἶχε καθήκον νὰ ἐνημερώσῃ τὰς τοπικὰς Ἀρχὰς περὶ τῶν λαβόντων χώραν καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν θεραπείαν μερικῶν ὑπερβολῶν διὰ τὰς ὁποίας εὐθύνονται τὰ ὄργανά του.

Ἔτσι καταβάλλω προσπαθείας, ὅσας βέβαια μοῦ ἐπιτρέπει ἡ θέσις μου ὥς οὐδετέρου, νὰ μεσιτεύω μεταξὺ τῶν ἐχθρικῶν μερίδων καὶ παρατάξεων καὶ νὰ ἐπιζητῶ διὰ τῆς φρονήσεως, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ προλάβω τὴν ἐντασιν τῶν σχέσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ καλλιεργήσω τὴν διατήρησιν τῆς ὑφισταμένης τάξεως.

Ταῦτόσημον ἔκθεσιν ὑποβάλλω καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν μας.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

Ἀριθ. 61

Γιάννινα, 13 Ἰουλίου 1853

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Κόμητα (¹)

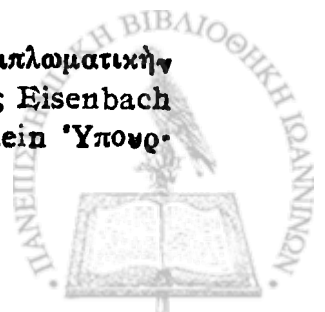
Von - Buol - Schauenstein

Βιέννη

Εὐγενέστατε Κόμη !

Θὰ ἐπιτρέψετε νὰ ἐκφράσω πρὸς Ὑμᾶς τὰς θερμοτάτας μου εὐχαριστίας διὰ τὰ ἀποσταλέντα μοι φύλλα ἐφημερίδων, ἀπὸ 28 παρ. μηνὸς καὶ 15 τρέχοντος, ἐντὸς τοῦ ἐπισήμου ὑπηρεσιακοῦ φακέλλου.

1) Ἡ παρούσα ἐπιστολὴ ἦτο προσηρημένη εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 61 διπλωματικὴν ἔκθεσιν τῆς 31ης Ἰουλίου 1853 τὴν ὁποίαν ὁ Αὐστριακὸς Πρόξενος Eisenbach ἀπηύθυνεν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν πρὸς τὸν Κόμητα Von Buol - Schauenstein Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Αὐστρίας (Βιέννην).

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω ἐπὶ τούτοις τὴν Ὑμετέραν ἑξοχότητα ὅτι εἰς τὴν ἑνταῦθα δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν κυριαρχεῖ ἀληθινὸν χάος τοῦ ὁποίου ἡ τάξις ἀναμένεται ἀγωνιωδῶς ἀπὸ τὴν λύσιν τὴν μελλοντικὴν τῶν Ρωσο - Τουρκικῶν διαφορῶν.

Ἡ ἑνταῦθα ἐμπορικὴ κίνησις ἔχει σταματήσει καὶ ἡ ἀγορὰ ἔχει ἐρημωθῇ δεδομένου ὅτι ὅλαι αἱ ἐμπορικαὶ συγκοινωνίαι μεταξὺ Κερκύρας καὶ Τεργέστης διεκόπησαν.

Στενότης χρήματος παρουσιάζεται καθ' ἑκάστην καὶ ἡ τοπικὴ διοίκησις ἔχει ἐπίσης ἀνάγκην χρημάτων γιὰ νὰ καλύψῃ τὰ ἔξοδα τῆς προκηρυχθείσης ἐπιστρατεύσεως.

Ἐὰν ἡ παροῦσα κατάστασις τῶν πραγμάτων διαρκέσῃ μερικοὺς ἀκόμη μῆνας, φαίνεται πῶς θὰ εἶναι ἀναπόφευκτος μία οἰκονομικὴ κρίσις εἰς τὴν Τουρκίαν.

Τελευταίως μερικαὶ χιλιάδες Ἀλβανῶν οἱ ὁποῖοι ἐστρατολογήθησαν ἐκ τῶν περιφερειῶν Αὐλῶνος, Βερατίου καὶ Ἀργυροκάστρου καὶ προωρίζοντο διὰ τὴν στρατιὰν τῆς Ρούμελης ἔφθασαν ἑνταῦθα σὲ ἀθλίαν κατάστασιν.

Μέγα μέρος τούτων ἀφέθη ἐλεύθερον ἵνα ἐπανακάμψουν εἰς τὰς πατρίδας των.

Ἡ φρουρὰ τῶν Γιαννίνων τελευταίως συνεκροτήθη ἀπὸ ἑνα τέτοιον συρφετόν.

Οἱ εἰς τὴν θέσιν της χρησιμοποιοιθέντες Ἀλβανοὶ συμπεριφέρονται μέχρι τοῦδε ἡσυχῶς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιτρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ παραμονὴ των δὲν θὰ σημειώσῃ παρεκτροπὰς.

Αἱ μηχανορραφαὶ τῶν ἑνταῦθα διαμενόντων Γάλλων καὶ Ἀγγλῶν Προξενικῶν πρακτόρων ἐξακολουθοῦν νὰ ἀποκτοῦν ἀκόμη ἰσχύν, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν μέρος τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτὸ τόσο ἀσυγκράτητον ὅσον ἡ Γαλλο - Ἀγγλικὴ συμμαχία εὕρισκει ἐπιδοκίμασιαν.

Ἡ Κυρία μου ἔχει τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλλῃ τὰς βαθυτάτας εὐχαριστίας της δεδομένου ὅτι τὴν περιβάλλετε μὲ τὴν ἀνάμνησίν σας, καὶ νὰ διαβιβάσῃ τὰς φιλικὰς της προρρήσεις.

Δέξασθε, ἑξοχώτατε, τὴν ἑκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

Ταπεινὸς θεράπων

FERDINAND HAAS

Αὐτοκρατορικὸν Αὐστριακὸν Προξενεῖον

διὰ

τὴν Ἠπειρὸν καὶ Νότιον Ἀλβανίαν

Ἀριθ. 127
71.P.

Γιάννινα 11 Ἀπριλίου 1867

Πρὸς

τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Εὐγενέστατον Βαρῶνον von Beust, Μυστικο-
σύμβουλον τῆς Αὐτοῦ Ἀποστολικῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος,
Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, Ὑπουργὸν τῆς Αὐτοκρατορι-
κῆς Αὐλῆς, Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων κτλ.

Εἰς Βιέννην

Εὐγενέστατε Βαρῶνε !,

Ἀνάμεσα εἰς τὸ χάος τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων εἰδήσεων αἱ ὁποῖαι
τίθενται εἰς κυκλοφορίαν εἰς τὴν πόλιν ἐν σχέσει μὲ τὰ γεγονότα τὰ λαμβά-
νοντα χώραν εἰς τὰ Τουρκοελληνικὰ σύνορα τοῦ Πασαλικίου καὶ εἰς τὴν δυ-
σχέρειαν τοῦ νὰ προσανατολισθῶ ἐν τινι μέτρῳ ὡς πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν
γεγονότων ἐθεώρησα καθήκόν μου νὰ ἀκούσω, μετὰ τῆς αὐτῆς ἡρεμίας ἀλλὰ
καὶ μετὰ τῆς ἰδίας δυσπιστίας, τὰς ἀπόψεις ὅλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων,
νὰ συγκρίνω τὰς διαφόρους μαρτυρίας καὶ νὰ ἀναζητήσω τὴν ἀλήθειαν εἰς
τὸ μέσον τῶν διαφόρων ἀπόψεων.

Μεταξὺ τῶν προσώπων τὰ ὅποια ἰδιαιτέρως ὑποθάλλουν τὴν πίστιν εἰς
τὸν Χριστιανικὸν πληθυσμὸν ὡς πρὸς τὸν κίνδυνον τὸν ὅποιον διατρέχει ἡ
διατήρησις τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας στὴν Ἡπειρον συγκαταλέγεται πρὸ
παντὸς ὁ Ρῶσος συνάδελφός μου Κος Υονίν.

Ὁ Κος Υονίν νευρικός ἐξ ἰδιοσυστασίας καὶ εὐέξαπτος ἐκ χαρακτῆρος
ρέπει πρὸς δημιουργίαν ἀνησυχαστικῆς ἀτμοσφαίρας.

Ἴσως νὰ μὴ ἐνεργῇ ἀπὸ προσωπικὴν του ἀπλῶς ἔμπνευσιν καὶ ἀπὸ ἔμ-
φυτον μῖσος κατὰ τῶν Τούρκων καὶ γι' αὐτὸ πιστεύω, στηριζόμενος εἰς
παρατηρήσεις μου, πῶς δὲν θὰ συγκρατηθῇ εἰς τὴν ἀποψίν του αὐτὴν.

Ὁ Κος Υονίν ὅπως θὰ ἔλαβε ἴσως γνῶσιν ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἀπὸ
τῆν ὑπ' ἀριθμ. 101)5 ἀναφορὰν μου τῆς 21 Μαρτίου ἐ.ἔ. πρὸ τινων ἑβδο-
μάδων ἐπραγματοποίησε ἐν ταξίδιον εἰς Πρέβεζαν καὶ Κέρκυραν. Κατὰ τὴν
ἐκ Κερκύρας ἐπιστροφὴν του διήλθεν ἐξ Ἀρτης ὅπου παρέμεινεν ἐπίσης
ἐπὶ τινας ἡμέρας, ἐπανακάμψας ἐνταῦθα μόλις ἐσχάτως.

Κατὰ τὴν πρώτην συνάντησίν μας ἐτόνισε τὸ κρίσιμον τῆς ἐν Ἡπείρῳ
καταστάσεως, εἰς παρατήρησίν μου δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον δὲν
συντρέχει οὐδεὶς σοβαρὸς λόγος ἀνησυχίας ἀνταπήντησε πῶς σὺ σημεῖον
τοῦλάχιστον αὐτό—καθὼς αὐτὸς ἄλλως τε προσωπικῶς πιστεύει—εἶναι κα-
λύτερον πληροφορημένος.

Κατὰ τὴν παραμονὴν του εἰς Ἀρταν ἐπληροφορήθη ἀπὸ ἀσφαλεῖς πη-
γὰς ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀγρᾶφων καὶ τοῦ Ραδοβιτοίου ὁ ἄρρην πλη-
θυσμὸς 25 χωρίων τῶν ὁποίων αἱ οἰκογένειαι ὁμαδικῶς διεπεραιώθησαν εἰς

Ἑλλάδα εὐρίσκεται ὑπὸ τὰ δπλα, περιπλανώμενος εἰς τὰ ὄρη χωρὶς μόνιμον τόπον στρατοπεδεύσεως, ἡ δὲ Τουρκικὴ φρουρὰ ἡ ὁποία κατεῖχεν μερικὰ σημεῖα τῆς περιοχῆς ἐκείνης καταβάλλει διηνεκεῖς προσπαθείας ὥστε νὰ ἀποκόψη τὴν ἔξοδόν των, διεξαγομένου οὕτω ἐνὸς κλεφτοπολέμου εἰς τὸν ὁποῖον τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα πάντοτε ἡττῶνται.

Ἐνα τοιοῦτον μετακινούμενον σῶμα ἀνταρτῶν—παρετήρησεν ὁ Ρῶσος συνάδελφός μας—καὶ ἐὰν ἀκόμη διαθέτει ἐλαχίστας δυνάμεις θὰ ἤμποροῦσε ὑπὸ εὐνοϊκᾶς συνθήκας νὰ αὐξηθῇ σὲ ὑπολογίσιμον δύναμιν ὅσον περισσότερον μεγεθυνθῇ ἡ φωνὴ τοῦ ἐξεγερόντος πληθυσμοῦ καὶ τοῦ συνορεύοντος πρὸς τὴν Ἑλλάδα σὲ τρόπον ὥστε ἡ ἐκεῖ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἠδύνατο παρὰ τὴν καλὴν θέλησίν της νὰ τὴν καταστείλῃ ἢ νὰ μὴ συμμετάσχη εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα ὅλων τῶν ἐντεῦθεν τῶν συνόρων ὁμοθρήσκων.

Δὲν μπορῶ νὰ παραδεχθῶ ὅτι ὁ Κορς Υορίν περιωρίσθη εἰς ἐμὲ μόνον νὰ ἀνακοινώσῃ τὰς ἐν λόγῳ εἰδήσεις.

Ὁ Ἄγγλος Πρόξενος Κορς Stuart, ἀνὴρ ὃχι μὲ ἰδικήν του κρίσιν, ἀρέσκεται νὰ ἀντλή τὰς πληροφορίας του ἀπὸ Ρωσικὴν πηγὴν καὶ ἔτσι θὰ ἦτο εὐκόλως δυνατόν αἱ ἀνωτέρω εἰδήσεις νὰ εὔρουν τὴν ἀπήχησίν των ὃχι μόνον εἰς τὸν Ρῶσον ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Ἄγγλον Πρόξενον.

Μοῦ ἐφαίνετο λοιπὸν λογικὸν ὅτι ἤξιζε νὰ ὑποβληθῇ τὸ πρᾶγμα σὲ κάποιαν δοκιμὴν.

Ἔτσι σκεπτόμενος δὲν ἠρκέσθην νὰ ἐρωτήσω μόνον τὸν Γενικὸν Διοικητήν, ὁ ὁποῖος πάντοτε εἶχε τὴν γνώμην πῶς τελεία ἡσυχία ἐκυριάρχει εἰς ἐκείνην τὴν περιοχὴν, ἀλλὰ ἐζήτησα ἐπίσης νὰ ἀντλήσω καὶ δι' ἐμμέσου ὁδοῦ πληροφορίας.

Συνεζήτησα δηλονότι μὲ ἄτομα τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς ἐμπορικὴν ἐπαφὴν μὲ τὴν περιοχὴν τῶν Ἑλληνοτουρκικῶν συνόρων καὶ αἱ μαρτυραὶ ὅλων συμφωνοῦν ὡς πρὸς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς περὶ οὗ ὁ λόγος περιοχῆς δὲν εὐρίσκεται ἐν ἐπαναστάσει.

Βεβαίως λαμβάνουν χώραν ληστεῖαι ἐπὶ μεμονωμένων Τούρκων στρατιωτῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν μικροσυμμοριῶν κρύπτονται ὃχι μόνον ἐπὶ Τουρκικοῦ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Μὲ τὰς πληροφορίας ποὺ συνέλεξα προσωπικῶς συμφωνοῦν οὐσιωδῶς καὶ αἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Πράκτορος ἡμῶν ἐν Πρεβέζῃ.

Αἱ ἀφηγήσεις συνεπῶς τοῦ Κορς Υορίν θὰ μποροῦσαν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐπιπόλαιοι ἢ τοῦλάχιστον ὡς παραμορφωμένοι.

Δὲν ἔμεινα ὅμως ἱκανοποιημένος μὲ τὰ ἀνωτέρω. Πρὸ δύο ἡμερῶν μοῦ ἀπέστειλε τὸν Γραμματέα του γιὰ νὰ ἀνακοινώσῃ ὅτι τὴν παρελθούσαν Παρασκευὴν, ὅταν τρέχοντος μηνὸς, μόλις ἄρχισε νὰ νυχτώνῃ, ἕνας Ὀθωμανὸς στρατιώτης εἰς τὴν κεντρικὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως ἐτραυμάτισε πέντε Χριστιανούς καὶ ὅτι ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ πλησιεστέρου ἀγρυπνοῦντος φυλακίου

ἐπεφορτίσθη νὰ συλλάβῃ τὸν στρατιώτην ποὺ διέπραξε τὸν τραυματισμόν.

Ὁ Χριστιανικὸς πληθυσμὸς τῶν Γιαννίνων διατελεῖ ἐν ἀγανακτήσει διὰ τὴν νέαν αὐτὴν ἀπόδειξιν περὶ τῆς ἀσυδοσίας καὶ τοῦ ἀχαλινώτου τῶν στρατιωτῶν, ὃ δὲ Κορς Υοπίη μὲ παρεκάλεσε νὰ προβῶμεν ἀμέσως σὲ διάβημα στὸν Γενικὸν Διοικητὴν διὰ τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων καὶ τὴν πρόληψιν παρομοίων λυπηρῶν ἐπεισοδίων εἰς τὸ μέλλον.

Παρεκάλεσα τὸν διερμηνέα νὰ διαβιβάσῃ εἰς τὸν Κορς Υοπίη ὅτι τὸ ἐπεισόδιον μοῦ ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστον, ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν τὸ συμβᾶν νὰ ἔχῃ περιγραφῇ ἐξογκωμένον, παρὰ ταῦτα ὅμως θὰ ἤμην ἔτοιμος νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς διατηρήσεως μιᾶς αὐστηρᾶς πειθαρχίας ἐκ μέρους τῆς ἐνταῦθα ἐδρευούσης φρουρᾶς.

Ἀπὸ νεώτερες πληροφορίες ἀπεκόμισα τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ λυπηρὸν ἐπεισόδιον ἔλαβε χώραν ὡς ἀκολούθως :

Ἐνας μεθυσμένος στρατιώτης ἐπάνω σὲ μιὰ φιλονεικία ἐτραυμάτισε ἑλαφρῶς δύο ἄτομα καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐδραπέτευσε· ἀνευρέθη ὅμως τὴν ἐπομένην ἡμέραν εἰς τὴν κρύπτην του καὶ συνελήφθη.

Ἐπηκολούθησεν ἀνάκρισις καὶ ὁ ἔνοχος δὲν θὰ διαφύγῃ τὴν τιμωρίαν.

Εὐρίσκομαι τόσον πολὺ εἰς ἐπαφὴν μὲ ὅλα τὰ στρώματα τὰ κοινωνικὰ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Γιαννίνων ὥστε νὰ διαπιστώνω ἰδιαιτέρως τὴν ἀγωνιώδη διαμαρτυρίαν των χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μπορῶ νὰ πεισθῶ.

Ἐλλείπουν ἐπὶ τοῦ προκειμένου αἱ ἀφορμαί. Πόλεις καὶ περίχωρα μένουν εὐχαριστημένοι διὰ τὴν μακροχρόνιον ἀσφάλειαν εἰς τὴν ὁποίαν διατελοῦν ἤδη ἐν συγκρίσει μὲ τὰ περασμένα χρόνια, καὶ ἐὰν συμβαίνει ὥστε ἀγύμναστοι Ἀλβανοὶ νεοσύλλεκτοι ἢ νὰ συμπλέκωνται πρὸς τοὺς Χριστιανούς ἢ νὰ ἀποπειρῶνται νὰ ἀφαρπάσουν ἀντικείμενα ξένης ἰδιοκτησίας ἀπὸ διάφορα καταστήματα τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ πληρώνουν, δὲν βλέπω σ' αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τὸν κίνδυνον ἀπειλητικῶν σφαγῶν ἐναντι τῶν Χριστιανῶν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει κίνδυνος ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ὑφίσταται ἐντεῦθεν ἀλλ' ἐκεῖθεν τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων.

Σύμφωνα πρὸς ἓν τηλεγράφημα ἀπευθυνθὲν ἀπὸ τὸν Ἀβδουλ-Κερίμ-Πασᾶν, τὸν ἀνώτερον στρατιωτικὸν Διοικητὴν Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας πρὸς τὸν ἐνταῦθα Γενικὸν Διοικητὴν, 500 ἀντάρται κατέλαβον ἀπὸ τινων ἡμερῶν τὴν περιοχὴν τοῦ Δομοκοῦ καὶ ἄλλα δύο χωρία ἀπέχοντα περὶ τὰς 12 ὥρας ἐκ Τρικάλων.

Ἀπὸ τὴν περιοχὴν ἐκείνην ἐπλησίασαν πρὸς τὴν Γκούραν καὶ ἐπολιόρκησαν ἓνα Ἀλβανικὸν ἀπόσπασμα Βασιβουζούκιδων (Γκέγκηδων) τὸ ὁποῖον ἐστάθμευεν εἰς τὴν ὥς ἄνω θέσιν.

Ὁ Τοῦρκος στρατιωτικὸς Διοικητὴς Ἀλή-μπεης ἐβάδισε μὲ δύο πυροβολαρχίας κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ὕστερα ἀπὸ μίαν ὀλιγόωρον μάχην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκ μὲν τῶν ἐπαναστατῶν ἐφονεύθησαν 12 ἄτομα καὶ ἐν

συνελήφθη αἰχμάλωτον, τὸ σῶμα διεσκορπίσθη πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων.

Πληροφορίαι ἐκ Πρεβέζης ἀναφέρουν ὅτι ἐκφορτώνεται πολεμικὸν ὕλικὸν εἰς τὸν λιμένα καὶ ἀποβιβάζονται νέα στρατεύματα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὰ ὅποια μεταφέρονται ἀμέσως διὰ μέσου Ἄρτης εἰς τὰ Ἑπειρωτικὰ Ἑλληνικὰ σύνορα.

Ἡ πρόνοια τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ Πασαλίκιον ἀπὸ εἰσβολὴν ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων δὲν θὰ μπορούσε οὐδέποτε νὰ εἶναι ἐπαρκής, γιατί δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὅσον ἡσυχος καὶ ἂν εἶναι ἡ παροῦσα στάσις τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Ἑπίρῳ τόσον θὰ μπορούσε αὕτη νὰ μεταβληθῇ στὴ στιγμὴ, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν μία παρομοία εἰσβολὴ δὲν θὰ ἐξεμηδενίζετο ἀμέσως ἀπὸ τὰς Ὀθωμανικὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις.

Ὡσαύτως ἐπεβεβαιώθη ἡ ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα Γενικοῦ Διοικητοῦ μεταδοθεῖσα μοι εἴδησις κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιοι «Πανελλήνιοι» ἐξεφόρτωσε κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα στρατεύματα καὶ πολεμικὸν ὕλικὸν εἰς Ἀγίαν Μαύραν.

Πρὸ δύο ἡμερῶν κατόπιν διαταγῆς τοῦ Ἀβδουλ - Κερήμ - Πασᾶ ἀπεστάλη εἰς Ἄρταν μέσῳ Πρεβέζης ὁ στρατιωτικὸς ἐπόπτης Ἰβραὴμ Πασᾶς.

Τοῦτον ἠκολούθησαν χίλιοι Ἀλβανοὶ Βασιβουζοῦχοι ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Βερατίου.

Ταυτοχρόνον ὑποβάλλω πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Αὐτοκρατορικὸν Ἰντερνούτσιον.

Δεχθῆτε, Ἐξοχώτατε, τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

Αὐτοκρατορικὸν Αὐστριακὸν Προξενεῖον
διὰ

τὴν Ἑπίρῳ καὶ Νότιον Ἀλβανίαν

Ἀριθ. 327

Γιάννινα 30 Ὀκτωβρίου 1867

Πρὸς

Τὸν Ἐξοχώτατον Βαρῶνον von Beust, τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀποστολικῆς Μεγαλειότητος Μυστικοσύμβουλον, Ὑπουργὸν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς, Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Βιέννη

Εὐγενέστατε Βαρῶνε!

Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς τοῦ Βιλαετίου τῶν Γιαννίνων Ἐτέμ - Πασᾶς ἐπα-

νέκαμψε ἐνταῦθα ἀπὸ τινων ἡμερῶν, κατόπιν ἐνὸς ταξιδίου πού εἶχεν ἀναλάβει εἰς τὴν Θεσσαλίαν πρὸς ἐπιθεώρησιν.

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀφίξεώς του ὁ Ἀβδῆ Πασᾶς ἀνεκλήθη τηλεγραφικῶς ἀπὸ τῆς θέσεώς του ὡς Ἀνωτέρου Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἡεירוῦ καὶ συνεπείᾳ τῆς ὡς ἄνω διαταγῆς ἐγκατέλειψε τὴν πόλιν μας τὴν 27ην τρέχοντος μηνός.

Περὶ τῶν αἰτίων τῆς αἰφνιδίας αὐτῆς ἀνακλήσεως ἐκυκλοφόρησαν διάφοροι φῆμαι.

Μεταξὺ ἄλλων διεδόθη καὶ ἡ φήμη ὅτι ὁ Ἐτέμ - Πασᾶς, συγκατανεύοντος τοῦ Ἀβνῆ - Πασᾶ, ἀναλαμβάνει τὴν στρατιωτικὴν διοίκησιν τῆς Ἐρζεγοβίνης ὅπου κατὰ τὰς κυκλοφορησάσας φήμας παρεσκευάζεται ἐπανάστασις κατὰ τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας.

Καίτοι ὁ Ἐτέμ - Πασᾶς τὸν ὁποῖον ἐπεσκέφθην χθὲς δὲν ἐξέφερε γνώμην περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Ἀβνῆ - Πασᾶ, ἀφῆκε ὅμως νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλὴ ἀνησυχεῖ σοβαρῶς σχετικῶς μὲ τὰς πρὸς τὸ Μαυροβούνιον καὶ τὴν Σερβίαν συνορευούσας ἐπαρχίας τῆς καὶ ὅτι μία συμμαχία μεταξὺ Μαυροβουνίου, Σερβίας καὶ Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν τὸ Ἑλληνικὸν κόμμα θεωρεῖ ὡς κλεισθεῖσαν, δὲν θεωρεῖται ἀπίθανος.

Εἰς τὸ Βιλαέτι τῶν Γιαννίνων ἐπικρατεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑποφερτὴ ἡσυχία.

Παρὰ ταῦτα αἱ ἐξ Ἀκαρνανίας καταφθάνουσαι εἰδήσεις δὲν ἐπιβεβαιοῦνται.

Ἡ ἀταξία καὶ ἡ ἔλλειψις σεβασμοῦ πρὸς τοὺς νόμους ἔφθασεν εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον τῆς ἐξωτερικῆς ἐκδηλώσεως, πᾶσα δὲ ἐπικοινωνία, συνεπείᾳ τῆς σταθερῶς αὐξανομένης ληστείας, ἔχει διακοπῇ καὶ δὲν πρέπει νὰ παραβλέπη τις τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος, ἀναλογιζόμενος τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον θὰ λήξῃ ἡ κατάστασις αὐτὴ χωρὶς συγκλονιστικὴν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν ἀνατροπὴν.

Εἰς τὴν Κέρκυραν ὅπως μοῦ ἀνεκοίνωσεν ὁ Ἐτέμ - Πασᾶς ἐξεφορτώθησαν ἀπὸ τὸ εἰς τὸν λιμένα τῆς καταπλεῦσαν Τουρκικὸν ἀτμόπλοιον 5000 ὅπλα καὶ δέκα βαρέα τηλεβόλα προοριζόμενα διὰ τὴν ἄμυναν καὶ ὀχύρωσιν τῶν ἐπακτίων πυροβολείων.

Ἀλλὰ πρὸς ποῖον σκοπὸν θὰ ἐρωτήσῃ τις λαμβάνεται αὐτὴ ἡ πρόνοια;

Ἀπλούστατα διὰ νὰ κατασταλῇ ἡ αὐξανομένη δυσαρέσκεια εἰς τὴν νῆσον ἢ παρουσιαζομένης προσεχῶς εὐνοϊκῆς περιστάσεως νὰ μεταφερθῶσιν εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς νήσου ξηράν, ὡς μέσον πρὸς καταστολὴν μιᾶς προσπαθείας πού ὑποβόσκει καὶ ὑποθάλλει ἐπανάστασιν στὴν Ἡεiron καὶ τὴν Θεσσαλίαν.

Ἡ μέχρι τοῦδε στάσις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν δύο εἰρημένων Τουρκικῶν

ἐπαρχιῶν ἀπέδειξεν ἀρκούντως ὅτι δὲν ἔννοεῖ νὰ παραιτηθῇ τῶν ἐπιδράσεων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ μάλιστα τοῦ ἰθύνοντος κόμματος.

Ἀπομένει συνεπῶς εἰς τὴν Τουρκικὴν Διοίκησιν νὰ φροντίσῃ καὶ νὰ λάβῃ ὅλα τὰ ἀναγκαιοῦντα μέτρα πρὸς περιφρούρησιν τῆς κυριαρχικῆς τῆς θέσεως εἰς τὰς δύο αὐτὰς ἐπαρχίας.

Ἡ καλυτέρα ὁμῶς ὁδὸς ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ἡ συνετὴ φροντίς πρὸς καλλιτέρευσιν τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἀπὸ δεκαετηρίδων δὲν γίνεται τίποτε ὥς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν, ὃ δὲ πληθυσμὸς ἐπιβαρύνεται διαρκῶς μὲ νέα βάρη, χωρὶς ὁμῶς παραλλήλως νὰ γίνεταί τίποτε πρὸς καλλιτέρευσιν τῆς θέσεώς του.

Ἡ νέα ὁργάνωσις τοῦ Βιλαετίου πρέπει νὰ θέσῃ τέρμα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν.

Γιὰ τὴν ὥρα ὁμῶς παραμένει στὰ χαρτιά καὶ στὰ χρονοντούλαπα, καὶ μὲ τὴν ἐπικρατοῦσαν παντελῇ ἔλλειψιν τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς τοῦτο στοιχείων θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ, πρὶν ἢ τὰ διάφορα κεντρικὰ περιφερειακὰ καὶ δημοτικὰ συμβούλια ἀρχίσουν τὴν δρασίαν των.

Ἐὰν ὁμῶς περάσῃ περισσότερος χρόνος χωρὶς ὃ πληθυσμὸς νὰ ἀντλήσῃ ὠφέλη ἀπὸ τοὺς νέους θεσμούς, θὰ αὐξήσῃ ἡ δυσπιστία καὶ ἡ δυσαρέσκεια καὶ συνεπῶς τὸ κόμμα ποὺ ὑποκινεῖ προσάρτησιν θὰ εὗρῃ ἔδαφος.

Ὡρισμένα μάλιστα μέτρα ποὺ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς εὐημερίας τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν θὰ ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ εἶχον ληφθῇ.

Μεταξὺ αὐτῶν, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ κατασκευὴ ἑνὸς ἀμαξιτοῦ δρόμου μεταξὺ Γιαννίνων ἀφ' ἑνὸς καὶ θαλάσσης ἀφ' ἑτέρου, ὅπως ἐπίσης ἡ καλλιτέρευσις τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας εἶναι ἡ πλέον σπουδαιότερα, ἐὰν πρέπει ἡ ἐπικινδύνως αὐξανομένη ἀπαθλίωσις καὶ φτώχεια τῶν ἐν λόγῳ ἐπαρχιῶν νὰ βρῇ κἄποιο σταμάτημα.

Ἐπάνω στὸ θέμα αὐτὸ μίλησα μὲ τὸν Ἑτέμ-Πασᾶ, ὃ ὁποῖος συμφωνεῖ μὲ τὰς ἀπόψεις μου, ὅπως μοῦ ἔλεγε, ἔχει δὲ ἤδη δι' ἀναφορᾶς του παρακαλέσει τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν νὰ ἀποστείλῃ καταλλήλους μηχανικοὺς πρὸς διεξαγωγὴν ὅλης τῆς προκαταρκτικῆς ἐργασίας ἐπάνω στὸ συγκοινωνιακὸν πρόβλημα.

Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ εἰσῆκουεν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη τὰς εἰσηγήσεις, ἵνα ἀποπερατουμένων ἐντὸς τοῦ χειμῶνος τῶν προκαταρκτικῶν ἐργασιῶν, τεθῇ εἰς ἐνέργειαν κατὰ τὴν προσεχῇ ἄνοιξιν ἡ κατασκευὴ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συγκοινωνιακοῦ δικτύου.

Ἐτόλμησα νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἐπὶ τοῦ ὥς ἄνω θέματος, ὑπενθυμίζω δὲ καὶ προγενεστέρων χρονολογιῶν ἀναφορὰς μου γιὰ τὸ ἴδιον ζήτημα καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἐτόνιζον τὴν σπουδαιότητα τῆς κατασκευῆς τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων, Ἀρτις καὶ Πρεβέζης, ὅπου κανονικῶς προεσορμίζονται τὰ ἀτμόπλοια τῆς Ἑταιρείας Lloyd' ἐπίσης

εἰς τὰς ἰδίαις ὥς ἄνω ἐκθέσεις μου ἐτόνιζον τὴν ἀνάγκην τῆς πυκνώσεως τῶν Αὐστριακῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν μετὰ τῶν ἐν λόγῳ πόλεων.

Ἄς μοι ἐπιτραπῇ διὰ σήμερον νὰ τονίσω ὅτι μία ὑποστήριξις τῶν ὑπὸ τοῦ Ἐτέμ Πασᾶ προτάσεων πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν σχετικῶς μὲ τὰς ὑπὸ κατασκευὴν ὁδοὺς καὶ ἐκ μέρους τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Αὐτοκρατορικοῦ ἀντιπροσώπου μας, ἀναμφιβόλως θὰ ἀποβῇ πρὸς ὄφελος τῶν Αὐστριακῶν συμφερόντων.

Ὁ ἐνταῦθα Ἕλλην Πρόξενος Φραγκοῦδης ἀνεχώρησεν προχθὲς μὲ ἄδειαν δι' Ἀθήνας καὶ ἀνέλαβεν τὴν διεύθυνσιν τοῦ Προξενείου διὰ τὸν χρόνον τῆς ἀπουσίας του ὁ Γραμματεὺς τοῦ Προξενείου.

Παρομοίαν ἀναφορὰν ὑποβάλλομεν καὶ εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰντερνούντσιόν μας.

Δέξασθε, Ἐξοχώτατε, τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

Ἀριθ. 24

Γιάννινα 5 Ὀκτωβρίου 1852

Πρὸς

Τὸν Ἐκλαμπρότατον Κον Von Bruck

Κωνσταντινούπολιν

Ἡ ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διαταχθεῖσα στρατολογία ἀτάκτων σωμάτων (Redifs) πρὸς συμπλήρωσιν τῶν στρατιωτικῶν προπαρασκευῶν δὲν ἀπέφερεν εἰς τὴν Ἑπείρον μεγάλα ἀποτελέσματα, παρὰ τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας ἔτρεφον οἱ στρατιωτικοὶ κύκλοι, τοῦλάχιστον γιὰ ὠρισμένων περιοχῶν τοὺς ἐφένδρους.

Εἰς τὴν Ἑπείρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν θὰ ἤμποροῦσε ἡ Κυβέρνησις νὰ στρατολογήσῃ ἄνω τῶν 14.000 ἀνδρῶν, μέχρι τοῦδε ὅμως ἀπὸ τὰς περιοχὰς τῆς Ἑπείρου ἐστάλησαν εἰς Ἰωάννινα, ἀπὸ μὲν τὸ Ἀργυροκάστρον, Δέλβινον, Φιλιάτες καὶ Κόνιτσαν μόνον 700 νεοσύλλεκτοι καὶ περὶ τοὺς 1000 ἀπὸ τὰς περιφερείας Βερατίου, Αὐλῶνος καὶ Τεπελενίου, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀπεστάλησαν εἰς Μοναστήριον (Μπιτόλια).

Ἡ σχετικὴ περὶ ἐπιστρατεύσεως προκήρυξις εἶναι ἀμφίβολον ἂν θὰ συνοδευθῇ ἀργότερα μὲ μεγαλύτερα ἀποτελέσματα, δεδομένου ὅτι εἰς τὰς Ἀλβανικὰς περιφερείας ἐστρατολογήθη μέχρι τοῦδε ἕνας μικρὸς ἀριθμὸς ἀτάκτων (Redifs) συνεπῶς ἡ διοργάνωσις στὴν Ἑπείρον ἐνὸς ἐφεδρικοῦ σώματος μόλις θὰ καταστῇ δυνατὴ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν διαθέτει οὔτε ὅπλισμόν, οὔτε στολὰς στρατιωτικάς, οὔτε τὰ ἀπαραίτητα χρηματικὰ μέσα.

Ἐὰν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐφεδρική δύναμις θὰ συγχωνευθῇ μὲ τὴν στρατιὰν τῆς Ρούμελης ἢ θὰ παραμείνῃ στὴν Ἡπειρον, αὐτὸ θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὴν ἔκβασιν τῶν ἐκκρεμῶν πολιτικῶν διαφορῶν.

Διὰ τὴν περίπτωσιν ἐνδεχομένων περιπλοκῶν θεωρεῖται συμφέρον νὰ χρησιμοποιηθῇ ἓνα τμῆμα τῶν ἐφεδρικῶν δυνάμεων διὰ τὴν Ἡπειρον, μᾶλλον διὰ τὴν τοπικὴν διατήρησιν τῆς τάξεως στὸ Πασαλίκιον σχετικῶς μὲ περιπλοκὰς ποὺ μποροῦν νὰ προκύψουν ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, παρὰ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν στὸ ἴδιον Πασαλίκιον γιὰ τὴν ὁποῖαν εἶναι ἀρκετὴ ἡ ἀπὸ τινων μηνῶν λειτουργοῦσα πολιτοφυλακή.

Ἀπὸ Ἀγγλικῆς ἀπόψεως ἐγένετο ἀπόπειρα νὰ γίνῃ κατὰ τὸ δυνατόν ἐκμετάλλευσις τοῦ προκληθέντος ἀναβρασμοῦ συνεπεία τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Ρουσιέμ-Πασᾶ.

Δὲν θὰ ἔπρεπε τις ὅμως τὰ εἶναι περισσότερον γι' αὐτὸ ἀνήσυχος ὅσον γιὰ τὴν πορείαν τῶν ἐκκρεμῶν Ρωσο-Τουρκικῶν προστριβῶν· ἐξ ἄλλου ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ Ρουσιέμ-Πασᾶ (1) ἀπὸ τὰ Γιάννινα συνέτεινεν ὀλιγώτερον ἢ ὥστε νὰ παραλύσουν τὰ Ἀγγλικά σχέδια ἐν Ἡπείρῳ.

Πρὸς τούτοις ὁ νέος Διοικητὴς καταβάλλει ὅλην του τὴν θέλησιν ὥστε νὰ διαφυλάξῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὰ συμφέροντα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ νὰ μὴ δεχθῇ τὴν ἐπήρειαν τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, καίτοι ὁ ἐνταῦθα Ἀγγλος Ὑποπρόξενος καταβάλλει προσπάθειας ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸ Κόμμα τὸ ἀντιπροσωπευόμενον ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην ὥστε νὰ κερδίσῃ μὲ τὸ μέρος του τὸν Σελίμ-Πασᾶ.

Ἡ μέχρι τοῦδε ἀμφίβολος ἐπιτυχία τῶν Προξενικῶν πρακτόρων θὰ ἔπρεπε ἰδιαιτέρως νὰ λυπῇ τὸν ἐνταῦθα Ἐπίσκοπον, δεδομένου ὅτι αὐτὸς μόνον ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Πασᾶ θὰ ἠμποροῦσε ἐπὶ τινὰ ἀκόμῃ χρόνον νὰ προφυλάξῃ τὰ συμφέροντα τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων.

Δὲν ἀποκλείεται ἐν τούτοις ὅτι τὸ Κόμμα αὐτό, ὁπισθεν τοῦ ὁποίου δρᾷ ὁ Μητροπολίτης, θὰ μποροῦσε ἴσως μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου νὰ πάρῃ μὲ τὸ μέρος του τὸν νέον Διοικητὴν.

Ἐξ ἄλλου πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ κόμμα αὐτὸ ἀφ' ἑνὸς μὲν συγκαταριθμεῖ εἰς τοὺς κόλπους του καὶ πολλοὺς Τούρκους προκρίτους σιὰ Γιάννινα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διαθέτει τὰς προσόδους τῶν Μοναστηρίων.

Ὁ Μητροπολίτης καταβάλλει προσπάθειας νὰ διάκειται φιλικῶς εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ Σελίμ Πασᾶς.

Ἡ ἐσχάτως ἐνταῦθα κυκλοφορήσασα εἰδησις ὅτι πιθανότατα ἡ διαφορὰ μεταξὺ Ρώσων καὶ Τούρκων θὰ ὠδήγῃ εἰς πόλεμον, προὔκάλεισεν εἰς τὸν πληθυσμὸν ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν.

1) Φαίνεται ὅτι ὁ Ρουσιέμ-Πασᾶς ἦτο Ἀγγλόφιλος.

Δέξασθε, Ἐξοχώτατε, τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐξαιρετικῆς πρὸς Ὑμᾶς τιμῆς μου.

FERDINAND HAAS

Γιάννινα 23 Ἰανουαρίου 1868

Ἀριθ. 42/I

Πρὸς

τὸν Ἐξοχώτατον Von Prokesch Osten (¹)

Εὐγενέστατε Βασιλεῦ!

Ὁ προκάτοχός μου Κος Von Chiari ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1864 πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὑποβληθείσης ἐκθέσεώς του περὶ τῆς ἐμπορικῆς συγκοινωνίας στὴν Ἡπειρο ὑπέδειξε τὴν ἀναγκαιότητα μιᾶς περιοδείας, εἰς ὁλόκληρον τὴν περιφέρειαν ποὺ ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Προξενείου, ἐκ μέρους τοῦ Προξένου, διὰ νὰ εἶναι οὗτος σὲ θέσι νὰ ἐποικοδομῇ τὰς ἐκάστοτε γνωματεύσεις του, ἐκθέσεις καὶ ἀνταποκρίσεις του ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάσεως, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε ἀπὸ προσωπικὴν ἀντίληψιν καὶ προσωπικὴν ἔρευναν.

Ἡ ἀπὸ τῆς ὥς ἄνω μνημονευθείσης χρονολογίας ὑποδειχθεῖσα ἀνάγκη μιᾶς περιοδείας ἀπέβη περισσότερον αἰσθητὴ καὶ μᾶλλον ἐπείγουσα.

Ἐὰν θὰ ὤφειλον αἱ ἐτήσια ἐμπορικαὶ ἐκθέσεις νὰ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν, θὰ ἔπρεπε αὗται νὰ μὴ περιέχουν μόνον ἐπιφανειακοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑπολογισμοὺς στηριζομένους εἰς μαρτυρίας πιθανοτήτων, ἀλλ' ὀφείλουν νὰ παρέχουν ἀκριβεῖς καὶ ἀναμφισβητήτους χρονολογίας ἐκ τῶν ὁποίων νὰ προκύπτῃ ἐν τῇ συνοχῇ τῶν μία πιστὴ εἰκὼν τῶν αὐξομειώσεων τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως.

Εἰς τὰς ἐμπορικὰς Προξενικὰς ἐκθέσεις ἐπανειλημμένως ἐτονίσθη τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Αὐστριακὴ βιομηχανία εἶναι προωρισμένη πρὸ παντὸς νὰ προμηθεύῃ τὰς ἀγορὰς τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Νοτίου Ἀλβανίας μὲ τὰ προϊόντα της.

Κατὰ πόσον ὅμως τὸ θέμα αὐτὸ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικότητα ἀποτελεῖ ἐρώτημα γιὰ τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ παρασχεθοῦν πληροφορίαι ἀπὸ τὰ Γιάννινα μόνον.

Βεβαίως εὐρίσκονται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν βουλομένων οἱ πίνακες τῶν

1) Πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τοῦ 1833—1849. Τῷ 1855 Αὐτοκρατορικὸς Ἰντεργούντσιος καὶ ἀπὸ τοῦ 1855—1871 Πρεσβευτὴς παρὰ τῷ Σουλτάνῳ στὴν Κωνσταντινούπολιν.

Πρακτόρων Πρεβέζης καὶ Αὐλῶνος σχετικῶς μὲ τὰ διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Ἑταιρείας Lloyd εἰσαγόμενα ἐξ Αὐστρίας ἐμπορεύματα.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν λιμένων αὐτῶν ὑπάρχει εἰς τὰ Ἑπειρωτικὰ παράλια ἀκόμη μία σειρὰ ἀπὸ σκαλώματα ⁽¹⁾ διὰ τῶν ὁποίων πραγματοποιεῖται τῇ βοήθειᾳ τῶν ἰστιοφόρων ὅχι εὐκαταφρόνητος ποσότης ἐμπορευμάτων πρὸς πώλησιν, γιὰ τὰ ὁποῖα ὅμως ἐκείνο τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ ἰδίως εἰς τὴν προέλευσιν τῶν εἰσαχθέντων ἐμπορευμάτων ἑλλείπει κάθε νεωτέρα πληροφορία, δεδομένου ὅτι ἡ ἐπίσημος Στατιστικὴ ⁽²⁾ ἡ ὁποία εἰς ἄλλας χώρας ἀποτελεῖ μίαν πολύτιμον πηγὴν ἐμπορικοπολιτικῶν μελετῶν, ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι κατὰ ἄγνωστον.

Δὲν δύναται συνεπῶς νὰ προσδιορισθῇ ἡ ποσότης τῶν ἐξ Αὐστρίας εἰσαχθέντων ἐμπορευμάτων οὔτε κατὰ προσέγγισιν, πολὺ δὲ περισσότερο νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἀναλογία ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ποσότης ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὴν καταναλωτικὴν δύναμιν τῆς Χώρας.

Καὶ διὰ νὰ διευκρινήσωμεν ἐν τέλει ἐν ζήτημα σοβαρὸν σχετικῶς μὲ τὸ Αὐστριακὸν ἐμπόριον, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς προθήκας τῶν πρακτορείων αἱ σχετικαὶ ἡμερομηνίαι τῶν ἐπὶ μέρους σημαντικωτέρων κεντρικῶν σημείων συγκοινωνίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑπαρχίας, ἡ ὁποία προμηθεύεται τὰ ἐμπορεύματά της ὅχι ἀπὸ τὰ Γιάννινα, τὴν Πρέβεζα ἢ τὴν Ἄρταν ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ὡς ἄνω μνημονευομένους ἐμπορικοὺς λιμένας ⁽³⁾.

Ἀπαραίτητος ἐπὶ πλέον θὰ ἦτο ἡ δήλωσις τῶν εἰδῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὰ ὁποῖα αἱ Αὐστριακαὶ βιομηχανίαι ἔχουν ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν των γιὰ νὰ μποροῦν νὰ προμηθεύωνται αἱ ἐνταῦθα ἀγοραί.

Γιὰ τὰ Αὐστριακὰ εἶδη σιδηρικῶν, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ Ἑπειρος παρέχει ἀσφαλῶς πλουσίαν εὐκαιρίαν πωλήσεως τούτων, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι κατὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν θὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψει αἱ ἰδιοτυπιοὶ ἀνάγκαι καὶ αἱ συνήθειαι τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἐπίσης εἶναι δυνατὴ ἡ ἀντίστοιχος ὕψωσις τῶν τιμῶν διὰ τὰς καταναλωτικὰς ἀνάγκας τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Χώρας.

Ἐὰν ἅπαξ ἐπισκεφθῇ ὁ Προϊστάμενος τοῦ Προξενείου τοὺς κατὰ προτίμησιν τόπους δὲν θὰ μπορέσῃ φυσικὰ νὰ ἐπαρκέσῃ ὥστε νὰ συναθροίσῃ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα, ἀλλὰ μόνον θὰ ἐπεκτείνῃ οὐσιωδῶς τὰς ἐμπορικὰς του γνώσεις ὡς πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς Χώρας καὶ θὰ τοῦ παρασχεθῇ ἡ εὐκαιρία διὰ τοῦ συνδέσμου μὲ καταλλήλους προσωπικότητας εἰς διάφορα

1) ἀποβάθρας.

2) Τοῦ ἐπισήμου δηλ. Τουρκικοῦ Κράτους τὸ ὁποῖον ἀκόμη δὲν εἶχε καθιερώσει τὸν θεσμὸν τῆς λειτουργίας Ἑμπορικῶν Ἐπιμελητηρίων στὴν Ἑπειρο καὶ στὴν Ἀλβανία.

3) Τὰ σκαλώματα δηλαδή.

μέρη νὰ συλλέξῃ ἀργότερα δι' ἀλληλογραφίας τὰς ἐλλειπούσας πληροφορίας·

Καὶ ὅμως ἓνα τέτοιο ταξίδι στὴν περιοχὴ τῆς Προξενικῆς ἀρμοδιότητος δὲν θὰ ἦτο ὠφέλιμον μόνον ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολιτικῆς τοιαύτης.

Αἱ προϋποῖσαι ἐξεγέρσεις διὰ τῶν ὁποίων τὰ ἐχθρικῶς πρὸς τὴν Τουρκίαν διακείμενα πολιτικὰ κόμματα προσπαθοῦν νὰ ἐξεγείρουν τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν καὶ νὰ τὴν ἀποσπάσουν, προδιαγράφουν τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον ἡ ἰδία εἶναι προωρισμένη νὰ παίξῃ εἰς τὸ μέλλον,

Ἐπίσης καὶ διὰ τὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀδιάφορον ἀλλὰ τοῦναντίον χρήσιμον νὰ πληροφορηθῇ μέχρι ποίου σημείου αἱ ἐξεγέρσεις ἐκεῖναι σὲ ἀπώτερον ἢ πλησιέστερον χρόνον θὰ ἐπιτύχουν τοῦ σκοποῦ τῶν.

Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ γνωσθῇ ποία εἶναι ἡ ξεχωριστὴ θέσις τοῦ Ραγιά εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑπαρχίας· ἐπίσης ἐὰν ἡ δύναμις τοῦ Μουσουλμανικοῦ στοιχείου αὐξάνεται ἢ ἐλαττοῦται καὶ ποῖον τελικῶς θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῶν μελετωμένων νὰ εἰσαχθῶν εἰς τὸ Βιλαέτι τῶν Γιαννίνων μεταρρυθμίσεων σχετικῶς μὲ τὰς ἀπὸ τῆς ἑδρας τοῦ Βαλῆ ἀπομεμακρυσμένας περιοχάς.

Ἡ ἀπάντησις εἰς ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματα δὲν εἶναι δυνατὴ χωρὶς ἀκριβῆ γνώσιν τῆς χώρας καὶ τῶν κατοίκων της.

Μόνον δι' ἀμέσου προσωπικῆς ἀντιλήψεως θὰ ἡδύνατό τις νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς καταστάσεως.

Γι' αὐτὸ ἔχουν ἐξασφαλίσει ἐπίσης αἱ πλείους τῶν ἄλλων ἐνταῦθα διὰ τῶν Προξενείων ἀντιπροσωπευόμεναι Μεγάλαι Δυνάμεις (ὅπως ἡ Γαλλία, ἡ Ρωσία καὶ ἡ Ἀγγλία) εἰς τοὺς Προξένους τῶν τόσον τὴν ἐξουσιοδότησιν ὅσον καὶ τὰ μέσα τῆς περιοδείας εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Προξενικῆς ἀρμοδιότητος.

Γνωρίζω βεβαίως καλῶς τὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας διὰ τὰς ὁποίας ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξασφαλίσῃ μίαν ἀνάλογον ἐπιχορήγησιν διὰ παρόμοιον σκοπόν.

Γι' αὐτὸ σκέφθηκα νὰ εὔρω μίαν διέξοδον ἢ ὁποία νὰ ἑναρμονίσῃ τὰς οἰκονομικὰς ἀπόψεις μὲ τὰ συμφέροντα τῆς ὑπηρεσίας.

Ἐὰν παραιτηθῇ ὁ Πρόξενος τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὸ ταξίδιον ἡμερομισθίων ἀποζημιώσεων, τότε τὰ ἐξοδα ἐνὸς διὰ τοὺς ὥς ἄνω προδιαγραφέντας σκοποὺς ἀναληφθησομένου ταξιδίου στὴν περιοχὴ τῆς Προξενικῆς ἀρμοδιότητος, ἐν συνδυασμῷ μὲ μίαν ἐπιθεώρησιν ὡσαύτως τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Πρακτορείου τῆς Αὐλῶνος, θὰ ἀνήρχοντο σὲ 200 περίπου φιορίνια, δεδομένου δὲ ὅτι προσωπικῶς εἶμαι ἀρχετὰ κάτοχος τῆς Τουρκικῆς καὶ τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ παραλάβω καὶ ἐπιπρόσθετον διερμηνέα, ὁπότε οἱ δαπάναι τοῦ ταξιδίου ἐλαττοῦνται σημαντικῶς.

Ἐν τέλει προτείνω ὅπως ἡ πλήρωσις τῆς τακτικῆς θέσεως τοῦ δευτέρου

βοηθητικοῦ ὑπαλλήλου, ἥτις θὰ ἐστοίχιζε 600 φλωρίνια ἑτησίως, ἀναβληθῇ ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ συμπληρωθῇ, ὅπως συμβαίνει τώρα μὲ ἓνα ἡμερομίσθιον ὑπάλληλον ὅστις λαμβάνει ἡμερησίως 1 φλωρίνιον.

Ἔτσι ἐξοικονομεῖται τὸ ποσὸν ὁποῖον κατὰ τοὺς προϋπολογισμούς μου ἀναγκαιοῖ διὰ τὸ ταξίδιον τῆς περιοδείας.

Κατεχόμενος ὑπὸ τῆς σφοδρᾶς ἐπιθυμίας νὰ ἐκτελῶ τὴν ἀνατεθεισάν μοι ἐντολὴν ὅσον τὸ δυνατόν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας, εἶμαι ἔτοιμος νὰ παραιτηθῶ τόσον τοῦ εἵδους τῶν ἀποζημιώσεων τὰς ὁποίας εἴθισται νὰ λαμβάνουν οἱ περιοδεύοντες Προξενικοὶ Προϊστάμενοι, ὅσον ἐπίσης καὶ νὰ ἐπιφορτισθῶ μὲ πρόσθετον ἐργασίαν τὴν ὁποίαν συνεπάγεται ἡ προσωρινὴ ἀποχώρησις τοῦ δευτέρου βοηθητικοῦ ὑπαλλήλου καὶ ἡ ἀντικατάστασις τούτου δι' ἑνὸς ἡμερομισθίου.

Ὑποβάλλω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὴν παράκλησιν ὅπως κάμῃ πρότασιν εἰς τὸν Ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν ὅτι δι' ἓνα ταξίδιον περιοδείας προσωπικόν μου, κατὰ τὴν προσεχῇ ἄνοιξιν, πρέπει νὰ ὑπολογίσῃ ὅτι θὰ ἀπαιτεῖτο τὸ ποσὸν μόνον τῶν 200 φιορινίων.

Ἐπίσης παρακαλῶ ὅπως συνηγορήσητε καὶ διὰ τὴν ἀναβολὴν τῆς πληρώσεως τῆς θέσεως τοῦ δευτέρου βοηθητικοῦ Προξενικοῦ ὑπαλλήλου.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

Γιάννινα 12 Μαρτίου 1868

Πρὸς

Τὸν Βαρῶνον Von Beust

Εὐγενέστατε Βαρῶνε !

Πρὸ δύο ἡμερῶν ὁ ἐνταῦθα Γενικὸς Διοικητὴς Ἐτέμ-Πασᾶς ἔλαβε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἓν τηλεγράφημα τὸ ὁποῖον τοῦ ἀνήγγειλεν ἅφ' ἑνὸς μὲν τὴν παῦσιν ἀπὸ τῆς θέσεως του, ἅφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀναγόμευσίν του ὡς μέλους τοῦ Ἀνωτάτου Αὐτοκρατορικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου στὴν Κωνσταντινούπολιν, Συμβουλίου δηλονότι τὸ ὁποῖον θὰ ἡσχολεῖτο μὲ τὸ ζήτημα τῶν μεταρρυθμίσεων.

Τὴν θέσιν του θὰ καταλάβῃ προσωρινῶς ὁ Μουτεσερίφης Βιδινίου, Ἀχμέτ-Ρασὴμ-Πασᾶς, ὁ ὁποῖος ὅμως θὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα μετὰ ἓνα μῆνα συνεπῶς ὁ Ἐτέμ-Πασᾶς πρέπει νὰ ἀναμένῃ τοῦ ἀντικαταστάτου του τὴν ἄφιξιν στὰ Γιάννινα.

Οἱ προσκείμενοι κύκλοι πρὸς τὸ Ρωσικὸν Προξενεῖον καὶ τὸν Ἑλληνα Μητροπολίτην προσπαθοῦν φυσικὰ νὰ ἀποδώσουν τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ἐτέμ-

Πασᾶ εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ἀνωτέρω παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, συνεπεία τοῦ ἐπεισοδίου τῆς ἐξορίας τοῦ Προεδρείου τῶν ἄρτοποιῶν περὶ τοῦ ὁποίου λεπτομερῶς ἡσχολήθην εἰς προγενεστέραν ὑπ' ἀριθμ. 7 ἀναφορὰν μου, ὑπάρχουν δὲ πολλοὶ ἐνταῦθα οἱ ὁποῖοι θὰ πιστεύσουν ὡς ἀληθινὴν τὴν ἐν λόγῳ διάδοσιν.

Ὅπως ὁμως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὁ διάδοχος τοῦ Ἐτέμ-Πασᾶ θὰ ὤφειλε ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ καταβάλλῃ μερικὰς προσπάθειάς διὰ νὰ συγκρατήσῃ καὶ χαλιναγωγήσῃ τὴν ἔπαρσιν μὲ τὴν ὁποίαν τὸ κόμμα αὐτὸ χρησιμοποιοῖ τὴν ἐπιείκειαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἔναντι τῶν δημαγωγικῶν τάσεών του.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐπεισοδίου τῶν ἄρτοποιῶν ὁ ἐνταῦθα Ἑλλήν Μητροπολίτης⁽¹⁾, ἄνθρωπος μὲ ἐμπορικὴν συνείδησιν, ἐξεμεταλλεύθη τὸ ἐπεισόδιον γιὰ προσωπικοῦς του σκοποὺς καὶ τοῦ ἀρέσει νὰ τηρῇ φανεράν ἐχθρικὴν στάσιν ἔναντι τοῦ ἐνταῦθα Γενικοῦ Διοικητοῦ.

Ἄλλ' εἴτε ἡ στάσις του αὐτὴ εἶναι τυχαία εἴτε σκόπιμος, χρησιμοποιοῖ ἀκριβῶς τὴν ἤδη μεσολαβοῦσαν ἀνάκλησιν τοῦ Ἐτέμ-Πασᾶ γιὰ νὰ ἀνυψώσῃ τὴν θέσιν του ἔναντι τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῶν Γιαννίνων καὶ νὰ τοῦ ἐμφυσήσῃ τὴν πίστιν περὶ τῆς δυνάμεως τὴν ὁποίαν διαθέτει καὶ τῆς ἐπιδράσεως τὴν ὁποίαν ἔχει παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ σὲ τρόπον ὥστε στηριζόμενος εἰς τὰ ἀνωτέρω δῆθεν προσόντα του νὰ παρεμβάλλῃ δυσχερείας στὸν ἐκάστοτε Διοικητὴν, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ὑπολογίσῃ τυφλῶς εἰς τὰς ἀπόψεις του τὰς ὠφελιμιστικάς.

Γι' αὐτὸ θὰ ἔπρεπε ὡς πρῶτον μέλημα τοῦ νέου Γενικοῦ Διοικητοῦ νὰ εἶναι ἡ φροντίς τοῦ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς μηχανορραφίας αὐτὰς τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν προσκειμένων πρὸς Αὐτὸν κύκλων τοῦ Ρωσικοῦ Προξενείου.

Ἐὰν ἀπὸ τῆς προσωπικῆς μου ἀπόψεως εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ εἶμαι λίαν λυπημένος διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τὸν Ἐτέμ - Πασᾶν, δεδομένου ὅτι σὲ ὅλας τὰς Αὐστριακὰς ὑποθέσεις πάντοτε βρῆκα ἐν τῷ προσώπῳ του τὸν φιλικώτατον καὶ προθυμότατον συναντιλήπτορα, πιστεύω ὁμως παρὰ ταῦτα ὅτι ὡς σύμβουλος⁽²⁾ τοῦ Μονάρχου Του θὰ εἶναι εἰς καλυτέραν θέσιν παρὰ

1) Πρόκειται περὶ τοῦ Μητροπολίτου Παρθενίου (1854—1869) Πρβλ. Ἀθηναγόρα, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἰωαννίνων, Ἡπειρωτικὰ Χρονικά 1928 σελ. 44.

2) Ὅντως ἐκ κρυπτογραφικοῦ τηλεγραφήματος τὸ ὁποῖον ἐπέδειξεν ὁ Ἐτέμ-Πασᾶς εἰς τὸν Αὐστριακὸν Πρόξενον καὶ οὗτινος ἀντίγραφον ἐν μεταφράσει ὑπέβαλεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ὁ Zwiedinek μὲ τὴν ὡς ἄνω ἐκθεσίαν του, συνάγεται ὅτι ὄντως εἶχε κληθῇ ὡς μέλος τοῦ Συμβουλίου τῶν Μεταρρυθμίσεων καὶ συνεπῶς ἡ ἀνάκλησίς του δὲν ὠφείλετο εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Μητροπολίτου ἢ στὸ διάβημα τῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας στὴν Κωνσταντινούπολιν, δὲν ἀποκλείεται ὁμως καὶ ἡ ἐρμηνεία καθ' ἣν αἱ ἐνέργειαι ἐκεῖναι νὰ ἦσαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νέας τιμητικῆς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε κληθῇ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του. Πάντως εἰς

ἐνταῦθα ὅπου ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ λαμβάνῃ ἀμέσως ἀποφάσεις ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν πραγμάτων.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐκτὸς ἐλαχίστων περιπτώσεων διαρπαγῶν παρὰ τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἔχουν καὶ κίνητρα τὴν ἐπιθυμίαν διὰ κλοπᾶς, λαφυραγωγίαν καὶ λεηλασίαν, βασιλεύει ἀπόλυτος ἡσυχία.

Ταυτόχρονον ἐκθεσιν ὑποβάλλω καὶ εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Πρεσβείαν στὴν Κωνσταντινούπολιν.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

Ἀριθ. 263

Γιάννινα 12 Αὐγούστου 1868

Πρὸς

Τὸν Βαρῶνον Von Beust

Εὐγενέσιν Βαρῶνε !

Ἀφοῦ ἐπὶ τινα χρόνον ἐπιστεύθη πῶς αἱ ἀταξίαι ποὺ ἐσημειώθησαν εἰς τὰ Ἑπειρωτικο - Ἑλληνικὰ σύνορα θὰ ἔπερναν κᾶποιο τέλος κατὰ τὰς τελευταίας ἑβδομάδας ἐπολλαπλασιάσθησαν δυστυχῶς τὰ κρούσματα τῶν διαρπαγῶν σὲ ἀνησυχαστικὸν σημεῖον.

Μικραὶ συμμορίαι ἐξ 20-25 ἀνδρῶν ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰ Τζουμέρκα, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀρτης.

Ταξιδιῶται συνελήφθησαν καὶ ἐλῃστεύθησαν, μεγαλοκτηματῖαι δέ, οἱ ὅποιοι ἠθέλησαν ἐκ τῆς στενωτέρας τῶν πατρίδος νὰ ἐπανακάμψουν εἰς τὴν πόλιν, συνελήφθησαν καὶ κατὰ τὰς κυκλοφορησάσας φήμας ἐφονεύθησαν ἐκ τούτων κατ' ἄλλους μὲν δύο, κατ' ἄλλους δὲ τρεῖς.

Αὕτῃ ἡ πληθώρα τῆς ληστείας ὀφείλεται ἔν τινι μέτρῳ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἐπακολουθήσαν ἀπόλυσιν ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ τῶν Βασιβοζούκων (δεδομένου ὅτι ὁ ἐνταῦθα Γενικὸς Διοικητὴς ἐνεκα ἐλλείψεως χρημάτων δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ὀργανώσῃ τὴν χωροφυλακὴν τῶν συνόρων ἣτις ἔπρεπε νὰ ἀντικαταστήσῃ τοὺς ἀπολυθέντας Βασιβοζούκους), ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἐν Ἀκαρνανίᾳ ἐπαναληφθεῖσαν μὲ τοὺς ἀντάρτας (τῶν ὁποίων ὁ

τὸ τηλεγράφημα τοῦ Μεγάλου Βεζύρη τονίζεται ὅτι ἡ ἀνάκλησίς του δὲν ὀφείλεται εἰς ἀδεσπότης φήμας ἢ μηχανορραφίας αἰτινες πυχὸν εἶχον τεθῆ εἰς κυκλοφορίαν εἰς βάρος του.

ἀριθμὸς ἀνήρχετο εἰς τριακοσίους) σύγκρουσιν, ἥτις θὰ ἔπρεπε νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὰς τάσεις τῆς ἐν Ἀθήναις ἀντιπολιτεύσεως, ποὺ ἀποβλέπει νὰ ἴδῃ περιπελεγμένην τὴν παροῦσαν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν παρὰ τὴν θέλησίν της σὲ νέας περιπετείας μὲ τὴν γείτονά της Τουρκικὴν.

Αὕτῃ εἶναι τοῦλάχιστον ἢ μὴ ἀβάσιμος ἄποψις τοῦ Ἀχμέτ-Ρασίμ-Πασᾶ, ὅστις μὲ τὰς ὑπαρχούσας δυνάμεις πράττει πᾶν τὸ δυνατόν γιὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ληστείαν.

Πολλὰ μέλη τῶν συμμοριῶν ἐξωλοθρεύθησαν ἀπὸ τὸν τακτικὸν Τουρκικὸν στρατόν, μετὰ τὴν διοργάνωσιν ὅμως τῆς χωροφυλακῆς τῶν συνόρων ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἐπιτευχθῇ μεγαλυτέρα ἐξασφάλις τῶν περιοχῶν τῶν συνόρων.

Ὑποβάλλω ταῦτοχρόνως ἑκθεσιν παρομοίαν καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, νὰ δεχθῆτε τὴν ἑκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μου.

JO. ZWIEDINER

Γιάννινα 24 Δεκεμβρίου 1868

Ἀριθ. 430

Πρὸς

Τὸν Κόμητα Von Beust !

Εὐγενέστατε Κόμη !

Τὴν 18ην τρέχοντος μηνὸς ὁ ἐνταῦθα Γενικὸς Διοικητὴς ἀνεκοίνωσεν ἐπισήμως εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου ὅτι αἱ διπλωματικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις μεταξὺ Ὑψηλῆς Πύλης καὶ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου διεκόπησαν καὶ συνεπείᾳ τούτου ὀφείλουν οἱ ἐνταῦθα Ἕλληνες διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι νὰ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως τὸ Ὄθωμανικὸν ἔδαφος καθὼς ἐπίσης καὶ ὅλοι οἱ ἐνταῦθα εὐρισκόμενοι Ἕλληνες ὑπήκοοι νὰ πράξουν τὸ ἴδιον ἐντὸς δεκατεσσάρων ἡμερῶν ὑπολογιζομένης καὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἀνακοινώσεως.

Περὶ τοῦ ὧς ἄνω μέτρου τῆς ἐνταῦθα Γενικῆς Διοικήσεως μὲ ἐνημέρωσεν σχετικῶς καὶ ὁ ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου.

Στὰ Γιάννινα μόνον εἶναι ἐγκατεστημένοι ὑπὲρ τὰς 2000 καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἡπειρον ὑπὲρ τὰς 4500 οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῇ βάσει Ἑλληνικῶν διαβατηρίων διατελοῦν ὑπὸ Ἑλληνικὴν προστασίαν.

Ἡ εἰδοσις περὶ τῆς ἀποτόμου ἀπελάσεως τῶν ἐνέσκηψεν ὧς κεραυνός. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιγράψω πρὸς Ὑμᾶς τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν

ἀμφιβολίαν τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τούτων, δεδομένου ὅτι δυστυχῶς εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ μάλιστα εἰς τινὰς τούτων ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἴδιον λυπηρὸν θέαμα σὲ μεγαλύτερον βαθμόν.

Σημειωτέον ὅτι ὅλοι σχεδὸν οἱ ἱατροὶ τῆς πόλεως καθὼς καὶ οἱ διδάσκαλοι εἰς διάφορα σχολεῖα εἶναι Ἑλληνικῆς Ἑθνικότητος.

Ἦδη διὰ τῆς ἀπελάσεως τόσον τούτων ὅσον καὶ διὰ τῆς κολοσσιαίας διαταραχῆς τὴν ὁποίαν ὑφίσταται τὸ ἐμπόριον, ἐπέρχεται θανάσιμον πλῆγμα ὃχι μόνον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ συμφέροντα ὁλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ.

Εἶμαι ὑποχρεωμένος φυσικὰ νὰ ἀπόσχω κάθε σχολίου σχετικῶς μὲ τὸ ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἐκδοθὲν διάταγμα, δεδομένου ὅτι μοῦ εἶναι ἄγνωστα εἰς τὴν πλήρη περιοχὴν των τὰ ἀπώτερα αἷτια τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὴν ἐκδοσὶν του.

Πρέπει ὅμως νὰ μνημονεύσω δι' ὀλίγων τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἐνταῦθα Χριστιανικὸς πληθυσμὸς χωρὶς νὰ ἐπιδοκιμάζῃ τὴν στάσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, βλέπει τὴν ἄνευ διακρίσεως ἐκδίωξιν φιλησύχων πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν καμμίαν ἀπολύτως συμμετοχὴν εἰς τὰ πολιτικὰ γεγονότα, ὥς ἕνα αὐθαίρετον καὶ σκληρὸν μέτρον καὶ ἀνησυχεῖ σοβαρῶς διὰ τὴν ἰδιαιτέραν μελλοντικὴν τύχην του.

Παρὰ ταῦτα ὅμως οἱ συνετοὶ πολῖται ἐλπίζουν ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἐνεργήσῃ τελειωτικῶς μὲ πλήρη αὐστηρότητα ὥς πρὸς τὸ ἀπειλούμενον μέτρον τῆς ἀπελάσεως.

Εἰς τὴν Ἡπειρον εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ παρόντος πέντε τάγματα τακτικοῦ στρατοῦ, ἀναμένονται ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ ἐνισχύσεις ἐκ Θεσσαλίας, ὅπου ἔχουν συγκεντρωθῇ σημαντικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις.

Ἐπὶ πλέον ἡ Κυβέρνησις ἐκάλεσεν ὑπὸ τὰ ὅπλα ἐνταῦθα τοὺς Ρεντήφιδες (4 τάγματα) καὶ προσπαθεῖ ἐπίσης νὰ συγκεντρώσῃ ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ 5000 Ἀλβανοὺς Βασιβοζούκιδες.

Καθ' ἃ ὅμως ἐπληροφορήθην τὸ δημόσιον ταμεῖον εὐρίσκεται ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς πληρωμὰς καὶ τὰ ἔκτακτα ἔξοδα.

Εἰς τὰ Ἑλληνο - Ἡπειρωτικὰ σύνορα ἐπὶ τοῦ παρόντος κυριαρχεῖ ἡρεμία, πῶς ὅμως ἀργότερον θὰ διαμορφωθοῦν τὰ πράγματα, ἐὰν ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἀρχίσουν ἐχθροπραξίαι, εἶναι δύσκολον νὰ προῖδῃ τις.

Μία συμμετοχὴ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἐν λόγῳ ἐπαρχίας, ἐξαιρουμένης τῆς περιοχῆς τῶν Τζουμέρκων, μόλις θὰ ᾔτο δυνατόν νὰ ἀναμένεται, δεδομένου ὅτι ὁ πληθυσμὸς φροντίζει περὶ τῆς ἰδίας του σωτηρίας, φοβεῖται δὲ παραλλήλως ἀντεκδικήσεις αἱματηρὰς ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Τούρκων.

Θὰ ἔχῃ ἄρα γε ἡ Τοπικὴ Κυβέρνησις τὴν δύναμιν ἐν περιπτώσει καθ' ἣν αἱ ἐχθροπραξίαι προσλάβουν μεγαλυτέρας διαστάσεις νὰ προστατεύσῃ, ἀπὸ

τὰς πολλαπλὰς βιαιοπραγίας τοῦ ἐξηγγριωμένου Μουσουλμανικοῦ στοιχείου, τὸν Χριστιανικὸν πληθυσμόν·

Τὸ θέμα αὐτὸ ἀποτελεῖ ἓνα κίνδυνον, ὃ ὁποῖος ἐν περιπτώσει πολέμου ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ τεθῇ ἐκτὸς ὑπολογισμοῦ.

Ταῦτόσημον ὑποβάλλω καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν μας.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἐκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

Γιάννινα 31 Δεκεμβρίου 1868

Ἀριθ. 442

Πρὸς

τὸν Κόμητα Von Beust

Εὐγενέστατε Κόμη!

Ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ κατάστασις στὴν Ἠπειρον κατὰ τὸ διαρρεῦσαν διάστημα ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς τελευταίας ἐκθέσεώς μου (24ην τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου καὶ ὑπ' ἀριθ. 430) οὐσιωδῶς παραμένει ἡ αὐτὴ καὶ δὲν μετεβλήθη.

Παρὰ ταῦτα ὅμως ἡ παράτασις τῆς προθεσμίας διὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐντεῦθεν τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων καθυσύχασε ἐν τινι μέτρῳ τὸν θορυβηθέντα Χριστιανικὸν πληθυσμόν.

Ἐλπίζεται ἤδη ἡ ἐκ νέου εἰρηνικὴ διευθέτησις τῶν διαφορῶν ποῦ ἀνεφύησαν.

Αἱ ἀναμενόμεναι ἐκ Θεσσαλίας Τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ ἐνισχύσεις δὲν κατέφθασαν ἀκόμη, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν κληθέντων ὑπὸ τὰ ὄπλα Ρεδήφηδων (¹) καθυστεροῦν εἰσέτι καὶ μόνον οἱ Ἀλβανοὶ Βασιβοζοῦκοι εἶναι ἔτοιμοι καθ' ὅλα πρὸς ἀναχώρησιν ἀναμένοντες διαταγὰς.

Εἰς τὰ Τουρκο-Ἑλληνικὰ σύνορα δὲν ἔλαβε ἀκόμη καμμία διατάραξις τῆς ἡσυχίας.

Ἐκ Πρεβέζης μοῦ ἀνεκοινώθη ὅτι ἐν στρατιωτικὸν σῶμα ἐκ 40.000 Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Σμολένσκην συνεκεντρώθη εἰς τὸν Καρβασαράν καὶ ὅτι ἐκ Κερκύρας καὶ Ἀγίας Μαύρας ἀπεστάλη πολεμικὸν ὑλικόν, ἡ ἀκρίβεια ὅμως τῶν ἐν λόγῳ εἰδήσεων δὲν ἐπεβεβαιώθη.

Ὅταν τὴν 28ην τοῦ μηνὸς ἐγκατέλειψε ὁ Ἑλλήν Προξένος τὰ Γιάννινα,

1) Ἐφεδρικών σωμάτων.

μὲ ὅλον τὸ προσωπικὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ἠθέλησε νὰ μεταβιβάσῃ τὴν προστασίαν τῶν παραμεινάντων Ἑλλήνων ὑπηκόων εἰς τὸν ἐνταῦθα Ρῶσον Πρόξενον.

Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς ὅμως τοῦ διεμήνυσε ὅτι δὲν θὰ ἀνεγνώριζε τὴν συμφωνίαν αὐτὴν καὶ συνεπείᾳ τούτου ὁ Ρῶσος Πρόξενος ἐζήτησε τηλεγραφικῶς πληροφορίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Τὴν αὐτὴν ἀντίστασιν ἐκ μέρους τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν συνήντησε καὶ ὁ ἐν Αὐλῶνι Ἰταλὸς Προξενικὸς Πράκτωρ, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα.

Ταῦτόσημον ἔκθεσιν ὑποβάλλω καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν μας.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μου.

JO. ZWIEDINEK

Γιάννινα 14 Ἰανουαρίου 1869

Ἀριθ. 26

Πρὸς

Τὸν κόμητα Von Beust

Εὐγενέσιαι Κόμη !

Κατὰ τὰς τελευταίας ὀκτὼ ἡμέρας ἐνετάρθησαν ἐνταῦθα αἱ στρατιωτικαὶ προπαρασκευαὶ διὰ τὴν περίπτωσιν πολέμου.

Ἀπὸ τοὺς Ρεδίφηδες (¹) ἐστρατωνίσθησαν στὰ Γιάννινα περίπου 600 ἄνδρες, 1000 δὲ ἕτεροι ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Ἀριαν καὶ τὰ σύνορα.

Καθημερινῶς καταφθάνουν εἰς τὴν πόλιν καθ' ὁμάδας ἀποσπάσματα Ἀλβανῶν Βασιβοζούκηδων προερχομένων ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἐπαρχίας, παρὰ τοῦτα ὅμως ἡ στρατολογία δὲν ἀπέδωκε τὸ ἀναμενόμενον ἀποτέλεσμα τῶν 5000 ἀνδρῶν, καθὼς ὑπελογίζετο, δεδομένου ὅτι οἱ δυνάμενοι νὰ φέρουν ὅπλα ἐκ τοῦ ἄρρενος Ἀλβανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας εὐρίσκονται ἤδη εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, κατόπιν στρατολογίας ἣ ὁποία ἔλαβε χώραν σὲ προγενέστερα χρονικὰ διαστήματα.

Ἔτσι εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπιστώσω ὅτι μεταξὺ τῶν ἐθελοντῶν οἱ ὅποιοι προσῆλθον τελευταίως εὐρίσκεται ἕνας μέγας ἀριθμὸς νεαρῶν στρατιωτῶν οἱ ὅποιοι μόνις ἔχουν ὑπερβῇ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Ἐμπόδιον διὰ μίαν ταχείαν ἐπιστράτευσιν ἀποτελεῖ ἡ ἔλλειψις χρημάτων, ἣ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον.

1) Ἐφεδρείας.

Ὁ Ἰμπραΐμ - Πασᾶς ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς Διοικητοῦ τῶν ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ εὐρισκομένων πολεμικῶν δυνάμεων ἔχει ὑπ' ὄψει του καὶ προτίθεται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς ὀρεινὰς διόδους τῶν συνόρων δι' ἀναλόγου στατιωτικῆς δυνάμεως καὶ νὰ ἐφοδιάσῃ τὰς ὀχυρὰς γραμμὰς μὲ πολεμοφόδια καὶ τρόφιμα.

Γενικῶς ὅμως ὅλα τὰ λαμβανόμενα μέτρα ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν Ἀρχῶν ἀποβλέπουν διὰ τὴν περίπτωσιν πολεμικῆς συρράξεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἔχει δὲ τὴν γνώμην πῶς σὲ μιὰ τέτοια περίπτωσι ἡ Ἡπειρος ἐλάχιστα ἀπειλεῖται καὶ γι' αὐτὸ ἐκλέγεται ἡ Θεσσαλία ὡς βάσις ἐπιχειρήσεων ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας.

Ὁ πληθυσμὸς ἐνταῦθα παραμένει ἐν πλήρει ἡσυχίᾳ καὶ ἀναμένει ἐναγωνίως εἰδήσεις γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν Διασκέψεων αἱ ὁποῖαι λαμβάνουν χώραν.

Οἱ Χριστιανοὶ ἐπιθυμοῦν κατὰ μέγα μέρος τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης, ἐπειδὴ φοβοῦνται διὰ τὴν τύχην των ἐν περιπτώσει πολέμου.

Μεταξὺ τῶν Μωαμεθανῶν, εἰδικῶς στὰ Γιάννινα, ὑπάρχει μία μικρὰ μερὶς τῶν φανατικῶν ὁπαδῶν τοῦ πολέμου.

Ἦδη διασχίζουν τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ὁμάδες νεαρῶν Μωαμεθανῶν καὶ ἄδουν ἄσματα ἐξερεθιστικὰ κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς ἀσχολεῖται δραστηρίως μὲ τὸ νὰ νουθετῇ μετριοπάθειαν καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκδήλωσιν παρομοίων πολεμικῶν ἐκδηλώσεων.

Μέχρι τοῦδε ἐπέτυχε νὰ προλάβῃ κάθε διατάραξιν τῆς ἡσυχίας.

Εἰς τὰ Τουρκο-Ἑλληνικὰ σύνορα δὲν ἔλαβε χώραν ἀξιόλογον γεγονός.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Πρεβέζης συνελήφθη πρό τινων ἡμερῶν ἓνας νεαρὸς Τοῦρκος ἀπὸ συμμαορίαν ληστῶν, οἵτινες ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τοῦ αἰχμαλωτισθέντος 350 λίρας Ὀθωμανικάς.

Μία παρομοία ληστεία ἔλαβε χώραν ταυτοχρόνως ἐπὶ τῶν Θεσσαλικῶν συνόρων.

Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς ἔχει τὴν γνώμην ὅτι ὀπισθεν τῶν βιαίων αὐτῶν πράξεων κρύπτεται ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις,

Καθ' ἃ δὲ ὁ ἴδιος μὲ διεβεβαίωσε ὑφίσταται εἰς τὴν Κέρκυραν Ἑλληνο-Ρωσικὸν Κομιτᾶτον, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ συμπήξῃ ἐθελοντικὸν σῶμα ἐκ Χριστιανῶν Ἀλβανῶν τῆς Ἡπείρου.

Ὡς ἐκ τούτου ἡ τοπικὴ Διοίκησις ἔλαβε τὴν πρόνοιαν ὅπως ἐπαγρυπνῇ αὐστηρῶς εἰς τὸ ζήτημα τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν λιμένων τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς νήσου Κερκύρας.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τρέχοντος μηνὸς ἀπηγορεύθη ἡ προσόρμησις εἰς λιμένας τοῦ Βιλαετίου πλοίων μὲ Ἑλληνικὴν σημαίαν, μερικαὶ δὲ λέμβοι Ἑλληνικαὶ αἱ ὁποῖαι ἤθελον νὰ προσορμισθοῦν εἰς τὸν ἀπέναντι τῆς Κερκύ-

ρας λιμενίσκον τῆς Σαγιάδας ἐπανέκαμψαν πάλιν ἄφοῦ ἐτέθη τὸ φορτίον των ὑπὸ μεσεγγύησιν.

᾽Ωσαύτως καὶ ᾽Οθωμανικὰ ἀτμόπλοια δὲν ἐπικοινωνοῦν πλέον μεταξὺ τῶν ᾽Ηπειρωτικῶν καὶ ᾽Ελληνικῶν λιμένων.

Ἐν ἐκ τῶν εἰς Πρέβεζαν σταθμευόντων Τουρκικῶν πολεμικῶν μετεστάθμευσε κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα εἰς τὸν λιμένα τῆς Γουμενίτσας διὰ νὰ συνοδεύσῃ ἀσφαλῶς τὸ Γαλλικὸν ἀτμόπλοιοι «Messagerie» τὸ ὁποῖον ἐναυλώθη ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως διὰ νὰ μεταφέρῃ εἰς Κρήτην 1500 ᾽Αλβανοὺς Βασιβοζούκους.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἡ συναφθεῖσα συμφωνία μετεβλήθη εἴτε διότι αἱ Τοπικαὶ ᾽Αρχαὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ παρουσιάσουν πρὸς ἐπιβίβασιν τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν τοὺς ὁποίους ἐσχόπευον νὰ ἀποστείλουν (πράγματι δὲ εἶχον συγκεντρωθῇ εἰς τὴν Γουμενίτσαν μόνον 350 ἐθελονταὶ) εἴτε διότι καὶ ἐσκέφθησαν νὰ χρησιμοποιήσουν τοὺς στρατολογηθέντας διὰ τὰς ἐν ᾽Ηπείρῳ στρατιωτικὰς ἀνάγκας.

Τὸ ἀτμόπλοιοι Messagerie ἀφέθη ἐλεύθερον, τὸ δὲ Τουρκικὸν πολεμικὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Πρεβέζης.

Ταῦτόσημον ὑποβάλλω καὶ εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβευτὴν.

Εὐαρεστηθῆτε, ᾽Εξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἐκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

Γιάννινα 21 ᾽Ιανουαρίου 1869

᾽Αριθ. 2

Πρὸς

Τὸν Κόμητα Von Beust

Εὐγενέστατε Κόμη,

Πρὸ πέντε ἡμερῶν συνεκροτήθη μία ᾽Επιτροπὴ τῶν Χριστιανῶν καὶ Τούρκων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μουαβίνη (Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Βαλῆ) καὶ ἡ ὁποία ἠσχολήθη μὲ τὸν ἑλεγχον τῶν τίτλων τῶν ὑπηκόων ᾽Ελλήνων οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ παραμείνουν ἐνταῦθα.

Προχωροῦν εἰς τὰς ἐργασίας των, καθὼς τοῦλάχιστον μοὶ ἐγνώσθη, μέχρι τῆς στιγμῆς μὲ ἄκραν δικαιοσύνην καὶ μετριοπάθειαν καὶ ἀπορρίπτονται οἱ τίτλοι μόνον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὀλοφάνερα ἀπεκτῆθησαν παρανόμως ἢ ἐκείνων οἵτινες ἐγεννήθησαν εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐνταῦθα ἀπὸ ἐτῶν.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν λήξιν τοῦ ἐλέγχου τῶν ὀριστικῶν τίτλων ὁ Γενικὸς

Διοικητὴς ἐγνώστοποίησε σήμερον ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὑπήκοοι τῶν ὁποίων οἱ τίτλοι δὲν ἀνεγνωρίσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ἐλέγχου πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν περὶ τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος τὴν Χώραν εἰς τὴν ὁποίαν ἀπαγορεύεται ἢ μὲ ξένα διαβατήρια παραμονὴ τῶν.

Σήμερον ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς τῆς Ἡπείρου Στρατηγὸς Ἱμπραῖμ - Πασᾶς ἀνεχώρησεν μέ 500 ἄνδρας τακτικοῦ στρατοῦ δι' Ἀρταν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν συνόρων.

Αἱ στρατιωτικαὶ προπαρασκευαὶ ἐξακολουθοῦν νὰ λαμβάνουν χώραν.

Ταυτόσημον ὑποβάλλω καὶ πρὸς τὸν Πρεσβευτὴν ἐν Κων)πόλει.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

Γιάννινα, 4 Φεβρουαρίου 1869

Ἀριθ. 5

Π ρ ὶ σ

τὸν Κόμητα Von Beust

Εὐγενέστατε Κόμη,

Τὴν νύκτα τῆς 20ῆς παρελθόντος μηνὸς μία φρουρὰ ἐξ 9 Ἀλβανῶν Βασιβουκήδων, ἡ ὁποία ἐστρατωνίζετο 3/4 τῆς ὥρας μακρὰν τῆς Πρεβέζης εἰς εἰς τὴν θέσιν «Ἀζιζιέ - Κουλε» καὶ κοντὰ στὴν Ἑλληνικὴν μεθόριον, ὑπέστη αἰφνηδιαστικὴν ἐπίθεσιν ἀπὸ μίαν ὁμάδα ἐκ 12—16 Ἑλλήνων, λησιτῶν.

Ἡ ἔφοδος ἔλαβε χώραν ἐντὸς τῆς ἐκ φρουγάνων καλύβης ἡ ὁποία ἐχρησίμευεν ὥς καταφύγιον τῆς Φρουρᾶς, καὶ κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν συμπλοκὴν, ἐκ τῶν τριῶν Ἀλβανῶν οἱ ὁποῖοι εὗρίσκοντο ἐντὸς τῆς καλύβης, οἱ μὲν δύο ἐφονεύθησαν. ὁ δὲ ἕτερος ἐπληρώθη καὶ ἡ καλύβη παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας.

Πάραυτα ἀπόσπασμα ἐκ τακτικῶν στρατιωτῶν ἔσπευσεν ἐκ τῆς θέσεως Ἀζιζιέ - Κουλε πρὸς καταδίωξιν τῶν λησιτῶν, οὔτοι ὅμως κατώρθωσαν ἀβλαβεῖς νὰ διαφύγουν ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Τὴν 30ὴν παρελθόντος μηνὸς ἐλήφθη ἀπὸ τὸν Ἕλληνα Ὑποδιοικητὴν τῆς Βονίτισης ἔγγραφον ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Ἀγγλὸν Ὑποπρόξενον ἐν Πρεβέζῃ, καθὼς καὶ εἰς τοὺς αὐτόθι διαμένοντας Προξενικοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Προστατίδων Δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐν λόγῳ ἐγγράφου περιστρέφεται ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ἔκφρασιν λύπης ἐκ μέρους τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν τῶν συνόρων διὰ τὸ συμβὰν λυπηρὸν γεγονὸς τῆς ληστείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἔκδοσιν διαταγῶν πρὸς σύλληψιν τῶν ὑπαιτίων.

Ὁ Ἄγγλος Ὑποπρόξενος ἔφερεν εἰς γνῶσιν τῶν ἐνταῦθα τοπικῶν Ἀρχῶν τὸ περιεχόμενον τοῦ ὡς ἄνω ἐγγράφου, τὸ ὁποῖον ὁμως δὲν καθιστᾷ πιστευτὴν τὴν εἰρηνικὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Ὑποδιοικητοῦ, δεδομένου ὅτι οἱ λησταὶ εὗρον προστασίαν καὶ καταφύγιον κατὰ τὴν ἀπόδρασίν των εἰς εἰς τὰ πλησιέστατα φυλάκια ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἑδάφους.

Δεδομένου δὲ ὅτι ἐντελῶς παρόμοιον γεγονὸς ἔλαβε χώραν καὶ εἰς τὰ Θεσσαλικά σύνορα πλησίον τῶν Τρικάλων εἶναι ὅλοι ἐνταῦθα πεπεισμένοι ὅτι ἡ πρόθεσις τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ Ἑλληνικοῦ Κόμματος συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐξερεθίσουν διὰ παρομοίων αἰφνηδιαστικῶν ἐπιθέσεων τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα καὶ νὰ τὰ ἀναγκάσουν νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Μέχρι τῆς στιγμῆς τὸ σχέδιον αὐτὸ δὲν ἐπέτυχε, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ προσπάθεια νὰ ὠθήσουν εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς τοῦ Ραδοβιτσίου πλησίον τῶν συνόρων.

Ὁ ἐνταῦθα πληθυσμὸς παραμένει ἡσυχος καὶ ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐξελίξεως τῶν γεγονότων.

Τὰ Τουρκικὰ ἐπίσης στρατεύματα (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Βασιβοζούκων) διακρίνονται διὰ τὴν ἀμεμπτον πειθαρχίαν των.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μου.

JO. ZWIEDINEK

Γιάννινα, 11 Φεβρουαρίου 1869

Ἀριθ. 6

Π ρ δ ς

τὸν Κόμητι Von Beust

Εὐγενέστατε Κόμη !

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 13 τῆς 4ης τρέχοντος μηνὸς ἀναφορὰν μου, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ πληροφορήσω τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος ὀργανώθησαν ἐν Ἡπείρῳ τελείως τὰ ἐφεδρικὰ τάγματα.

Ἐκ τούτων τὰ μὲν δύο ἔχουν ἤδη στρατωνισθῆ εἰς τὴν πόλιν, τὰ δὲ ὑπόλοιπα τρία θὰ ἔλθουν μετ' ὀλίγας ἡμέρας.

Ἐκ Θεσσαλίας, κατὰ τὰς μεταδοθείσας ἐνταῦθα γραπτῶς πληροφορίας, προωθήθησαν ὡσαύτως 6 ἐφεδρικὰ τάγματα ἐνωθέντα μὲ τὸ στρατιωτικὸν σῶμα τῆς Λαρίσης, τὸ ὁποῖον ἐνισχύθη καὶ δι' ἄλλων 4 τακτικῶν ταγμάτων τὰ τὰ ὁποῖα κατέφθασαν ἀπὸ τὸν Βόλον.

Ἐπὶ πλέον κατέφθασαν εἰς Λάρισσαν καὶ 6 πυροβολαρχίαι, καὶ καθ' ἃ με διαβεβαίωσαν, ὅλα τὰ εἰς Θεσσαλίαν συγκεντρωθέντα τάγματα πεζικοῦ καὶ ἐλαφρῶν σχηματισμῶν εἶναι ἐφωδιασμένα μὲ ὅπλα τοῦ νεωτέρου συστήματος.

Ἐνταῦθα ἐκλήθησαν ὑπὸ τὰ ὅπλα οἱ Ἀλβανοί, καίτοι ἀνηγγέλθη εἰς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν χθὲς δι' ἰδιωτικῶν τηλεγραφημάτων ἡ ἀποδοχὴ ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τῶν προτάσεων τῆς Διασκέψεως.

Παρὰ ταῦτα ἐξ Ἑλλάδος καταφθάνουν συγκεχυμένοι πληροφοροί.

Ἡ ἀναρχία εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας τῶν συνόρων αὐξάνει καθ' ἑκάστην, ἰδιαίτερος δὲ εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν φούντωσε ἡ ληστεία, συνεπεία τῆς ὁποίας τὰ εὐκατάστατα πρόσωπα καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πόλεις ἀναγκάζονται νὰ κλείωνται εἰς τὰς οἰκίας των.

Ὁ ὑπὸ Ἑλλήνων ληστῶν ἀπαχθεὶς εἰς τὰ ὄρη τῆς Βονίτσης νεαρὸς Μωαμεθανός, περὶ τοῦ ὁποίου ἀνέφερον εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1 ἐκθεσίν μου τοῦ παρελθόντος μηνός, ἀφέθη ἐλεύθερος πρὸ τινων ἡμερῶν, ἀφοῦ ἐπλήρωσαν οἱ οἰκεῖοί του 25.000 γρόσια τὰ ὅποια μετέφερεν εἰς Βόνιτσαν ὁ Ἄγγλος Πρόξενος H. Barker τῇ παρακλήσει τῶν γονέων τοῦ συλληφθέντος.

Τὴν περασμένην ἐβδομάδα ἡ συσταθεῖσα Ἐπιτροπὴ διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν τίτλων τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων ἐξηκολούθησεν μὲ ζῆλον τὰς ἐργασίας της.

Εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἡπειρον καὶ Νότιον Ἀλβανίαν διεπιστώθη μέχρι τοῦδε ἡ ὑπορξὶς 300 προσώπων Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, ἐξ αὐτῶν δὲ 150 ἀπέκτησαν τὴν ἀρχικὴν Ὀθωμανικὴν ὑπηκοότητά των καὶ παροδικῶς ἠναγκάσθησαν ὅπως ἐγκαταλείψουν τὸ ἔδαφος τοῦ Βιλαετίου ἕτερα 150 ἄτομα.

Ἡ δημοσία γνώμη θέλει νὰ πληροφορηθῇ τί συμβαίνει ἐπὶ τοῦ προκειμένου, δεδομένου ὅτι μεταξὺ τῶν ἀπελαθέντων ὑπάρχουν καὶ ἄτομα τῶν ὁποίων οἱ τίτλοι εἶναι τελείως νόμιμοι καὶ κανονικοί· ἐφόσον δὲ θὰ ἡδυνάμην νὰ ἔχω γνώμην καὶ ἐκ προσωπικῆς ἀντιλήψεως ὑπάρχει κατὰ τι τὸ ἀληθινὸν εἰς τὰς διατυπώσεις τῆς δημοσίας γνώμης, διότι καίτοι ὁ Γενικὸς Διοικητὴς εἶναι εὐθυτάτου χαρακτῆρος καὶ ἀδέκαστος καὶ συνιστᾷ τὴν ἀποφυγὴν ἀδικιῶν, ὅμως δὲν ἰσχύει τὸ ἴδιον καὶ διὰ τοὺς ὑπαλλήλους του καθὼς καὶ διὰ τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς.

Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι ὅσον καὶ ἂν εἶναι μικρὸς ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐνῶ ἔχουν ἑλλιπεῖς τίτλους ὅμως ἀνεγνωρίσθησαν ὡς Ἕλληνες ὑπήκοοι, ἐν τούτοις ὁ ὡς εἶναι ἀπείρως μεγαλύτερος ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων οἱ ὅποιοι καίτοι ἔχουν ἀδιασείστως νομίμους καὶ κανονικοὺς τίτλους, ἐν τούτοις ἀπηλλάγησαν.

Ταῦτόσημον ὑποβάλλω καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν μας.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ μου.

JO. ZWIEDINEK

Ἀριθ. 8

Γιάννινα 1 Ἀπριλίου 1869

Πρὸς

Τὸν Κόμητα Von Beust

Εὐγενέστατε Κόμη !

Τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα ἀφέθησαν ἐκ νέου ἐλεύθεροι ὅπως ἐπιστρέψουν εἰς τὰς στενωτέρας τῶν πατρίδας οἱ κατὰ τὴν κρίσιμον περίοδον τῆς διακοπῆς τῶν Τουρκο - Ἑλληνικῶν διπλωματικῶν σχέσεων κληθέντες ἐθέλονται (Βασιβοζούκοι)· ἐξ αὐτῶν μόνον 1200 παρέμειναν ὑπὸ τὰ ὅπλα εἰς τὴν Ἡπειρον διὰ νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς χωροφυλακὴ εἰς τὰ σύνορα καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Χώρας.

Περὶ τῆς διαλύσεως τῶν ἐφεδρικῶν Ταγμάτων (Ρεδίφηδων) δὲν γίνεται ἀκόμη λόγος.

Ἄξιον μνείας μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτὴν τὴν φορὰν τόσον ἡ πρόσκλησις ὑπὸ τὰ ὅπλα ὅσον καὶ ἡ ἀποστράτευσις τῶν Βασιβοζούκιδων ἔλαβε χώραν χωρὶς τὴν παραμικρὰν διαταραχὴν τῆς τάξεως καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Χώρας δὲν ἔχουν νὰ παραπονέθων γιὰ τὰς βιαιὰς πράξεις τῶν ἀτάκτων αὐτῶν σωμάτων, γεγονὸς ὅπερ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐχάριστον σημεῖον τῆς αὐξανομένης ἐπιβολῆς τῶν ὀργάνων τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς Ἀλβανικὰς περιοχὰς τῆς Διοικήσεως, αἱ ὁποῖαι τόσον πολὺ ἐμυκτήριζον κάθε τάξιν καὶ ἐπιβολὴν πειθαρχίας.

Οἱ Ἕλληνες ὑπήκοοι οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν περίοδον τῶν Ἑλληνο - Τουρκικῶν διαφωνιῶν ἐν μέρει μὲν ἐθέλουσίως ἐν μέρει δὲ ἐξαναγκαστικῶς ἀπηλλάθησαν ἐντεῦθεν ἐπανακάμπτουν βαθμηδὸν καὶ ἡ τοπικὴ Κυβέρνησις δὲν προβάλλει κανὲν ἐμπόδιον εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνικότης εἶχε τεθῇ ὑπὸ ἀμφισβήτησιν.

Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς ἔστρεψε ἤδη ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν του εἰς τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης, δηλαδὴ εἰς τὸν διακανονισμὸν τῆς κατανομῆς τῶν φόρων, εἰς τὴν κατασκευὴν ὁδῶν καὶ γεφυρῶν κ.τ.τ.

Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐπαρχία αὐτὴ ἀνήκει εἰς τὰς πλέον παρημελημένας τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Βιλαετίου δὲν ἔγινε τίποτε γύρω ἀπὸ τὴν ὑλικὴν ἀνύψωσιν τῆς Χώρας, παρὰ τὰς ἐπανελημμένας ὑποσχέσεις ὡς ἐκ τούτου δὲν πρέπει τις νὰ ἀπορῇ ἐὰν καὶ τὰ πολλὰ ἐπίσης σχέδια ποὺ ἔχουν ἐκπονηθῇ ἀπὸ τὴν παροῦσαν Διοίκησιν συναντοῦν μεγίστην δυσπιστίαν εἰς τὸν πληθυσμόν.

Ταῦτόσημον ἔκθεσιν ὑποβάλλω καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν μας.

Εὐαρεστηθῆτε, Ἐξοχώτατε, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

Πρὸς

Τὸν Κόμητα Von Beust

Εὐγενέστατε Κόμη !

Τὴν 14ην τρέχοντος μηνὸς ἀφίχθη ἐνταῦθα ἐπ' εὐκαιρίᾳ μιᾶς περιοδείας τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐπισκοπῆς του, ὁ Καθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος Δυσσεαχίου Monsignor Raffaële di Ambrosio.

Ἀφοῦ ἀνήγγειλεν τὴν ἀφίξίν του, ἐπειδὴ ἐγὼ μέσα εἰς τὴν πόλιν τῶν Γιαννίνων ἤμουν ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος μιᾶς Καθολικῆς Δυνάμεως, μοῦ ἔλαχε τὸ βάρος νὰ ἀποδώσω τὰς τιμὰς αἱ ὁποῖαι προσήκον εἰς τὸν εἰρημένον Ἱεράρχην κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐνταῦθα παραμονῆς του καὶ νὰ φιλοξενήσω στὸ προξενικὸν μέγαρον τόσον Τοῦτον ὅσον καὶ τὴν ἀκολουθίαν Του, δηλαδὴ τὸν Pater Fortunato καὶ τὸν Pater Bonaventura.

Ἐφόσον μοῦ ἦτο δυνατόν ἐθεώρησα ἐπιβεβλημένον νὰ δείξω πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν σεβασμὸν μου καὶ τὴν προθυμίαν τῆς ἐξυπηρετήσεως, διότι εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀντιληφθῶ ὅτι ὁ Pater Fortunato (¹) ὅστις παραμένει πιστὸς εἰς τὴν ἀντι - Αὐστριακὴν του πολιτικὴν, Τὸν κατέπεισε ὅτι αἱ Αὐстро - Οὐγγρικαὶ Προξενικαὶ Ἀρχαὶ στὴν Ἡπειρον δὲν ἀνέλαβον μὲ τὸν προσήκοντα ζῆλον τὴν ἀντιπροσωπεῖαν τῶν συμφερόντων τῶν Καθολικῶν.

Καίτοι ἐγὼ ἐπιμελῶς ἀπέφυγα νὰ ἀναφέρω, ἔστω καὶ μὲ μίαν λέξιν, τὴν ἀναφυεῖσαν διχοστασίαν καὶ φιλονεικίαν μεταξὺ τοῦ P. Fortunato καὶ τοῦ Προξενικοῦ πράκτορος στὴν Πρέβεζα τοῦ M. SachsI, φιλονεικίαν δηλονότι ἣτις ἐθεωρήθη ὑπ' ἐμοῦ ὡς λήξασα ὕστερα ἀπὸ τὰς ἱκανοποιητικὰς ἐξηγήσεις τοῦ P. Fortunato, ἐν τούτοις ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔφερεν ἐπὶ τάπητος τὸ ζήτημα, ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας καὶ ἐκφράσας τὴν μομφὴν ὅτι τὸ Προξενεῖον αὐτὸ τῆς Καθολικῆς ἀποστολῆς στὴν Πρέβεζα δὲν συνέπραξε καὶ δὲν ἐβοήθησεν ἐπαρκῶς μὲ τὰς διαμαρτυρίας του πρὸς τὰς τοπικὰς Ἀρχὰς τῆς Πρεβέζης.

(Πρόκειται περὶ τῆς διαμαρτυρίας ἣτις ἔλαβε χώραν διὰ τὸ περίφραγμα τοῦ τείχους τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος κατηδαφίσθη εἰς Πρέβεζαν ἀπὸ μερικὸς ταραχοποιούς Ἑλλήνας καὶ περὶ οὗ συμβάντος ἀνέφερον λεπτομερῶς εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 178 τῆς 3 Ἰουνίου π. ἔτους ἔκθεσίν μου).

Μοῦ ἦτο ἐξαιρετικῶς δύσκολον νὰ καταδείξω εἰς τὸν σεβάσμιον Ἱεράρ-

1) Ἦτο τοποθετημένος στὴν Πρέβεζα.

χην ὅτι ἡ στάσις τοῦ P. Fortunato εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, καθ' ἣν οὗτος ἐπεκαλέσθη τὴν Γαλλικὴν προστασίαν καὶ ὑπεράσπισιν καὶ ἀπέκρουσε ἀκριβῶς τὴν Αὐστριακὴν, κατέστησε ἀδύνατον μίαν ἐπέμβασιν τοῦ Προξενικοῦ Πράκτορος γιὰ τὸ χατῆρί του.

Στηρίζομαι ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ προστασία τὴν ὁποίαν ἡ Αὐстро - Οὐγγρική Κυβέρνησις ἐξασφαλίζει εἰς τὴν τῶν Καθολικῶν ἀποστολὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, φαίνεται εἰς τοὺς ἰδίους ὡς μία εὐεργεσία, εἰς τούτους ὅμως δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὡς ἐν φορτίον δυσβάστακτον.

Ἐπὶ πλέον ὑπέδειξα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅτι δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Κυβερνήσεως νὰ συμπαρασύρῳ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Καθολικῶν ἰδρυμάτων εἰς τὴν Τουρκίαν ἀπὸ μικρὸς ζηλοτυπίας καὶ μικροφιλοτιμίας· δεδομένου δὲ ὅτι ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν πρὸ παντὸς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν εὐδοκίμησιν τῶν ἐν λόγῳ ἰδρυμάτων, φρονῶ ὅτι μποροῦν νὰ ἐπιτευχθοῦν αἱ ἐν λόγῳ ἐπιδιώξεις μόνον διὰ μιᾶς ἀρμονικῆς συνεργασίας ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Καθολικῶν δυνάμεων.

Ἐὰν ὁ P. Fortunato, ὅπως τοῦ εἶπον συμπληρώνοντας τὰς σκέψεις μου, ἀπηνθύνετο γιὰ κάθε πρᾶγμα ταῦτοχρόνως καὶ πρὸς τὸν Γάλλον Πρόξενον καὶ πρὸς ἐμέ, θὰ παρεῖχον πρὸς Αὐτὸν ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξίν μου ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦλάχιστον τῆς ἰδικῆς μου· δεδομένου ὅμως ὅτι ἀπηνθύνετο ἀποκλειστικὰ μόνον εἰς τὸν Γάλλον Πρόξενον, δὲν θὰ μποροῦσα ἀργότερον ἐν περιπτώσει καθ' ἣν θὰ ἐξήτει ἐφεδρικῶς καὶ τὴν ἰδικήν μου ἐπικουρίαν νὰ ἀποστῶ τῆς ἀρχικῶς χαραχθείσης γραμμῆς καὶ νὰ τοῦ παράσχω βοήθειαν.

Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἀπέτυχον μὲ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἐκ μέρους μου ἀμεμπτον συμπεριφορὰν νὰ πείσω τὸν Monsignor Ambrosio.

Ἐν ὅμως εἶναι γεγονὸς : ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιτάξῃ ἀντιρροήσεις εἰς τὰ ἐπιχειρήματά μου καὶ συνεπῶς μοῦ ἐπετράπη νὰ διῶδω ὅτι οὐχὶ εἰς τὰ ὄργανα τῆς Κυβερνήσεως ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸν P. Fortunato τὸν ἴδιον πίπτει τὸ βάρος διὰ τὴν παράλειψιν τῶν συμφερόντων τῶν Καθολικῶν στὴν Πρέβεζα.

Ὁ Σεβασμιος Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τριήμερον παραμονὴν ἐνταῦθα κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ἠσχολήθη ἀποκλειστικῶς μὲ τὰ καθήκοντα τοῦ ἱεροῦ Του ἐπαγγέλματος ἀνεχώρησε διὰ Πρέβεζαν, ὁπόθεν τὴν 18ην ἐπεβιβάσθη ἀτμοπλοίου, κατευθυνομένου εἰς Αὐλῶνα.

Ὅπως δὲ κατὰ τὴν ἀφίξιν Του τὸν ἀνέμενον ἀρχετὰς ὥρας ἔξωθεν τῶν Ἰωαννίνων, ἔτσι καὶ κατὰ τὴν ἀναχώρησίν Του, τὸν προέπεμψα πανηγυρικῶς εἰς μεγάλην ἀπόστασιν.

Δυσάρεστον μόνον ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς εἰρημένους Ἱεράρχας τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Γενικὸς Διοικητὴς τοῦ Βιλαετίου, καίτοι ἔλαβε γνῶσιν

δι' ἐμοῦ περὶ τῆς ἀφίξεώς των, δὲν ἐθεώρησεν ὅμως καλὸν νὰ ἔλθῃ εἰς προσωπικὴν ἐπαφὴν μαζί των.

Ἡθέλησα νὰ μετριάσω τὴν δυσάρεστον αὐτὴν ἐντύπωσιν ἰσχυρισθεὶς ὅτι ὁ Βαλῆς ἔχει καταργήσει τὰς ἐθιμοτυπίας αὐτάς, ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς πρώτην φορὰν ἀφικνουμένους εἰς τὴν πόλιν Προξένους.

Ἐπὶ πλεον δὲ ἐμετρίασα τὴν ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των ἀπειτέλεσε μέρος τῆς τιμητικῆς συνοδείας ἣτις τοὺς προέπεμψε ἐξ Ἰωαννίνων μέχρι Πρεβέζης ὁ διερμηνεὺς τοῦ Βαλῆ καὶ δύο ἔφιπποι χωροφύλακες.

Ἡ πορεία προσέλαβε ἔτσι κάποιαν Κρατικὴν ἐπισημότητα καὶ ἡδυνήθη νὰ παρατηρήσω ὅτι ἀτέσπασα ἓνα χαμόγελο ἱκανοποιήσεως ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Monsignor Ambrosio καὶ τῶν δύο πνευματικῶν συνοδῶν του.

Ταῦτόσημον ὑπεβάλλω καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν μας.

Εὐαρεστηθῆτε ὅπως δεχθῆτε, Ἐξοχώτατε, τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

ZWIEDINEK

Γιάννινα 80 Ἰουνίου 1869

Ἀριθ. 13

Πρὸς

τὸν Κόμητα Von Beust

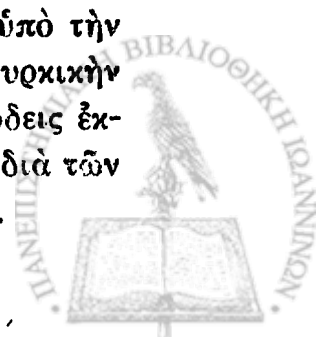
Εὐγενέστατε Κόμη!

Πρὸ 14 περίπου ἡμερῶν συνεκροτήθη εἰς σῶμα καὶ συνῆλθεν εἰς σύσκεψιν ἐνταῦθα τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τοῦ Βιλαετίου τῶν Γιαννίνων.

Τὰ συμβούλια τῶν εἰς τὴν Γενικὴν Διοίκησιν τοῦ Βιλαετίου ὑπαγομένων κύκλων Πρεβέζης, Λαρίσης, Βερατίου καὶ Ἀργυροκάστρου ἀπέστειλαν ἐνταῦθα τοὺς ἀντιπροσώπους των, ἵνα συσχεφθῶσιν ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Βαλῆ περὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς Χώρας.

Μὲ τὸ μέτρον αὐτὸ γίνεται ἔναρξις καὶ τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν ἡ διεξαγωγὴ τοῦ νέου ὀργανισμοῦ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, ἐπισφραγίζεται δὲ οὕτω τὸ ἔργον τῆς μεταρρυθμίσεως.

Ταῦτοχρόνως ἐκυκλοφόρησαν ἐπίσης οἱ πρῶτοι ἀριθμοὶ μιᾶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ ἐνταῦθα εἰς Ἑλληνικὴν καὶ Τουρκικὴν γλῶσσαν ἐκδιδομένης ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδος, ἡ ὁποία μὲ πομπῶδεις ἐκφράσεις ἐξαίρει τὰς εὐεργεσίας αἱ ὁποῖαι παρέχονται εἰς τὴν Χώραν διὰ τῶν εἰσαχθεισῶν μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν Διοίκησιν καὶ τὴν Δικαιοσύνην.

Θὰ ἐπεθύμουν ἡ ἐφημερίς νὰ διεκήρυττε τὴν ἀλήθειαν, διότι μόνον αἱ ἰδικαί μου παρατηρήσεις ἐντοπισμένες στὴν πόλιν τὴν ἰδίαν τῶν Γιαννίνων καθὼς καὶ ἡ προσωπικὴ ἀντίληψις τὴν ὁποίαν ἀπεκόμισα ἀπὸ μίαν πρόσφατον περιοδείαν τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Χώρας, μοῦ παρέσχον τὴν ἐγγύησιν καὶ μοῦ ἐνίσχυσαν τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν διατυμπανιζομένων εἶναι κεναὶ φράσεις καὶ τεχνάσματα, δεδομένου ὅτι παρὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν διοικητικῶν ἐνστάσεων, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν νεωστὶ ἐγκατασταθέντων μὲ παχυλοὺς μισθοὺς ὑπαλλήλων, ἡ Δικαιοσύνη εἰς τὸ Βιλαέτιον δὲν ἀποδίδεται καὶ δὲν ἀσκεῖται μὲ τὴν ἐμπρέπουσαν εὐσυνειδησίαν, δὲν ὑπάρχει κἄν εἰς τὸ βάθος δικαιοσύνη, ἐπὶ πλεόν δὲ πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τίποτε σχεδὸν δὲν ἔγινε διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἐφημερίας τῆς Ἐπαρχίας, ἐν τέλει δὲ δὲν πρέπει νὰ διαφύγῃ τὴν ἀντίληψιν οὐδενὸς ὅτι ἡ φτώχεια καὶ ἡ κακομοιρία τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Βιλαετίου αὐξάνουν διηνεκῶς.

Πέρασε ὁλόκληρον ἔτος ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ νῦν ἐν ὑπηρεσίᾳ Βαλῆ Ἀχμέτ Ρασίμ Πασᾶ.

Ἡ πρώτη ἐμφάνισίς του ἔδιδε τὸ δικαίωμα νὰ ἐλπίζῃ τις ὅτι θὰ ἦτο κατὰ τὴν δι' ἐξαγωγήν τῶν μεταρρυθμίσεων εὐτυχέστερος τῶν προκατόχων του καὶ ὅτι διὰ τῶν σοφῶν μέτρων του θὰ παρίστατο ἀρωγὸς καὶ συμπαραστάτης εἰς τὴν προϋοῦσαν δυστυχίαν.

Ἡ ἐλπίς ὅμως αὐτὴ ἀπεδείχθη μέχρι τοῦδε ἀπατηλὴ καὶ διεψεύσθη ἀπὸ τὰ πράγματα. Ὅχι διότι ἴσως ἐλλείπει ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ Βαλῆ ὁ ζῆλος καὶ ἡ καλὴ θέλησις (αὐτὰ τὰ κατέχει σὲ μεγάλον βαθμὸν) ἀλλὰ διότι δὲν μπορεῖ ἐπίσης καὶ αὐτὸς νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ *Nepotismus* στὴν κατάληψιν τῶν διαφόρων ἀξιωματίων καὶ ἔτσι παρημέλησε νὰ ἀνεύρῃ κατάλληλα ὄργανα τὰ ὁποῖα νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ φέρουν εἰς πέρας τὰς διατάξεις του.

Ἐπὶ πλεόν εἶναι ἀρκετὰ ὑψηλῶν ὥστε νὰ πιστεύῃ ὅτι αἱ γνώσεις του καὶ αἱ δυνάμεις του εἶναι ἀρκεταὶ ὥστε νὰ ρυθμίσουν ταῦτοχρόνως τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς Διοικήσεως καὶ μάλιστα μὲ ταχεῖαν ὑπερπήδησιν.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου οἰκειοποιεῖται τὸ προνόμιον τοῦ νὰ ἴσταται ὁ ἴδιος ὑπεράνω τῶν διατάξεων τῆς Κυβερνήσεώς Του καὶ νὰ προβάλλῃ ὡς ἰσχύοντα ὑπέρτατον νόμον τὴν θέλησίν του.

Κατὰ ταῦτα ἀδιακρίτως ὑπείσρχεται καὶ ἐπεμβαίνει εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν διαφόρων δικαστηρίων, ἐὰν τυχὸν αὐταὶ δὲν εὐρίσκονται σύμφωνοι πρὸς τὴν γνώμην του καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἐνέργειάν του τορπιλλίζει τὴν σπουδαιότητα βάσιν μιᾶς καλῆς Δικαιοσύνης, δηλαδὴ τὸν σεβασμὸν τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τοὺς δικαστάς.

Ἔτσι συμβαίνει ὥστε καίτοι ὁ Βαλῆς ὁ ἴδιος εἶναι ἄνθρωπος ἀκεραίου χαρακτῆρος ὅμως ἡ δωροδοκία μεταξὺ τῶν ὑπαλλήλων Του εἶναι εὐρύτατα

διαδεδομένη καὶ συνεπῶς οὐδεμία ἀνύψωσις δύναται νὰ παρατηρηθῇ ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τῶν νόμων γενικῶς.

Καὶ ἡ Διοίκησις ὅμως δὲν εὐρίσκεται εἰς καλυτέραν μοῖραν ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην.

Παρὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν συσσώρευσιν διατάξεων μετερρουθμισμένων, εἰς τὸ βάθος κυριαρχεῖ ἡ παλαιὰ σύγκρισις καὶ κακοδιοικήσις, ἔστω καὶ ὑπὸ μορφὴν ἡπίαν.

Διὰ μίαν ἰσοδικαίαν κατανομήν τῶν φόρων δὲν συνέβη τίποτε μέχρι σήμερον.

Ἡ καταγραφὴ τῶν πόρων τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου προχωρεῖ μόνον μὲ ἐξαιρετικῶς βραδέα βήματα καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἔγινεν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς καλλιτερεύσεως τῶν συγκοινωνιῶν, θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐρμηνευθῇ μόνον ὡς διασπάθις ἀνωφελὲς χρήματος καὶ ἐργατικῶν δυνάμεων.

Ἐπὶ πλέον ἀντὶ νὰ καταπιασθῇ μὲ τὴν κατασκευὴν μιᾶς κανονικῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ οὕτω ἓνα ταχὺν σύνδεσμον μὲ τὴν θάλασσαν, ὁ Ρασὶμ Πασᾶς φιλοδοξεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα πλήρες δίκτυον ὁδικὸν καὶ μάλιστα σὲ ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα.

Γι' αὐτὸ ὁ δεκατισθεὶς πληθυσμὸς τοῦ Βιλαετίου, ἀπὸ τὰς στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀπὸ τὴν μετανάστευσιν ἀφ' ἑτέρου, παραμένει ἄνευ ἐπαρκoῦς καθοδηγήσεως καὶ καταδικασμένος νὰ δαπανᾷ ἀρκετὰς ἡμέρας δι' ἓν ταξίδιον ἀπὸ τὴν στενώτερη πατρίδα του μέχρι τοῦ μέρους ὅπου θὰ ἐργασθῇ χρησιμοποιούμενος εἰς τὴν κατασκευὴν δημοσίων ἔργων.

Ἔτσι ὅλαι αἱ συγκοινωνίαι ἀπὸ τὰ Γιάννινα πρὸς τὸ Μέτσοβον, Μπεράτι, Ἀγίους Σαράντα, Ἄρταν καὶ Πρέβεζαν, ἐνῶ πρέπει μέχρι τοῦ προσεχοῦς χειμῶνος νὰ ἀποκατασταθοῦν, ὅμως ὑπάρχει κίνδυνος ὅτι δὲν θὰ λάβῃ χώραν τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἀντιθέτως μὲ τὰς πρώτας φθινοπωρινὰς βροχὰς θὰ διακοποῦν αἱ ἀναληφθεῖσαι ἐργασίαι.

Ὡσαύτως πρέπει ταχύτατα καὶ αἱ γέφυραι νὰ ἐπιδιορθωθοῦν, ὅχι ὅμως ἀπὸ τεχνίτας οὔτινες οὐδεμίαν ἰδέαν ἔχουν γεφυροποιίας, γιὰτὶ ἄλλοιῶς μὲ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ χειμῶνος καὶ τὰς πρώτας καταρρακτώδεις βροχὰς ὅλαι αἱ γέφυραι θὰ συμπαρασυρθοῦν ἀπὸ τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν.

Ἔτσι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ πολλῶν πλευρῶν ἐξαγγέλλεται μία ὠρισμένη ἀνύψωσις τῆς Κυβερνητικῆς δράσεως καὶ ἐνεργείας εἰς ὠρισμένους κλάδους, ἀλλὰ δυστυχῶς εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν νοσηρά, στηρίζεται δὲ ἀφ' ἑτέρου σὲ ἀξιώματα ἐσφαλμένα καὶ συνεπῶς δὲν μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ διαρκὲς καὶ μόνιμον ἀγαθὸν διὰ τὴν Χώραν.

Παρὰ ταῦτα μία ἐκδήλωσις παρήγορος ἤρχισε νὰ διαφαίνεται εἰς τὸν ὁρίζοντα.

Αὐτὸ τοῦτο δηλονότι τὸ τμήμα τοῦ Μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ δὲν πα-

ρακολουθεῖ μὲ ἀπάθειαν τὰ σφάλματα τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἔχει ἀφυπνισθῇ μέσα του τὸ πνεῦμα τῆς κριτικῆς καὶ αἰσθάνεται ὅτι πρέπει νὰ μεταβληθῇ καὶ νὰ ἀλλάξῃ κάτι τι γύρω ἀπὸ τὴν σαθρὰν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν νεολαίαν ὑπάρχει μία ἀναμφισβήτητος τάσις πρὸς διαφωτισμὸν καὶ πολιτιστικὴν ἀνύψωσιν.

Ἴσως στὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ εὐρίσκεται ἡ ἀσφαλεστέρα ἐγγύησις ἐνὸς καλυτέρου μέλλοντος διὰ μίαν Χώραν, ἡ ὁποία ἔχει φρικωδῶς παραμεληθῇ καὶ εἶναι ἀξία καλυτέρας Μοίρας.

Ταῦτόσημον ὑποβάλλω καὶ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν μας.

Εὐαρεστηθῆτε ὅπως δεχθῆτε, Ἐξοχώτατε, τὴν ἔκφρασιν τοῦ βαθυτάτου μου σεβασμοῦ.

JO. ZWIEDINEK

ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

I

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΣΟΥΡΛΑΣ

Γενικός Προεστώς Βιλαετίου Κονίτσης

Ἡ συνείδησις τοῦ ἱστορικοῦ μας δεσμοῦ ἀνήκει στήν πλέον πρωταρχικὴν ξεχωριστὴν μορφήν τῆς ὑπάρξεώς μας.

Θὰ ἀπηρνούμεθα τελείως τὸν ἑαυτὸν μας ἐὰν καὶ γιὰ μᾶς δὲν ἤρχιζεν ὁ μῦθος, ὅπως εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, με τὸν Παπποῦ μας καὶ τὸν Προπάππον μας.

Dr Becker ⁽¹⁾

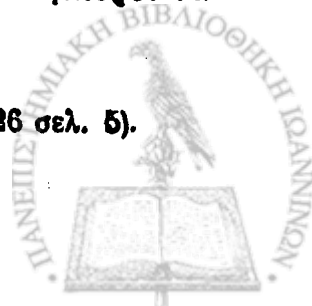
A.

Γιὰ νὰ αἰσθανθῇ τὸ ἄτομον τὴν πραγματικὴν ψυχικὴν του ἀπολύτρωσιν πρέπει νὰ ζήσῃ τὸ δράμα τοῦ μεταφυσικοῦ πόνου τῆς ιδέας τῆς Στενότερης Πατρίδος του.

Καὶ ὅπως ὁ πόθος, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ στοργὴ ἑνὸς ἀτόμου γύρω ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Στενότερης Πατρίδος του παραμένουν πάντοτε ὡς μία ἀπὸ τὰς λεπιοτέρας καὶ εὐγενεστέρας ψυχικὰς καὶ διανοητικὰς ἐκδηλώσεις του, ἔτσι σὰν κᾶτι τι μεγάλο καὶ ἱερὸ μποροῦν ἐπίσης νὰ χαρακτηρισθοῦν καὶ ἡ ἐπιθυμία του, ἡ στοργικὴ ἔφεσις του καὶ ὁ φλογερὸς πόθος του νὰ ἰδῇ καὶ νὰ ἐρευνήσῃ πολλά, νὰ νοιώσῃ καὶ νὰ αἰσθανθῇ περισσότερα, νὰ ἀνιχνεύσῃ καὶ νὰ ζωντανεύσῃ πλεῖστα καὶ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ ξαναζήσῃ ὅλα γύρω ἀπὸ τὴν περασμένην Ζωὴν τῶν πατέρων καὶ προγόνων του, τῶν παπποῦδων καὶ προπάππων του, καὶ γενικὰ τῆς πρώτης γενιᾶς καὶ τοῦ πρώτου ριζικοῦ τοῦ σπιτιοῦ του.

Μόνον ἔτσι ὁλοκληρώνοντας τὴν ἐρευνα καὶ τὴν ἐπίζησί του μπορεῖ νὰ

1) Becker, Humanität als Schulprinzip (Περβλ. Quelle 1926 σελ. 5).

ἐκπληρώση κάποιον βαθὺν ὑποσυνείδητον πόθον του, μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ ἔλθῃ σὲ ἀντιπαράστασι μὲ τὰς ψυχὰς τοῦ οἰκογενειακοῦ του παρελθόντος, μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ αἵματός του, μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ καλύτερα τὸν ἑαυτὸν του.

Γι' αὐτὸ ἡ γνῶσις τῆς Ἱστορίας τοῦ οἰκογενειακοῦ δένδρου, τῆς γενιᾶς καὶ τοῦ πρώτου ριζικοῦ τοῦ καθενὸς μας θὰ παραμένῃ πάντοτε σὰν κάποια ξεχωριστὴ μορφή τῆς ὑπάρξεώς μας, σὰν μιὰ πρωταρχικὴ μορφή τῆς συνειδήσεώς μας τῆς ἱστορικῆς.

Θὰ ἀπληροῦμεθα τελείως τὸν ἑαυτὸν μας καὶ θὰ ἐγνωρίζομεν πολὺ ὀλίγα πράγματα γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας, ἐὰν καὶ ἐφόσον γιὰ τὸν καθένα μας δὲν ἤρχιζεν ὁ μῦθος μὲ τὰς Μορφὰς τοῦ Παπποῦ μας καὶ τοῦ Προπάππου μας.

Γιάννης Κώστα Σούρλας . . . Τὸ ὄνομα τοῦ Προπάππου μου !

Τὰ ὀνόματα ὅμως εἶναι ὅπως καὶ οἱ ἀριθμοί, σύμβολα πὺν φανερώουν καὶ τι τὸ χειροπιαστό, καὶ τι γύρω ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς αἰσθήσεις, ἐντὸς τῶν ὁποίων συντελεῖται ἡ δημιουργία τοῦ περιορισμοῦ.

Ὅπως δηλαδὴ τὸ γίνεσθαι ἔχει ὡς ἀρχικὸν κριτήριον τὴν κατεύθυνσιν, ἔτσι καὶ τὸ γενόμενον ἔχει ὡς ἀρχικὸν κριτήριον τὴν ἐπέκτασιν, τὴν πρὸς τὰ ἔξω στροφήν.

Τὸ ὄνομα δηλαδὴ, ὅπως καὶ ὁ ἀριθμός, συντελεῖ στὸν περιορισμὸν τῶν ἐκ τοῦ κόσμου ἐντυπώσεων, δεδομένου ὅτι τὸ βάθος εἶναι ἀπροσδιόριστον.

Μὲ ὀνόματα καὶ ἀριθμοὺς ἀποκτᾷ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δύναμιν ἐπὶ τοῦ κόσμου.

Ἐπάνω στὸ φιλοσοφικὸ αὐτὸ στοχασμὸ τοῦ Spengler⁽¹⁾ θὰ ἤθελα νὰ ὑπαγάγω τὸ ὄνομα τοῦ Προπάππου μου καὶ νὰ τὸ συνδέσω στενὰ μὲ τὸ ὄνομα τῆς Μορφῆς του.

Ἡ ἐπιθυμία μου ἡ ἐνδόμυχος εἶναι νὰ κυλισθῶ πρῶτα γύρω ἀπὸ τὸν μῦθον, τὸν θρύλον καὶ τὴν παράδοσιν.

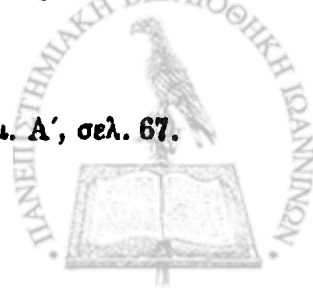
Θὰ εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀπολυτρώσεως, θὰ εἶναι ἡ ἀπαρχὴ «τοῦ γνῶθι σαυτόν».

Ἄν κοντὰ σ' αὐτὰ ἔλθουν ὡς ἐπικουρικὰ στοιχεῖα καὶ ἔγγραφα ἱστορικά, ὁ θρύλος πέρνει τὴν ἱστορικώτερη μορφή του.

Ἄλλὰ τέτοια ἔγγραφα περιεσώθησαν εὐτυχῶς καὶ φυλάχθησαν ζηλότυπα στὸ προσωπικόν μου Ἀρχεῖον, γιὰ τὴν τέτοια στοιχεῖα καὶ τέτοια σύμβολα μᾶς κληροδοτεῖ πάντοτε ἡ δρᾶσις ἐνδόξων προγόνων.

Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ — τὰ πάσης φύσεως καὶ κατηγορίας — εἶναι ἡ πινακοθήκη τοῦ παρελθόντος μας, εἶναι τὰ σύμβολα μιᾶς Ζωῆς περασμένης.

1) S p e n g l e r, Der Untergang des Abendlandes, 1936, Τόμ. Α', σελ. 67.

είναι αἱ ὑποθήκαι γιὰ τὸ παρόν, εἶναι τὰ δράματα γιὰ τὸ μέλλον, εἶναι μὲ μιὰ λέξι αἱ ὠραιότεραι οἰκογενειακαὶ περγαμηναί.

Γι' αὐτὸ κάθε τι ποὺ κληρονομήσαμε ἀπὸ τοὺς προγόνους μας πρέπει νὰ τὸ φυλάξωμε γιὰ νὰ γίνη καὶ δικό μας, ὅπως λέγει καὶ ὁ Γκαϊτε.

Μὲ τὰ σύμβολα λοιπὸν αὐτὰ τῆς Μοίρας, ποὺ διεσώθησαν στὸ Ἀτομικὸ μου Ἀρχεῖο καὶ φυλάχθηκαν ζηλότυπα μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ τὰς ἀναμνήσεις τῆς μυστικῆς πινακοθήκης μου, θὰ ἐπιχειρήσω νὰ ἐκθέσω, νὰ ἀνασυνθέσω καὶ νὰ ἀξιολογήσω τὸ ἔργον καὶ τὴν δράσιν τοῦ Προπάππου μου Γιάννη Σούρλα, Γενικοῦ Προεστοῦ τοῦ Βιλαετιοῦ Κονίτσης ἐπὶ σειρὰν δεκαετηρίδων, ἀνδρὸς ὠπλισμένου μὲ φρόνησιν, διορατικότητα, διοικητικὴν ἱκανότητα, πολιτικὴν καὶ διπλωματικὴν εὐστροφίαν καὶ γενικὰ ἐκ τῶν ἐνδοξότερων ἀνδρῶν τῆς γενιᾶς μου, τοῦ ριζικοῦ μου καὶ τοῦ ἀρχοντικοῦ μου σπιτιοῦ (¹) στὴν Πυρσόγιαννη τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης.

Ἡ ἱστορία τοῦ Προπάππου μου ἴσως παρουσιάζει κενὰ γύρω ἀπὸ τὴν παιδικὴν καὶ ἐφηβικὴν του ἡλικίαν, ἔχομεν ὅμως τὴν εἰκόνα τῆς πολιτικότητος, τῆς διπλωματικότητος καὶ τῆς ἄκρας φρονήσεώς του κατὰ τὴν ὠριμον καὶ γεροντικὴν του ἡλικίαν, εἰκόνα ἥ ὁποία μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συμπληρώσωμεν καὶ τὰ κενὰ τῆς προγενεστέρας Του Ζωῆς καὶ τὰ ἰδεώδη τῆς πρώτης περιόδου τῆς ἡλικίας Του.

Ἔτσι ὅσα κι' ἂν εἶναι τὰ χάσματα ποὺ θὰ παρουσιασθοῦν, πάλιν τὸ ὄραμα θὰ διατηρήσῃ τὴν γοητείαν του, ὅπως τὴν διατηρεῖ παρὰ τὸ ξεθώριασμά του καὶ ὁ ὄγκος ὁ ἐπιβλητικὸς καὶ ἡ ψυχικότητα τοῦ πατρικοῦ

1) Βασιλείου Χρήστου (Ἱατροῦ), Τὸ ἀρχοντικὸ τῶν Σουρλαίων (Πορβλ. Ἡμερολόγιον - Λεύκωμα Πελασγοῦ Κ. Χ. Σκενδέρη, 1941, σελ. 41 - 43).

«Ἐνα θεόρατο, ἐπιβλητικὸ, παλαιὸ Μέγαρο, ὅσποτὸ Παλάτι, μὲ ἀρχιτεκτονικὴν ἰδιόρρυθμον, εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν τοῦ χωριοῦ, κοντὰ στὴν Ἀγορά.— Δεσπόζει ἐκεῖ ὡς Ἐνετικὸ φρούριο, κλεισμένο γρόνια, μὲ τὴν πλακοστρωμένη καὶ μανδρωμένη σὰν κάστρο αὐλή του, τὸν κήπο, τὰ πολλὰ πατώματα, τὶς οὐρανομήκεις θολωτὲς πόρτες μὲ τὰ σίδηρα, τὶς πολεμίστρες, τοὺς φεγγίτες καὶ τὰ πελεκητά του, τὰ μεγάλα σιδηρόφρακτα παράθυρα ὁλόγυρα, ποὺ ἀγναντεύουν τὴν καταπράσινη ποταμιὰ, τὰ φειδωτὰ νερὰ τοῦ Σαρανταπόρου καὶ τὰ κατάφυτα ἀπὸ ἔλατα βουνὰ τῆς Καστάνιανης· ἐσωτερικῶς μὲ τὶς πανύψηλες σκάλες ποὺ ὁδηγοῦν σ' εὐρύχωρους ὀντᾶδες μὲ τὰ μπάσια, τὶς ντουλάπες, τὶς σκαλιστὲς καρσέλες καὶ τὰ καργιοφύλια στοὺς τοίχους κρεμασμένα. Δείχνει μὲ τὴ βουβή του γλωσσοπερασμένα μεγαλεῖα.

Ἐκεῖ ἔζησαν ἄνθρωποι τῆς οἰκογενείας Σούρλα μὲ μεγάλη ψυχὴ καὶ δύναμη, ποὺ δρᾶσανε γιὰ τὰ γράμματα καὶ γιὰ τὴν Πατρίδα, ποὺ χάρηκαν καὶ πόνεσαν πολὺ, ποὺ εἶδαν δόξες περισσὲς μὰ καὶ καταδιώξεις, συνήθειες σ' ὅλους ποὺ διακρίνονται στὰ γρόσια καὶ στὰ γράμματα· ἄνθρωποι ποὺ ἔζησαν καὶ πέθαναν ἀρχοντικά».

μου σπιτιοῦ· ἄλλως τε, ὅπως λέγει καὶ ὁ Hölderlin, μόνον ἐκεῖνο ποὺ ὁ ρα-
ματιζόμεθα ἔχει ἀπόλυτον καὶ μοναδικὴν ἀξίαν.

B'

Ἡ δρᾶσις τοῦ Γιάννη Σούρλα εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐξυπηρέτησιν ὅχι ὠρισμένων Κοινοτήτων ἢ τῆς Στενώτερης Πατρίδος του, τῆς Πυρσόγια-
νης (1) ἀλλ' ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ποὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ 44 χωριά.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπαρχία ἦτο ἀπὸ τὸ τμήμα ἐκεῖνο τῆς ὑποδούλου Ἡπείρου τὸ ὁποῖον λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς του θέσεως ἐγνώρισεν διοικητι-
κῶς μόνον τὴν σκιώδη Τουρκικὴν ἐπικυριαρχίαν, ἐνῶ κατὰ βάθος βρισκόν-
τανε παραδεδομένον εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν Ἀλβανικῶν ὀρδῶν, τὰς ὁποίας
ἐξαπέλυνον οἱ διεκδικοῦντες ἐπέκτασιν τῶν φεουδαρχικῶν των δικαιωμάτων
Μπέηδες (2) τοῦ Καζᾶ Κολώνιας (Ἐρσέκας) εἰς τὸν ὁποῖον ὑπήγετο διοικη-
τικῶς καὶ τμήμα τῶν χωρίων (3) τοῦ βορείου συγκροτήματος τῆς Ἐπαρχίας.

Τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἀλβανικῆς κυριαρχίας, ἡ ἐπαρχία Κονίτσης τὴν
ζοῦσε καθημερινῶς, ἐνῶ ἀντιθέτως τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας τὴν σκιώδη
ἐπιβολὴν τὴν ἔβλεπε μόνον στὸ πρόσωπον τῶν εἰσπρακτόρων τῶν βασιλικῶν
φόρων (4) καὶ στὸ ἀντίκρουσμα τῶν πενιχρῶν ἀποσπασμάτων τῶν Τουρκικῶν
φυλακίων (5), τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐγκατεσπαρμένα ἀραιὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ σὰν νησιδες
μέσα στὴν πλημμυρισμένη θάλασσα τῆς Ἀλβανικῆς λαίλαπος.

Μέσα σ' ἓνα τέτοιον συνεπῶς διπλοῦν κατακλυσμὸν στὸν ὁποῖον ἦτο
παραδεδομένη καὶ παράδερνε ὁλόκληρη ἡ ἐπαρχία, ἡ κιβωτὸς εἰς τὴν ὁποίαν
ἦσαν φορτωμένα τὰ ἅγια τῶν Ἀγίων τῆς ἐπάλας καὶ ἐταλαντεύετο καὶ
αὐτὴ, κινδυνεύουσα ἄλλοτε μὲν νὰ θρυμματισθῇ ἐπὶ τῶν ἀποκρήμων βράχων
τῆς Ἀλβανικῆς Σκύλας, ἄλλοτε δὲ νὰ καταποντισθῇ ἐπὶ τῶν περιοδικῶς ἐν-
σηπτιουσῶν καταιγίδων ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς Χαρύβδεως.

Στοὺς περιοδικοὺς αὐτοὺς συγκλονισμοὺς μόνον ἡ φύσις καὶ τὸ το-
πεῖο ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἡ ἀνθρώπινη φρόνησις ἀπὸ τὸ ἄλλο μποροῦσαν
νὰ ἀντιτάξουν κάποιαν ἄμυναν γιὰ νὰ περισώσουν τὰ τιμαλφῇ, γιὰ νὰ δια-
σώσουν τὰ ἅγια τῶν Ἀγίων Τῆς.

1) Εὐριπίδου Σούρλα, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐπαρχίας Κο-
νίτσης, Ἡπειρ. Χρονικά Τόμ. Δ. 1929 σελ. 195—255.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐπαρχία Κονίτσης καὶ Ἀλβανοὶ Μπέηδες, Ἡπειρ. Χρονικά
1937 σελ. 151—156.

3) Δηλαδή συγκεκριμένως τὰ κάτωθι χωρία : Λισκάτσι, Τούρνοβο, Χιονάδες
καὶ Πλικάτι.

4) Ταξιντάρηδες.

5) Τὰ Καρακόλια μὲ τοὺς ζαπτιέδες καὶ τὸν Τσαούση ἐπὶ κεφαλῆς.

Τὰ ἱστορικά βουνὰ τῆς Ἐπαρχίας, ὁ Σμόλιγκας ⁽¹⁾ καὶ ὁ Γράμμος, ἐσυμβόλιζον διὰ τὴν κλυδωνιζομένην κιβωτὸν τὸ μοναδικὸ Ἀραράτ, περιστοιχούμενον καὶ περιβαλλόμενον ἀπὸ ἕνα ἐμψυχωμένον τοπεῖον καὶ ἀπὸ ἐγκατεσπαρμένα κτίσματα θρησκευτικῆς ἀνατάσεως, ἐρημοκλήσια καὶ εἰκονίσματα, βωμοῦ, δηλαδὴ λατρείας καὶ σύμβολα εὐσεβείας.

Βουναλάκια, ραχοῦλες, λοφίσκοι, ράχες, δρόμοι μονοπάτια, γεφύρια, σταυροδρόμια, ποτάμια, ρυάκια, παραπόταμοι. χείμαρροι, μύλοι, δάση, σπηλιές, δένδρα, ἀμπέλια, ἀλώνια, πλατεῖες, καλύβες, φράχτες, σελιά, χωράφια ὅλα ἐμψυχωμένα· παντοῦ σὲ κάθε γωνιά, σὲ κάθε κώγχη προβάλλουν ἄλλοῦ ἕνας θρυλῆς, ἄλλοῦ μιὰ παραδόση, ἄλλοῦ ἀναμνήσεις μιᾶς μάχης ἢ μιᾶς συμπλοκῆς καὶ ἄλλοῦ ἑνὸς χαλασμοῦ ἢ μιᾶς πυρπόλησης.

Παράλληλα πρὸς τοὺς βωμοὺς τῆς λατρείας ποὺ μετεβάλλοντο πολλὰς φορές καὶ σὲ βωμοὺς τοῦ μαρτυρίου ⁽²⁾ καθὼς καὶ τὸ ἐμψυχωμένον τοπεῖον, ἤρχετο ἐμπράγματος ἢ ἐκδήλωσις καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἐκδήλωσις ἀποσκοποῦσα νὰ μετριάσῃ τὰ βάσανα, νὰ ἐπουλώσῃ τὰς πληγὰς, νὰ προλάβῃ νέα θύματα, νὰ ἀποφύγῃ τὴν λαίλαπα τῆς περαιτέρω ἐρημώσεως.

Ὑποχρεωμένη ἢ ἀνθρωπίνη ἐνέργεια νὰ παλαίῃ πρὸς τὴν διπλὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἐπαρχίας, εἰς τὴν Ἀλβανικὴν θηριωδίαν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν σκιώδη Τουρκικὴν ἐπικυριαρχίαν ἀφ' ἑτέρου, ἔπρεπε νὰ ἦτο ὠπλισμένη μὲ φρόνησιν, μὲ διορατικότητα, μὲ πολιτικότητα, μὲ διπλωματικότητα.

Τὰ χωριά τῆς Ἐπαρχίας διέθετον τέτοιους ἄνδρας ⁽³⁾, δυστυχῶς ὅμως ἐλαχίστους καὶ μόλις δυναμένους νὰ ἀριθμηθοῦν στὰ δάκτυλα τῆς μιᾶς χειρός.

Μεταξὺ αὐτῶν πρωτίστην θέσιν κατεῖχεν ὁ **Γιάννης Σούρλας**, ὅστις ἀπετέλει οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, τὴν ψυχὴν τῆς ὅλης ὁργανώσεως τῆς Ἐπαρχίας κατὰ τῶν δεινῶν ἀφ' ἑνὸς τῆς Ἀλβανικῆς κυριαρχίας καὶ τῆς ἀπαμβλύσεως ἀφ' ἑτέρου τῆς περιοδικῆς λαίλαπος, ἣτις ἐνέσκηπτε ἀκάθεκτος ἐκ μέρους τῆς Τουρκικῆς ἐπικυριαρχίας.

Τὰ ἐφόδια ποὺ διέθετεν ὁ **Γιάννης Σούρλας** δὲν ἦσαν βέβαια οὔτε ἐπιστημονικὰ οὔτε ἀνωτέρας τινὸς ἐξαιρετικῆς μορφώσεως.

Ἦσαν τὰ ἐφόδια τῶν ἀνθρώπων ποὺ ξεφυτρώνουν ἀπὸ τὴν Μητέρα Γῆν μὲ κάποιαν εὐνοίαν τῆς Μοίρας, κάθε δὲ ἱκανότης καὶ κλίσις ὅταν δουλεύεται μὲ ἀπόλυτη συνέπεια μπορεῖ, ὅπως λέγει ὁ **Novalis**, νὰ παρα-

1) Εὐριπίδου Σούρλα : Διασχίζοντας τὴν Ἐπαρχία Κονίτης, Ἐν περιοδικῷ «Anagennisis», Society of Epirotes, New—York 1939 σελ. 26.

2) Ἡ σύλληψις ἐπὶ παραδείγματι τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας τῶν Ζωγράφων στοὺς Χιονάδες ἐγένετο ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας. (Πρβλ. Ἐνθυμήσεις Κωσταντῆ Γ. Χρήστου).

3) Εἰςχωρίζομεν μετὰ τὸν **Κώστα ν Γραμματικὸν** (Βούρμπιανν) Πρβλ. **Εὐριπίδου Σούρλα**, Κώστας Γραμματικός, Ἠπειρὸς Χρον. 1939 σελ. 1—80, τὸν **Κωσταντῆ Χρήστου** (Λισκάτσι). Πρβλ. **Βασίλειον Χρήστου**, Τὸ Λισκάτσι Κονίτης καὶ ὁ Κωσταντῆς Χρήστου, Ἀθῆναι 1939.

γάγη τὴν πλατεῖα σύνθεσι τοῦ ἔσωτάτου μας Ἐγὼ καὶ ταυτόχρονα τὴν πιὸ γερὴ ἀντίληψι γιὰ μιὰ πλατεῖα εἰκόνα τοῦ κόσμου καὶ τῆς Ζωῆς.

Γεγονότα σημαντικά, ὅπως παρατηρεῖ ὁ πολὺς Spengler⁽¹⁾, εἶναι ἐκεῖνα ποὺ δημιουργεῖ τὸ βιολογικὸν πεπρωμένον τοῦ ἀνθρώπου, τὸ φυσικὸν δηλαδὴ αὐτὸ δεδομένον μὲ τὸ ὁποῖον μπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μόνον ἐκεῖνος ποὺ διαθέτει ἐξ ἴσου φυσικὸν τάλαντον.

Βλέμμα χρειάζεται καὶ ὅχι μόρφωσις σὲ τέτοιες στιγμές.

Κι' αὐτὸ τὸ βλέμμα ἀκριβῶς γιὰ μιὰ βαθύτερη διείσδυσι στὴν τριγύρω πραγματικότητα τὸ ἔχουν αἱ ὀλοκληρωμένοι φύσεις, οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι στενὰ προσκεκολλημένοι στίς ἀξίες τοῦ ἑδαφικοῦ πολιτισμοῦ, δηλαδὴ τυποι παλαιοί, σὰν τὲς μορφές τῶν Παππούδων καὶ Προπάλων μας, τοὺς ὁποῖους σπάνια συναντοῦμε στὴ σημερινὴ ἐξελικτικὴ βαθμίδα.

Οἱ γνήσιοι καὶ αὐτοδίδακτοι αὐτοὶ ἑδαφικοὶ τύποι, ἀντλῶντας δύναμιν ἀπὸ τὴν ψυχικὴ τους ζωτικότητα καὶ ἀναζητῶντας τὴ ρίζα τους τὴ βαθύτερη, ἀνακαλύπτουν μέσα στὸ εἶναι τους μιὰ πρωταρχικὴ ἐνεργητικὴ ιδιότητα ποὺ τίθεται εἰς τὴν διακονίαν καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς πιὸ ἀγνῆς ἐσωτερικῆς των ὑποστάσεως.

Εἰς τὴν ιδέαν τοῦ βιολογικοῦ πεπρωμένου, ὅπου φανερώνεται ἡ ἔφεσις μιᾶς ψυχῆς πρὸς τὸ φῶς, πρὸς τὴν τελειότητα καὶ πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ προορισμοῦ της, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὸ μυστικὸν ὅλων τῶν ἀνατάσεων ἢ ἀντιθέτως καὶ τῶν καταπτώσεων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Στὴ προκείμενη περίπτωσι τοῦ θεματός μας, τὸ βλέμμα τὸ βαθὺ καὶ διεισδυτικὸν τοῦ Γιάννη Σούρλα διηρένησε ὅλον τὸ ἐπίπεδον τοῦ ὀρίζοντος, εἰσέδυσεν γύρω ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς του, συνδύασαν δὲ ρεαλισμόν, ἐθνικισμόν, πατριωτισμόν καὶ ἰδεαλισμόν μὲ τὴν ὑπεριάτην ιδέαν τῆς φρονήσεως, ἐχώρησεν εἰς τὸ ἔργον του μὲ θάρρος ἀναλαβὼν ὁ ἴδιος στὰ χέργια του τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών του.

Τὸ βλέμμα δηλονότι τοῦ Γιάννη Σούρλα ἠρέυνησε ἐν πρώτοις τὴν ἱστορικῶς διαμορφωθείσαν πραγματικότητα στὴν Ἑπαρχία Κονίτης καὶ ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ δεδομένον ἐστήριξε ὁργάνωσιν καὶ συσσωματώσιν ταύτης ἔναντι τῶν ἀπειλούντων κινδύνων.

Ὅλες αὐτὲς τὲς ἀπόψεις ἐγκατοπτρίζει τὸ ἱστορικὸν συμφωνητικὸν γράμμα τοῦ ἔτους 1834⁽²⁾ εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφονται τὰ αἵτια τῆς

1) Oswald Spengler, Jahre der Entscheidung, München 1921.

2 Τὸ ἱστορικὸν αὐτὸ συμφωνητικὸν γράμμα εἶναι συντεταγμένον ἀπὸ τὸν Γιάννη Σούρλα καὶ φέρει τὸν γραφικὸν του χαρακτῆρα. (Πρβλ. Εὐριπίδου Σούρλα, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑπαρχίας Κονίτης, Ἡπειρωτ. Χρονικὰ 1929 σελ. 212—213.

συμπήξεως τῶν χωρίων τῆς Ἐπαρχίας εἰς μίαν ἔνωσιν καὶ ἀδελφότητα, δηλαδή εἰς ἓνα εἶδος Μυστικῆς ἐταιρείας ποὺ ἔδρα μὲ πρόγραμμα, μὲ προκαθορισμένας βασικὰς ἀρχὰς καὶ μὲ πολιτικὴν φρόνησιν, διεχειρίζετο δὲ ταυτοχρόνως τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν διὰ λογαριασμὸν τῶν ὑποθέσεων ὅλων τῶν χωρίων τῆς Ἐπαρχίας.

Εἶναι δηλαδή μὲ ἄλλα λόγια ἡ περίφημος ἐκείνη ἔνωσις καὶ ἀδελφότης ἡ ὁποία εἰς τὰ ἱστορικὰ ἔγγραφα φέρει τὸν τίτλον «Οἱ Προεστῶτες τῶν πέντε κύκλων⁽¹⁾ τῆς Ἐπαρχίας Κονίτισης».

Παραθέτομεν ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἔγγράφου τὸ ὁποῖον ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω :

«Ἐπειδὴ, ἀναγράφεται⁽²⁾ εἰς τὸ συμφωνητικὸν αὐτὸ γράμμα, εἰς τοὺς προτερηνοὺς ἀπερασμένους χρόνους ὅπου ἦταν εἰς ἀνυποταγὴν τὰ μέρη αὐτὰ διὰ τὰ ἔτρεξαν πολλὰς κατάχρησεις, μεγάλα ἔξοδα καὶ πολλοὶ χαλασμοὶ εἰς τὸ βιλαέτι μας δὲν εἶχαμε προλάβει νὰ ἡμεῖθα ἡνωμένοι καὶ ἐν σῶμα, δὲν ἤμπορεσε νὰ γίνῃ καμμία ἀπάντησις εἰς τὰ εἰρημένα δεινὰ».

Τὰ αὐτὰ ὑπὸ ἄλλην διατύπωσιν ἐπαναλαμβάνονται καὶ κατὰ τὸν διακανονισμόν τῶν λεπτομερειῶν τοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῆς «Ἱερᾶς αὐτῆς Συμφωνίας τῶν Προεστώτων τῶν πέντε κύκλων⁽³⁾ τοῦ Βιλαετιοῦ Κονίτισης», ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἕτερον ἱστορικὸν ἔγγραφο τοῦ ἔτους 1840⁽⁴⁾.

«Συνελθόντες, ἀναγράφεται εἰς τὸ ὡς ἄνω μνημονευόμενον ἔγγραφο, οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος καὶ συσχεφθέντες μὲ τρόπον Χριστιανικὸν τὰς παρελθούσας ταραχάς, τὰς ὁποίας ὑπέφερεν ὁ δυστυχὴς τόπος μας ἐκ τῆς ἀσυμφωνίας ἡμῶν καὶ ἐλλείψεως ἀδελφικῆς συμπνοίας καὶ ἐκ τῶν φιλοδοξιῶν ἑνὸς ἐκάστου, ἀπεφασίσαμεν ἤδη κοινῇ γνώμῃ καὶ χριστιανικῇ διαθέσει νὰ διορίζωμεν καὶ νὰ φέρωμεν εἰς λήθην ὅλα αὐτὰ τὰ παρελθόντα, συγκροτήσαντες νὰ φυλάξωμεν μίαν ἄδολον εὐρυθυμίαν καὶ διοίκησιν δικαίαν καὶ Χριστιανικήν».

Τὸ συμφωνητικὸν γράμμα τοῦ ἔτους 1834 τὸ ὁποῖον εἶναι ἓνα εἶδος Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Βιλαετίου Κονίτισης ἀποτελεῖται ἀπὸ 5 ἀρθρα καὶ προνοεῖ γιὰ ὅλας τὰς ὑποθέσεις πολιτικῆς, διοικητικῆς καὶ οἰκονομικῆς φύσεως.

Μὲ λίγα λόγια :

1) Εὐριπίδου Σούρα, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτισης, Ἡπειρ. Χρονικά 1929 σελ. σελ. 206.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 212.

3) Οἱ «Προεστώτες τῶν πέντε κύκλων ἀντεπροσώπευον τὴν γνώμην ὅλης τῆς ἐπαρχίας καὶ ἦσαν ἐξουσιοδοτημένοι νὰ ἀποφασίζουσιν καὶ νὰ λύουσιν ὅλας τὰς διαφοράς. Ἀλλαχοῦ φέρονται μὲ τὸν τίτλον «Ἱερὰ Συμφωνία τοῦ Βιλαετίου Κονίτισης (Πρβλ. Εὐριπίδου Σούρα, Αὐτόθι σελ. 206—215).

4) Εὐριπίδου Σούρα, Ἡπειρ. Χρονικά 1929 σελ. 213.

Εἶναι ἓνα ἔγγραφον ἱστορικὸν εἰς τὸ ὁποῖον ἐνεσαρκώθησαν ὅλα τὰ ὑψηλὰ διδάγματα τῆς κοινωνικότητος, τῆς ἀλληλεγγύης, τοῦ ἁλτρουῖσμοῦ, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς ἰσότητος, τῆς πειθαρχίας, τῆς αὐτοθυσίας καὶ τῆς ὑπερτάτης φρονήσεως «πρὸς ἡσυχίαν καὶ καλωσύνην τῆς Πατρίδος», δὲ λαδὴ ἀρετῶν ποὺ ἀνεπήδησαν ἀπὸ τοὺς χαλασμούς, τὰ ἐρείπια, τοὺς καπνοὺς καὶ τὴν τέφραν τῶν σπιτιῶν καὶ τῶν χωριῶν, ποὺ ὑπέστησαν τὴν λεηλασίαν τῶν Ἀλβανικῶν ὀρδῶν.

Ἐκεῖνο ὅμως γιὰ τὸ ὁποῖον εἰς τὸν Καταστατικὸν αὐτὸν Χάρτην «τῆς ἱερᾶς συμφωνίας τῶν Προεστώτων»⁽¹⁾, τῶν πέντε κύκλων ἐλαμβάνετο ἰδιαιτέρα πρόνοια ἦτο ὁ διακλονισμὸς τῶν μετὰ τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν σχέσεων καὶ τῆς ἀκολουθητέας τρόπον τινὰ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς «σὲ κάθε προσταγὴν»⁽²⁾, καὶ δουλίαν ποὺ ἤθελε συμπέσει νὰ ἔλθῃ στὸ Βιλαέτι.

Στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἐτίθετο τέρμα σιὲς σπασμωδικῆς καὶ μεμονωμένης ἐνέργειας τῶν περασμένων χρόνων καὶ ἐκανονίζετο ἐνιαία πολιτικὴ κατεύθυνσις καὶ ἐνιαία λήψις ἀποφάσεων.

Στὸ 2ον ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου διελαμβάνοντο τὰ κάτωθι :

«Κάθε προσταγὴν τοῦ Δουβλετιοῦ νὰ τὴν δεχόμεθα μὲ εὐπείθειαν καὶ προθυμίαν, πλὴν νὰ μὴν ἡμπορεῖ κανεὶς ἐξ ἡμῶν νὰ τὴν ὀμιλῇ καὶ νὰ ἐνεργῇ μόνος ἀλλὰ νὰ ἀνταμονώμεθα εἰς ἓν σῶμα ὅπου ἐγίναμεν οἱ πέντε, νὰ τὴν ὀμιλῶμεν καὶ νὰ ἐκτελῶμεν πάντοτε μὲ εὐπείθειαν καὶ πρὸς ἡσυχίαν καὶ καλωσύνην τῆς Πατρίδος μας»⁽³⁾.

Ποινὰς αὐστηρὰς προέβλεπεν ὁ Καταστατικὸς Χάρτης γιὰ τοὺς παραβά-

1) Πρόεδρος καὶ ἱθύνουσα χεὶρ τῶν ἐπιθέσεων τῆς Ἱερᾶς Συμφωνίας, ἦτο πάντοτε ὁ Γιάννης Σούρλας, ὁ ἰδρυτὴς τῆς, ὁ ἐκφυγωτῆς τῆς καὶ ὁ κατηγοτῆς τῆς. Ἡ Μορφὴ δηλονότι ἐκεῖνη ποὺ ἦτο, οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, ἡ ψυχὴ τῆς Ἐπαρχίας.

2) Ὑπῆρχον περιπτώσεις ποὺ ἡ τύχη τῶν χωριῶν τῆς Ἐπαρχίας ἐξηρτᾶτο ἀπὸ νῆμα κλωστής, ἰδίως δὲ λεπτὴ ἦτο ἡ θέσις τῶν προκειμένου νὰ σεβασθοῦν τὰς κατὰ καιροὺς διαταγὰς τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως γιὰ τὴν κατάργησιν τοῦ περιφήμου φόρου «Ἀγαλίκια καὶ Σουμπασλήκια» ποὺ ἐπλήρωνον εἰς τοὺς Ἀλβανοὺς Μπέηδες· ὁπότε θὰ ἤρχοντο εἰς φανεράν σύγκρουσιν μὲ τοὺς Μπέηδες καὶ τὴν πραγματικὴν Ἀλβανικὴν κυριαρχίαν τῆς ὁποίας τὸν ἐκμηδενισμὸν ἐπεδίωκεν ἡ σκιά τῆς ἐπὶ τῆς Ἡπειροῦ Ὀθωμανικῆς ἐπικυριαρχίας διὰ ἀδιαλείπτων ἀγώνων μέχρι τοῦ 1867, ὁπότε καὶ εἰσηγήθη σχέδιον πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων ποὺ προσέκρουσε στὴν Ἀλβανικὴν ἀντίδρασιν.

Ἰδοὺ ἡ Ἀχιλλεὺς πτέρνα καὶ τὸ ἀπώτερον αἷτιον τῶν χαλασμῶν καὶ πλείστων χωριῶν ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανικῶν ὀρδῶν. (Πρβλ. Εὐριπίδου Σούρλα, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 1926 σελ. 225—230 καὶ σελ. 133—150, 151—159 καὶ 294—299).

3) Εὐριπίδου Σούρλα, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 1929 σελ. 212.

τας τῆς Ἱερᾶς Συμφωνίας καὶ στιγματισμὸν μάλιστα τούτων ὡς δολίων καὶ ἐπιβούλων καὶ ἐχθρῶν τῆς Πατρίδος ⁽¹⁾).

Γενικὰ ἡ ὅλη ὁργάνωσις τῆς Ἱερᾶς ἐκείνης Συμφωνίας ἦτο τέτοια ὥστε νὰ ἐπισπᾷ τὰν θαυμασμὸν τοῦ μελετῶντος τὰς λεπτομερείας καὶ θέλοντος νὰ διεισδύσῃ γύρω ἀπὸ τὸν ἐν γένει τρόπον τῆς λειτουργίας της.

Ἐν πρώτοις ἡ ὅλη ὁργάνωσις ἦτο ἐποικοδομημένη εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῶν σφαλμάτων τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν προσπάθειαν καταπνίξεως τῶν νοσηρῶν φιλοδοξιῶν ποὺ στὰ περασμένα χρόνια εἶχαν γίνεαι αἰτία ἀναριθμῆτων δεινῶν καὶ συμφορῶν, ἀπέβλεπε δὲ εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἐνὸς διοικητικοῦ συστήματος στηριζομένου εἰς τὸ δίκαιον καὶ τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν.

Στενὸς ἦτο ὁ σύνδεσμος τῆς Ἱερᾶς Συμφωνίας μὲ τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Κονίτης, ἀντίγραφον δὲ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου εἶχεν ἐγχειρισθῆ ⁽²⁾ εἰς ἀμφοτέρους «γιὰ νὰ πεδεύωνται οἱ παραβάται ἐκκλησιαστικῶς πρῶτον».

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἐρρύθμιζε λεπτομερέστατα τὰ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας τῆς Ἱερᾶς Συμφωνίας ἦσαν τὰ 15 ἄρθρα τοῦ καταστατικοῦ τὰ ὁποῖα συνετάγησαν ⁽³⁾ ὑπὸ τοῦ Γιάννη Σούρλα τὴν 25 Ἰουλίου 1843 ἐν Κονίτῃ.

Φρόνησις, πολιτικότης καὶ διπλωματικότης καὶ ὑψηλὸς πατριωτισμὸς, χαρακτηρίζουν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱστορικὸν ἔγγραφο τὸ ὁποῖον σιὸ ὅλον του εἶναι μία ἀνάγλυφος προβολὴ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ιδεῶν τοῦ Γιάννη Σούρλα.

Εἶναι ἡ ὥραιότερα καὶ ἱστορικωτέρα περγαμηνὴ τῆς δράσεώς Του.

Αὐτοὶ δὲ καὶ μόνοι οἱ ἀγῶνές Του γύρω ἀπὸ τὴν ὁργάνωσιν καὶ σύμπτυξιν τῆς Ἱερᾶς Συμφωνίας τῶν 44 χωρίων τοῦ Βιλαετίου Κονίτης, μὲ τὴν παραλλήλως ἀναγνωρισθεῖσαν καὶ ἐξυμνησθεῖσαν εἰς ἱστορικὰ ἔγγραφα εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρός του, τὴν ἱκανότητά του, τὴν ἄκραν δικαιοσύνην

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 213: «Ὅποιος ἐξ ἡμῶν δὲν ἤθελε φυλάξει πιστῶς τὴν ἀδελφικὴν ταύτην ἔνωσιν καὶ τὰς ἀνωθεν συμφωνίας καὶ τὸν γνωρίζωμεν δόλιον καὶ ἐπίβουλον νὰ λογίζεται εἰς ἡμᾶς τοὺς λοιποὺς Ἰούδας Ἰσκαριώτης καὶ ἐχθρὸς ἡμῶν καὶ τῆς Πατρίδος μας».

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 214. «Ταῦτα λοιπὸν πάντα τὰ ἐν τούτῳ τῷ γράμματι ὁμοφώνως ὑποσχεθέντα καὶ παρ' ἡμῶν γραφέντα ὡς θεάρεστα ἐπωφελεῖ καὶ ὠφέλιμα εἰς τὸ Βιλαέτι μας, ὑποσχόμεθα ἐν καθαρῷ συνειδότι νὰ φυλάξωμεν μέχρι τῆς τελευταίας μας στιγμῆς, διὸ ὡς γενόμενα καὶ τούτων πρὸς ἀσφάλειαν ὅλου τοῦ Βιλαετίου μας δεδώκαμεν καὶ ἐκ τούτων ἐν εἰς τὸν Κυριάρχην μας εἰς τὸν ὁποῖον ἔχομεν τὴν εὐπείθειαν καὶ ὑποταγὴν ὡς ἀρχὴν τοῦ ἔθνους μας ὅστις θέλει εἶναι ὡς ὁ πρῶτος ἐνάγων εἰς τὸν πταίσαντα διὰ νὰ λαμβάνῃ τὴν ἀνήκουσαν πεδείαν».

3) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 203—211.

του, τὴν βαθεῖαν θρησκευτικότητά του, τὴν τιμιότητά του, τὸν ὑψηλὸν πατριωτισμὸν του, τὴν πολιτικὴν του βαθύνοιαν καὶ διορατικότητα, τὴν ἐργατικότητα, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν καὶ τὴν ὑπεριτάτην του φρόνησιν, αὐτοὶ ἐπαναλαμβάνομεν οἱ ἀγῶνές του οἱ ἐθνικοὶ οἱ πλαισιούμενοι ἀπὸ ἓνα ἀδαμάντινον χαρακτῆρα καὶ μίαν συναρπαστικὴν ψυχικότητα, εἶναι ἀρκετοὶ ὥστε νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν τὴν τιμητικὴν ἐκείνην θέσιν πού ὀφείλεται εἰς τοὺς πρωτοπόρους ὑψηλῶν ἰδεῶν καὶ πραγματικῶν ἐθνικῶν ὑψηρεσιῶν.

Ὁ Γιάννης Σούρλας ἀνῆκει εἰς τὸ Πάνθεον τῶν Ἑθνικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτης, ἡ δὲ προσωπικότης Του εἰς τὰς ἱστορικὰς ἐκείνας φυσιολογίας πού ἀφῆκαν ἀνεξάλειπτον τὴν σφραγίδα τῶν ὑψηρεσιῶν των πρὸς τὴν Πατρίδα κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ μαύρους χρόνους τῆς δουλείας.

Γ'

Προετάξαμεν τὰ σημεῖα πού σχετίζονται μὲ τὴν ἐθνικὴν δρασιν τοῦ Γιάννη Σούρλα, γιατί αὐτὰ δίδουν μέσα στὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τῆς ἐποχῆς του καὶ τῶν χρόνων του τὴ βαθύτερη χαρακτηρολογικὴ εἰκόνα τῆς προσωπικότητός του.

Παράλληλα ὅμως πρὸς τὴν ἐθνικὴν Του δρασιν ὑπάρχει καὶ ἡ Προϊστορία τῶν ὑψηρεσιῶν του ὡς Γενικοῦ Προεστῶτος (¹) τῆς Ἐπαρχίας Κονίτης ἐπὶ ἀρκετὰς δεκαετηρίδας, ὑψηρεσιῶν δηλαδὴ πού Τοῦ ἐξησφάλισαν τίτλους ἐπισήμων Βεζυράδων, Πασάδων καὶ ἀνωτέρων Στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν προσωπικοτήτων, τίτλους πού ἐξαίρουν τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρός του, τὴν τιμιότητά του, τὴν εὐσυνειδήσιάν του, τὴν ἐργατικότητά του καὶ τὸ ἀδέκαστον τοῦ χαρακτῆρός του, τίτλους εἰς τοὺς ὁποίους ἀναγράφεται τὸ ἀναφαίρετον δικαίωμα, ὅπερ εἶχε, ὅπως ἀποσυρθῇ πλέον καὶ ἀναπαυθῇ στὸ πατρικὸ του σπίτι, ἀπολαμβάνων ὅλων τῶν τιμῶν.

Οὕτω : στὰ 1828 ὁ Βεζύρ Μεχμέτ Ρεσὴτ Πασᾶς τὸν ἐφοδιάζει (²) μὲ συστατικὰ γράμματα πού μεταξὺ ἄλλων διαλαμβάνουν καὶ τὰ κάτωθι :

«Δίδω τὸ Μπουγιουρδί μου στὸν Χαῖρ - ντουαζῆ μου Ἰωάννην Σούρλαν Τώρα ἔχει τὴν ἄδειαν διὰ νὰ καθίσῃ εἰς τὸ σπῆτι

1) Εὐριπίδου Σούρλα, Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ 1929 σελ. 225—230. Πρβλ. ἐπίσης (Αὐτόθι σελ. 225) ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου Κονίτης Ἰωσήφ εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρει οὗτος πρὸς τὸν Ἐμῖν-μπεη τῶν Ἰωαννίνων ὅτι οἱ Προεστῶτες τῶν ἐπὶ μέρους χωρίων τοῦ Βιλαετιοῦ ἐκανόνισαν τὰ τῶν λογαριασμῶν των μὲ τὸν «Βιλαετ - Κοτζάμπασην Γιάννην Σούρλαν».

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 226.

του καὶ νὰ καθησυχᾷ κοιτάζοντας μόνον τὴν δουλειάν του χωρὶς νὰ τὸν καριστήσῃ κανένας οὔτε εἰς ὑποθέσεις τοῦ Ντουβλετιοῦ οὔτε τῆς χώρας του Πυρσόγιαννης».

Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἀκριβῶς πού εἶχεν ἀποσυρθῇ γιὰ νὰ ἐφησυχάσῃ στὸ πατρικὸ του σπίτι καὶ στὴν στενότερη Πατρίδα του, ὡς ἄλλος Κιγκινᾶτος, ἡ φωνὴ τῆς Ἐπαρχίας τὸν ἐκάλεσεν πάλιν εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ καθήκοντος.

Κατὰ τὸ ἔτος δηλαδὴ 1836 (1) οἱ Προεστῶτες ὅλων τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς πόλεως Κονίτσης (Βαροσιοῦ) τὸν ἐξέλεξαν ἐκ νέου παμψηφεί σὲ μιὰ συγκέντρωσι πού εἶχαν στὰ Γιάννινα, ὡς Γενικὸν Προεστὸν τοῦ Βιλαετιοῦ καὶ ὡς ἀντιπρόσωπον παρὰ τῇ Κυβερνήσει διὰ τὰς ὑποθέσεις ὁλοκλήρου τοῦ Βιλαετιοῦ, ὃ δὲ Μουσελίμης τῶν Γιαννίνων, τὴν 23ην Ἰανουαρίου τοῦ ἰδίου ἔτους, τοῦ ἐκοινοποίησε τὸ ἔγγραφον τοῦ διορισμοῦ του, εἰς τὸν ὁποῖον μεταξὺ ἄλλων ἀναγράφονται :

«Ὦντας ἐδῶ (2) καὶ ὅλοι οἱ Προεστῶτες Βαροσιοῦ καὶ Βιλαετιοῦ ὅπου σὲ κάθε καλὴν τους εὐχαρίστησιν καὶ θέλησιν ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐκλέξωμεν ἓνα Προεστὸν τίμιον, δίκαιον καὶ ἄξιον ὅπου νὰ παρασταθῇ νὰ κυβερνήσῃ ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ Βιλαετιοῦ.

Ὅθεν ἀπὸ ὅλους εὐρέθη εὐλογον καὶ ἐκαταπατήσαμεν (3) τὸν Ἰωάννην Σούρλαν, ὅπου νὰ δεχθῇ ὡς ἄνωθεν αὐτὸ τὸ βάρος μ' ὅλον ὅπου αὐτὸς δὲν ἐδέχονταν· μὴ εὐρίσκοντας ὅμως καὶ ἐγνωρίζοντας ἄλλον καλλίτερον διὰ τίμιον καὶ ἱκανὸν στανικῶς τὸν ἐδιορίσαμεν διὰ Προεστὸν τοῦ Βιλαετιοῦ. . . .»

Τὸν διορισμὸν του αὐτὸν ἢ μᾶλλον τὴν ἐκλογὴν του τὴν πανηγυρικὴν ὡς Γενικοῦ Προεστοῦ τοῦ Βιλαετιοῦ περιέβαλεν διὰ τοῦ κύρους του καὶ τῆς ἐγκρίσεώς του (4)—ὕστερα ἀπὸ δυὸ μῆνες τῆς ἴδιας χρονιᾶς (ἦτοι τὸν Μάρτιον τοῦ 1832)—καὶ ὁ Στρατάρχης τῆς Ρούμελης—Ἰωαννίνων (5) Βεζήρ Ρεσὴτ (6) Μεχμέτ Πασᾶς διὰ τῆς κάτωθι διαταγῆς του πρὸς τὸν Μουσελίμην τῶν Γιαννίνων, τὸ πρωτότυπον τῆς ὁποίας ἐνεχειρίσθη στὸν Γιάννην Σούρλαν.

1) Εἶναι τὸ ἔτος ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὁποῖον «πολλὰ κακὰ καὶ ἄτοπα ἐγένοντο εἰς τὸ Βιλαέτι Κονίτσης» καὶ ὅλοι ἔβλεπον «τὴν φθορὰν καὶ τὸν χαλασμόν του». Πρβλ. «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 1929. Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ εἶχεν ἐπὶ πλέον προσλάβῃ τὴν δεξιτερὴν διαμάχην, γιὰ τὰ Ἀγαλήκια καὶ Σουμπασλίκια, ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ Ἀλβανῶν Μπέδων. (Πρβλ. Εὐριπίδου Σούρλα, Ἐπαρχία Κονίτσης καὶ Ἀλβανοὶ Μπέδες «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 1937 σελ. 151—156).

2) Δηλαδὴ στὰ Γιάννινα.

3) Ἐβολιδοσκοπήσαμεν.

4) Εὐριπίδου Σούρλα: Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 1929 σελ. 229.

5) Ἐκ Μοναστηρίου (Μπιτόλια) ὅπου ἡ ἔδρα του.

6) Βεζήρ Ρεσὴτ—Μεχμέτ Πασᾶς ἐλέφ Θεοῦ Σατραζάμης καὶ Ἐλχακὲν Ρούμελ.

«Ἐπειδὴ καὶ ὅλοι οἱ Βασιλικοὶ ραγιάδες τοῦ Βιλαετιοῦ Κονίτζης με κοινήν τους γνώμην καὶ εὐχαρίστησιν εὐρῆκαν εὖλογον καὶ ἔκλεξαν διὰ Προεστὸν ὅλοι τοῦ Βιλαετιοῦ τὸν ντουαζῆν μας Ἰωάννην Σούρλαν, ὃ ὁποῖος κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν εἰρημένων ιδίων ραγιάδων εἶναι τιμιότατος, φρόνιμος καὶ ἱκανότατος εἰς τὸ νὰ ἐπιτηρῇ ὅλας τὰς τυχούσας αὐθεντικὰς καὶ λοιπὰς ὑποθέσεις τοῦ Βιλαετιοῦ, διὰ τοῦτο δυνάμει τῆς δοθείσης ἡμῖν πληρεξουσιότητος αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἰωάννης Σούρλας διορίζεται τώρα καὶ ἀπὸ μέρους μας Γενικὸς Προεστὸς τοῦ Βιλαετιοῦ⁽¹⁾».

Κατόπιν τούτου, ὃ πρὸς στιγμὴν ἐπιχειρήσας νὰ ἐφησυχάσῃ ὡς ἄλλος Κιγκινᾶτος στὴν Στενώτερη Πατρίδα του, ἀνεκλήθη ἐπὶ τῆς πολιτικῆς κονίστρας καὶ ἡ τύχη τοῦ Βιλαετιοῦ ἐνεπιστεύθη εἰς τὰς χεῖράς του· ἡ πανηγυρική ὁμως ἐκλογή του ἀπετέλει θρίαμβον ἄνευ προηγουμένου, δεδομένου ὅτι ἀνεκηρύσσετο ἐξ ὅλων τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαρχίας ὁ μοναδικὸς ἱκανός, τίμιος, ἄξιος καὶ ὁ μοναδικὸς πολιτικὸς καὶ διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστιανικοῦ στοιχείου τῶν 40 χωριῶν τοῦ Βιλαετιοῦ κοντὰ στὶς Ἀρχές τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως.

Μὲ λίγα λόγια :

Ὁ Γιάννης Σούρλας κατόπιν ὅλων αὐτῶν εἶχεν ἀνακηρυχθῇ ἐπισήμως καὶ εἶχεν ἀναγνωρισθῇ ὑφ' ὅλων ἀνεξαιρέτως ὡς ὁ Νέστωρ τοῦ Βιλαετιοῦ Κονίτσης.

Ὅλη ὁμως αὐτὴ ἡ γενικὴ ἐκτίμησις καὶ ἡ ὑψηλὴ τιμὴ ποὺ Τοῦ ἐγένετο ἐπέβαλε καὶ ἀναλόγους θυσίας ἐκ μέρους του καὶ κοπιώδη ἐργασίαν. Παρὰ τὸ προκεχωρηκὸς ὁμως τῆς ἡλικίας του ⁽²⁾ ἐχώρησε θαρραλέως εἰς τὸ ἔργον του, κατὰ δὲ τὸ διετὲς διάστημα (1832-1834) ποὺ ἐμεσολάβησε ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του ὡς Γενικοῦ Προεστοῦ μέχρι τῆς συντάξεως ἐκ μέρους του τοῦ Καταστατικοῦ Διοικητικοῦ Χάρτου περὶ ὀργανώσεως τῆς Ἐπαρχίας, προγράμματος δηλονότι πολιτικοῦ, τὸ ὁποῖον ἔτυχεν τῆς ἀνυποκρίτου ἐγκρίσεως ὅλων τῶν χωριῶν τῆς Ἐπαρχίας, εἰργάσθη, καθὼς παραπάνω διὰ μακρῶν ἐξεθέσαμεν, γιὰ τὴν σύλληψιν τῆς Ἱερᾶς Συμφωνίας, ἣτις καὶ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν (1834) διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ θεσμοῦ τῶν Προεστώτων τῶν πέντε κύκλων τοῦ Βιλαετιοῦ Κονίτσης· καὶ ἔτσι μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι ἐπέδειξεν δραστηριότητα, πολιτικὸν νοῦν, φρόνησιν καὶ διπλωματικὸτητα ἀσυνήθη, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ προπαρασκευάσῃ τὸ ἔδαφος, νὰ ἐξοβέλῃ τὰς ἀντιθέσεις, νὰ πατάξῃ τοὺς ἐγωϊσμούς, νὰ ἀποδιώξῃ τὰ

—Βαλεσῆς Τεπιδέν, Ἰωαννίνων, Δελβίνου καὶ Αὐλῶνος. Πρβλ. Εὐρυπίδου Σούρλα, «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά» 1929 σελ. 230 καὶ 253.

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 252.

2) Ἦτο ἡ δευτέρα περίοδος καὶ ἡ δευτέρα φάσις τῆς συνολικῆς διακυβερνήσεως ἐκ μέρους του τῶν τυχῶν τῆς Ἐπαρχίας.

μίση, νὰ ἀμβλύνη τὰ πάθη καὶ γενικὰ νὰ πείση ὅλους νὰ ὑποταχθοῦν στὸ ὑπέριστατον συμφέρον τῆς σωτηρίας τῆς Πατρίδος, ὥστερὰ μάλιστα ἀπὸ «τὰ πολλὰ κακὰ καὶ ἄτοπα ποὺ ἐγένοντο στὸ Βιλαέτι καὶ ποὺ ἐβλεπον βεβαίαν τὴν φθορὰν καὶ τὸν χαλασμόν του» (¹).

Ἐὰν δὲ παραλλήλως ἀναλογισθῇ τις ὅτι κατὰ τοὺς χαλεποὺς ἐκείνους χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους πάλη τρομερὰ διεξήγετο γύρω ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴν κυριαρχίαν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας μεταξὺ τῆς Τουρκικῆς Σκύλλας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Ἀλβανικῆς Χαρύβδεως ἀφ' ἑτέρου καὶ δὲν ἦτο συνεπῶς εὐκόλος ἡ διακυβέρνησις τῆς Ἐπαρχίας, ὁ Γιάννης Σούρλας διὰ τῆς πολιτικότητος καὶ διπλωματικότητός του παρέκαμψε, ὥς ἐπιδέξιός οἰακοστρόφος, καὶ ἀπεμάκρυνεν ὅλους τοὺς κινδύνους ἑνὸς μὴ ἀποκλειομένου ἀλλὰ σχεδὸν βεβαίου νέου καταποντισμοῦ τῶν χωρίων τῆς Ἐπαρχίας καὶ ὠδήγησεν τὸ σκάφος σὲ ἀσφαλῆ λεμένα.

Ἔτσι ὁ ἐκλεκτὸς τῆς Ἐπαρχίας ἠννοήθη καὶ ἀπὸ τὴν Μοῖραν κατὰ τρόπον ζηλευτόν.

Δ'

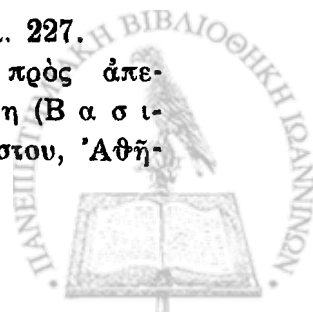
Ἄλλ' ὁ Γιάννης Σούρλας δὲν ἦτο μόνον ὁ πολιτικὸς καὶ διπλωματικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστιανικοῦ στοιχείου τῆς Ἐπαρχίας κοντὰ στὰς Ἀρχὰς τὰς Τουρκικὰς, ἀλλὰ ἦτο καὶ ὁ ἐκ τῶν παρασκηνίων δρωὶν καὶ ἐργαζόμενος καὶ κοντὰ στοὺς φεουδάρχας Ἀλβανοὺς Μπέηδες, ἰδίως τοῦ Καζᾶ Κολώνιας (Ἐρσέκας) καὶ Λεσκοβικίου, δηλαδὴ τῶν ἐπαρχιῶν ποῦ γειτόνευαν καὶ συνόρευαν μὲ τὸ Βιλαέτι Κονίτσης καὶ περὶ τῶν κατακτητικῶν βλέψεων τῶν ὁποίων ὅλα τὰ χωριά τοῦ Βιλαετιοῦ εἶχαν πικρὰν πείραν.

Οὕτω ὁ περίφημος Σιλιχτὰρ Πόδας (²) εἶχεν βλέψεις ἀρπακτικὰς, ὅχι μόνον ἐπὶ ἄλλων χωρίων τῆς Ἐπαρχίας ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Στενώτερης Πατρίδος τοῦ Γιάννη Σούρλα—τῆς Πυρσόγιαννης—ἐπιδιώκων νὰ τὴν καταστήσῃ φόρου ὑποτελῆ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς δῆθεν προστασίας.

Ὁ Γιάννης Σούρλας ὅμως ἐτορπίλισε τὰς ἐνεργείας τοῦ Σιλιχτάρη διὰ τῆς μεταβιβάσεως πρὸς αὐτὸν διαταγῶν αὐστηρῶν τῶν στρατιωτικῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν.

1) Εὐριπίδου Σούρλα, Ἡπειρωτικὰ Χρονικά, 1929, σελ. 227.

2) Πρὸς σκληροὺς ἀγῶνας τοῦ Κωνσταντῆ Χρήστου πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ βουνοῦ τοῦ Λισκατσιοῦ ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ Σιλιχτάρη (Βασίλειον Χρήστου, Τὸ Λισκάτσι Κονίτσης καὶ ὁ Κωσταντῆς Χρήστου, Ἀθήναι, 1939).

Ἴδου τί περιεῖχε, ἐπὶ παραδείγματι μία πρὸς τὸν Σιλιχτάρην ἀπευθυνθεῖσα (¹) διαταγὴ ἐκ Μοναστηρίου (Μπιτόλια) :

«Βεζὺρ Ἰμὶν Πασᾶς

Ἀγαπητέ μου Ντερβής - Χασάνη ὅπου εἶσαι ἀπεσπασμένος διὰ τὰ ζητήματα τῶν χωρίων Σιλιχτάρ - Πόντα, σὲ φανερόνω : ἀπὸ τὸν Μεχκεμὲν τῆς Κόνιτζας μοῦ ἦλθεν Ἰλιάμι ὅπου γυρεύεις Ἀγαλίκι τοῦ Σιλιχτάρη ἀπὸ τὸ χωρίον Πυρσόγιαννη.

Τὰ Ἀγαλίκια αὐτὰ ἔγιναν μεμνοῦ (²) ἀπὸ τὸν Αὐθέντην μας ὡς ἐβεβαιώθην καὶ ἀπὸ τὸ Μπουγιουρντὶ τῆς Ὑψηλότητός Του, διὰ τοῦτο ἂν εἶναι ἔτσι νὰ τραβήξης χέρι, νὰ μὴν ζητήσης ἀγαλίκι,

Ὑγίαινε.

1832. Σεπτεμβρίου 28

Μοναστήρι

Ἀπὸ τὴν παράθεσιν τῆς ἀνωτέρω διαταγῆς τοῦ Στρατάρχου Ρούμελης—Ἰωαννίνων, συνάγεται ὁ τρόπος τῆς διπλωματικῆς ἐνεργείας τοῦ Γιάννη Σούρλα, ὅστις ὑποχρεωμένος νὰ κινεῖται μεταξὺ τῶν Συμπληγάδων ἐκείνων πετρῶν, ποὺ ἐκαλοῦντο Ἀλβανικὴ Σκύλλα καὶ Τουρκικὴ Χάρυβδις, ἀχρηστοποιοῦσε τὰς ἀπαιτήσεις τῆς πρώτης διὰ τῆς σθεναρᾶς ἐπεμβάσεως τῆς δευτέρας, χωρὶς νὰ φαίνεται ὁ ἴδιος καὶ χωρὶς νὰ ἔρχεται εἰς ρῆξιν μετὰ τοὺς πανισχύρους Ἀλβανοὺς Μπέηδες φεουδάρχας, οἱ ὅποιοι κατὰ μίαν

1) Ἀντίγραφον ἐπίσημον τῆς ἐν λόγῳ διαταγῆς ἀνευρέθη εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Προπάππου μου Γιάννη Σούρλα καὶ δημοσιεύεται κατωτέρω εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς παρούσης μελέτης.

2) Σειρὰ ἐπανειλημμένων παρομοίων ἀπαγορευτικῶν διαταγῶν εἰχον ἐκδοθῇ κατὰ τὸ ἔτος 1830 ἀπὸ τὰς Τουρκικὰς Ἀρχὰς σχετικὰ μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν Ἀγαλικιῶν :

Ἴδου ἀντίγραφον τῆς τοιαύτης διαταγῆς :

«Μεχμέτ Ρεσὴτ Πασᾶς.

Ἐγὼ ὁ Σατραζάμης καὶ Ἐλχακεν Ρούμελη Βαλεσῆς Τεπιδέν

Προσταγὴ καὶ εἰδησις πρὸς ὅλα τὰ χωριά τῆς Κόνιτζας

Τὰ λεγόμενα ἀγαλίκια ὅπου ἀδίκως ἔπερναν οἱ Μπέηδες καὶ Ἀγάδες τῆς Ἀρβανιτιᾶς ἀπὸ τὸν βασιλικὸν Ραγιᾶν, τὰ ἔκαμε μεμνοῦ (ἀπηγόρευσε δηλαδὴ) τὸ Δεβλέτι Ἀληγιέ (τὸ Ὑψηλὸν δηλ. τὸ ἐπίσημον Τουρκικὸν Κράτος). Διὰ τοῦτο σᾶς προστάζω καὶ ἐγὼ ὅπου δὲν ἔχει νὰ δώσῃ κανένας ἀγαλήκια.

Προσέχετε μὴ δώσετε ἀγαλίκι ὅτι τζεβάπι δὲν με δίδετε. Ἐξ ἀποφάσεως.

1830 Δεκεμβρίου 6. Ἰωάννινα»

Πρβλ. Εὐρυπίδου Σούρλα, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης, Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ 1929 σελ. 225—226.

Τοῦ Ἀὐτοῦ, Ἐπαρχία Κονίτσης καὶ Ἀλβανοὶ Μπέηδες, Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ 1937 σελ. 151—156.

ἐπιτυχῇ ἔκφρασιν τοῦ Αὐστριακοῦ διπλωμάτου Z w i e d i n e k ⁽¹⁾ «ἦσαν ἡ μάστιξ καὶ ὁ τρόμος τῶν Χριστιανῶν ραγιαδῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ ἐμυκτήριζον κἀθε νόμον ⁽²⁾ καὶ κἀθε ἐννοίαν τάξεως, ὑπεχώρουν δὲ καὶ ὑπέκυπτον μόνον ὅταν ἡσθάνοντο τὴν πυγμὴν καὶ τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν» ⁽³⁾.

Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ τοῦ Γιάννη Σούρλα συνίστατο σὲ ἓνα πολὺ λεπτὸν ρόλον ἀλλὰ καὶ ἐκτάκτως ἐπικίνδυνον συνάμα.

Καὶ ὅμως αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἐπέβαλε ἡ σκληρὰ ἀνάγκη καὶ ἡ ὠμὴ πραγματικότητα.

1) Εὐριπίδου Σούρλα, Ἡ Ἡπειρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐν Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς 1937 σελ. 133—150.

2) Τοῦ Αὐτοῦ αὐτόθι σελ. 142 «Ὁ χαρακτήρ τῶν Ἀλβανῶν δὲν εἶναι τοιοῦτος ὥστε νὰ διοικοῦνται οὗτοι μὲ ἐγκυκλίους ἢ γραπτὰς διατάξεις. — Ὁ Ἀλβανὸς ὑπακούει μόνον εἰς τὴν δύναμιν».

3) «Τὰ μίση ἅτινα εἶχον ἐπισωρευθῇ εἰς τὰς ψυχάς, ἀπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς κυριαρχίας εἰς τὴν Ἡπειρον, μεταξὺ Μουσουλμάνων κατακτητῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν τοῦ ἐδάφους Μπέδων καὶ Ἀγάδων ἀφ' ἑτέρου, ὡς καὶ τῶν ὑποτεταγμένων Χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι διεξεδίκουν τὰ ἴδια ἐδάφη μὲ τοὺς Ἀλβανοὺς Μπέδες καὶ Ἀγάδες, ἐγέννησαν μίαν δυσπιστίαν εὐλογοφανῇ, ἡ ὁποία ἐξειλίχθη μὲ τὸν χρόνον εἰς μίαν φανεράν ἐχθρότητα. Ἔτσι ἐξηγεῖται ὁ λόγος γιὰ τὸν ὅποιον, οἱ πόλεμοι, ποὺ ἐλάμβανον χώραν μεταξὺ τῶν, ἔπερναν τὸν χαρακτήρα θηριώδους ἐκδικήσεως ἐνῶ δὲ ἡ δυσπιστία ἐκυριάρχει ἐκατέρωθεν καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὑπέφερον, παραλλήλως καὶ ἡ κυριαρχία ἡ Ὀθωμανικὴ εἰς τὴν Ἡπειρον παρέμενε νούσιαι κῶς νεκρὸν γράμμα».

Ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς περιόδους ποὺ παρατηρεῖτο ὕφεις καὶ ἀναχωχὴ εἰς τὰς σχέσεις Ἀλβανῶν καὶ Χριστιανῶν, οἱ Ἀλβανοὶ Μπέδες καὶ Ἀγάδες ἐνήργουν τὰς εἰρηνικὰς τρόπον τινὰ ἐπιδρομὰς τῶν εἰς τὰ Χριστιανικὰ χωρία καὶ ἐλεηλάτουν πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ταῦτα. Ὅλα ὅμως αὐτὰ ἐνῶ ἐγεφύρωνον τὸ χάσμα μεταξὺ Ἀλβανῶν καὶ Χριστιανῶν ἐδημιουργοῦν παραλλήλως μίαν ἀτμόσφαιραν ἀγωνίας διὰ τοὺς Χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς καὶ μίαν διαρκῆ σκέψιν τούτων πρὸς ἄμυναν καὶ συνεννόησιν, ἡ ὁποία ἔφθανε πολλάκις καὶ εἰς συμμαχίαν μὲ τοὺς Τούρκους Πασάδες.

Ἡ πολύπλοκος αὕτη κατάστασις, τῶν ἐξωτερικῶν οὕτως εἰπεῖν σχέσεων, μεταξὺ κατακτητῶν καὶ ὑποτεταγμένων ἐπετείνετο καὶ ἀπὸ τὰς μεταξὺ τῶν θρησκευτικὰς διαφορὰς.

Οἱ κατακτηταὶ ἦσαν Τοῦρκοι τὴν καταγωγὴν, συνεπῶς πιστοὶ καὶ φανατικοὶ ὑποστηρικταὶ τῆς θρησκείας τῶν, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ ἐξισλαμισθέντες Ἀλβανοὶ ἀντεπροσώπευον ἓνα ὑποπτον Μωαμεθανισμόν ἀνάμικτον μὲ Χριστιανικὰς δοξασίας. Πλείστοι μεταξὺ αὐτῶν ἠγνόουν τὰ δόγματα καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας, ἔπινον κρασί, ἐπέτρεπον εἰς τὰς γυναϊκάς τῶν νὰ περιφέρονται χωρὶς τὸν φερετζέ, συνεώρταζον μὲ τοὺς Χριστιανοὺς τὴν ἐορτὴν τῆς Παναγίας καὶ δὲν ἦσαν παρὰ κακοὶ Χριστιανοὶ περιβεβλημένοι τὸν μανδῦαν τοῦ Ἰσλαμισμού. Μεταξὺ αὐτῶν ἰδίως ἡ αἵρεσις τῶν B e k t a c h i s, οἱ ὅποιοι ἠγνόουν τὴν προσευχὴν καὶ συνεπῶς θεωροῦντο ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων Μωαμεθανῶν ὡς ἄθεοι, ἠρίθμει πολλοὺς ὁπαδοὺς».

(Πρβλ. Εὐριπίδου Σούρλα, Βιβλιοκρισίαν εἰς ἔργον; Gabriel Ré-

Τὴν ἐκ τῶν παρασκηνίων δρᾶσιν πρὸς ἐπέμβασιν τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν καὶ ματαίωσινιτῶν Ἀλβανικῶν ἀτασθαλιῶν ἐφήρμοζεν ὁ Γιάννης Σούρλας δι' ὅλα τὰ χωρία τοῦ Βιλαετιοῦ, ὅσας διέτρεχον κίνδυνον, ὅπως εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ πράξῃ καὶ γιὰ τὴν στενώτερη πατρίδα του Πυρσόγιαννην, τὴν ὁποίαν διεξεδίκουν ὅπως καταστήσουν φόρου ὑποτελῆ πολλοὶ Ἀλβανοὶ (¹) Μπέηδες, ἰδίως δὲ ὁ ἀπὸ τὸ Κιαβζέζι Ἐρσέκας, Μερσίνης.

Πρέπει ὅμως νὰ τονισθῇ καὶ τὸ ἐξῆς πρὸς κατανόησιν τῆς διπλωματικῆς καὶ πολιτικῆς εὐστροφίας μὲ τὴν ὁποίαν ἦτο ὠπλισμένος ὁ Γιάννης Σούρλας.

Μετὰ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ εἶχεν κατορθώσει προηγουμένως νὰ μὴ γίνῃ τσιφλίκι κανένα χωριὸ τῆς Ἐπαρχίας Κονίτης στὸν Ἀλῆ - Πασᾶν· συνεπῶς οἱ ἀγῶνές του τώρα πρὸς τοὺς Ἀλβανοὺς φεουδάρχας γιὰ τὰ Ἀγαλίκια καὶ τὰ Σουμπασλίκια ἦσαν μία προέκτασις τῶν μεθόδων τὰς ὁποίας ἀμφότεροι εἶχον θέσει παλαιότερον εἰς ἐφαρμογὴν γιὰ νὰ καταστεῖλουν τὰς βλέψεις τοῦ Ἀλῆ - Πασᾶ.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι μετὰ τὸν ἐξαφανισμόν τοῦ Ἀλῆ - Πασᾶ ἀπὸ τὸν πολιτικὸν ὀρίζοντα τῆς Ἡπείρου ἐβελτιώθη ἔν τινι μέτρῳ ἡ Ἀλβανικὴ πίεσις καὶ κυριαρχία ἐπὶ τοῦ Καζᾶ Κονίτης, δεδομένου ὅτι εἶχεν ἀρχίσει κάποιος ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν ἰδίων Μπέηδων ἀναμεταξύ των (²) καθὼς

mérand: Ali de Tébelen — Pacha de Jannina (1744-1822), Paris 1928, ἐν Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς, 1937, σελ. 296-297).

Ὡσαύτως: Z i n k h e i s e n, Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa, 1855, Gotha, Dritter Theil, σελ. 127-133.

Ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἀλβανοὶ Μπέηδες, Ἀγάδες Ἐρσέκας καὶ Λεσκοβικίου ἀνῆκον εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν B e k t a c h i s, κατηγοροῦσαν τὰ τζαμιά καὶ τοὺς Μωαμεθανοὺς καὶ ἦσαν ἀφοσιωμένοι σιτοὺς Τεκέδες. Ἐξαίρεσιν ἀπετέλουν οἱ Ἀλβανοὶ τῆς Τσαμουργιάς, οἱ ὅποιοι ἦσαν Μωαμεθανοὶ μὲ τὰ τζαμιά τους καὶ τὰ λοιπὰ σύμβολα τῆς λατρείας.

Οἱ Δερβίσιδες τῶν Τεκέδων Ἐρσέκας καὶ Λεσκοβικίου ἔφερον εἰς τὰ κιουλάφια τῶν 12 σειρήτια κυκλικῶς καὶ 4 καθέτως, σὲ τρόπον ὥστε νὰ σχηματίζεται ἓνας σταυρός, εἰς δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ κιουλαφιοῦ ἓνα κουμπὶ μεγάλο. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ποὺ ἔδιδον οἱ ἴδιοι οἱ Δερβίσιδες τὰ 12 περιφερειακὰ σειρήτια ἀντεπροσώπευον καὶ ἐσυμβόλιζον τοὺς 12 Ἀποστόλους, τὰ 4 κάθετα ἐσυμβόλιζον τοὺς 4 Εὐαγγελιστάς καὶ τὸ μεγάλο κουμπὶ τῆς κορυφῆς τὸν Χριστόν. Ἦσαν ἓνα εἶδος κρυπτοχριστιανῶν.

«Μία πέτσα κρεμμύδι μᾶς χωρίζει ἡμᾶς τοὺς Ἀλβανοὺς ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς» ἔλεγεν κάποτε ἐπιγραμματικὰ ὁ Δερβίσης Ἐρσέκας πρὸς τὸν Γιώργην Κωνστ. Χρήστου.

(Πρβλ. Ἐνθυμήσεις, Κωνσταντ. Γ. Χρήστου).

1) Νικολ. Παγώνη, Περὶ Πυρσογιάννης Πρβλ. Ἀῶν (Κονίτης) 1932.

2) Τοῦ ἀνταγωνισμοῦ αὐτοῦ ἐπωφελεῖτο πάντοτε ἡ διορατικότης τοῦ Γιάννη Σούρλα. Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι: πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐπὶ τῆς Πυρσογιάννης

καὶ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ὁ κίνδυνος παρέμεινε πάντοτε εἰς τὸ βάθος ἐξ ὀλοκλήρου.

Οὕτω : Ὁ πανίσχυρος ἄλλοτε Σιλιχτάρης μετὰ τὸν φόνον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἶδεν τὰ παλάτια του σὶς Πόδες νὰ κρημνίζονται ἀπὸ τὰς σφαῖρας τῶν τηλεβόλων ποὺ ἔβαλλον ἀπὸ τὸ Μελισίνι τοῦ Λεσκοβικίου.

Ὁ βομβαρδισμὸς καὶ ἡ κατακρήμνις τῶν παλατιῶν—φρουρίων του, ποὺ ἐσυμβόλιζον ἓνα ἀνόμως ἀποκτηθέντα πλοῦτον, ἔμοιαζε μὲ τὴν κατακρήμνισιν τῶν τειχῶν τῆς Ἱερικοῦς ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν σαλπίγγων.

Καὶ παραλλήλως ἡ Νέμεσις, ὡς νόμος ἱστορικός, ἐλειτούργησε ἀδυσώπητος.

Ὁ πανίσχυρος ἄλλοτε Ἀλβανὸς φεουδάρχης, ποὺ ἐλυμαίνετο ὀλόκληρον τὴν Ἐπαρχίαν Κονίτης, ἐξέλιπε κι' αὐτὸς μὲ τὴν σειρὰν του ἀπὸ τὴν σκηνὴν καὶ παρέμειναν πλέον εἰς τὸ προσκήνιον τὰ παιδιὰ του θρηνοῦντα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων μιᾶς παλαιᾶς αἴγλης.

Οὕτω : Στὰ 1835, ὁ Ρακίπης, τὸ παιδὶ τοῦ πανισχύρου Σιλιχτάρη, γράφει ἱκετευτικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Γιάννην Σούραν, γιὰ νὰ τοῦ δανείσῃ ἄλλοτε δέκα πονγγιὰ ἄσπρα καὶ ἄλλοτε 10.000 γρόσια.

Ἰδού μερικὰ ἀποσπάσματα τῶν ἐν λόγῳ ἐπιστολῶν του ποὺ δημοσιεύονται κατωτέρω στὸ Β' μέρος αὐτούσια :

«Πολυαγαπημένε καὶ φίλε κύρ Γιάννη σὲ χαιρετῶ καὶ σοῦ φιλῶ τὰ μάτια.

Τώρα σοῦ στέλλω τὸν ἄνθρωπό μου μαξοὺς (¹) αὐτοῦ, ἔχω ἐχτιζᾶ (²) μεγάλο γιὰ κάμποσα ἄσπρα, καθὼς μοῦ βρέθηκες καὶ τὰς ἀπερασμένες, σοῦ βάνω τοῦτο τὸ βάρος νὰ μοῦ στέλνῃς δέκα πονγγιὰ ἄσπρα καὶ λάβε καὶ ταβίλι (³) μὲ τὸν ἄνθρωπό μου καὶ κατὰ τὴν μονέδα ποὺ νὰ τοῦ δώσης γράψῃ μί α φ α τ ο ῦ ρ α.

Ὡς τόσο τοῦτο τὸ βάρος ποὺ σοῦ δίνω νὰ τὸ τελειώσης.

Καὶ θεόθεν ὑγίαινε

Ρακίπης τοῦ Σιλιχτάρη

1835 Ἰουνίου 20 Πόντα

Καὶ εἰς ἄλλο γράμμα του :

«Δίνω τὸ ταβίλι μου τοῦ Γ i á ν ν η Σ ο ῦ ρ λ α Πρισόγιαννη ὅτι μέκαμε χρεῖα καὶ τοῦ δανείσθηκα πέντε χιλιάδες (5000) γρόσια.

βλέψεων τοῦ Μ π έ η Μ ε ρ σ ί ν η ἀπὸ τὸ Κιαβζέζι ἐχρησιμοποίησε τὴν φιλίαν τοῦ πανισχύρου Φ ε ῖ μ - Μ π έ η Μ π ο υ ρ ν τ á ν η καὶ μὲ τὴν φιλίαν αὐτὴν ἐξουδετέρωσε ἐντελῶς τὸν κίνδυνον.

1) Ἐπίτηδες, πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἰδικῶς καὶ ἀποκλειστικῶς.

2) Μεγάλην ἀνάγκην.

3) Ἐγγύησιν.

Μιά μέρα ἔχω νὰ τοῦ τὰ δίνω στὴν ἴδια μονέδα ὅπου μοῦ τὰ μέτρησε κατὰ τὴν φατούρα τοῦ ἴδιου Γιάννη.

Καὶ ὑγίαινε
Ρακίτης τοῦ Σιλιχτάρη

1835 Γεναριοῦ 19 Πόντα

Ἔτσι πλαισιοῦται καὶ ἡ ἄλλη εὖστοχος πτυχὴ καὶ ὁ δεξιότεχνος πολιτικὸς ἐλιγμὸς τοῦ Γιά ν ν η Σ ο ύ ρ λ α ἐν σχέσει μὲ τὸν οὐσιαστικὸν κυ ρ ί α ρ χ ο ν ⁽¹⁾ στὸ Β ι λ α έ τ ι καὶ τὴν Ἡπειρον, τὸν κακὸν γείτονα, τὸν ἐπικίνδυνον ἐχθρόν, τὸν χαλαστὴν τῆς Ἐπαρχίας.

Ἡ παρασχεθεῖσα συνοπτικὴ σκιαγραφία τῶν ἀγώνων τοῦ ἦτο ἀρκετὴ γιὰ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ τὴν γενικὴν εὐγνωμοσύνην ὅλων τῶν χωρίων τοῦ Βιλαετιοῦ.

Ἔτσι ὁ ἐκλεκτὸς τῆς Ἐπαρχίας ἀπεδείχθη ἐμπραγμάτως διὰ πολλοστὴν φορὰν ὅτι ἦτο καὶ ὁ πλέον ἄξιος νὰ χειρίζεται ἐν λευκῷ τὰς τύχας τῆς διακυβερνήσεώς της.

Ε'

Καὶ ἤδη ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀδρομερῆ σκιαγραφίαν ⁽²⁾ τῆς

1) Ὁ Γερμανὸς Ἱστορικὸς Zinkheisen ἀποκαλεῖ τὴν διοίκησιν τῶν Ἡπειρωτικῶν ἐπαρχιῶν ἐκ μέρους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὡς περιβεβλημένην σκιώδη χαρακτῆρα. (Πρβλ. Z i n k h e i s e n, Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa, 1855 Gothe σελ. 127—133 (S c h a t t e n s e i t e n d e r P r o v i n z i a l v e r w a l t u n g)).

2) Ἀπεφύγαμεν κατὰ τὴν σκιαγραφίαν τῆς προσωπικότητος τοῦ Γιάννη Σούρλα νὰ ἐγκαταμείξωμεν καὶ ἄλλας πτυχὰς γύρω ἀπὸ τὸν στενώτερον οἰκογενειακὸν του κύκλον.

Ἡθελήσαμεν ἀπλῶς νὰ σκιαγραφήσωμεν τὴν δρᾶσιν τοῦ μόνου μέσα στὸ πλαῖσιον τῶν πολιτικῶν τοῦ ἀγώνων γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐπαρχίας ὁλοκλήρου καὶ νὰ ἐμφανίσωμεν τὸν ἄνδρα ὅστις κατηνάλωσε τὴν Ζωὴν του γιὰ τὴν διάσωσιν τῆς Ἐπαρχίας, σὲ μιὰ δύσκολη, ἴσως τὴ δυσκολώτερη καμπὴ τῆς Ἱστορίας της, ἠθελήσαμεν, ἐπαναλαμβάνω, νὰ τὸν ἐμφανίσωμεν μὲ ὅλην τὴν αἰγλήν τῶν ἀγώνων τοῦ τῶν πολιτικῶν καὶ μὲ τὴν αὐτοθυσίαν ἐκείνην τὴν ὑπερτάτην, ἥ ὁποία, καθὼς κατεδείχθη, τὸν ἐνεφάνισε στὰ μάτια μας ὡς θυσιάσαντα τὰ ἀτομικά του συμφέροντα, τὴν ἀτομικὴν του γαλήνην καὶ τὴν οἰκογενειακὴν του εὐμάρειαν πρὸ τοῦ ὑπερτάτου συμφέροντος τῆς σωτηρίας τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἐπαρχίας.

Ἡ Ἀρχοντικὴ Μορφὴ του συνεβάδισε πάντοτε μὲ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρός του καὶ ἡ ἡγεμονικὴ του περιβολὴ μὲ τὴν ψυχικὴν του ἀκτινοβολίαν.

Στὴ στενώτερη Πατρίδα του ἦτο ὁ δακτυλοδεικτούμενος σεβάσμιος Ἀρχοντας ὁ σοφὸς πολιτικὸς, ὁ ἀφοσιωμένος οἰκογενειάρχης, ὁ συνετὸς Πρόκριτος.

Ἀπῆλανε ἐξαιρετικῆς ἐκτιμήσεως ἐκ μέρους ἀνεξαιρέτως ὅλων. Ἦτο ὁ Ἀρχοντας ἐκεῖνος τοῦ χωριοῦ ποῦ ποτὲ δὲν εἶχεν ὑπερηφανευθῇ διὰ τὸν πλοῦτόν του, ἀλλ'

Μορφῆς του, τῶν ἀγώνων του, τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς πατριωτικῆς δράσεώς του, τὸ συμπέρασμα εἶναι σαφέστατον.

Εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτισης ἡ Μορφὴ τοῦ Γιάννη Σούρλα κατέχει τὴν πρώτην θέσιν μέσα στὸ Πάνθεον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ τῶν μεγάλων Πατριωτῶν.

Σὲ μιὰ ἀναμνηστικὴ στήλῃ ποὺ θὰ ἔστηνε στὸ μέλλον—ἢ μᾶλλον ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἤδη στήσει—ἡ Ἐπαρχία εἰς μνήμην τῶν ἐνδόξων τέκνων Τῆς, προβάλλουσα τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τούτων καὶ ὡς παράδειγμα πρὸς μίμῃσιν στὴν νεωτέραν γενεάν, ἡ ὁποία δυστυχῶς ἐλάχιστα γνωρίζει ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῶν ἀμείνων προγόνων τῆς, ἐνῶ ἀντιθέτως παπαγαλίζει ἀφειδῶς ἀνούσιες χρονολογίες γύρω ἀπὸ Ρωμαίους Αὐτοκράτορας, Μορφαὶ οἶαι τοῦ Γιάννη Σούρλα, τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, τοῦ Κωνσταντῆ Χρήστου καὶ ἄλλων, πρέπει νὰ καταλάβουν τὴν πρώτην θέσιν στὴν μνήμην τῆς.

Γιὰ νὰ φθάσωμεν ὅμως κάποτε σὲ ἓνα τέτοιο καθῆκον χρειάζεται προηγουμένως νὰ γνωρίσωμεν τὰς Μορφὰς αὐτὰς τῶν ἀμείνων καὶ ἀπωτέρων προγόνων τῆς Στενώτερης Πατρίδος (¹) στὸ ἱστορικὸ τους πλαισίωμα καὶ στὴν ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν των κατὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ ἔζησαν καὶ ἔδρασαν.

Τέτοιες ὅμως μελέτες δυστυχῶς σπανίζουν, ἐνῶ ἀντιθέτως θὰ ἦτο μεγάλο κέρδος γιὰ τὴν Ἑπειρωτικὴν μας Ἱστορίαν ἡ καλλιέργεια καὶ τῆς ἐπὶ μέρους Πατριδογνωστικῆς τῆς πτυχῆς.

Ταῦτα πιστεύοντες ὁρῶμεθα ἀπὸ τῆς ἀπροσβλήτου ἀρχῆς, ὅτι ἡ Ἑπειρωτικὴ Ἱστορία δὲν μπορεῖ νὰ γραφῇ ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἐὰν δὲν μελετηθῇ προηγουμένως καὶ δὲν γραφῇ ἡ Ἱστορία τῶν ἐπὶ μέρους τμημάτων καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἐπαρχιῶν (²) τῆς Ἑπείρου.

ἔκαμνε τὴν καλύτερην τούτου διάθεσιν ἐνόσω ζοῦσε, ἄλλοτε δανείζων συγχωριανοὺς καὶ ἄλλοτε Ἀλβανούς, Μπέηδες καὶ ἰδίως Ἀγάδες, γιὰ νὰ τοὺς ἐξευμενίσῃ ἐναντι τῶν ἀρπακτικῶν των βλέψεων ἐπὶ τῶν χωρίων τῆς Ἐπαρχίας.

Μερικὰ ἔγγραφα, ποὺ δημοσιεύονται στὸ Β' Μέρος τῆς παρούσης μελέτης, μιλοῦν γιὰ τὰ ὑποστατικά τοῦ στὴν Κόνιτσαν καὶ ἀλλαχοῦ, ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ ὠχριοῦν πρὸ τῆς ψυχικῆς τοῦ ἀνωτερότητος καὶ καλωσύνης καὶ πρὸ τοῦ ἀρχοντικοῦ του μεγαλείου, στὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον τῆς Στενώτερης Πατρίδος τοῦ Πυρσόγιαννης.

1) Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ ὅλες ἀνεξαιρέτως τὰς Ἐπαρχίας τῆς Ἑπείρου, (Ζαγόρι, Πωγῶνι, Τσαμουργιά, κτλ.).

2) Αἱ παλαιαὶ ἐργασίαι τοῦ Λαμπροῦ ἐπὶ παραδείγματι γύρω ἀπὸ τὰ διάφορα Ἑπειρωτικὰ τμήματα ἦσαν ἰσως ἐξαιρετοὶ διὰ τὴν ἐποχὴν του, σήμερον ὅμως δὲν μποροῦν νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν Ἱστορικὴν προοπτικὴν.

Τοῦ Ἀραβαντινοῦ ἐπίσης αἱ ἀπόψεις δὲν εἶναι Ἱστορικὰ ἀλλὰ συμπλήρωμα Χρονογραφικόν:

Καὶ γὰρ νὰ τελειώνωμεν γύρω ἀπὸ τὸ θέμα μας:

Ὁ Γιά ν ν η ς Σ ο ύ ρ λ α ς μὲ τὰς μεγάλας του ὑπηρεσίας ἀνήκει στὴν Ἱστορίαν, γιατί, ὅπως λέγει καὶ ὁ Nietzsche, «δικαίωμα στὴν Ἱστορίαν ἔχει κάθε τι ποὺ εἶναι μεγάλο».

Καὶ εἶναι πράγματι μεγάλο, κάθε τι ποὺ ἡ ἀνθρώπινη σκέψις ἐπεξεργάζεται μὲ ἀφοσίωσι, μὲ ἀγάπην, μὲ αὐτοθυσίαν καὶ μὲ φρόνησιν γιὰ τὸ καλόν, τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν Ζωὴν τῶν ἄλλων.

Οἱ μεταγενέστεροι μεγαλώνουν μόνον ἐφόσον σέβονται τὰ μεγάλα καὶ τὰ ἑξαιρετικά, ἡ δὲ νέα γενεὰ ποδηγετεῖται, φρονηματίζεται καὶ χαλυβδώνεται μόνον ἐφόσον κρατᾷ γερὰ μέσα στὴν ψυχῇ της, ὅτι εἶναι αἰώνια ζωντανὸ γύρω ἀπὸ τὰ περασμένα.

Καὶ τώρα:

Ὑστερὰ ἀπὸ ἑκατὸν περὶ πού χρονία, προσέρχεται εὐλαβὴς προσκυνητὴς στὸν τάφον τοῦ Γιά ν ν η ς Σ ο ύ ρ λ α, ἐκεῖνος ἐκ τῶν ἀπογόνων του, ποὺ ἔζησε ἀρκετὰς δεκαετηρίδες μὲ τὸ ὄραμά Του — ὡς Προπάππου Του — γιὰ νὰ λάβῃ συνείδησιν τοῦ ἱστορικοῦ του δεσμοῦ μὲ τὰ περασμένα καὶ νὰ γνωρίσῃ καλύτερα τὸν ἑαυτὸν του, προσέρχεται εὐλαβὴς προσκυνητὴς στὸν τάφον Του ἐκεῖνος, ποὺ ἐχάραξε — ἐπιτελῶν ἓνα ὕψιστον καθῆκον — τὰς λίγες αὐτὰς γραμμὰς, σὰ ν' ἔνα εὐλαβικὸ μνημόσυνο στὴν ἀγέρας τῇ Μνήμῃ Του.

Β'.

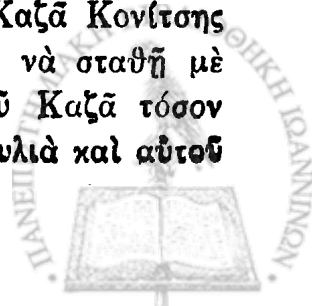
ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΥΡΛΑ ΩΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΡΟΕΣΤΟΥ ΤΟΥ ΚΑΖΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Εὐριπίδου Ζ. Σούρλα

Μεχμέτ Ἰμὴν Πασᾶς

Ἀπὸ τῶν Καϊμεκάκην Ἰωαννίνων, Δελβίνου καὶ Αὐλῶνος

Διὰ τοῦ παρόντος διορίζομεν Γκοντζάμπασην ὅλου τοῦ Καζᾶ Κονίτσης τὸν ντουατζήν μας Γιά ν ν η ν Σ ο ύ ρ λ α ν ὅστις ἔχει νὰ σταθῇ μὲ σαδακάτι ἐκτελῶντας ὅλας τὰς ἀναγκαίας ὑποθέσεις τοῦ αὐτοῦ Καζᾶ τόσον τὰς βασιλικὰς ὅσον καὶ αὐθεντικὰς χωρὶς νὰ μείνῃ καμμιά δουλιὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Καζᾶ ἐξ ὀπίσω.

Σὺ δὲ ἐπιπόθητέ μοι Μουσελίμι τοῦ Καζᾶ Κονίτζης τὸν εἰρημένον ἔχεις νὰ γνωρίσης διὰ Γκοτζιάμπασην τοῦ Καζᾶ Κόνιτζας ἐκτελοῦντας μὲ αὐτὸν ὅ,τι δουλιὰ ἤθελε κάμει ζαχούρι, τόσον βασιλικὴ καθὼς καὶ αὐθεντικὴ.

Σεῖς δὲ χαῖρ ντοιτζηδές μου καὶ λοιποὶ ραγιάδες ὅλων τῶν χωρίων τοῦ Καζᾶ Κονίτσης τὸν εἰρημένον Γιάννην ἔχετε νὰ ἐγνωρίσετε διὰ βεκίλην σας, ὑπακούοντες εἰς αὐτὸν μὲ τὸ προσῆκον σέβας χωρὶς νὰ κάμετε διαφορετικὰ τὴν ὀρδινίαν του, εἰξεύροντες ὅτι ὅποιος φερθῇ διαφορετικὰ δὲν θέλει μᾶς δώσει τζεβάπι μὲ τὸ κεφάλι του. Οὕτως ἀκολουθεῖτε ἐξάπαντος.

1830 τῇ 6ῃ Σεπτεμβρίου

Ἰωάννινα

Διὰ τοῦ παρόντος γίνεται δῆλον ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ὑπέρτατος Ἀφέντης μας ἐδιώρισεν διὰ Προεστὸν τοῦ Βιλαετιοῦ μας τὸν Ἰωάννην Σούρλαν.

Σήμερον μὲ ὅλην τὴν εὐχαρίστησίν μας τὸν δεχόμεθα διὰ Προεστὸν μας ἔχοντας εὐχαρίστησιν ἀπὸ αὐτόν, ὥς τίμιος καὶ δίκαιος ὅπου εἶναι, συνεπῶς εἶναι εἰς χρέος νὰ προσπαθήσῃ μ' ὅλην τὴν δύναμίν του διὰ τὸ ὄφελος τοῦ Βιλαετιοῦ μας βοηθοῦντάς τόν καὶ ἡμεῖς εἰς κάθε ὑπόθεσιν καὶ δὲν ἔχει νὰ ἀνακατεύσῃ κανέναν ἀπὸ τὸ Βαρόσι τῆς Κόνιτζας εἰς καμμίαν δουλιὰν τοῦ Βιλαετιοῦ μας, ἂν ὅμως κανένας ἀπὸ τοὺς Βαροσλήδες ἤθελεν ἀνακατευθῇ εἰς καμμίαν ὑπόθεσιν τοῦ Βιλαετιοῦ μας, εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ Προεστός μας μ' ὅλους ἐμᾶς νὰ κάμωμεν βακούφην τὸν Ὑπέρτατον Αὐθέντην μας ὅπου νὰ κάμῃ ντερπιὲν ὥς φθοροποιὸν τοῦ Βιλαετιοῦ μας καὶ σκανδαλοποιόν.

Καὶ ἂν κανένας βιλαετλῆς μας ἤθελε πειράξῃ τίποτε τὸν Προεστὸν μας Ἰωάννην Σούρλαν ὅλοι ὁμοῦ θέλομεν κάμει βακούφην τὸν Αὐθέντην μας.

Ὅμοίως εἴμεθα εἰς χρέος νὰ τοῦ εἴμεθα συμβοηθοὶ εἰς κάθε περὶκουλον ὅπου τοῦ ἤθελεν ἀκολουθήσῃ ἐξ αἰτίας τῆς Προεστίας.

Καὶ ἀποφαινόμεθα.

1830 Σεπτεμβρίου 20

Κόνιτσα

Ἔπονται ὑπογραφαὶ τῶν Βεκύληδων τριάκοντα καὶ πλέον χωρίων τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης.

Ὁ Βαλῆς Ἰωαννίνων Διατῆφ Ἐφένδης

Μπουγιουρντι διὰ τὰ Ἀγαλίκια ὅπου νὰ μὴ πληρώσουν τὰ χωριά.

Διὰ τοῦ παρόντος Μπουγιουρντιοῦ μου εἰδοποιῶ ὅτι ἀπὸ τὰ πολλὰ κακὰ καὶ ἄτοπα ὅπου ἐγένονταν εἰς τὸ Βιλαέτι Κονίτζης καὶ βλέποντας τὴν φθορὰν καὶ χαλασμόν του καὶ ὄντας ἐδῶ καὶ ὅλοι οἱ Προεστῶτες Βαρουσιοῦ καὶ Βιλαετιοῦ ὅπου καὶ μὲ κάθε καλὴν τους εὐχαρίστησιν καὶ θέλησιν, ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐκλέξωμεν ἓνα Προεστὸν τίμιον, δίκαιον καὶ ἀξιὸν ὅπου

νὰ παρασταθῇ νὰ κυβερνήσῃ ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ Βιλαετιοῦ ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ νὰ ἐκτελῇ καὶ κάθε ἀφεντικὴν προσταγὴν κατὰ τὸν ἀρμόδιον καιρόν.

Ὅθεν ἀπὸ ὅλους εὐρέθη εὐλογον καὶ ἐκαταπατήσαμεν τὸν Ἰωάννην Σούρλαν ὅπου νὰ δεχθῇ ὡς ἄνωθεν αὐτὸ τὸ βάρος μ' ὅλον ὅπου αὐτὸς δὲν τὸ ἐδέχονταν· μὴ εὐρίσκοντας ὅμως καὶ ἐγνωρίζοντας ἄλλον καλλίτερον διὰ τίμιον καὶ ἱκανόν, στανικῶς τὸν ἐδιορίσαμεν διὰ Προεστὸν τοῦ Βιλαετιοῦ καὶ νὰ ἔχῃ νὰ ἐρωτᾷ ἐν καιρῷ καὶ τοὺς εὐρίσκομένους εἰς Κόνιτζαν βεκίληδες τῶν χωρίων, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ εἶναι ὑπήκοοι νὰ τὸν συμβοηθοῦν καὶ νὰ συντρέχουν εἰς κάθε ἀνάγκη ὅπου τύχῃ.

Ἐξ ἀποφάσεως.

Ἰωάννινα τῇ 23 Ἰανουαρίου 1830

Ὁ Μουσελίμης Ἰωαννίνων

Λιατῆφ Ἐφένδης

Βεζὺρ Ρεσὴτ Μεχμέτ Πασᾶς

Ἐλέφ Θεοῦ Σατραζάμης καὶ Ἐλχακεν Ρούμελι Βαλεσῆς Τεπιδὲν Ἰωαννίνων, Δελβίνου καὶ Αὐλῶνος.

Ἐπειδὴ καὶ ὅλοι οἱ Βασιλικοὶ ραγιάδες τοῦ Βιλαετιοῦ Κονίτζης μὲ κοινήν τους γνώμην καὶ εὐχαρίστησιν εὐρῆκαν εὐλογον καὶ ἐκλεξαν διὰ Προεστὸν ὅλου τοῦ Βιλαετιοῦ τὸν ντουαζῆν μας Ἰωάννην Σούρλαν ὁ ὅποιος κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν εἰρημένων ἰδίων ραγιάδων εἶναι τιμιότατος, φρόνιμος καὶ ἱκανότατος εἰς τὸ νὰ ἐπιτηρῇ ὅλας τὰς τυχούσας Αὐθεντικὰς καὶ λοιπὰς ὑποθέσεις τοῦ Βιλαετιοῦ, διὰ τοῦτο δυνάμει τῆς δοθείσης ἡμῖν πληρεξουσιότητος, αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἰωάννης Σούρλας διορίζεται τώρα καὶ ἀπὸ μέρος μας Προεστὸς τοῦ Βιλαετιοῦ.

Σὺ δὲ ἐπιπόθητέ μοι Σουλεῖμπεη Μουσελίμη κατὰ τὴν προσταγὴν μου, τὴν γενικὴν ἐκλογὴν καὶ θέλησιν τῶν ραγιάδων τοῦ Βιλαετιοῦ σας, προστάζω ὅπου νὰ τὸν ἐγνωρίσῃς διὰ Προεστὸν καὶ ἐσὺ καὶ νὰ τὸν ἔχῃς εἰς τὴν εὐνοϊάν σου.

Ἐξ ἀποφάσεως

Μπιτόλια, Μάρτιος 1832

Ὁ Μουσελίμης Ἰωαννίνων Λιατῆφ Ἐφένδης

Δίδω τὸ Μπουγιουρντί μου στὸν Γιάννη Σούρλα, ὅπου τὸν ἐδιόρισα Γενικὸν Προεστὸν στὸ Βιλαέτι Κονίτζης, ὁ ὅποιος θέλει εἶναι εἰς χρέος μὲ ὄμμα ἄγρυπνον εἰς κάθε Αὐθεντικὴν δουλειὰν καθὼς καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Λαοῦ.

Σεῖς δὲ προεστοὶ τῶν κατὰ μέρους χωρίων τοῦ αὐτοῦ Βιλαετιοῦ καὶ ἐπίλοιποι ραγιάδες νὰ ἀκοῦτε εἰς κάθε δουλιὰ διὰ νὰ λάβῃ δρόμον τὸ νιζάμι τοῦ τόπου.

Τρίκαλα

1829, Αὐγούστου 24

Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ γράμματος δηλοποιούμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι ὅτι εἰς τοὺς προτερηνοὺς ἀπερασμένους χρόνους ὅπου ἦτον εἰς ἀνυποταγὴν τὰ μέρη αὐτά, διὰ τὰ ἐτρεξαν πολλὰς κατάχρησες, μεγάλα ἔξοδα καὶ πολλοὶ χαλασμοὶ εἰς τὸ Βιλαέτι μας καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤχαμεν προλάβει νὰ ἤμεθα ἠνωμένοι καὶ ἐν σῶμα δὲν ἠμύρορεσε νὰ γίνῃ καμμιὰ ἀπάντηση εἰς τὰ εἰρημένα δεινά.

Διὰ τοῦτο τώρα προλαμβάνομεν καὶ κάμνομεν αὐτὴν τὴν ὥραν ἔνωσιν μεθ' ὅρκου καὶ μὲ τὰς ἀκολουθοῦσας συμφωνίας,

α) Τὰ πέντε σπίτια μας, ὅπου ἐδῶ ὑπογραφόμεθα ἠνώθημεν μὲ ἀδελφικὴν εἰλικρινῇ ἀγάπην παντοτεινὴν ἰσότητοι καὶ ἰσοδύναμοι ἐπιθυμῶντας καὶ προσπαθῶντας τὸ καλὸν ἀμοιβαίως ὃ εἰς τοῦ ἄλλου εἰς κάθε χρόνον καὶ περιστάσιν ὅπου ἤθελεν συμπέσει κανενός.

β) Εἰς κάθε προσταγὴν καὶ δουλιὰν ὅπου ἤθελε συμπέσει νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ βιλαέτι μας νὰ τὴν δεχόμεθα μὲ εὐπείθειαν καὶ προθυμίαν, πλὴν νὰ μὴν ἠμπορῇ κανεὶς ἐξ ἡμῶν νὰ τὴν ὀμιλῇ καὶ ἐνεργῇ μόνος ἀλλὰ νὰ ἀνταμονώμεθα εἰς ἓν σῶμα ὅπου ἐγίναμεν, νὰ τὴν ὀμιλῶμεν καὶ ἐκτελῶμεν πάντοτε μὲ εὐπείθειαν καὶ πρὸς ἡσυχίαν καὶ καλωσύνην τῆς Πατρίδος μας.

γ) Ἐπειδὴ τὸ ἰσάπι κάμνει πάντοτε νὰ συγχίζονται καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀδελφοί, διὰ νὰ μὴν ἔχωμεν καμμίαν σύγχυσιν μεταξύ μας καὶ διὰ νὰ σώζεται μεταξύ μας αἰώνιος αὐτὴ ἡ ἔνωσις καὶ ἀδελφότης μας, ἰδοὺ κάμνομεν τὴν διόρθωσιν τώρα καὶ εἰς αὐτό, ἡγουν τὲς τρεῖς χιλιάδες γρόσια τὸ Προεστιλίκι ὅπου εἶναι εἰς τὸ Αὐθεντικὸν ἡμῶν καὶ κάθε ἔννομον κέρδος ὅπου διὰ τοὺς κόπους μας ὁ Θεὸς ἤθελε μᾶς ἐξαποστείλει νὰ τὸ μοιράζωμεν τιμίως οἱ πέντε ὑπογεγραμμένοι ἐξ ἴσου χωρὶς νὰ κἀνῃ τις ἐξ ἡμῶν τὸν πλέον παραμικρὸν στερισμόν.

δ) Ὅποιος ἐξ ἡμῶν δὲν ἤθελε φυλάξει πιστὴν τὴν ἀδελφικὴν ταύτην ἔνωσιν καὶ τὰς ἄνωθεν συμφωνίας καὶ τὸν γνωρίσωμεν ὥς δόλιον καὶ ἐπίβουλον, νὰ λογίζεται εἰς ἡμᾶς τοὺς λοιποὺς Ἰούδας Ἰσκαριώτης καὶ ἐχθρὸς ἡμῶν καὶ τῆς Πατρίδος μας καὶ ὥς τριούτον κακὸν ἄνθρωπον ὑποσχόμεθα οἱ λοιποὶ νὰ τὸν ἀφίνωμεν μοναχὸν καὶ νὰ τὸν κατατρέχομεν.

ε) Διὰ νὰ βεβαιώσωμεν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καὶ αὐτὴν τὴν ἀδελφικὴν ἔνωσιν ὅτι τὴν ἐκάμαμεν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ ἔχομεν νὰ τὴν φυλάξωμεν αἰωνίως καὶ ἐνεργῶμεν ἀπαραλλάκτως, ἐκάμαμεν σήμερον καὶ Εὐαγγελικὸν ὅρκον καὶ πέντε ὅμοια γράμματα καὶ ἐδόθη ἓνα ἐν ἐνὶ ἐκάστῳ φέρον αὐτὸ εἶδῃσιν καὶ ἀσφάλειαν.

1834 Ἰουνίου 9

Ἰωάννινα

Ἰωάννης Σούρλας

Ζήσης Δούμαρης

Ἀδάμος Νάσιου

Νότης Πρωτόπαπα

Νικόλαος Κώστα Γραμματικὸς

Ὁ Ἰωαννίνων, Δωδώνης καὶ Βελλᾶς Ἐπίσκοπος ἐπιβεβαιοῖ

Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ ὡς κοινοῦ ἡμῶν πράγματος γίνεται δῆλον ὅτι οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι συνελθόντες εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος καὶ συσκεφθέντες μὲ τρόπον χριστιανικὸν τὰς παρελθούσας ταραχάς, τὰς ὁποίας ὑπέφερον ὁ δυστυχῆς τόπος μας ἐκ τῆς ἀσυμφωνίας ἡμῶν καὶ ἐλλείψεως ἀδελφικῆς συμποίας καὶ ἐκ τῶν φιλοδοξιῶν ἐκάστου ἐνός, ἀπεφασίσαμεν ἤδη κοινῇ γνώμῃ καὶ χριστιανικῇ διαθέσει νὰ διορίζωμεν καὶ νὰ φέρωμεν εἰς λήθην ὅλα αὐτὰ τὰ παρελθόντα, συγκροτήσαντες νὰ φυλάξωμεν μίαν ἄδολον εὐρυθμίαν καὶ διοίκησιν δικαίαν καὶ χριστιανικήν.

Πρῶτοι ὑποσχόμεθα τῷ Ὑψίστῳ Θεῷ νὰ φυλάξωμεν μεταξύ μας μίαν ἱερὰν φιλίαν εἰς ὅσα ἄλλα ἀπαιτεῖ ἡ χριστιανικὴ μας θρησκεία, δεύτερον δὲ δυνάμει τοῦ ὑποσχετικοῦ μας τούτου γράμματος, ὅστις ἐξ ἡμῶν πάντων τῶν ὑπογεγραμμένων καὶ τῶν μὴ ὑπογεγραμμένων τοῦ λοιποῦ ἤθελε δυστροπήσει κακῶς φερόμενος καὶ ἤθελε μετακαλέσει πάλιν τὰς ταραχὰς καὶ φασαρίες εἰς τὸ βιλαέτι μας ἢ ἤθελεν πράξει κανὲν ἀπενκταῖον κακὸν ἢ κοινῶς ἢ μερικῶς ἄνευ τῆς γνώμης πάντων ἡμῶν, ὁ τοιοῦτος ἄνευ προφάσεως νὰ πεδεύηται πρῶτον ἐκκλησιαστικῶς καὶ ἂν δὲν ἔλθῃ εἰς αἴσθησιν νὰ πεδεύηται καὶ πολιτικῶς χωρὶς νὰ δύναται κανεὶς ἐξ ἡμῶν νὰ τὸν ὑπερασπίζεται καὶ ἂν φανῇ κανεὶς ὑπερασπιστὴς του καὶ οὗτος νὰ πεδεύηται μὲ τὰς αὐτὰς παιδεάς ὡς πεσὼν καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ἴδιον ἁμάρτημα καὶ τὰς παιδεῖς ταύτας ὅσα ἔξοδα ἤθελαν ἀκολουθήσει νὰ τὰ ἐξοδεύῃ ἡ Κοινότης ἢ ὁποία μετὰ ταῦτα νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν πταίστην νὰ τὰ ἀποκρίνεται μέχρι ὀβολοῦ.

Πρὸς τούτοις ἂν καὶ ἕως τώρα ἡδίκηθη ἄδικως καὶ κανέναν παραλόγως, εἴτε κοινῶς εἴτε μερικῶς, καὶ οὗτος νὰ δικαιώνεται μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ λεπτοῦ μὲ τὴν γνώμην τῆς Κοινότητος, καὶ ἐνὶ λόγῳ εἰς τὸ ἐξῆς ὅσες ὑποθέσεις θεωροῦνται τῇ κοινῇ γνώμῃ δικαίως, τὰ τοιαῦτα πάντα ὑπολογίζονται ἀμετάτρεπτα, ἀμετασάλευτα, στερεὰ καὶ ἀκλόνητα.

Ταῦτα λοιπὸν πάντα τὰ ἐν τούτῳ τῷ γράμματι ὁμοφώνως ὑποσχεθέντα καὶ παρ' ἡμῶν γραφθέντα ὡς θεάρεστα ἐπωφελῆ καὶ ὠφέλιμα εἰς τὸ βιλαέτι μας ὑποσχόμεθα ἐν καθαρῷ συνειδότι νὰ φυλάξωμεν μέχρι τῆς τελευταίας μας στιγμῆς, διὸ ὡς γενόμενα καὶ τούτων πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ βιλαετιοῦ μας δεδώκαμεν καὶ ἐκ τούτων ἐν εἰς τὸν κυριάρχην μας εἰς τὸν ὅποιον ἔχομεν τὴν εὐπεΐθειαν καὶ ὑποταγὴν ὡς ἀρχὴν τοῦ ἔθνους μας, ὅστις θέλει εἶναι ὡς ὁ πρῶτος ἐνάγων εἰς τὸν πταίσαντα διὰ νὰ λαμβάνῃ τὴν ἀνήκουσαν παιδείαν καὶ ὑποφαινόμεθα.

1846 τῇ 20 Μαΐου

Ἰωάννης Σούρλας

(Ἔπονται ἐπίσης ἕτεροι ὑπερτριάκοντα ὑπογραφαὶ ἀντιπροσώπων τῶν χωρίων τοῦ Βιλαετιοῦ Κονίτης).

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν συμφωνητικοῦ ἐγγράφου δῆλον γίνεται παρ' ἡμῶν τῶν πέντε ὑποφαινομένων, ὅτι ὄντες συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ ἐπειδὴ πρὸ ὀλίγου μᾶς ἔτρεξαν εἰς τὸ ἀναμεταξύ μας μικραὶ συγχύσεις, διὰ τοῦτο σήμερον ἀγνοήσαντες ὅλοι ὁμοῦ τὰ συγγενικὰ καὶ φιλικὰ χρέη ἀπεφασίσομεν ἀποφασιστικῶς καὶ κεντρικῶς ὁμοῦ νὰ ὑποτάξωμεν τὰ πάθη καὶ μίση καὶ νὰ ῥίψωμεν εἰς λήθην ὅλα τὰ παρελθόντα καὶ νὰ πορευώμεθα εἰς τὸ ἐξῆς μὲ ἀδελφικὴν σύμπνοιαν καὶ συσφιγμένην ἁρμονίαν κατὰ τὰ κάτωθι ἄρθρα.

Α) Τὸ Βιλαέτι νὰ ἐνωθῇ καὶ ἂν τὸ Βαρόσι δυστροπήσῃ διὰ τὴν ἑνωσιν καὶ συμμεθέξωσι καὶ τινα τσιφλίκια Καραμουρατάτικα, τότε ἡμεῖς ὅλοι ὁμοῦ νὰ πασχίσωμεν ὅπου νὰ τὰ τραβίξωμεν καὶ νὰ τὰ εἰσάξωμεν εἰς τὴν ἑνωσιν καὶ τὸ Βαρόσι ἄς μείνῃ μόνον του.

Β) Κάθε ὑπόθεσιν τοῦ Βιλαετιοῦ θέλομεν τὴν ἐνεργῇ καὶ συνομιλῇ οἱ ὑποφαινομένοι τόσον περὶ Προεστίας ὥσάν καὶ κάθε ἄλλην δουλείαν ἄνευ ζημίας τῶν ὑποφαινομένων.

Γ) Εἰς κάθε ὑπόθεσιν μας θέλομεν βοηθηθῇ ὁ εἰς τοῦ ἄλλου χωρὶς νὰ ἀλλάξωμεν τὴν κάθε ὑπόθεσιν μας μὲ ἄλλον ἐπάνω εἰς τὸ δίκαιον.

Δ) Εἰς τὴν ὑπόθεσιν Δεσπότου (¹) θέλομεν σταθῇ σύμφωνοι οἱ πέντε εἰς ἐκεῖνον τὸν τρόπον ὅπου συσχεφθῶμεν ὅλοι ὁμοῦ καὶ εὕρωμεν διὰ ὠφελιμώτερον,

Ε) Εἰς τὴν κοινὴν Προεστίαν Βιλαετιοῦ Κονιτσιωτῶν δὲν ἔχομεν νὰ διορίσωμεν ποτὲ κανένα.

ΣΤ) Τοὺς ἀπερασμένους λογαριασμοὺς θέλομεν τοὺς θεωρήσει καὶ ξελαγαρίσει ἐπάνω εἰς τὸ δίκαιον, χωρὶς νὰ ζημιώσωμεν ἀδίκως κανένα καὶ χωρὶς νὰ ἀφήσωμεν πάλιν κανέναν ὅπου νὰ τὸ πάρῃ διὰ τὴν σακοῦλάν του.

Ζ) Ἄν κανένας ἐξωτερικὸς πειράξῃ κανέναν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς πέντε, τότε νὰ βοηθούμεθα ὁ εἰς τοῦ ἄλλου, ἐννοοῦντες τὸν κατατρεγμὸν ἐκείνου ὡς τὸν τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Η) Ὅταν θέλει κοιταχθῇ καμμιά ὑπόθεσις κοινὴ τοῦ Βιλαετίου μας νὰ συναζώμεθα ὅλοι οἱ κάτωθεν, εἴτε ἔχομεν τὸ δικαίωμα τῆς Προεστίας τοῦ χωριοῦ του ὁ καθένας ἢ καὶ μὴ ἔχοντας αὐτὸ τὸ δικαίωμα, πάλιν νὰ κοιτάζεται καὶ μαζὺ μὲ τὸ ὑπόλοιπον Βιλαέτι νὰ ἐκτελῇται ἢ κάθε ὑπόθεσις καὶ διὰ ἐκείνους ὅπου δὲν ἔχουν τὴν Προεστίαν τοῦ χωριοῦ των, νὰ προσπαθοῦμεν ὅλοι ὁμοῦ ὅπου νὰ τὸ λαμβάνουν αὐτὸ τὸ δικαίωμα, καὶ ἂν εἶναι δύο

1) Ἐννοεῖ τὴν δρᾶσιν τοῦ Μητροπολίτου Βελλᾶς καὶ Κονίτσης κατὰ τὸ 1835, ὅστις διέπραττε διαφόρους αὐθαιρεσίας σχετικῶς μὲ τὰς προσόδους τῶν Μοναστηρίων καὶ ἰδίως τοῦ Μοναστηρίου Βελλᾶς. Λόγω τῶν αὐθαιρεσιῶν αὐτῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐπέμβῃ καὶ ὁ Κώστας Γραμματικὸς πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ. (Πρβλ. ἐπιστολὴν του ἀπὸ 26 Μαΐου 1835 ἐκ Μοναστηρίου πρὸς τὸν Γιάννην Σούρλαν σχετικῶς μὲ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Μητροπολίτου, δημοσιευθεῖσαν ὑφ' ἡμῶν εἰς Ἑπειρωτ. Χρονικά, 1929, σελ. 209-210).

ἄτομα ἀπὸ τῖνα χωριά, αὐτὸ τὸ δικαίωμα νὰ τὸ ἔχουν μαζί, χωρὶς νὰ ἐξαιρῆται κανέν ἀπὸ τὰ δύο.

Θ) Ἐάν ἤθελε συμπέσει καμμία ὑπόθεσις κανενὸς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κάτωθεν, διὰ νὰ κοιταχθῇ μὲ τὸ μέσον τοῦ Μουσελίμι ἢ Κατῇ ἢ κανενὸς συγγενῇ ἢ φίλου μας ἢ ἄλλου Βιλαετιοῦ καὶ πειράξουν ἀδίκως ἢ ἡμᾶς ἢ τοὺς λοιπούς, τότε ὅλοι ὁμοῦ ἡμεῖς νὰ πηγαίνωμεν εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ ὁμιλήσωμεν διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ὅπου ὅπως νᾶναι τὸ δίκαιον νὰ τελειώνη. Καὶ ἂν δὲν εἰσακουσθῶμεν καὶ παθητικῶς ἤθελαν κάμει κανέν ἐνάντιον αὐτοῖ οἱ Βαλῆδες εἴτε φυλακὴ εἴτε ἄλλο τι, τότε ὅλοι συμφώνως νὰ ἀναφερώμεθα εἰς τὸν αὐθέντην μας διὰ νὰ τοὺς δίδῃ τὸ πρέπον νιζάμι. Καὶ ἂν δὲν τελειώνη διὰ λόγων καὶ χρειασθοῦν ἔξοδα, αὐτὰ νὰ δίδωνται ἀπὸ τὸ Βιλαέτι κοινῶς.

Ι) Ἐάν ἀπὸ κανένα χωρίον τῶν ὑποφαινομένων ἡμῶν τρέξῃ σύγκλιση εἰς τὸ ἀναμεταξύ των ἢ χωριανὸς καὶ κινηθῇ κανεὶς ἢ δύο ἢ καὶ περισσότεροι διὰ τοὺς Βαλῆδες, τότε ἡμεῖς δὲν θέλομεν τοὺς ἀγκαλιασθῇ καὶ ὑπερασπισθῇ, ἐκτὸς ἂν ἔχουν γράμμα ἀπὸ κανέναν μας πρὸς τοὺς ἄλλους, τότε νὰ τοὺς ὑπερασπίζονται ὡς τοὺς γράφει τὸ γράμμα ὅπου νὰ τοὺς φέρουν ἀπὸ τὸ χωρίον ὅπου νὰ εἶναι δύο Προεστοὶ τὸ γράμμα νὰ ἔρχεται πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ εἶναι καὶ οἱ δύο γραμμένοι καὶ ἔτσι νὰ τοὺς βοηθοῦν.

ΙΑ) Ἐάν κανένας ἀπὸ τὰ χωριά μας εὕγῃ καὶ θελήσῃ νὰ κατατρέξῃ κανέναν ἀπὸ ἡμᾶς ἢ φανταζόμενος νὰ κατεβάσῃ τὴν τιμὴν τῆς προΐστίας καὶ νὰ εἶναι ἓνα εἶδος σκανδάλου διὰ κάθε ὑπόθεσιν τῆς Χώρας καὶ ἀφοῦ μᾶς εἴπῃ ὁ συνάδελφος ὅτι πᾶσχει, εἰ μὲν καὶ εἶναι συγγενὴς εἴτε φίλος, ἔχομεν χρέος νὰ τοῦ εἴπομεν μίαν φορὰν καὶ ἂν δὲν παύσῃ καὶ τρέξῃ εἰς τὰ ἴδια, τότε εἴμεθα εἰς χρέος ὅλοι ὁμοῦ νὰ ἐφευρίσκωμεν τρόπον ὅπου νὰ τοῦ γίνεταί ἡ πρέπουσα παιδεία ἕως ὅπου νὰ ἔρχεται εἰς αἴσθησιν.

ΙΒ) Ἐάν ἡμᾶς τοὺς ὑπογεγραμμένους ἔχομεν νὰ ἐμβαίνωμεν ἀπὸ ἓνα Προεστὸς διὰ τὸ Βιλαέτι καὶ νὰ στέκεται ἀπὸ ἕξ μῆνας καὶ ὄχι περισσότερον.

ΙΓ) Ὅποιος ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Ἐπαρχίαν μας γιὰ νὰ κάμῃ νταβᾶν εἴτε εἰς Μουσελίμην εἴτε εἰς Κατὴν εἴτε εἰς Δεσπότην εἴτε ἄλλου, ὅποιος ἀπὸ μᾶς εὐρεθῶμεν εἰς Κόνιτσαν συμφώνως μὲ τὸν νέον Προεστὸν νὰ ἀγκαλιάσουν τοῦ ἀδικουμένου τὴν ὑπόθεσιν βοηθῶντάς τον εἰς τὸ δίκαιον.

ΙΔ) Ἐάν κανένας ἀπὸ ἡμᾶς ἔχει ἀδικηθῇ ἀπὸ κάθε λογῆς ἄνθρωπον εἶναι χρέος νὰ παρασταίγῃ τὰ δίκαιά του εἰς ἡμᾶς τοὺς ἄλλους καὶ ὅποτε δὲν λάβῃ τὸ δικαίωμα καὶ διὰ μέσου μας καὶ καταντήσῃ εἰς κριτήριον, ἔχομεν νὰ τοῦ βοηθοῦμεν ὅλοι ἕως ὅτου νὰ δικαιώνεται.

ΙΕ) Οἱ χρηματίσαντες Προεστῶτες ὅπου θέλουν εἶναι εἰς κάθε χωριόν, ὅσον περὶ μισθοῦ τόσον καὶ διὰ κάθε τι, θέλουν πορεύονται καὶ ἀκολουθοῦν κατὰ τὸ ἔγγραφον ὅπου εἰς τὴν συμφωνίαν τοῦ θέλει δώσει ὁ Προεστὴς.

Μὲ ἀδελφικὴν γνησιότητα ἀπεφασίσαμεν εὐχαρίστως ὅπου νὰ βαστάξωμεν τὰ ἄνω καὶ ὀπισθεν ἄρθρα ἀκλόνητα καὶ ἀμώμητα, καὶ ἂν κανεὶς

Ποτὶ τὸν καμικαμν 5 8 3 4 5

8/830:
6:56740
Joan

1

[Handwritten signature]

ἀπὸ ἡμᾶς δὲν σταθῇ εἰς αὐτὸν τὸν δεσμὸν τότε ἡμεῖς νὰ τοῦ λέγωμεν καὶ νουθετοῦμεν ὅπου νὰ μεταβάλλεται πάλιν καὶ ἂν μείνῃ εἰς τὴν δυστροπίαν τότε ἡμεῖς ὅλοι νὰ τὸν ἀποβάλωμεν καὶ ἀποστρεφώμεθα καὶ πλέον νὰ μὴν θέλωμεν νὰ τὸν εἰξεύρωμεν· ὅποτεν ἀκοῦμεν κανέναν λόγον κατηγορίας ἀπὸ κανέναν ἀπὸ ἡμᾶς διὰ τοὺς ἄλλους ἀμέσως νὰ τὸν κρίνωμεν ἐπὶ παρουσίᾳ μας, καὶ ἂν εὗρεθῇ πιστὸς τότε νὰ κατηγοριέται ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑπογεγραμμένους.

Διὸ ἔγιναν πέντε παρόμοια καὶ ἐπῆρεν ὁ καθεὶς τὸ ἰδικόν του.

1841 Ἰουλίου 25

Κόνιτσα

Ἰωάννης Σούλας

Ἀδάμος Νάσιου

Νικόλαος Κ. Γραμματικὸς

Ζήσης Δούμαρης

Γεώργιος Πρωτόπαπας

Οἱ ὑποφαινόμενοι δηλοποιοῦμεν διὰ τοῦ παρόντος ὅτι σήμερον ἐσυμφωνήσαμεν καὶ ἐγίναμεν μία ψυχὴ καὶ τρία σώματα δηλαδὴ ἀδελφοθήκαμεν κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον καὶ συμφωνίας.

Α) Ὅτι εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ Βιλαετίου μας δηλαδὴ λογαριασμοὺς Βεκηλάδων, Προεστώτων καὶ ὅ,τι ἄλλο κοινὸν πράγμα τοῦ Βιλαετιοῦ μας ἤθελεν παρουσιασθῇ, εἴμεθα σύμφωνοι νὰ τὰ ἐκτελοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι μὲ κοινήν γνώμην.

Β) Τοὺς Προεσιῶτας ὁποιοσδήποτε ἠθέλομεν βρῇ μονασίπιν (¹) νὰ τοὺς διορίζωμεν μόνον διὰ ἕξ μῆνας καὶ ἔπειτα νὰ τοὺς πέρνωμεν τὸν λογαριασμὸν καὶ ἂν βρεθῇ μονασίπιν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ὑποφαινομένους νὰ τοὺς ἀφίνομεν πίσω τοὺς ἰδίους (ἔχοντας καὶ τοὺς λοιποὺς συμπράκτορας) ἤδη καλῶς εἰ δὲ μὴ νὰ διορίζωμεν ὅποιος βρεθῇ μονασίπιν.

Γ) Ἄν κατὰ περίστασιν καὶ κανένας τυχὸς Βαλῆς (Μουσελίμης) μᾶς πιέσῃ καὶ μᾶς κατατρέξῃ εἴτε ὅλους ἡμᾶς εἴτε κανέναν ἀπὸ ἡμᾶς εἴμεθα εἰς χρέος νὰ βοηθούμεθα ἀναμεταξύ μας ἕως τὸ κιαμέτι (²) καὶ αὐτὸν καὶ τὸν τυχόντα Βαλῆν τοῦ Βιλαετιοῦ μας νὰ τοῦ κινούμεθα καὶ τὸν τυχόντα Βεζύρην νὰ τὸν ἐξόνωμεν ἀπὸ τὸ Βιλαέτι μας καὶ νὰ πέρνωμεν ὅποιον ἄλλον εὕρωμεν μὲ κοινήν γνώμην μονασίπιν.

Ὅμοίως καὶ ἄλλος κανένας ἂν μᾶς κατατρέξῃ εἴτε ὅλους εἴτε κανέναν ἀπὸ ἡμᾶς, νὰ τοῦ εἴμεθα ὅλοι βοηθοὶ ἐκείνου τοῦ κατατρεγμένου καὶ νὰ εἴμεθα κατ' ἐπάνω ἐκείνου ὅπου μᾶς κατατρέχει καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ βοηθούμεθα ἀναμεταξύ μας ὑπερασπιζόμενοι τὸ δίκαιον.

1) Μονασίπιν=πρέπων, κατάλληλος. 2) Κιαμέτι=συντέλεια τοῦ αἵματος.

Διὸ ἐγιναν τρία παρόμοια γράμματα καὶ τὰ ὑπεγράψαμεν οἱ τρεῖς νὰ βαστοῦμεν ὁ καθένας ἀπὸ ἓνα καὶ ὅποιος ἀπὸ ἡμᾶς δὲν βαστάξει ὅσα γράφουν τὰ χαρτιά καὶ βγῇ ἄπιστος στὴν συντροφιά, αὐτὸς εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν πίστην του καὶ ἓνας μασκαρᾶς καὶ ὁ Θεὸς νὰ τοῦ μπαντιρτίσῃ τὸ σπῖτι.— Ἀμήν.

Καὶ τὸ σινέτι ἔχει νὰ βγένῃ στὸν κόσμον ὅπου αὐτουνοῦ τοῦ ἄπιστου νὰ μὴ τοῦ δώσῃ κανένας καλημέρα γιὰ νὰ γένῃ ρεζίλι στὸν κόσμον—ὄχι ἄλλο.

Κόνιτσα 11 Μαΐου 1842

Ἰωάννης Σούρλας

Νικόλαος Κ. Γραμματικὸς
Ἑμίνης Σαρανταπόρης

Οἱ ὑποφαινόμενοι δηλοποιοῦμεν ὅτι σήμερον ὅλοι ὁμοῦ ἀπεφασίσσαμεν καὶ ἐρρίψαμεν εἰς λήθην ὅλας τὰς φιλονεικίας ὅπου μεταξύ μας εἴχαμε καὶ ἐγίναμεν ἓν σῶμα καὶ μία ψυχὴ καὶ ὅλοι ὁμοῦ ἔχομεν νὰ προσπαθήσωμεν πίπτοντες κατακέφαλα ὅπου νὰ ξελαγαρίσωμεν καὶ νὰ ξεπαστρέψωμεν ὅλα τὰ παλαιὰ καὶ καινούργια τοῦ Βιλαετιοῦ μας ἰσάπια, χωρὶς νὰ ἀφήσωμεν πλέον κανένα ἐμπέρδευμα ἀφήνοντας ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅλας τὰς λογοτριβὰς καὶ ψυχρότητας ὅπου ἕως σήμερα ἀναμεταξύ μας εἴχαμε καὶ ὥς θεάρεστον καὶ συμφέρον ὅλης τῆς κοινότητος καὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας θέλομεν πορευθῇ εἰς τὸ ἑξῆς μὲ μίαν γνώμην ὅλοι ὁμοῦ, ἔχοντες μέσα εἰς τὴν ἱερὰν συμφωνίαν καὶ ὅποιον Προεστὸν ἤθελεν ἔχει τὸ Βαρόσι ἂν εἶναι σύμφωνος μὲ ἡμᾶς.

Εἰς τὴν Προεστίαν νὰ στέκωνται ἀπὸ δύο ἀπὸ ἡμᾶς εἰς κάθε ἔξη μῆνας καὶ τελειώνοντας ἡ προθεσμία τῶν ἑξῆ μηνῶν νὰ θεωρεῖται ὁ λογαριασμός των καὶ νὰ πηραιτοῦνται χωρὶς τινὸς προφάσεως, μὲ λόγον ὅτι μὲ θέλουν τὸ Βιλαέτι ἢ διὰ μέσου τῆς Διοικήσεως ἢ μὲ κάθε ἄλλην πρόφασιν, δὲν ἔχουν δικαίωμα νὰ στέκουν περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἑξῆ μῆνας παρὰ νὰ παραιτοῦνται καὶ νὰ διορίζωνται πάλιν ἀπὸ τὴν σειρὰν μας δύο ἄλλοι διὰ νὰ ἔρχεται γύρα εἰς ὅλους μας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σειρὰν ὥς ἀνωτέρω εἴπομεν νὰ ἐμπεριέχεται καὶ ὁ Προεστὼς τοῦ Βαρουσιοῦ, ἂν εἶναι σύμφωνος μὲ ἡμᾶς.

Εἵμεθα εἰς χρέος ὅλοι νὰ ἀγκαλιάζωμεν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις μας κάθε ὑπόθεσιν τοῦ Βιλαετίου μας διὰ τὸ ὄφελος τῆς Κοινότητος συμβοηθῶντες εἰς κάθε ἀπαιτοῦσαν περίστασιν τοὺς τυχόντας δύο διορισμένους Προεστῶτας ὁμοίως εἵμεθα εἰς χρέος νὰ συμβοηθήσωμεν ἐξ ὅλης ψυχῆς μας καὶ καρδίας εἰς κάθε ὑπόθεσιν ὅπου ἤθελεν συμπέσει κανενὸς ἀπὸ ἡμᾶς, ὥστε ὅπου νὰ τὴν νομίζωμεν καὶ τὴν ἀγκαλιάζωμεν ὥσάν νὰ εἶναι κοινὴ ὑπόθεσις ὅλων μας. Ἀπὸ ὅσα ἀνωτέρω εἴπομεν, ὅποιος ἤθελεν εὖγη καὶ γίνῃ αἷτιος διὰ νὰ φέρῃ πάλιν διχόνοιαν καὶ σκάνδαλον εἰς τὸ ἀναμεταξύ μας νὰ θεωρεῖται καὶ νομίζεται ἐκεῖνος ἀπὸ ὅλους μας ὥς ὁ Ἰούδας ὁ Προδότης χωρὶς νὰ ἐνωθῇ κανένας ἀπὸ ἡμᾶς μ' αὐτὸν καὶ ὥς προδύτην παραβάτην καὶ κακοποιὸν νο-

μίζοντάς τον, ὅλοι ὁμοῦ νὰ τὸν ἀποξενώσωμεν ἀπὸ τὴν μέσην μας καὶ πλέον νὰ μὴν τὸν καριστοῦμεν εἰς καμμίαν ὑπόθεσιν.

Οἱ διωρισμένοι δύο Προεστῶτες εἰς κάθε ὑπόθεσιν νὰ πορεύωνται μετὰ τὴν γνώμην ὅλης τῆς συντροφιάς μας καὶ εἰς κάθε δόσιμον ὅπου ἤθελον κάμει νὰ πέρνωσιν μαρτυρικὸν ἀπὸ ὅποιον τῆς συντροφιάς μας ἤθελεν εὐρεθῇ εἰς Κόνιτζαν, καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐπιτρόπους ὅπου ἤθελαν ἀφίσει ἐκεῖνοι ὅπου νὰ λείπουν.

Τὸν μισθὸν ὅπου θὰ πάρωσιν οἱ δύο Προεστῶτες τὸν μὲν μισθὸν νὰ πέρνωσιν οἱ δύο αὐτοί, καὶ τὸν ἄλλον μισθὸν νὰ τὸν δίδωσιν εἰς τοὺς ἄλλους συντρόφους διὰ τὰ ἐξοδά των καὶ ἔτσι ἔχει καὶ ἐξακολουθεῖ διὰ πάντα.

Διὸ καὶ ἐκάμαμεν τὰ παρόντα συμφωνητικὰ γράμματά μας διὰ νὰ βαστᾷ ὁ καθεὶς ἀπὸ ἓνα, πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω συμφωνιῶν μας καὶ ἀσφάλειαν.

Διὸ καὶ ὑποφαινόμεθα.

Κόνιτσα 27 Ἰουνίου 1843

Ἰωάννης Σούρλας

Ἀδάμος Νάσιου

Νικόλαος Κ. Γραμματικὸς

Δημήτριος Πρωτόπαπας

Ζήσης Δούμαρης

Ἐνδοξότατε καὶ Πολυχρονισμένε Ἐμὴν Μπέη Ἐφέντη.

Ταπεινῶς σὲ προσκυνῶ, φιλῶντας τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν σου καὶ μετὰ τὸ σκλαβικόν μου κάμνω ὑφαντὲ ὅτι κατὰ προσταγὴν σου ἐσυνάχθησαν ὅλοι οἱ Προεστῶτες καὶ οἱ βεκιλάδες τῶν χωρίων τοῦ Βιλαετιοῦ Κονίτζης καὶ οἱ Βιλαὲτ Κοτζαμπάσιδες Γιάννης Σούρλας καὶ Δημήτριος Λιάμπης καὶ ἐμπροσθέν μου ἐθεώρησαν κάθε λογαριασμόν τους, ὅπου ἀναμεταξύ τους εἶχαν ἕως σήμερον καὶ ἐξώφησαν μετὰ τοὺς Βιλαετικοτζαμπάσιδες Γιάννην Σούρλαν καὶ Δημήτριον Λιάμπην, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς οἱ αὐτοὶ βεκίληδες καὶ Προεστῶτες τῶν χωρίων μου εἶπαν ὅτι δὲν τοὺς μένει πλέον νὰ ζητήσουν τίποτες ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν Κοτζαμπάσιδες καὶ ὁ ὀρισμός σου.

Οἱ χρόνοι σου πολλοὶ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἀμήν.

Τῆς ἐνδοξότητός σου χαῖρντουατζῆς καὶ σκλάβος

Ὁ Βελλᾶς Ἰωσήφ (¹)

Ἰωάννινα 1827 Ἰουνίου 4

1) Εὐρεπίδου Σούρλα, Ἡ Ἐπαρχία Κονίτσης ἐπὶ Τουρκοκρατίας (Ἠπειρ. Χρον. 1929 σελ. 225). Πρὸς ὡσαύτως τοῦ Αὐτοῦ, Κώστας Γραμματικὸς 1939 σελ. 18—19.

Ἐγὼ δὲ Βεζὺρ Μεχμέτ Ρεσὴτ Πασᾶς

Δίδω τὸ Μπουγιουρντί μου τῶν Χαῆρ ντουατζήδων μου Γιάννη Σούρλα καὶ Δημήτρη Λιάμπεη Βεκίληδων καὶ Προεστώτων τοῦ Καζᾶ Κονίτζης, δι' ὅσον καιρὸν ἐστάθησαν εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ Βιλαετιοῦ μετὰ τὸ νὰ ἐπέδειξαν τοὺς λογαριασμούς των καθαρούς καὶ ὑπογραφὰς τοῦ Μεμλεκετιοῦ (¹) δι' ὃν ἐμείνεν ἐπάνω τους μήτε ἓνα λεπτόν, διὰ τοῦτο προστάζω ὅπου οἱ ρηθέντες Βεκίληδες νὰ μείνουν πάντα ἀνενόχλητοι καὶ ἀκαταζήτητοι καὶ πλέον δὲν ἔχει τις νὰ ἀναφέρῃ ζητῶντας λογαριασμὸν ὥσαν ὅπου οἱ παραδοθέντες λογαριασμοὶ θέλουν εἶναι στερεοὶ καὶ ἀμετάτρεπτοι.

Ἐσεῖς δὲ Μπέγηδες καὶ ραγιαδες τῆς Κόνιτζας οὕτως ἔχετε νὰ ἀκολουθήσετε καὶ ὄχι διαφορετικά.

Ἐξ ἀποφάσεως

Ζητοῦν

1827, Σεπτεμβρίου 18

Βεζὺρ Ζανδὲς Ἰμὴν Πέγης

Δίδω τὸ Μπουγιουρντί τοῦ Γιάννη Σούρλα, Δημήτρη Λιάμπεη μετὰ τὸ νὰ τοὺς ἐπρόσταξα νὰ δώσουν τὸν λογαριασμὸν παστρικὸν δι' ὅσον καιρὸν ἐστάθησαν Προεστοὶ εἰς τὸ Βιλαέτι τῆς Κόνιτζας ὡς ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τους παρὸν εἰς τὸν Δεσπότην Κονίτζης ὡς καὶ στοὺς Βεκίλιδες ὄλων τῶν χωρίων Κόνιτζας ὅσον τῶν ἄνωθεν εἰρημένων τόσον καὶ τοῦ Χρήστου Σιαριτσιώτη Καψιμάλη.

Καὶ εὐγῆκεν ὁ λογαριασμός τους παστρικὸς καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης καὶ Βεκίλαδες τῶν χωρίων μετὰ ἔκαμαν βουκούφια διὸ καὶ ἐξώφλησαν καθὼς καὶ τὰ χουτζέτια τους διαλαμβάνουν, καὶ διὰ τὸ νὰ ἐδούλειψαν μετὰ μεγάλον σαδάκατι εἰς τὰς βασιλικὰς ὑποθέσεις καὶ Βιλαέτι τους τοὺς ἐξαναδιώρισαν καὶ διὰ ἔμπρὸς τὸν βεκιλεμέν τους ὁ Γιάννης Σούρλας καὶ ὁ Δημήτριος Λιάμπεης προσθέτοντας ἀκόμη καὶ τὸν Ζῆσον Νικολάου ἀπὸ Καστάνιανην καὶ Χρηστάκην Πρωτοπαπὰν καὶ αὐτοὶ ἔχουν νὰ κυτάξουν τὴν κάθε δουλειὰν τοῦ Βιλαετιοῦ τους χωρὶς νὰ τοὺς καριστήσῃ ἄλλος κανένας.

Ἐξ ἀποφάσεως

Ἰωάννινα 1827 Ἰουνίου 6

1) Τοῦ Τόπου, τῆς Ἐπαρχίας.

Ἀγαπητοί μου ραγιάδες Βαρουσιού καὶ ὅλων τῶν χωρίων τοῦ
Βιλαετιοῦ Κόνιτζας

Μετὰ τὸν χαιρετισμὸν μου σᾶς φανερώνω ἔλαβα τὸ ἄρτζουάλι σας καὶ δὲν βλέπω νὰ ἔχετε κανένα δίκαιον διὰ τὰ ὅσα γράφετε, ἐπειδὴ ἐγὼ ἔφερα ἐδῶ ὅλους τοὺς Προεστοὺς καὶ ὅλους τοὺς Βεκίληδες τῶν χωρίων καὶ ἐπαρουσίασεν ὁ καθένας τὸν λογαριασμὸν του καὶ ἐξεκαθαρίσθη ὁ γενικὸς λογαριασμὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐβγῆκεν ὁ μπεκαῆς καὶ ἐκαριλατίσθησαν οἱ μπορ-τιζιλήδες καὶ ἐπάνω εἰς τοῦτο ἐρωτήθηκαν ὅλοι οἱ βεκίληδες καὶ ὅσοι ἄλλοι ἦτον ἐδῶ, ὅπου ὁποῖος εἰξεύρει τὸν παραμικρὸν χιλὲν αὐτοῦ τοῦ λογαριασμοῦ νὰ μαρτυρήσῃ διὰ νὰ μὴν τοῦ τὰ πιάσωμεν καὶ ἔτσι συμφώνως ὡμολόγησαν ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶναι τακτικὸς καὶ ἔτσι τὸν ἐβουλώσαμεν καὶ ἀπεφασίσθη εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ἐδιορίσθη καὶ Προεστὸς τοῦ Βιλαετιοῦ ὁ Κύρ Γιάννης Σούρλας ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ μὲ ὑψηλὸν Μπουγιουρντί τοῦ ὑπερτάτου Αὐθέντου μας καὶ ἐρχόμενος αὐτοῦ θέλετε τὸν ἀκούσει εἰς τὸ κάθε μασλαάτι τόσον τῆς αὐθεντικῆς δουλιᾶς ὅσον καὶ τοῦ Βιλαετιοῦ,

Ἔτσι νὰ κάμετε ὅπως σᾶς γράφουμε διὰ νὰ τρέξῃ ἡ δουλιὰ τακτικά. Ἐξ ἐναντίας πάλιν καὶ εἰξεύρει κανένας ἀπὸ σᾶς ὁποῦ κανένας ἔφαγε γρόσια εἴτε ἀπὸ χωριὸ εἴτε ἀπὸ Βιλαέτι, ἐγὼ Βαλῆς εἶμαι ἐδῶ, ἔρχεται ἐδῶ καὶ μοῦ τὸ κάμνει ὑφαντὲ καὶ δίδω ἐγὼ τὸ νιζάμι. Οὕτως ἀκολουθεῖτε ὅπως σᾶς γράφω.

1830 Γεναρίου 24

Ἰωάννινα

Ὁ Μουσελίμης Ἰωαννίνων

Λιατίφ Ἐφέντης

Μεχμέτ Ρεσῆτ Πασᾶς

Ἐγὼ ὁ Σατραζάμης καὶ ἔλχακεν Ρούμελη Βαλεσῆς Τεπιδέν :

Δίδω τὸ Μπουγιουρντί μου εἰς ὅλα τὰ χανεκήσικα χωρία τῆς Κόνιτζας ὅπου τὰ ἀγαλίκια ἐσηκώθησαν ἔγιναν μεμνοῦ μὲ φιορμάνι βασιλικόν, ὁμοίως καὶ τὰ Σουμπασλίκια.

Διὰ τοῦτο προστάζω καὶ ἐγὼ μὲ τὸ παρόν μου Μπουγιουρντί ὁποῦ τὰ εἰρημένα Ἀγαλίκια καὶ Σουμπασλίκια ἀπὸ κάθε χωρίον νὰ εἶναι ἐμποδι-σμένα καὶ ἄκυρα, μὴ τολμήσῃ τινὰς καὶ ζητήσῃ ἀγαλίκι ἢ τινὰς Προεστὼς δώσῃ ὅτι μὲ τὸ κεφάλι του δὲν μὲ δίδει τζεβάπι.

Ὅμοίως καὶ Σιούμπασης νὰ μὴν μετασταθῇ σὲ χωρίον. Ὅλα τὰ χωρία ὅταν ἔχουν χρεῖαν διὰ Τοῦρκον νὰ κοιτάξουν τίς δουλειές τους, νὰ γράφουν πρὸς τὸν εἰς Κόνιτζαν Μουσελίμην μου νὰ τοὺς στείλῃ ἓνα παλικάρι νὰ τοὺς θεωρεῖ ταῖς δουλιές τους νὰ τρώγῃ ψωμί καὶ φαγί, ὅ,τι λάχῃ, καὶ νὰ τὸν πληρώσουν πρὸς εἴκοσι γρόσια τὸν μῆναν, νὰ τὸ κρατοῦν τὸ παλικάρι

ὅπου νὰ ἔχουν δουλειὰν οἱ ραγιάδες καὶ μὴν ἔχοντας δουλειὰν νὰ πέρνη γράμμα ἀπὸ τὸν Κοτζάμπασην καὶ νὰ γυρίξῃ ὀπίσω εἰς τὸν Μουσελίμην.

Καὶ σὺ ἐδικέ μου Μουσελίμη ἔτζι ἔχεις νὰ ἀκολουθήσῃς καὶ ὄχι διαφορετικά.

Ἐξ ἀποφάσεως

1830 Δεκεμβρίου 4 Ἰωάννινα

Βεζὺρ Μεχμέτ Ρεσὴτ Πασᾶς

Χαῖρ ντουατζήδες μου, Προεστῶτες καὶ ἐπίλοιποι ραγιάδες τοῦ Καζᾶ Κονίτζης.

Μετὰ τὸν χαιρετισμόν μου σᾶς φανερώνω ὅτι ὁ κραταιότατος καὶ πολυχρονεμένος Σουλτάν Μαχμούτ Αὐθέντης μας ἐπιθυμῶντας τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἁρμονίαν τοῦ τόπου σας, γνωρίζοντας δὲ καὶ πόσον σᾶς ἀγαπῶ διὰ τοὺς πρὸς τὸ Δεβλέτι ἐλιγιά καὶ πρὸς ἐμὲ ἐκδουλεύσεις σας καὶ πόσον ἀμοιβαίως καὶ σεῖς μὲ ἀγαπᾶτε ὡς κοινὸν πατέρα καὶ εὐεργέτην σας διὰ τὰς ὅπως οὖν χάριτας καὶ περιποιήσεις ὅπου εἶδατε ἀπὸ μέρος μου σήμερον μὲ ἐπεφόρτισεν καὶ μὲ τὸν Ἰνταρέν καὶ τὴν καλὴν κυβέρνησιν τῆς Ρούμελης, τῶν Ἰωαννίνων, Δελβίνου, Αὐλῶνος καὶ Δερβενιῶν, τὸν δὲ Ρούμελη Βαλεσὴ τὸν ἐξώρισεν εἰς Μοναστήρι.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη ὅπου σήμερον γίνομαι πληρεξούσιος ὡς ἤμουν καὶ ἓνα χρόνον προτύτερα εἰς ὅλην τὴν ἑλλειψίν μου εἶμαι εἰς χρέος νὰ θεωρῶ τὰς ὑποθέσεις τοῦ φουκαρᾶ καὶ νὰ ἐκτελῶ τὴν γλυκυτέραν διοίκησιν μὲ ἐδικούς μου πιστοὺς ἐπιστάτας εἰς κάθε μέρος διὰ νὰ περιθάλλουν τὸν φουκαρᾶ κατὰ τὸ ταπιέτ τοῦ Δεβλετιοῦ καὶ τὴν ἐδικήν μου συνήθειαν, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα καὶ στέλνω εἰς Ἰωάννινα διοικητὴν τὸν υἱόν μου Ἐμὴν Πασᾶ ὅστις ἅμα ὅπου φθάσῃ αὐτοῦ θέλει ἀνταμωθῆτε καὶ διὰ στόματος τοῦ ἰδίου θέλει πληροφορηθῆτε τὰς ὁρδινίας μου (¹).

Μὲ τὸ νὰ γνωρίζω λοιπὸν τὴν κατὰ τοῦτο ἄκραν σας εὐχαρίστησιν σπεύδω νὰ σᾶς ἐκδώσω τὸν ἱραντὲν τῆς εὐσπλαχνικωτάτης βασιλείας του καὶ ὡς πιστοὶ μου χαρῆτε.

Τὸ δὲ γράμμα σας περὶ τοῦ πῶς εὐρίσκεσθε νὰ μοῦ τὸ κάμετε ἐξῆκι πότε διευθύνοντάς το ἢ διὰ ἐδῶ ἢ διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὅπου θέλω εἶμαι εἰς τὸ μετέπειτα.

Οὕτω γινώσκοντες ἀκολουθεῖτε καὶ θεόθεν ὑγιαίνετε.

1830 Φεβρουαρίου 22

Ἀδριανούπολις

1) Τὰς διαταγὰς μου.

Βεζύρ Ἰμὴν Πασᾶς

Ἀγαπητέ μου Ντερβίς Χασάνη ὅπου εἶσαι διωρισμένος διὰ τὰ ζητήματα χανέδων Σιλιχτάρη Πόντα, σὲ φανερόνω, ἀπὸ τὸν Μεχκεμὲν τῆς Κόνιτζας μοῦ ἦρθεν ἱλιάμι ὅπου γυρεύεις ἀγαλίκι τοῦ Σιλιχτάρη ἀπὸ τὸ Χωρίον Πυρσόγιαννη.

Τὰ ἀγαλίκια αὐτὰ ἔγιναν μεμνοῦ ἀπὸ τὸν Αὐθέντην μας ὡς ἐβεβαιώθην καὶ ἀπὸ τὸ Μπουγιουρντὶ τῆς Ὑψηλότητός του.

Διὰ τοῦτο, ἂν εἶναι ἔτζι, νὰ τραβήσης χέρι, νὰ μὴν ζητήσης ἀγαλίκι.

Ὑγίαινε

1832 Σεπτεμβρίου 28

Μοναστήρι

Μεχμέτ Ρεσὴτ Πασᾶς

Ἐγὼ ὁ Σατραζάμης καὶ Ἐλχακεν Ρούμελη Βαλεσῆς Τεπιδέν.

Προσταγὴ καὶ εἰδησις πρὸς ὅλα τὰ χωρία τῆς Κόνιτζας :

Τὰ λεγόμενα Ἀγαλίκια ὅπου ἀδίκως ἔπερναν οἱ Πέγηδες καὶ Ἀγάδες τῆς Ἀρβανιτιᾶς ἀπὸ τὸν Βασιλικὸν Ραγιᾶν, τὰ ἔκαμε μεμνοῦ (¹) τὸ Δεβλέτι Ἀληγιέ (²).

Διὰ τοῦτο σᾶς προστάζω καὶ ἐγὼ ὅπου δὲν ἔχει νὰ δώσῃ κανένας Ἀγαλίκια.

Προσέχετε μὴ δώσετε Ἀγαλίκι ὅτι τζεβάπι δὲν μὲ δίδετε.

Ἐξ ἀποφάσεως

1830 Δεκεμβρίου 6

Ἰωάννινα

Ὁ Βεζύρ Ρεσὴτ Μεχμέτ Πασᾶς Ρούμελη Βαλέση Τεπιντὲν

Ἰωαννίνων Δελβίνου καὶ Αὐλῶνος

Φαζιλετλοῦ (³) Χακίμ Ἐφένδη Κόνιτζας

Μὲ τὸν χαιρετισμὸν μου σᾶς φανερόνω ὅτι ἔδωκα διαταγὴν ὅπου νὰ μὴ ἔμπουν Κολωνιάτες καὶ ἄλλοι κακοὶ ἄνθρωποι, ὅτι διὰ νεφέρια (⁴) ὅπου ἤμπο-

1) Τὰ ἀπηγόρευσε.

2) Τὸ Ὑψηλὸν Τουρκικὸν Κράτος.

3) Ἐνάρετος (τίτλος ὅστις ἀπενέμετο εἰς ἱερωμένους ἰδίως).

4) Στρατιῶται τῆς τακτικῆς φρουρᾶς.

ροῦν νὰ κάμουν χρεῖα διὰ τὴν προφύλαξιν τοῦ τόπου ὅσα νεφέρια ἤθελε χρειασθῇ νὰ συνάζωνται ὅλα τὰ χωριά ἐκ συμφώνου νὰ ἀποφασίζουν καὶ ἔτσι μὲ τὸ μουραφέτι ⁽¹⁾ σου νὰ στέλνωνται αὐτὰ τὰ νεφέρια ἀπὸ μέρος τοῦ ἐπιποθήτου μου Χασάν μπη ὅθεν εἶναι ἱκτιζᾶς ⁽²⁾ πληρωνόμενοι βιλαέτηδες εἰς κάθε νεφέρι πρὸς εἴκοσι γρόσια μηνιάτικον καὶ κατὰ τὸν ἱκτιζᾶν ὅποτε χρειασθοῦν ὅμως νὰ στέλνωνται μὲ τὸ μουραφέτι σου καθὼς προεῖπα ὅτι διαφορετικὰ ριτζᾶν ⁽³⁾ δὲν ἔχετε.

Ἐξ ἀποφάσεως, ὑγιαίνετε

1825 Μαρτίου 6

Ἰωάννινα

Ἐγὼ δὲ Βεζήρ Μεχμέτ Ρεσὴτ Πασᾶς

Δίδω τὸ Μπουγιουρντί μου τοῦ Χαῖρ ντουατζῆ μου Ἰωάννη Σούρλα ὅτι, μὲ τὸ νὰ μᾶς ἔχει κάμει χισμέτι ⁽⁴⁾, τώρα ἔχει τὴν ἄδειαν διὰ νὰ καθίσῃ εἰς τὸ σπῆτί του νὰ καθησυχάσῃ κοιτάζοντας μόνον τὴν δουλειάν του χωρὶς νὰ τὸν καριστήσῃ ⁽⁵⁾ κανένας οὔτε εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ντουβλετιοῦ οὔτε τῆς χώρας ⁽⁶⁾ του Πυρσόγιαννης.

Ἐξ ἀποφάσεως

1828 Μαρτίου 14

Ἰωάννινα

Γ'

ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΝ
ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΥΡΛΑ
ΜΕ ΤΟΥΡΚΙΚΑΣ ΑΡΧΑΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΟΥΣ ΜΠΕΗΔΕΣ

*Ἀγαπητέ μοι Προεστὲ Ἰωάννη Σούρλα καὶ λοιποὶ Βεκιλάδες
τῶν χωριῶν Βιλαετιοῦ Κονίτζης*

Μετὰ τὸν χαιρετισμόν μου σᾶς φανερώνω, σήμερον ἔγραψα καὶ τοῦ Ντερβίς μπη ὅπου νὰ προσπαθήσῃ, μὲν σαὰτ ἐβέλ ⁽⁷⁾ διὰ νὰ συναχθῇ ὁ

1) Ἐπιδεξιότης.

2) Ἀνάγκη.

3) Ἰκανοποιητικὴν ἀπάντησιν.

4) Ὑπηρεσίαν.

5) Νὰ μὴν τὸν ἐνοχλήσῃ κανεὶς.

6) Τῆς στενότερης Πατρίδος του Πυρσόγιαννης.

7) Μία ὥρα προτήτερα.

μπεκαές και τὸ βουλωμένον δευτέρῃ σας ὅπου νὰ εὔγη τὸ μπόρτζι σας διὰ νὰ μὴν σᾶς τρέχη ζημία ἀπὸ τοὺς μπορτζιλίδες σας, καὶ ἂν τοῦ τύχη καὶ τοῦ ἐναντιωθῇ κανένας νὰ τοῦ δώσῃ τὸ πρεπούμενον νιζάμι καὶ κάθε νταβᾶς ὅπου κυτάζεται αὐτοῦ νὰ κυτάζεται εἰς τὸν μεχκεμέν.

Πρὸς τοῦτο ἂν ἤθελεν τύχει νὰ σταθῇ κανένας ἐνάντιος ἢ ἀνακατεψιάρης ἐναντίον τῆς προσταγῆς μας, ἐσεῖς ὁμοῦ μὲ τὸν Κατῇ νὰ μοῦ τὸ φανερώσετε, διὰ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ πρὸς αὐτὸν τὸ χρέος μου καὶ οὕτως ἀκολουθῇτε ὡς σᾶς προστάζω.

Ἐξ ἀποφάσεως.

1830 10 Φεβρουαρίου

Ἰωάννινα

Μουσελίμης

Λιατὶφ Ἐφέντης

Ἐπιπόθητέ μοι Πεκὺρ ἁγᾶ

Μετὰ τὸν χαιρετισμόν μου σὲ φανερώνω ὅτι ὁ ντουατζῆς μου Ἰωάννης Σούρας ἔχει νὰ λαμβάνῃ γρόσια ἀπὸ τὸν Χουσεῖν μπη τοῦ Σουλεϊμάν Μπη καὶ Ἀχμέτ Μπην Χασάν Μπη μὲ ὁμολογίας των.

Ὅθεν λαμβάνοντας τὸ παρόν μου Μπουγιουρντὶ νὰ τοὺς φωνάξῃς νὰ τοὺς κάμῃς τεμπίχι νὰ τὸν πληρώσουν καθὼς διαλαμβάνουν αἱ ὁμολογίαι των διότι δὲν εἶναι σωστὸν νὰ χάσῃ τὸ δίκαιόν του

καὶ ὑγίαινε

1836 Μαρτίου 13

Μοναστήριον

Ἀγαπημένε κὺρ Ἰωάννη Σούρα

Ἐμαθα ὅτι πέρνετε ἡλιτζάμια ἀπὸ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἐπειδὴ σᾶς ἔχω εἰς τὴν εὐνοιάν μου ὥς πιστὸν καὶ ἀγαπητόν μου φίλον διὰ τοῦτο σᾶς λέγω ὅτι ἂν ἀγαπᾶτε καὶ θέλετε νὰ κρατήσετε καὶ τὸ ἰδικό μου τσιφλίκι διὰ λογαριασμόν σας ἔχω εὐχαρίστησιν, πλὴν τὰ γρόσια μετρητά, καθὼς εἶπα τοῦ ἀνθρώπου μου ἐκ στόματος, μάλιστα γράφω καὶ τὸν Ἀλέξη, τὸ ὅσον εἰσόδημα πέρνω ἀπὸ τὸ τσιφλίκι μου· ἡ πλάκα στέκεται στὸν Ἀλέξη καὶ παρατηρήσετε τὴν πλάκα καθότι γράφω καὶ τὸν Ἀλέξη, καὶ ἂν τὸ κρατήσῃς μὲ τοῦ Ἀλέξη τὴν ὑπογραφὴν εἶναι καμπούλι μου καθότι μὲ ξέρετε ἐκεῖ ὅπου φθάσω δὲν γλήφω ὕστερα, καὶ διὰ τὰ παζάρια εἶπα τοῦ δούλου μου πόσο νὰ γένη.

Πέρνετε τὴν πλάκα ἀπὸ τὸν Ἀλέξη καὶ τὴν παρατηρεῖτε καθὼς εἶπα καὶ τὸν ἀνθρώπον μου καὶ πέρνεις ὑπογραφὰς ἀπὸ τὸν Ἀλέξη, μοῦ εἶνε βεκύλης μου, καὶ κράτησε καὶ τὸ γράμμα μου διὰ σινέτι σου δι' ἓναν χρόνον ἀπὸ τοὺς χιλίους ὀκτακοσίους σαράντα ἕως τοῦ σαράντα ἓνα.

Ταῦτα καὶ μένω

20 Ἀπριλίου 1840

Μπιτόλια

Ὁ φίλος σου Μπίμπασης

Ἀχμέτ Ἀγᾶς

Δίνω τὸ ταβίλι μου τοῦ Γιάννη Σούρλα Πρισόγιαννη ὅτι μέ καμε
χρεία καὶ τοῦ δανείσθηκα πέντε χιλιάδες γρόσια (5000).

Μιά μέρα ἔχω νὰ τοῦ τὰ δίνω στήν ἰδίαν μονέδα ὅπου μοῦ τὰ μέτρησε
κατὰ τὴν φατούρα τοῦ ἰδίου Γιάννη

1835 Γενναριοῦ 19
Πόντα.

Καὶ ὑγίαινε
Ρακίπης τοῦ
Σιλιχτάρη

Πολυαγαπημένε καὶ φίλε κύρ Γιάννη σὲ χαιρετῶ καὶ σοῦ φιλῶ τὰ μάτια.

Καὶ μάθε γιὰ ὅλους ἡμᾶς καλὰ εἴμεσθε, Καὶ σοῦ φανερώνω :

Τὶς ἀπερασμένες σοῦ εἶχα γράψει ἓνα γράμμα μὲ ἓνα γύφτο ἀπὸ τὴν
Ζούζουλη καὶ κανένα τζουβάπι δὲν μοῦ ἦρθε.

Τώρα σοῦ στέλνω τὸν ἄνθρωπό μου μαξοὺς αὐτοῦ· καὶ ἔχω ἐχτιζᾶ
μεγάλο γιὰ κάμποσα ἄσπρα, καθὼς τὸ ξέρης ὅπου τὰ χρουστάγω στὰ
Γιάννινα.

Καὶ καθὼς ποὺ μοῦ βρέθηκαν καὶ τὲς ἀπερασμένες, σοῦ βάνω τοῦτο τὸ
βάρος νὰ μοῦ στέλνης δέκα πουγγιὰ ἄσπρα καὶ λάβε καὶ ταβίλη μὲ τὸν
ἄνθρωπό μου καὶ κατὰ τὴν μονέδα ποὺ νὰ τοῦ δώσης γράψε μία φατούρα
ὅπου νὰ σοῦ τὰ δώσω στήν ἴδια τὴν μονέδα.

Ὡς τόσο τοῦτο τὸ βάρος ποὺ σοῦ βάνω νὰ τὸ τελειώσης, δὲν θέλω νὰ
μοῦ τὰ δίνης χάρισμα.

Μάθε καὶ γιὰ τὸν Ἄγα μᾶς ἦρθαν γράμματα δέκα πέντε ἡμερῶν, εἶναι
καλὰ, σὰν θέλει ὁ Θεὸς

1835 Ἰουνίου 20
Πόντα

Καὶ θεόθεν ὑγίαινε
Ρακήπης τοῦ
Σιλιχτάρη

Δ'

ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΥΡΛΑ

Ἀντιπροσκυνῶ ἀδελφικῶς (¹)

Ἔλαβον τὸ ἀδελφικόν μοι γράμμα καὶ ἐχάρην διὰ τὴν ὑγείαν σας εἶδον
καὶ τὰ ὅσα μοὶ γράφεις διὰ τὰς δύο χιλιάδας διακόσια εἴκοσι πέντε γρόσια
διὰ τὰ ὅποια μοὶ λέγετε νὰ σοῦ φανερώσω τί λογῆς εἰξεύρω τὴν ὑπόθεσιν.

1) Ἡ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Νικολάκην Κώστα Γραμματικόν.

Ἐγὼ αὐτὰ τὰ γρόσια εἰξεύρω ὅτι ἐρίχθησαν διὰ τὸν τζερεμὲν ὅπου εἶχεν κάμει ὁ Θύμιος Πράζες τοῦ μακαρίτη Γεωργάκη καὶ μ' ὅλον ὁποῦ κα-
νένα δίκαιον δὲν ἦτον ὁποῦ νὰ πλερώσῃ τὸ βιλαέτι τὸν τζερεμὲν ὁποῦ ἔκαμεν
ὁ Θύμιος τοῦ Γεωργάκη τὰ ἀπέρασαν διὰ τὸ χατῆρι τοῦ μακαρίτου τοῦ κὺρ
Κώστα ⁽¹⁾ κάμνοντας ριτζὰν τοῦ βιλαετιοῦ ὁ ἴδιος, τώρα βλέπω νὰ μοὶ λέ-
γεις ὅτι τὰ λέγουν οἱ Βουρμπιανίτες ὅτι εἶναι τῆς χώρας καὶ ὅτι θέλουν με-
ρίδιον οἱ Βουρμπιανίτες ἀπὸ αὐτὰ τὰ γρόσια· ἐνῶ δὲν ἔχουν δώσει τίποτες
πὼς θέλουν νὰ πάρουν ;

Αὐτὰ τὰ εἰξεύρει ὅλον τὸ Βιλαέτι ὅπου εἶναι ὡς ἄνωθεν γράφω καὶ ἄς
ἐρωτήσουν ὅποιον θέλουν.

Τῇ 12 Μαρτίου 1839
Κόνιτσα

Θεόθεν δὲ ὑγίαινε εὐτυχῶν
ὁ ἀδελφός σου
Ἰωάννης Σούρλας

Διὰ τοῦ παρόντος πωλητηρίου γράμματός μου δηλοποιῶ ὁ ὑποφαινό-
μενος Μουχαμέτης τοῦ Γιαχᾶ ἀπὸ Μπεράτι ὁποῦ τὸ σπίτι μου ὁποῦ ἔχω εἰς
Κόνιτζαν εἰς τὸ Βαρόσι τὸ ὁποῖον ἔχει τέσσαρες ὄντάδες, ἓνα ντιβάνι, ἓνα
κιόσκι καὶ δύο κατώγια, ὁμοίως καὶ τὸ ἄλλο σπιτόπουλο ὁποῦ εἶναι ἔξω καὶ
ἔχει δύο χωρίσματα στρωτά, ὁμοίως καὶ τοὺς μπαχτζέδες μου, ὅσον τὸν μέσα
ὁποῦ εἶναι κλεισμένος μὲ τὲς αὐλὲς τόσον καὶ τὸν ἔξω τόπον, δηλαδή σπι-
τότοπον ὁποῦ εἶναι ταχμινὰ στρέματα τρία Ν : 3 : μαζὶ μὲ τὲς αὐλὲς του
ὁποῦ ἔχει ὀλόγυρα μὲ τὰ κλίματά του καὶ δένδρα κάρπιμα καὶ ἄκαρπα, ὁποῦ
ἐμπεριέχονται μέσα καὶ ἔξω, ὁποῦ συνορεύουν τᾶνωθεν σπίτια, μπαχτσέδες
καὶ σπιτότοπος ἀπὸ τὸ κάτω μέρος μὲ τὸν δρόμον, ἀπὸ τὸ ἐπάνω πάλιν μὲ
δρόμον ἀπὸ τὸ ἐν πλευρὸν μὲ τὸν Μπαχτζὲν Γεωργίου Ρίζου καὶ ἀπὸ τὸ
ἄλλο μὲ τὸν λάκον.

Ὅλα τὰ ἄνωθεν λοιπὸν σήμερον τὰ ἐπώλησα εὐχαρίστως καὶ ἀβιάστως
εἰς τὸν Ἰωάννην Κ. Σούρλαν Πρισογιανίτην διὰ μεντζίγια χρυσᾶ ἑκατὸν
Ν : 100 : καὶ μία χούφτα παράδες τὰ ὁποῖα ἔλαβα εἰς μετρητὰ σῶα καὶ ἀλειπῆ,
καὶ εἰς τὸ ἐξῆς λέγεται καὶ γνωρίζεται τέλειος οἰκοκύρης ὁ ὡς ἄνω ἀγορα-
στῆς ὅλων τῶν ἄνω κτημάτων καὶ ἐγὼ μένω ξένος καὶ ἀλλότριος καθὼς
ἔδωσα εἰς τὸ ἱκάρι μου εἰς τὸν ἱερὸν μεχκαμὲν διὰ νὰ λάβῃ τὸ χουτζέτι δι'
ἀσφάλειάν του, καὶ ὑποφαίνομαι :

Τὴν 29 Σεπτεμβρίου 1860
Κόνιτσα

Μουχαμέτ Γιαγιᾶ ἀπὸ Μπεράτι
βεβαιόνω τὰ ἄνωθεν

Ἔπονται ἐπίσης ἐπιβεβαιωτικαὶ ὑπογραφαὶ ἐτέρων ἐπτά μαρτύρων,

1) Δηλαδή τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ.

3 Ὀθωμανῶν καὶ 4 Χριστιανῶν. Χρίστος Τόγκας μαρτυρῶ, Κώτας Ζήση Πρησογιανίτης μαρτυρῶ κτλ. Ἐπίσης δύο ἕτεροι ὑπογραφαὶ Τουρκιστὶ καὶ Ἑλληνιστί.

Δηλοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι σήμερον ἐμοιράσαμεν τὸ χάνι ὅπου ἔχομεν μούλκι μας ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν Ἀλήμπεην μαζί καὶ ἐργαστήρια καὶ φοῦρνον καὶ καλύβαν, καὶ τὸ ἄλλο τὸ ὅποιον ἔχομεν ὁμοίως ἀπὸ τὸν Νικόλαον Γκότζον· καὶ ἐμοιράσθημεν ὡς ἀκολούθως :

Τὸ χάνι ὅπου ἔχομεν μούλκι μας ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν Ἀλήμπεην μαζί μὲ τὰ ἐργαστήρια καὶ φοῦρνον καὶ καλύβαν ἔπесαν τοῦ Κότα Γ. Σούρλα καὶ ἀδελφῶν του· τὰ δὲ δύο ἐργαστήρια ὅπου ἔχομεν εἰς τὸ Παζάρι, τὸ ἓνα τῶν Σκουμπουρδαίων ὅπου τὸ ἔχομεν ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν Παπίγγην διὰ γρόσια ὀκτακόσια : N : 800 : καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸν Νικόλαον Γκότζον ὁμοίως διὰ γρόσια πεντακόσια N : 500 : ὅπου συμποσοῦνται τὰ δύο γρόσια χίλια τριακόσια N : 1300, ἔπесαν τοῦ Γιάννη Κ. Σούρλα καὶ ἀδελφῶν του καὶ ἔχει νὰ δίδῃ ὁ Κώτας καὶ ἀδέλφια του ἐξ ἰδίων των γρόσια δύο χιλιάδες ἑφτακόσια πεντήκοντα N : 2750 : πρὸς τὸν Γιάννη καὶ ἀδελφοῦς του.

Τὸ μερίδι ἀπὸ τὰ 1300 γρόσια τῶν δύο ἐργαστηριῶν ὅπου εἶναι τοῦ Γιάννη, ἂν καμμίαν φορὰν ἤθελεν νταβίσει εἴτε Παπίγγης ἢ Νικόλα Γκότζος ἢ ἄλλος κανένας καὶ δὲν πληρωθῇ σωστό, ἢ ζημία καὶ τὰ ἔξοδα αὐτὰ νὰ ἐνέχονται εἰς τὴν μέση, δηλαδὴ τὰ μισὰ νὰ χάσῃ ὁ Γιάννης καὶ τὰ μισὰ ὁ Κώτας.

Ὅμοίως ἐμοιράσαμεν καὶ τὰ ἀμπέλια ὅπου ἔχομεν εἰς Κόνιτζαν καὶ ἀπὸ τὸ μέγαλον ἀμπέλι πὺρ ἔχομεν ἀγορασμένον ἀπὸ τὸν Μίχον Σταῦρον, τὸ κάτω πηγάδι μὲ τὸν σύνορον μισὴν πῆχυν κάτω ἀπὸ τὴν Γκορτζιὰν ὅπου εἶναι στὴν ἄκρην ὡς τοῦ Παγουρατζῆ, στὴν κορφὴν στὸν κεφαλάρην νὰ εὔγῃ ἴσια τὸ ράμα, ἀπὸ ἐκεῖ καὶ κάτω ἔπесεν τοῦ Γιάννη Κ. Σούρλα καὶ ἀδελφῶν, τὸ δὲ ἄπάνω μέρος ἀπὸ αὐτὰ τὰ σύνορα καὶ ἄπάνω ὁμοίως καὶ τὰ ἄλλα δύο ὅπου ἔχομεν ἀγορασμένα, τὸ ἓνα ἀπὸ τὸν Μολαχάβαν καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸν Κοντογιάννην καὶ ἔπесαν τοῦ Κώτα Γ. Σούρλα.—Ἐγιναν δυὸ παρόμοια νὰ βαστῇ ἓνα ἕκαστον μέρος καὶ ὑποφαινόμεθα.

1846 Ἰουνίου α' Κόνιτζα.

Ἰωάννης Κ. Σούρλας καὶ ἀδέλφια ὑποσχομέθα τὰ ἄνωθεν
Κώτας Γ. Σούρλας καὶ ἀδέλφια ὑπόσχομαι τὰ ἄνωθεν.

II

ΓΙΩΡΓΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ

Ὁ παῖ γένοιο πατὴρς εὐτυχέστερος τὰ δ' ἄλλα
ὁμοίος, καὶ οὐκ ἂν γένοιο κακός.

Σοφοκλῆς (1)

A.

Στὰ 1887 καὶ εἰς ἡλικίαν 110 ἐτῶν ἀπέθανεν ὁ Γενάρχης (²) τῆς οἰκογενείας τῶν Χρησταίων, ὁ Κωνσταντῆς Χρήστου.

Ἀδάμος, Ἀλεξάκης, Ἀποστόλης καὶ Γιώργης ἦσαν τὰ τέσσερα (³) παιδιὰ πὺν ἔφερε εἰς τὴν Ζωήν.

Τὰ πρῶτα ἔζησαν τὸν ἀπλοῦν καὶ ἥρεμον οἰκογενειακὸν βίον πὺν ἐσυμβόλιζε καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ξυλουργοῦ τὸ ὁποῖον ἤσκουν, ὁ Γιώργης ὁμῶς ἐξηλθεν ἀπὸ τὸ καθιερωμένον περίγραμμα τῆς Ζωῆς τῶν ἄλλων ἀδελφῶν του καὶ ἐμφανίζεται — ἂν καὶ τρίτος αὐτὸς στὴ σειρὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ δένδρου — ὡς συνεχιστῆς τῶν ὠραίων παραδόσεων τοῦ πατρογονικοῦ, ἐμφανίζεται ὡς ὁ ἀντάξιός διάδοχος τοῦ Κωνσταντῆ γύρω ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας του καὶ τὴν ψυχικότητά του.

Εἶναι φανερόν ὅτι μέσα στὴν τετρακτύδα τῶν ἀδελφῶν, ἡ Μοῖρα τὸν ὥπλισεν μὲ τὰ ψυχικά, πνευματικά καὶ ἠθικά ἐκεῖνα χαρίσματα πὺν μόνον ἐκλεκτικαὶ φύσεις, προικισμέναι μὲ ὅλους τοὺς σφιχτοὺς δεσμοὺς τοῦ ἐδάφους τὸ ὁποῖον τοὺς ἐξέθρεψεν, προωρίσθησαν κατὰ ἀνεξερευνήτους τῆς Μοίρας βουλὰς νὰ ἐξασφαλίζουν κάποιαν περίοδον αἵγλης καὶ ἀνωτέρας ψυχικότητος εἰς τὸ ριζικὸν τοῦ πατρογονικοῦ.

1) Σοφοκλ. Αἶας στίχ. 550—551.

2) Β α σ ι λ ε ῖ ο υ Χ ρ ῆ σ τ ο υ, Τὸ Λισκάτζι Κονίτσης καὶ ὁ Κωνσταντῆς Χρήστου, Ἀθῆναι 1939 σελ. 11.

3) Ὑπῆρχε καὶ πέμπτο παιδί ὁ Νικολάκης, πρῶτος μάλιστα στὴ σειρὰ τῆς γεννήσεως, ὅστις ὁμῶς ἀπέθανε προῶρως, θρηνηθεὶς ἐπαξίως ὑπὸ τῆς τοπικῆς λαϊκῆς Μούσης.

Μένει τις μὲ τὴν ἐντύπωσιν πῶς, πατρικὰ χῶματα ποὺ μᾶς ἔπλασαν, ἐκλεκτικαὶ φύσεις καὶ Μοῖρα συνεργάζονται καὶ δουλεύουν γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπιλογὴ τὴν βιολογικὴ καὶ τὴν ἄποψι τὴν τελεολογικὴ, ἀνάμεσα ἀπὸ τοῦ κληρονομικοῦ δένδρου τὲς διασταυρώσεις.

Ἡ Μοῖρα φαίνεται πῶς εἶχεν ὀρίσει νὰ κλείσῃ — ὅπως καὶ ἔκλεισεν — ἡ πρώτη ἔνδοξος καὶ φωτεινὴ φάσις τῆς γενιᾶς καὶ τοῦ ριζικοῦ τῶν Χρησταίων, φάσις δηλαδὴ ποὺ ἄρχισε μὲ τὸν Κωσταντῆ Χρήστου καὶ ὠλοκληρώθηκε σὲ διεύρυνσιν ἀνωτέρας ψυχικότητος μὲ τὸν Γιώργη Κωσταντῆ, χωρὶς λύπες καὶ χαλασμούς, χωρὶς καθόδους καὶ κλονισμούς, χωρὶς ἀμφιταλαντεύσεις καὶ κατατρεγμούς, χωρὶς συμφορὲς καὶ πλήγματα, ποὺ πηγάζουν ἢ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη κακία ἢ ἀπὸ τὲς κακὲς διασταυρώσεις.

Γι' αὐτὸ φαίνεται πῶς ἡ ἴδια ἡ Μοῖρα εἶχε προνοήσει ὥστε ὁ πρῶτος γάμος τοῦ Γιώργη — τοῦ ἐκ τῶν ἐνδόξων διαδόχων τοῦ Κωσταντῆ — ὁ γάμος του δηλαδὴ μὲ τὴν θυγατέρα τοῦ Γιάντσου Ζαχαρῆ (¹) ἀπὸ τὸν ὁποῖον μάλιστα ἔφερεν εἰς τὴν ζωὴν καὶ δύο παιδιὰ (²) νὰ μὴν εὐοδωθῇ, ἐνῶ ἀντιθέτως ὁ δεύτερος γάμος του καὶ ἡ διασταύρωσις μὲ τὴν γενιὰν τῶν Ζωγράφων ἀπὸ τοὺς Χιονάδες — γενιὰν δηλαδὴ ποὺ ἀποτελεῖ τὸ σέμνωμα τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης καὶ τῆς Ἡπείρου ὀλοκλήρου γιὰ τὴν Ἀγιογραφικὴν Σχολήν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν ἱδρυταὶ καὶ συνεχισταὶ διὰ τῆς οἰκογενειακῆς παραδόσεως καὶ τῆς κληρονομικῆς μεταβιβάσεως τῆς τέχνης — ὁ δεύτερος λέγομεν γάμος (³) καὶ ἡ διασταύρωσις μὲ τὴν γενιὰν τῶν Ζωγράφων ποὺ ἐνέκλειεν ἀφθονα τὰ σπέρματα τῶν καλλιτεχνικῶν προδιαθέσεων, τοῦ ἔξη-

1) Ἐργολάβου δημοσίων ἔργων ἐπὶ Τουρκοκρατίας στὰ Γιάννινα καὶ καταγομένου ἐκ Λισκατσίου.

2) Πέθαναν καὶ τὰ δύο προώρως.

3) Παντρεύθηκε δηλαδὴ τὴν Ἀγαθὴν Μάνθου Ζωγράφου, Μορφὴν σῶφρονα καὶ συμπαθεῖ, καλὴν, ἐνάρετον καὶ ἀφοσιωμένην σύζυγον, φιλόπονον καὶ φιλόστοργον μητέρα, φιλόξενον, φιλεῦσπλαχνον πρὸς ὅλους καὶ ἄκακον. Ψυχὴν ἐξελιγμένην, μὲ πλούσιον ὑγιᾶ αἰσθηματικὸν κόσμον, καρτερικὴν, πρᾶον, καθ' ὅλα ἀγαθὴν.

Ὁ ἐπιτυχὴς αὐτὸς γάμος προσέθεσεν εἰς τὸ ριζικὸ τῶν Χρησταίων καὶ ὅλα τὰ ὠραῖα ψυχικὰ χαρίσματα τοῦ οἴκου τῶν Ζωγράφων, ποὺ ὠδήγησαν εἰς τὴν νέαν ἄνοδον τῆς οἰκογενείας. Οἱ μεταγενέστεροι εὐλογοῦν τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτὴν διασταύρωσιν Χρησταίων καὶ Ζωγράφων καὶ ἀναγνωρίζουν ὅτι εἰς τὴν κληρονομικότητα αὐτὴν ὀφείλουν πολλά.

Ἡ ἐνάρετος αὐτὴ καὶ ἐξαιρετικὴ δέσποινα καὶ οἰκοκυρά ἔζησε ἐπὶ μακρὸν ὅλο τὸ μεγαλεῖον τῶν δύο οἰκογενειῶν καὶ ὅλην τὴν τραγικότητα αὐτῶν στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἡτύχησε νὰ ἴδῃ γύρω της ἀποκατεστημένα παιδιὰ καὶ ἄγγονα.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ προσφιλοῦς συζύγου της, εἶδε ἐπὶ τι διάστημα τὴν κάθοδον τῆς ἱστορικῆς τῆς οἰκογενείας, τὴν γυναικοκρατίαν τῶν νυφάδων της, ποὺ θέλησαν νὰ χαλάσουν τὴν ὠραίαν συνέχειαν τῆς οἰκογενείας. Αὐτὸ τὴν ἐπλήγωσε βαθειὰ καὶ ἀκόμη βαθύτερα ὁ θάνατος δύο ἐκ τῶν παιδιῶν της: τοῦ Τάση καὶ τῆς Τούλας. Τὸ

σφάλισεν τούς ἀπωτέρους ἐκείνους ἀπογόνους ἢ μᾶλλον τὸν ἀπόγονον ⁽¹⁾ ἐκεῖνον, ὃ ὁποῖος ὕστερα ἀπὸ μιᾶς περιόδου καθόδου καὶ στασιμότητος ποὺ ἐπηκολούθησε στὴ γενιὰ τῶν Χρησταίων μετὰ τὸν θάνατόν του, ἦτο προωρισμένος ὑπὸ τῶν ἐπιταγῶν τῆς Μοίρας νὰ ἐπανασυνδέσῃ ἐκ νέου τὸ νῆμα τῆς παλαιᾶς προγονικῆς αἵγλης καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ κατόπιν ἀγώνων τὴν παλαιὰν ψυχικότητα ποὺ διέκρινε καὶ συνώδευε τὸν Γενάρχη καὶ τὸν πρῶτον κύκλον τῶν μελῶν τῆς γενιᾶς.

Κωσταντῆς, Μάνθος, Ἀναστάσης καὶ Γιαννάκης ἦταν τὰ τέσσερα παιδιὰ τοῦ Γιώργη, Δημητρούλα καὶ Ἀφροδίτη τὰ δύο κορίτσια του.

Ὁ Γιαννάκης πέθανε προώρως καὶ μάλιστα σὲ ἡλικίαν 10 ἐτῶν, ὁ Μάνθος κατόπιν πολυκυμάντου βίου ἐτερμάτισε ⁽²⁾ τελευταίως τιμητικώτατα τὴν δρᾶσίν του, ὁ Ἀναστάσης ⁽³⁾ ἀπετέλεσεν μὲ τὴν ἐν Ἀμερικῇ δρᾶσίν του ἐκ τῶν πρώτων καὶ μὲ τὸν τραγικὸν θάνατόν του στὰ 1914 στὸ χωριὸ ἐξαιρετικὴν καλοκάγαθον φυσιογνωμίαν, μὲ φιλοπρόοδον πάντοτε τάσιν, ἄνω-τέραν ἀντίληψιν καὶ κοσμοπολιτικὴν διάθεσιν, ὁ δὲ Κωσταντῆς ὁ μόνος

χαμὸ τους καὶ τὴν ὀρφάνια τῶν παιδιῶν τους τῶν ὁποίων ἀνέλαβε τὴν προστασίαν καὶ τὴν συντήρησιν ἐργαζομένη μόνη σκληρότατα γι' αὐτό, ἐθρήνησε ὡς ἄλλη Ἑκάβη καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸν πόνο πέθανε στὰ 1918, μὲ τὰ παιδιὰ της στὴν Ἀμερικὴ καὶ τῆς νύφες της γύρω, ποῦταν γι' αὐτὴν ξένες χωρὶς νὰ τὴν ἀφίνη ἀδιάφορον καὶ ἀσυγκίνητον καὶ ἡ ταυτόχροτος κάθοδος τοῦ ἱστορικοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ της τῶν Ζωγράφων στοὺς Χιονιάδες, γιὰ τὴν δραματικότητα καὶ τὸ ξεκλήρισμα τοῦ ὁποίου καὶ πάλιν δούλευαν χέρια συγγενικά.

Μιὰ χαρὰ μόνον τὴ φώτιζε καὶ τῆς μετρίαζε τὸ μεγάλο της πόνο στὰ τελευταῖα της χρόνια, ὁ ἔγγονός της Βασίλης, μαθητὴς, μικρὸς τότε, ποὺ πονετικά τὴν συντρέφευε παντοῦ καὶ τὴν παρηγοροῦσε μὲ ὅλην του τὴν ψυχὴ, αἰσθανθεὶς βαθυτάτα τὸν πόνο της ποὺ δὲν τὸν ξεχνᾷ ἀκόμη. Ὁ ἔγγονός της αὐτὸς ἦταν ἡ παρηγοριὰ καὶ ἡ ἐλπίς μέσα στὸ χαλασμένο σπίτι της.

Προσεφωνεῖτο ἀπὸ ὅλους Μεγάλη (Μάνα Μεγάλη), ὄνομα δηλαδὴ ποὺ μόνον αὐτὴ ἔφερνε στὸ χωριό.

1) Πρόκειται περὶ τοῦ προοδευτικώτατα καὶ εὐφημότατα στασιοδρομοῦντος καὶ ἀσχοῦντος τὴν θεῖαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνην στὰς Ἀθήνας ἱατροῦ Βασιλείου Κ. Χρήστου.

Ἡ Μοῖρα δηλαδὴ ἐπανάφερε τὴν εὐλογίαν της σ' ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου ὁ ὁποῖος λόγῳ τῆς ἐπιστημονικῆς του μορφώσεως κατέχει βαθύτατα τοὺς νόμους τῆς βιολογίας, τοὺς ἀνήγαγεν σὲ ἀτομικὴν ὑπόθεσιν ἀγώνων οἰκογενειακῶν καὶ ἐγνώρισε βαθύτατα τὸν ἑαυτόν του κυλισθεὶς εἰς τὸ ὄραμα τοῦ Πάπκου καὶ τοῦ Προπάππου Του.

2) Βασιλείου Χρήστου, Μάνθος Γ. Χρήστου, Νεκρολογία, Ἡμερολόγιον Πελαγοῦ, Ἔτος 1942.

3) Τοῦ Αὐτοῦ, τὸ Λισκάτσι Κονίτσης καὶ ὁ Κωσταντῆς Χρήστου, Ἀθήναι 1939. Ἰσθλ. ὡσαύτως τοῦ Αὐτοῦ, λυρικά ἀφιερῶματα μὲ τοὺς τίτλους «Νεκράγγελμα, Γάσης κτλ.».

ἐπιζῶν ἤδη ἐκ τῶν τέκνων του — ἄν καὶ πρῶτος στήν σειρὰν τῶν ἀδελφῶν — ἀνατραφεὶς ἐπὶ 20ετίαν λόγῳ ἐπαγγελματικῶν ἀπασχολήσεων εἰς τὸ περιβάλλον τῶν Μπέηδων τῆς Κολώνιας, διαπλεύσας ἐπανειλημμένως τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν καὶ ἐργασθεὶς διὰ τῆς οἰκογενείας του τὴν εὐημερίαν σκληρὰ εἰς τὸν Νέον Κόσμον, τύπος αἰσθηματικοῦ, καλοκαγάθου, ἐργατικωτάτου καὶ τιμιωτάτου ἀνδρός, μὲ καλλιτεχνικὴν προδιάθεσιν καὶ μὲ διηγηματικὴν ἱκανότητα καὶ μνήμην σπανίαν, ἀπετέλεσεν τὴν γέφυραν γιὰ νὰ ἐπανασυνδεθῇ τὸ νῆμα τὸ ψυχικὸν μεταξὺ Πάππου καὶ ἐγγόνου, ὡς συνεχιστοῦ τοῦ τελευταίου τῆς πατρογονικῆς εὐκλείας καὶ τῆς παλαιᾶς πατρογονικῆς αἵγλης.

Ἔτσι ὁ κύκλος (¹) τῆς τροχιᾶς ποὺ διεγράφη στὴ γενιά ἀπὸ τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου ἕως τὸν προαναφερθέντα δισέγγονόν του ὠλοκληρώθη πλήρως.

Ἡ Μορφὴ τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου, ὡς τοῦ πρώτου Γενάρχου, ἐπέζησε καὶ ἐπιζει στήν μνήμην τῶν μεταγενεστέρων ὡς μιὰ Μορφὴ Βιβλική (²).

Ὁ Κωσταντῆς πεθαίνοντας καὶ ἀντικρύζοντας τὸν μόνον ἐπιζῶντα ἀπὸ τὰ παιδιὰ του δὲν θὰ εἶχε ἴσως τι καλύτερον — ἀναλογιζόμενος τὴ δική του πολυσύνθετο δρᾶσι — νὰ τοῦ εὐχηθῇ γύρω ἀπὸ τὴν πρόδοον τῆς γενιᾶς, ἀπὸ ὅσα ηὐχήθη ὁ Ὀμηρικὸς Αἴας στὸν γιό του τὸν Εὐρυσάκη :

«Νὰ γένης γιέ μου ἀπ' τὸ γονιό σου πιὸ εὐτυχὴς
στ' ἄλλα ὅμως ὅμοιος· κι' ἔτσι δὲν θὰ βγῇς κακός (³) ».

Ἄλλ' ἄς ἰδοῦμε τώρα λεπτομερέστερον ποιὸς πράγματι ἀπέβη ὁ Γιώργης μὲ τὴν δρᾶσί του καὶ πῶς προώθησε καὶ ἐτίμησε τὴν Ἱστορίαν τῆς γενιᾶς του κατὰ τρόπον ὥστε ἀδιστάκτως νὰ δύναται νὰ διατυπωθῇ ἡ γνώμη πῶς μὲ τὸν θάνατόν του ἔκλεισε ἡ πρώτη ἔνδοξος φάσις τῆς γενιᾶς καὶ τοῦ ριζικοῦ τῶν Χρησταίων.

1) Τὰ δυὸ κορίτσια τοῦ Γιώργη ἡ Δημητρούλα καὶ ἡ Ἀφροδίτη πανδρεύθησαν συνδεθεῖσαι ἡ μὲν πρώτη μὲ τὴν οἰκογένειαν Πανταζῆ (Λισκάτσι), ἡ δὲ δευτέρα μὲ τὴν οἰκογένειαν Γιωργάκη (ἐπίσης Λισκάτσι).

2) Β α σ ι λ ε ῖ ο υ Χ ρ ῆ σ τ ο υ, Τὸ Λισκάτσι Κονίτης καὶ ὁ Κωσταντῆς Χρῆστος, Ἀθῆναι 1939 σελ. 11 καὶ ἐφεξῆς. Πρβλ. ὡσαύτως: Εὐριπίδου Σόφλου Κωσταντῆς Χρήστου, Ἡπειρωτ. Βῆμα Ἀθηνῶν, 1939.

3) Σοφοκλέους, Αἴας στίχ. 550—551 (Μετάφρ. Σάργου).

ΓΙΩΡΓΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ

Ἡ ὄψις τῆς κέντρικῆς εἰσόδου τοῦ Ἀρχοντικοῦ τῶν Σουρλαίων.
(Πρβλ. σελ. 105)

Β'

«Στό ἐξῆς δὲν θὰ ντουκουντήσης στο παρα-
μικρὸ τὸ Λισκάτσι, γιατί ὁ Κραταιότατος
Ἀφέντης μας Σουλτάν-Μουράτ διέταξε νὰ
δώσουμε τὸ δίκαιον μὲ φόβον Θεοῦ (¹)».

Κιαζήμ-Μπεης

Αὐτὰ τὰ λόγια βροντοφωνήθηκαν μίαν ὥραίαν φθινοπωρινὴν πρωΐαν τοῦ 1823 στὶς κορυφές τοῦ βουνοῦ τοῦ Λισκατισιοῦ τὸ «Βάρ-Τζομπάν» (²) ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τοῦ Τουρκικοῦ δικαστηρίου Καστοριᾶς Κιαζήμ - Μπεην (³) πρὸς τὸν τρομερὸν Τουρκαλβανὸν Σιλιχτάρην Πόδαν (⁴), ποὺ διε-

¹) Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις.

2) Στὰ Δ τοῦ Λισκατισιοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 1 1/4 ὥρας ἀπ' αὐτοῦ (ὕψόμετρον 1650 μ.). Περίφημα τὰ βοσκοτόπια του, τὰ βλαχοκάλυβα καὶ οἱ βρύσες του.

3) Κατόπιν ἐντολῆς τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἡ ὑπόθεσις τῆς διαφορᾶς Λισκατισιοῦ καὶ Σιλιχτάρη σχετικῶς μὲ τὸ βουνὸ «Βάρ-τζομπάν» ἐξεδικάσθη ἐπιτοπίως ὑπὸ μικτοῦ δικαστηρίου ἐκ δικαστῶν Τούρκων Καστοριᾶς, Ἐρσέκας καὶ Κονίτσης ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Κιαζήμ-Μπεη (Καστοριᾶς). (Πρβλ. Ἐνθυμήσεις Κωνστ. Γ. Χρήστου).

4) Εὐριπίδου Σούρλα, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης, Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ 1937 σελ. 154.

Πρβλ. ὡσαύτως, Γαζή Γ. Λεξικὸν τῆς Ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων περιέχον σύντομον Ἱστορίαν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος, πόλεων, ἐθνῶν, χωρίων καὶ παντοδαπῶν συμβεβηκότων, συνταχθὲν ὑπὸ Γεωργίου Γαζή τοῦ ἐκ Δελβινακίου τῆς Ἡπείρου χιλιάρχου καὶ γραμματέως τοῦ Στρατηγοῦ Καραϊσκάκη, ἀφιερωθὲν δὲ τῷ ἐντιμωτάτῳ κ. Σιδερεῖ Πράττικῳ 1847.

Σιλιχτάρ (Σιλιχτάρης λέγεται τουρκιστὶ ὁ ὑπασπιστὴς καὶ τοιοῦτος ἦν ὁ Σιλιχτάρ Πόδας παρὰ τῷ Ἀλῇ-Πασᾷ). Πόδας ἦν τὸ μέρος τοῦ Λεσκοβίκου τῆς Ἀλβανίας, Πόδας λεγόμενον, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη Πόδας. Ἦν δὲ Τοῦρκος πλουσιώτατος καὶ πολεμικώτατος, τσιράκι καὶ ὑπασπιστὴς τοῦ Ἀλῇ-Πασᾶ, δι' ὃ καὶ ἐγνωρίζετο μὲ ὅλους τοὺς σημαντικοὺς καπεταναίους τῆς Ρούμελης. Αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐστρατοπέδευεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ χωρία τῆς Ὑπάτης καὶ ἐγγὺς Καρπενησίου καὶ Ἀγρᾶφων καὶ ἐφέρετο καλῶς πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ πρὸς τινὰς Καπεταναίους φιλικῶς καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Καραϊσκάκην τὸν ὁποῖον ἐβοήθη κρυφίως καὶ τὸν ἐνίσχυε διὰ νὰ ἔχη καὶ αὐτὸς ἐμπόριον τὸν πόλεμον, ὡς καὶ ἄλλοι Ἀλβανοί. Ὁ Σιλιχτάρ Πόδας ἦν ἠνωμένος μὲ τοὺς Σουλιώτας ὑπὲρ τοῦ Ἀλῇ Πασᾶ, ἀλλὰ δραπέτευσε πρῶϊμα πρὸς τὸν Χουρσίτ-Πασᾶν διὰ νὰ φάγη τὰ χρήματα τοῦ Ἀλῇ-Πασᾶ, τὰ ὁποῖα τοῦ εἶχε δώσῃ νὰ μοιράσῃ εἰς τοὺς Σουλιώτας ὡς μισθὸν δι' ἑν ἔτος, ἦσαν δὲ ἐν ὄλῳ ἕως 1.200.000 (ἐν ἑκατομμύριον καὶ διακόσιαι χιλ.) γρόσια.

Ἀντιγραφὴ ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου Γ. Γαζή. Αἱ ἀνωτέρω πληροφορίαι ὀφείλονται εἰς τὸν Ν. Πατσέλην, ὅστις κατέχει τὸ χειρόγραφον τοῦ Γαζή. Πρβλ. ὡσαύτως Eugène Roujade, Chrétiens et Turcs, Paris 1853 σελ. 155.

ξεδίκει τὸ βουνὸ ὥς δικό του τσιφλίκι καὶ ἤθελε νὰ τὸ ἀφαρπάσῃ διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὴν νόμιμον κατοχὴν τῶν Λισκατισιωτῶν, προσαγαγὼν κατὰ τὴν ἐπὶ τόπου διαδικασίαν 150 ψευδομάρτυρας, ἐνῶ ὁ γηραιὸς Γενάρχης τῶν Χρησταίων ὁ γέρω - Κωνσταντῆς, τὸν ὁποῖον ἀπεκάλεσεν ὁ Σιλιχτάρης μέσα στὴν παραζάλη καὶ στὸ μῖσός του, διὰ τὴν δίκην, «Μαυροφλόκατον», Κωσταντῆ Φλοκεῖζῆ-Παλιογκιαούρην»⁽¹⁾, εἶχε προσαγάγει μόνον τρεῖς, ἔχων ἐμπιστοσύνην στὸ δίκαιον ποὺ ὑπεστήριζε.

Ἡ δίκη διεξήχθη ἐπιτοπίως, τὸ δικαστήριον ἐξέδωκε τὴν ἀπόφασίν του καὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ Κωσταντῆ ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας πρωτοφανοῦς.

Πέρασαν ἔκτοτε ἀρκετὰ χρόνια, τὸ φερμάνι τὸ ἐπίσημον μὲ τοὺς τίτλους τῆς νομίμου κατοχῆς ἦλθεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν στὸ Λισκάτσι· ὁ Κωσταντῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθανεν καὶ τὸ χωριὸ καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἀνεγνώριζον τὴν μεγάλην του ὑπηρεσίαν καὶ τὸν «σχωρνοῦσαν»⁽²⁾ γιὰ τὴν εὐεργεσίαν του αὐτὴν πρὸς τὴν Στενώτερη Πατρίδα τους, τὸ Λισκάτσι.

Μετὰ τὸν θάνατον ὁμοῦ τοῦ Κωσταντῆ ἀνάξιοι διάδοχοί του ὡς πρὸς τὴν διαχείρισιν τῶν Κοινοτικῶν ὑποθέσεων, συγκεκριμένως δὲ ὁ τότε Μουχτάρης τοῦ χωριοῦ, ὁ Μήτσης Γιώτης, παρέδωκε τοὺς τίτλους τῆς κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ βουνοῦ εἰς τὸν Κατῆν Ἑρσέκας, καὶ ἔτσι ἡ ὅλη ὑπόθεσις ὕστερα ἀπὸ τοὺς θρυλικοὺς ἀγῶνας τοῦ Κωσταντῆ διεκυβεύθη ἐκ νέου καὶ τὸ πολυθρύλητο βουνὸ ἐκινδύνευσε νὰ ἐθνικοποιηθῇ καὶ κρατικοποιηθῇ ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν.

Στὴν κρίσιμη ὁμοῦ αὐτὴ στιγμή ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς πολιτικῆς κινήσεως ὁ γιὸς τοῦ Κωσταντῆ ὁ Γιώργης, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἀνέθεσε τὸ χωριὸ νὰ χειρισθῇ ἐν λευκῷ καὶ ἐλευθέρως τὴν ὑπόθεσιν τοῦ βουνοῦ, ἐκφάσαν προκαταβολικῶς πρὸς αὐτὸν τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς ἐνεργείας του.

Ἔτσι ἡ εὐθύνη τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀναλάβει καὶ εἶχεν ἐπωμισθῇ ἦτο τεραστία καὶ οἱ κίνδυνοι εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἀπεδύετο παμμέγιστοι.

Κατ' ἀρχὰς μετέβη εἰς Κορυτσᾶν ὅπου εἶχε πληροφορηθῇ ὅτι εἶχον ἀποσταλῇ οἱ τίτλοι καὶ τὸ φερμάνι ἀπὸ τὸν Κατῆν τῆς Ἑρσέκας καὶ ὑπεβάλεν ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος, ὡς ἀντιπρόσωπος ταύτης, μὲνυσιν κατὰ τῆς Τουρκικῆς Λοικῆσεως, ζητήσας ὅπως ἐπιστραφοῦν οἱ ἐπίσημοι τίτλοι ποὺ κατεσχέθησαν ἀπὸ τὸν Κατῆν - Ἑρσέκας ἢ μᾶλλον ἀφηρηπάγησαν τεχνηέντως ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τὸν ἀδέξιον Μουχτάρην Μήτση Γιώτην.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου ἅμα τῇ ὑποβολῇ τῆς μηνύσεως διέταξε τὴν προφυλάκισίν του.

1) Κωστ. Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι. Πρὸβλ. ὡσαύτως: Βασιλείου Χρήστου, Τὸ Λισκάτσι καὶ ὁ Κωσταντῆς Χρήστου 1939 σελ. 11—12.

Ἔτσι μίαν ὥραϊαν πρωΐαν ὁ Γιώργης Κωσταντῇ εὐρέθῃ ἐγκεκλεισμέ-
νος σὲ φυλακὲς βαρυνποινιτῶν, καὶ κακούργων ⁽¹⁾, γιὰ ἐτόλμησε νὰ ζητήσῃ
τὸ δίκαιον καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀλήθειαν.

Ὑστερα ἀπὸ κάμποσες ἐβδομάδες διεξήχθη ἡ δίκη δημοσίᾳ,
ὁ δὲ Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου ἀποτενιόμενος πρὸς αὐτὸν τοῦ παρετή-
ρησεν ⁽²⁾ τὰ κάτωθι:

«Ἐσὺ εἶσαι ποὺ θέλεις νὰ τὰ βάλῃς μὲ τὸ Δουβλέτι καὶ ζητᾷς τὰ
χαρτιά τοῦ βουνοῦ, ἐνῶ ὁ Μουχτάρης σὰς μαρτυράει καὶ ὑπογράφει ὅτι
τὸ βουνὸ τὸ ἔχετε περιπλέον καὶ τὸ πουλάτε στοὺς Βλάχους 15 λίρες τὸ χρόνο;

Καὶ ἀφοῦ ἔχει ἄλλο μέρος γιὰ ἵνταρ ἐ τοῦ χωριοῦ σας, αὐτὰ τὰ πα-
ραπανίσια θὰ γίνουν ἐθνικά.

Δὲν μοῦ λὲς πῶς ἤρθες ἐδῶ πέρα νὰ διαψεύσῃς τὸν Μουχτάρη καὶ τὸ
Δουβλέτι;

«Κύριε, Πρόεδρε, - τοῦ παρετήρησεν ⁽³⁾ ὁ Γιώργης - τὸ χωργιό μας
εἶναι 60 χανέδες ⁽⁴⁾ καὶ αὐτὸ τὸ βουνὸ τὸ ἔχουμε μιά ὥρα μὲ
μιά. ⁽⁵⁾

Ἐσὺ ὅμως, Τζατζίζμπεη ⁽⁶⁾, ποὺ ἔχεις πέντε τσιφλίκια καὶ εἶναι ἕνας
χανές, τὸ βουνὸ ποὺ ἔχεις εἶναι 15 ὥρες μὲ 15.

Καὶ ὅμως δὲν σοῦ τὸ πέρνει κανένας.

Πῶς λοιπὸν θὰ πάρετε τὸ δικό μας ποὺ ἔχομε ἕνα τόσον μικρὸν μέρος
καὶ εἵμεθα 60 χανέδες;

Ἄν θέλῃ τὸ Δουβλέτι νὰ τὸ πάρῃ καὶ νὰ τὸ κάμῃ ἐθνικόν, χαλάλι
νὰ τοῦ γένη, ἅς τὸ πάρῃ.

Θὰ σᾶς παρακαλέσω ὅμως, Κύριε Πρόεδρε, νὰ φροντίσῃ ὁ Σουλτάνος
νὰ μᾶς βοῇ ἕναν ἄλλον τόπον γιὰ νὰ ζήσουμε».

Ὑστερα ἀπὸ τὸν δραματικὸν αὐτὸν διαξιφισμόν μὲ λόγια μεστω-
μένα ἀπὸ θάρρος, ὑψηλὴν φρόνησιν, βαθυτέτα,
ὀξύνοϊαν καὶ ἐτοιμότητα πνεύματος, τὸ Δικαστήριον ἀπε-
φάνθη τελεσιδίκως ὅτι «τὸ δίκαιον βρίσκεται μὲ τὸ μέρος
τοῦ Γιώργη» ⁽¹⁾ καὶ ἔτσι τὰ χαρτιά πρέπει νὰ ἐπιστραφοῦν.

1) Εὐτυχῶς τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Κώστα Νάτση ἀπὸ τοὺς Χιονιάδες, ὁ ὁποῖος ἐγνώ-
ριζεν τοὺς Μπέηδες τῆς Κορυτσαῆς, ἡλαφρύνθη κατὰ τι ἡ θέσις του στὴ φυλακὴ μέχρι
τῆς ἡμέρας τῆς δίκης.

Πρβλ. Ἐνθυμήσεις Κωνστ. Γ. Χρήστου.

2) Κωνστ. Γ. Χρήστου Ἐνθυμήσεις.

3) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι.

4) Σπίτια.

5) Ἡ ἀπὸ οἰουδήποτε σημείου τοῦ χωριοῦ μέχρι τοῦ βουνοῦ ἀπόστασις εἶναι
μία ὥρα περίπου.

6) Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις.

Καὶ ἐπεστράφησαν πράγματι, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἀντὶ τοῦ πρωτοτύπου φερμανιοῦ ἐστάλη ἀργότερα ἀντίγραφον ἐπικυρωμένον ἀπὸ τὸν Βαλὴν τῶν Μπιτολίων.

Ἡ θριαμβευτικὴ αὐτὴ ἐπιτυχία τοῦ Γιώργη ἐπανηγυρίσθη στὸ χωριὸ καὶ ἡ ὑπηρεσία του ἡ μεγάλη πρὸς τὴν Κοινότητα ἐξετιμήθη ὅπως ἔπρεπε.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Κωνσταστῆ Χρήστου ἐκ τοῦ ὑπερπέραν θὰ ἠγάλλετο ἀναμφιβόλως γιατί ὁ γυιὸς του ὑπῆρξεν ἀντάξιος συνεχιστῆς τῶν προγενεστέρων σκληρῶν ἀγώνων του πρὸς τὸν Σιλιχτάρη.

Ἔτσι ἓνα βουνὸ τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης ποῦ ἦτανε καὶ ἀπὸ προτέρων θυρικὸ (¹), τὴν ἀπέβη ἀκόμη θυρικώτερον.

1) Βαρτζομπάν - Γκόλιο - Μπάντρα ἡ τριλογία τοῦ θυρίου, τρία βουνὰ ἀράδα ἀράδα, τὸ πρῶτο χαμηλότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα δυὸ καὶ ἡμερώτερο.

Πίσω ἀπὸ τὸ Βαρ - Τζομπάν καὶ ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Γκόλιο βρίσκεται τὸ χωριὸ Πόδα, πῶχει Τούρκους καὶ Χριστιανούς.

Στὰ παλιὰ ἐκεῖνα χρόνια τῆς σκλαβιάς καὶ στὸν καιρὸ τοῦ Σιλιχτάρη, ἓνα Βλαχόπουλο ἕως 20 χρονῶν—σωστὸς Δάφνης—ἀναζητοῦσε, κατὰ τὴν παραδόσιν, ἀνάμεσα στὶς πλαγιὰς τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ ποῦ εἶναι κατὰφυτο ἀπὸ ἡμερὸ χορτάρι καὶ μέσα στοῦ ἡλιοβασιλέματος τὴ μαγεία, τὴν Χλόην του.

Εἰδύλλιον Θεοκρίτειον.

Χτυποῦσε τὴ φλογέρα του παραπονετικά, ἔπαιρνε τραγούδια παραπονιάρικα, συνέθετε σκοποὺς χαρούμενους καὶ ἔπαιρνε μοιρολόγια Ἀρβανίτικα.

Ὁ Δάφνης αὐτὸς ἦτανε στὴν ὑπηρεσία κάποιου Μπέη ἀπὸ τὰς Πόδες καὶ ἡ κόρη τοῦ Μπέη—σωστὴ Χλόη—ἐπάνω στοὺς πρώτους ἀνθούς τῆς ἡλικίας της ἀντεπεκρίθη στὸ αἶσθημα τοῦ νεαροῦ βοσκοῦ.

Ὁ πατέρας ὅμως τῆς κόρης ἐπενέβη μόλις ἀντελήφθη τὸ εἰδύλλιον καὶ ἐξεδίωξε τὸ νεαρὸ βλαχόπουλο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τοῦ.

Τὸ βλαχόπουλο προσεκολλήθη στὴ σιάνη ἐνὸς πλουσίου ἀρχοντα ἀπὸ τὸ χωριὸ «Σάλεσι» καὶ κάθε χρόνον ξεκαλοκαίριαζε τὰ πρόβατα στὸ Βαρ - Τζομπάνι.

Καὶ τὸ εἰδύλλιον ἐσυνεχίσθη ὑπὸ ἄλλην μορφήν.

Ὁ Δάφνης ξαναθυμήθηκε τὴν Τουρκοπούλα Χλόη του καὶ κάθε βράδυ μὲ τὸ φεγγάρι γρέκιαζε τὸ κοπάδι κοντὰ στὸ χωριὸ τῆς Χλόης καὶ ξημέρωνε — κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν — μὲ τὴν φλογέρα του στὸ στόμα.

Μέσα στῆς νύχτας τῇ σιγαλίᾳ, μιὰ γλυκεῖα μουσικὴ μὲ θλιμμένες νότες, μιὰ μελωδία ἐξωτικῆς φλογέρας κυλοῦσε στ' αὐτιά τῆς νεαρᾶς Τουρκοπούλας. Σὰν γλυκειὰς μονοτονίας καὶ βουβῆς μεγαλοπρέπειας μουσικῇ, σὰν ξεψυχισμένης ὑπερκόσμιας λαλιάς ἀντήχησις ἔφθανε στ' αὐτιά τῆς Τουρκοπούλας τὸ τραγούδι τοῦ βοσκοῦ μέσα σ' ἓνα πέπλο καὶ σὲ μιὰ ἀχλὺ ἀληθινοῦ ὄνειροφαντάσματος.

Ὁνειρα ἀργοξυπνοῦσαν στὴν ψυχὴ τῆς Τουρκοπούλας ἡ ὁποία πολλὰς φορὰς δὲν σκεπτότανε καὶ δὲν ἄκουε τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς νοσταλγικοὺς χτύπους τῆς καρδιάς της ποὺ χτυποῦσε ἀκανόνιστα· ἀντεπεκρίνετο ὅμως στοὺς θλιμμένους ἤχους τῆς φλογέρας ποὺ τὴν πλημμύριζαν καὶ ἐλίκνιζαν τὰ ὄνειρα ποὺ ἐπλαθε ἡ ψυχὴ της.

Ἡ καρδιά της χτυποῦσε φουρτουνιασμένη καὶ οἱ ἀντίλαλοι ἀπὸ τὰς πονεμένες

Ἔτσι καὶ μία ἄλλη Μορφή, παράλληλα πρὸς τοῦ Κωνσταντῆ Χρήστου τῇ θρυλικῇ φυσιογνωμίᾳ, πῆρε κι' αὐτὴ δικαίως τὴ θέσιν της καὶ ἐνετάχθη εἰς τὸ πλαίσιον τῆς Ἱστορίας τῆς Στενώτερης Πατρίδος της, ταῦτιςθεῖσα μὲ τὰ ἀντικείμενα τοῦ περιβάλλοντος ποὺ ἐδέχθησαν τὸ φῶς τῆς ψυχῆς της.

Ἔτσι μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ θρύλου γύρω ἀπὸ τὸ ἐμψυχωμένο βουνὸ τοῦ Χωριοῦ, ἔγινε καὶ ἡ Μορφὴ τοῦ Γιώργη Χρήστου ἐπίσης θρυλική, παλαιόντας μὲ τὴν βία καὶ ἀξιολογῶντας τὸν ἀγῶνά της, ἀγῶνα ἡρωϊκόν, ἀγῶνα γεμάτον ἀπὸ κινδύνους, ἀλλὰ ἀγῶνα τέλος τοῦ θριάμβου τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας κατὰ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀρπαγῆς.

Γ'.

«Συμφώνησαν τρία Χωριά, τρία κεφαλοχώρια :
Σιουνιάδες καὶ τὸ Τούρνοβο καὶ τὸ ῥημο Δισκάτσι
πικρὸ χαμπέρι στείλανε στοὺς Τούρκους στὴν Κολώνια»

Δημοτικὸν

Τουρκοκρατία - Ἀλβανοκρατία τὸ δίπτυχον τῆς ἰδιορρύθμου διοικήσεως τῆς Ἡπείρου κατὰ τὴν περίοδον τῆς δουλείας της, καὶ τῆς διπλῆς μορφῆς τῆς ὑποδουλώσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν κατα-

νότες τῆς φλογέρας ποὺ ἔπαιζε ἔξω ἀπὸ μέτρα καὶ ρυθμοὺς ἔσβυναν στὸ στήθος της, ποὺ βάραινε καὶ φούσκωνε ὁ πόθος, ὁ πόνος καὶ ἡ νοσταλγία.

Αἱ νότες ἐκεῖνες αἱ θλιμμένες ἔκρυβαν κάτι τι τὸ παράξενο, κάτι τι τὸ μακρινό, κάτι τι τὸ θλιβερό, παρμένο ἀπὸ τὸ βουβὸ δρᾶμα τῆς ψυχῆς της.

Ἄλλες φορές, ὅταν μέσα στὴ μαγεία τοῦ δειλinoῦ καὶ τοῦ ἡλιοβασιλέματος, πέταλα ἀπὸ κόκκινα τριαντάφυλλα στεφάνων τὸν ἥλιο σὰν βασιλικῆς ἀλουργίδος κομμάτια, ἢ τριγύρω φύσις καὶ ὁ ὀρίζων ἔπαιρναν ἓνα βαθὺ μουντὸ χρῶμα, οἱ δὲ ὀξυὲς καὶ τὰ θεόρατα ἔλατα τοῦ δάσους μὲ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου ἀρχίζαν νὰ συνομιλοῦν μέσα στὴν ὑπερκόσμια ἐκείνη γαλήνη τῆς φύσεως, οἱ ξεψυχισμένοι ἀντίλαλοι τῆς φλογέρας ἔφθαναν λυπητερὰ στ' αὐτιά της καὶ αἰσθανόντανε τὴν ψυχὴ της ἀνάλαφρη καὶ ταυτισμένη μὲ τοὺς ἤχους τῆς φλογέρας.

Μέσα σὲ μιὰ τέτοια πλήμμυρα καὶ ἄμωπι ψυχικοῦ βυθισμοῦ καὶ ἐκστάσεως, ἡ Τουρκοπούλα ἀπὸ τοὺς «Πόδες» ξημέρωνε στὸ παράθυρο τοῦ σπιτιοῦ της, πρὸς πείσμα τοῦ Μπέη, ὁ ὁποῖος γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις αὐτῆς τῆς ἔξωτικῆς νυκτερινῆς ἐκστάσεως στὴν ὁποία ἦταν βυθισμένη ἢ κόρη του μὲ καταφανῆ τὴν ὄψιν τῆς μελαγχολίας, ἔστειλε—κατὰ τὴν λαϊκὴ παράδοσιν—«δυνὸ παλληκάρια καὶ ἐκεῖ ποὺ

δικασμένα τὰ τμήματα ἐκεῖνα πὺν συνώρευναν μὲ τὴν Ἀλβανίαν, ἰδίως δὲ καὶ ἐξαιρετικῶς ἡ ἐπαρχία Κονίτσης πὺν ἐγνώρισε κατάβαθα καὶ ἐπέζησε τὸ εἶδος τῆς διπλῆς αὐτῆς τυραννίας (1) ὑποχρεωμένη νὰ ὑπηρετῇ ἐναλλάξ καὶ ὁμοῦ τὴν Τουρκικὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Ἀλβανικὴν Χάρυβδιν.

Ὅποιοι συνεπῶς κατώρθωνε νὰ διαπλῇ μὲ τὴν Ἀργώ του τὰς Συμπληγάδας ἐκεῖνας πέτρας τῆς Ἀλβανοκρατίας καὶ Τουρκοκρατίας ἦτο ἓνας ἥρως πραγματικός, ἐλάχιστοι ὅμως μπορούσαν νὰ διαθέτουν τὴν διπλωματικότητα, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν περίνοιαν ἐκείνην πὺν ἐχρειάζετο γιὰ νὰ παρακάμψουν ἀτομικοὺς καὶ γενικωτέρους κινδύνους γύρω ἀπὸ τὴν τύχην τῆς ἰδικῆς των ζωῆς, τῶν οἰκογενειῶν των, τῆς παρουσίας καὶ τῶν χωριῶν των.

Ἔτσι ἐξηγοῦνται βαθύτατα οἱ χαλασμοὶ καὶ αἱ ἐρημώσεις πὺν ὑπέστη κατὰ καιροὺς ἡ ἐπαρχία Κονίτσης κατὰ τὴν περίοδον τῆς διπλῆς ἐκείνης δουλείας της.

Καὶ αὐτὴ μὲν ἦτο ἡ μία πλευρὰ τοῦ ζητήματος.

Ἡ ἄλλη ἦτο ἐκείνη πὺν συνεδέετο μὲ τὰς ἀρετὰς ἀλλὰ καὶ τὰ δεινὰ συγχρόνως τῆς κλεφτοῦ γιᾶς τοῦ κλεφτο-αρχατωλισμοῦ, ὅπως ἰδιορρύθμως καὶ οὗτος εἶχε διαμορφωθῇ, σὰν μιὰ ἀναλαμπὴ δῆλον ὅτι παροδικὴ μέσα στὸ σκοτάδι τῆς δουλείας ἀλλὰ καὶ ἀχρήστευσις ταῦτο-χρόνως τὲς περισσότερας φορὲς τοῦ περαστικοῦ αὐτοῦ φωτός.

Μὲ ἄλλα λόγια :

Ἡ ἀγαθὴ πλευρὰ τοῦ κλεφτο-αρχατωλισμοῦ ἀλλὰ καὶ ἡ κακὴ πὺν τὴν συνώδευε, τὸ πλιάτσικο, ἡ ἐκδίκησις, ἡ ἐρήμωσις, ἡ πυρπόλησις, ὁ φόνος καὶ ὁ χαλασμός ἐκ μέρους δυστυχῶς ἐκείνων πὺν τὸ ἀντίθετον ἐπεδίωκον (2) ἀσφαλῶς μὲ τὴν δρᾶσίν των ὡς κλεφτῶν καὶ ἀνταρτῶν.

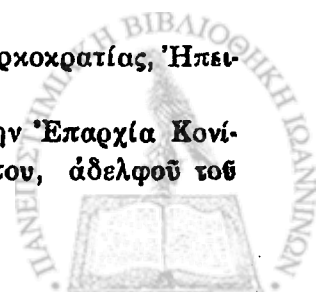
Ἔτσι ὁ κλέφτης πὺν ἦτανε ἡ δόξα καὶ τὸ καμάρι τοῦ ραγιά εἶχε ξεφτύσει, στὴ δρᾶσι μεμονωμένων ἀτόμων ἢ ὁμάδων, σ' ἓνα ἀτέλειωτο πλατοσκο-λόγι, σὲ μιὰ τρομερὴ ἐκδίκησι καὶ σ' ἓνα λιμούριασμα περιουσιῶν.

τὸ Βλαχόπουλο λαλοῦσε τὴν φλογέρα του δίπλα στὸ γρέκι καταραχῆς στὸ βουνό, ἔδ' ἐκεῖ τὸ σκότωσαν, λέγοντας : Βάρ' ὦρὲ Τζομπάν ! . . .»

Ὅλη ἡ Βλαχονιά ὅμως ἐθρήνησε τὸν ἀδικο καὶ πρόωρο χαμό του καὶ θάψανε τὸ ἀδικοσκοτωμένο αὐτὸ Βλαχόπουλο ἐπάνω στὴ ράχη τοῦ βουνοῦ, τοῦ φκιάσανε ἓνα μνήμα ἀπὸ κοτρώνια, πὺν ἀκόμη καὶ ἔως σήμερα σώζεται ἔτσι ἡ πέτρινη αὐτὴ ταφοσκεπὴ, μνήμα καὶ Μουσωλεῖο συγχρόνως, καὶ ἀπὸ τότε γιὰ μαρτυρίαν τὸ βουνό ὅλο τὸ βγάλανε «Βαρτζομπάν» δηλαδὴ «Μνήμα τοῦ Βλάχου».

1) Εὐριπίδου Σούρλα. Ἡ ἐπαρχία Κονίτσης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἡπειρωτικὰ Χρονικά 1937 σελ. 133—150.

2) Ἰδεώδη ἐξυπηρέτησιν τῆς ιδέας Κλεφτο-αρχατωλισμοῦ στὴν Ἐπαρχία Κονίτσης συναντῶμεν στὰ ἐλατήρια καὶ στὴ δρᾶσι τοῦ Θεοδόση Χρήστου, ἀδελφοῦ τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου.

Ἐπιφανεῖς ἄνδρες ἐκ τῆς ἐπαρχίας συνειργάθησαν γιὰ νὰ ἀποτρέψουν πολλὰ δεινὰ γύρω ἀπὸ τὴν διπλὴν μορφὴν τῆς σκλαβιάς καὶ ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς κακῆς πλευρᾶς τῆς κλεφτουργιάς.

Κώστας Γραμματικός, Γιάννης Σούρλας ⁽¹⁾ καὶ Κωνσταντῆς Χρήστου κατέχουν τὴν πρωτεύουσαν θέσιν, συνδέσαντες τὴν ἱστορικὴν των δρασίαν μὲ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐπαρχίας.

Δεδομένου δὲ ὅτι μοιραίως ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ἡ Ζωή, τόσον ἡ ἰδιωτικὴ ὅσον καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ καὶ δημοσίᾳ ἐπηρεάζετο ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴν Ἀλβανικὴν κυριαρχίαν⁽²⁾ γι' αὐτὸ καὶ οὐδεμιᾶς τῶν ἐξέχουσῶν Μορφῶν καὶ Φυσιολογισμῶν τῶν ἐπὶ μέρους Κοινοτήτων, θὰ μπορούσαμε νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν δρασίαν καὶ τὸν χαρακτῆρα, εἰς δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν στάσιν ποὺ ὁ καθένας τοὺς εἶχε πάρει ἀτομικῶς καὶ ἀπέναντι τῶν Ἀλβανῶν Μπέδων καὶ Ἀγάδων ἰδίως τῆς Ἐρσέκας καὶ τοῦ Λεσκοβικίου ποὺ γειτόνευαν μὲ τὴν Ἐπαρχίαν.

Κατόπιν τῆς ἀπροσβλήτου αὐτῆς θέσεως τῶν ἱστορικῶν δεδομένων, ἃς δοῦμε ἤδη λεπτομερέστερον ποιά στάσι τήρησε καὶ ὁ Γιώργης Κωνσταντῆς ⁽³⁾ στὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπίμαχον ζήτημα ἀλβανοκρατίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς κλεφτουργιάς ἀφ' ἑτέρου.

Μαθητεύσας καὶ αὐτὸς εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Πατρός του καὶ ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν δρασίαν ὅλων τῶν προϋχόντων τῆς ἐπαρχίας Κονίτης, ἰδίως δὲ τῆς ὁργανώσεως τῶν Προεστώτων τῶν πέντε κύκλων, ἐχρησιμοποίησε τὴν φιλίαν καὶ τὰς σχέσεις τὰς ὁποίας ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν Κωσταντῆ Χρήστου πρὸς Ἀγάδες καὶ Μπέδες ⁽⁴⁾ τῆς Κολώνιας καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος, λόγῳ τῆς ἐπαγγελματικῆς του ἀφ' ἑνὸς δράσεως καὶ τῆς δημοσίας του ὑπηρεσίας ὡς Μουχτάρη καὶ Πρόεστώτος στὸ χωριὸ ἐπὶ τρεῖς περιόδους, ἐπεξέτεινε καὶ διηύρυνε πρὸς τὸ καλὸν τῆς στενωτέρας του πατρίδος καὶ τῶν ἄλλων χωριῶν ποὺ ἀμεσώτατα ἐπηρεάζοντο ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν, ἰδίως δὲ τῶν Χιονιάδων, Πλικατίου καὶ Τουρνόβου.

Αἰσθανόμενος βαθύτατα ὡς ἀνάγκην ἐσωτερικὴν νὰ ἐξυπηρετῇ τὸ δίκαιον, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἠθικὴν εὐρίσκετο πολλάκις εἰς τὴν ἀνάγκην γιὰ νὰ τὰ ἐπιβάλλῃ νὰ χρησιμοποιῇ τὴν δύναμιν τῶν Ἀλβανῶν Μπέδων καὶ ἔτσι νὰ καθιστᾷ ἀκινδύνους τοὺς κακοὺς συμπατριώτας του.

1) Εὐριπίδου Σούρλα, Γιάννης Σούρλας Πρβλ. ἀνωτέρω σελ. 103—140.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Ἡ ἐπαρχία Κονίτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἡπειρωτικὰ Χρονικά 1937 σελ. 133.

3) Συνήθως καὶ ἐξίσου ἐπικρατὴς προσωνυμία ὅπως καὶ ὁ «Γιώργης Χρήστου».

4) Συνεδέετο ἰδίως μὲ τὸν περίφημον Νταλάμπη ἀπὸ τὸ Κιαβζέζι ὁ ὁποῖος

Στὴν προκείμενη περίπτωσι εἰδικῶς, ὁ Λεωνίδας Χολέβας, ὁ συμπατριώτης του καὶ συγχωριανός του παρουσιάσθηκε ἀμείλικτος ἐχθρὸς καὶ διώκτης του⁽¹⁾, συνεργαζόμενος μὲ τὸν Λάζο ἀπὸ τῆ Σέλτση καὶ τὸν Παλαβὸ τὸ πρωτοπαλλήκαρό του.

Τὸ σπίτι τοῦ Χολέβα ἦταν τὸ γ ι α τ ά κ ι γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς πλατσεικολόγους κλέφτες,

Ὁ Μουχτάραγας ἀπὸ τὴν Ἑρσέκα — ὁ Μπίμπασης — ἀνεστάτωνα τὸ χωριὸ κάμνοντας ἔρευνα σὲ ὅλα τὰ σπίτια γιὰ νὰ βρῇ τὸ γιατάκι τῶν κλεφτῶν· ὁ Χολέβας ὅμως σὲ τέτοιες περιπτώσεις εἶχεν ἐξασφαλίσαι τόσον τὴν ἀθωότητά του ὅσον καὶ τὴν σωτηρίαν· μία δηλονότι ἀπόκρυφος «μπίμτσα» — εἶδος ἰδεώδους τῶν χρόνων ἐκείνων καταφυγίου — γλύτωνα καὶ τοὺς κλέφτες ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Τούρκων ἀλλὰ καὶ τοῦ Χολέβα τὴν ἀθωότητα ἐξασφάλιζε πλήρως, ὡς ἂν, γινομένης ἐρεύνης, δὲν ἀνευρίσκετο οὐδὲν τὸ ὑποπτον στὸ σπίτι του.

Παρηκολούθει ὅλες τὲς κινήσεις τοῦ Γιώργη ἐπιδιώκων τὴν ἐξόντωσίν του μὲ κάθε τρόπον· καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ δίκτυον τῆς κατασκοπείας τὸ ὁποῖον εἶχεν ἰδρύσει δὲν ἔφερεν τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Ἡ θλιβερά ὅμως αὐτὴ ὑπόθεσις τῶν ἐνόχων συνδυασμῶν του ἐδημιούργησε θύματα, χαλασμούς, πυρπολήσεις σπιτιῶν, καταστροφὴν καλλιτεχνικῶν εἰκόνων καὶ ἔργων τέχνης ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὴν Ἀγιογραφικὴν Σχολὴν τῶν Ζωγράφων, καὶ ἐν τέλει βεβήλωσιν ἀκόμη καὶ τοῦ ἱεροῦ χώρου τῶν Ἐκκλησιῶν.

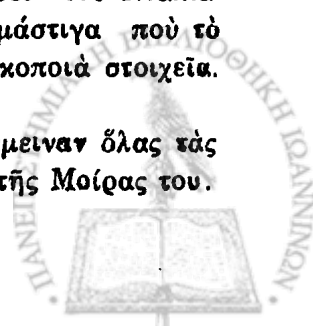
Μὲ τοὺς ἐσφαλμένους ὑπολογισμοὺς τῶν κατασκόπων τοῦ Χολέβα ὅτι ὁ Γιώργης εἶχε μεταβῇ στοὺς Χιονιάδες⁽²⁾ στὸ σπίτι τοῦ γυναικαδέλφου του τοῦ Σωκράτη καὶ ὅτι θὰ ἦτο δυνατὴ κατὰ τὴν Κυριακὴν ἡ σ ύ λ λ η ψ ί ς τ ο υ ἐ ν τ ὸ ς τ ῆ ς ἐ κ κ λ η σ ί α ς κ α τ ᾰ τ ῆ ν ὥ ρ α ν τ ῆ ς θ ε ί α ς λ ε ι τ ο υ ρ γ ί α ς· ἐπολιορκήθη πράγματι ὁ ἱερὸς χώρος τῆς ἐκκλησίας τῆς κεντρικῆς τῶν Χιονιάδων ὑπὸ τοῦ Λάζου καὶ τῆς συμμορίας του, διεξήχθησαν συμπλοκαὶ ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, συνελήφθησαν ὁ Σωκράτης Ζωγράφος καὶ ὁ Γιάννης Σκούρτης, καὶ παρεδόθησαν εἰς τὸ πῦρ τὰ ἀρχοντικά των σπίτια, καταστραφέντων οὕτω καὶ ὅλων τῶν καλλιτεχνικῶν

εἶχεν μεγάλην ἐπιρροὴν καὶ δόξαν στὴν Ἀρβαντιὰ ὡς συγγενὴς τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ ἐκ μητρὸς. (Ἡ μητέρα τοῦ Νταλιάμπεη ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Ἀλῆ).

(Πρβλ. Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἑνθυμήσεις).

1) Διότι τὸν ἐξεδίωξεν ἀπὸ Μουχτάρην τοῦ Χωριοῦ τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Νταλιάμπεη Κιαβζέξη καὶ ἀπῆλλαξε ἔτσι τὸ Λισκάτσι ἀπὸ μίαν ἀληθινὴν μάστιγα ποὺ τὸ ἐλυμαίνετο παντοιοτρόπως συνεργαζόμενος μὲ ὅλα τὰ ὑποπτα καὶ κακοποιὰ στοιχεῖα. (Πρβλ. Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἑνθυμήσεις).

2) Ὁ Γιώργης εἶχε πράγματι μεταβῇ εἰς Χιονιάδες καὶ παρέμειναν ὅλας τὰς ἄλλας ἡμέρας, πλὴν τῆς Κυριακῆς, διαισθητικῶς προστατευθεὶς ὑπὸ τῆς Μοίρας του. Πρβλ. Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἑνθυμήσεις.

θησανρωῶν τοὺς ὁποίους ἐνέκλειε τὸ πολῦτιμον Ἀγιογραφικόν του ἀτελιέ.

Ἡ ἐξόντως τῆς ἐν λόγῳ συμμορίας, ὕστερα ἀπὸ τὸν διαπραχθέντα βανδαλισμὸν καὶ τὸν ἄνευ προηγουμένου εἰς σκληρότητα χαλασμόν, ἐπῆλθε ταχέως σὰν τιμωρὸς νέμεσις.

Οἱ κλέφτες μετὰ τὸ διαπραχθὲν ἔγκλημα ἐπανῆλθον ἡσυχοὶ καὶ ἐφησυχάζον εἰς τὸ «γιατάκι» τοῦ Χολέβα, στὸ Λισκάτσι.

Ὁ Γιώργης Χρήστου ὅμως ἡ γρύπνει καὶ αὐτός.

Κατέστρωσε τὸ σχέδιον τῆς ἐξοντώσεώς των· εἰδοποίησε τὰς στρατιωτικὰς Ἀρχὰς τῆς Κολώνιας καὶ ἐκάλεσε νὰ ἔλθουν στὸ Λισκάτσι πρὸς βοήθειαν ἔνοπλοι ὅλοι οἱ ἄνδρες ἀπὸ τοὺς Χιονιάδες καὶ τὸ Τούρνοβο.

Ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα παρέδωκε εἰς τὴν ἀθανασίαν τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν τοῦ Γιώργη Χρήστου :

«Συμφώνησαν τρία χωριά, τρία κεφαλοχώρια :

Σιουνιάδες καὶ τὸ Τούρνοβο καὶ τὸ ῥημο Λισκάτσι·

Πικρὸ χαμπέρι στείλανε στοὺς Τούρκους στὴν Κολώνια».

Ὑστερα ἀπὸ τὶς ἐνέργειες αὐτὲς ἡ πολιορκία τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Χολέβα συνετελέσθη κατὰ τρόπον ἀνύποπτον καὶ γιὰ τοὺς κλέφτες καὶ γιὰ τὸν ἴδιον τὸν Χολέβαν ὁ ὁποῖος ἐστερημένος πάσης ἀξιολογικῆς βάσεως, χαλαρώτατος στὴν ἡθικὴν του συνείδησιν καὶ πεπωρωμένος, συνήργησεν καὶ ὁ ἴδιος στὴν παράδοσίν των. (1)

Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν πλέον τὴν λαϊκὴν Μοῦσαν, ποὺ ἀπηθανάτισε τὸ γεγονός, νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ δραματικὸν αὐτὸ γεγονὸς τοῦ χαλασμοῦ των.

«Ἐψὲς εἶδα στὸν ὕπνο μου, Λάζο μ' καὶ Παλαβέ!

Εἶδα καὶ στ' ὄνειρό μου·

Εἶδα τὴ Μπάντρα κόκκινη, τὴν ποταμιὰ γαλάζια·

Εἶδα καὶ τὸ λιμέρι μου μαῦρο κι' ἀνταργιασμένο.

Συμφώνησαν τρία χωριά, τρία κεφαλοχώρια :

Σιουνιάδες καὶ τὸ Τούρνοβο καὶ τὸ ῥημο Λισκάτσι·

Πικρὸ χαμπέρι στείλανε στοὺς Τούρκους στὴν Κολώνια,

Γιὰ νὰ μὲ πιάκουν ζωντανό, στὸ σπίτι τοῦ Χολέβα!

Κι' ἦταν ἡ μέρα βροχερὴ κι' ἡ νύχτα χιονισμένη·

Πῆγα νὰ μείνω μιὰ βραδυὰ στὸ ῥημο Λισκάτσι

Κι' ὁ Λεωνίδας τὸ σκυλί, σκυλὶ παραδομένο,

Μὲ μπαμπεσιὰ καὶ μ' ἀπιστιὰ μὲ πρόδωκε στοὺς Τούρκους». (2)

1) Λεπτομερῇ περιγραφὴν τοῦ τρόπου τῆς συλλήψεως τοῦ Λάζου καὶ Παλαβοῦ στὴν μπίμτζα τοῦ Χολέβα καὶ τοῦ τουφεκισμοῦ των ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ἀποσπάσματος καθ' ὁδὸν πρὶν ἢ φθάσουν στὴν Ἐρσέκαν, Περβλ. εἰς Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις.

2) Δημοτικὸν Ἐπαρχίας Κονίτης.

Μὲ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Λάζου (¹) κλείει μιὰ πτυχή τῆς δράσεως τοῦ Γιώργη γύρω ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς τὴν στενώτερη πατρίδα του.

Ἡ πρώτη γύρω ἀπὸ τὸ Βαρ-Τζομπάν θὰ μπορούσε νὰ ἀποκληθῇ ἐθνικὴ καὶ πατριωτικὴ, ἡ δεύτερη εἶναι ὑπηρεσία γύρω ἀπὸ μίαν καθαρσιν ἠθικοῦ περιεχόμενον.

Ἡ πρώτη ἦτο μάχη πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς τῆς στενώτερης πατρίδος του, ἡ δεύτερη ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς της.

Καὶ ἀρχίζει ἤδη μία ἄλλη μακρὰ φάσις, τὴν ὁποίαν θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν ἀποκαλέσουμε προκαταβολικῶς, ὡς φάσιν ἐξελέξεως τῆς προσωπικότητός του διὰ τῆς ἐπαγγελματικῆς πλευρᾶς καὶ τῶν τεχνικῶν καλλιτεχνικῶν προδιαθέσεων μὲ τὰς ὁποίας εἶχεν προικισθῇ ἀπὸ τὴν Μοῖραν, διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἐξακολουθητικῶς ἡ τελευταία φάσις, δηλαδή ἡ τῆς ὁλοκληρώσεως τῆς προσωπικότητός του μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα πλέον τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς οἰκογενειακῆς γαλήνης.

Καὶ αἱ δύο ὁμῶς αὐταὶ φάσεις διαγράφουν κύκλους ποὺ ἔχουν τὸ κέντρον στὴν στενώτερη πατρίδα του, διότι καὶ ὁσάκις ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὸ Λισκάτσι ἐκινητοποίει τὰς δυνάμεις του ὥστε κατ' οὐσίαν οὐδέποτε νὰ εἶναι ἀπών.

Ἡ στενώτερη πατρίδα του καθὼς καὶ τὰ πλησιόχωρα πολλαπλῶς καὶ ποικιλοτρόπως ἐδέχθησαν καὶ ἀπήλαυσαν τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἀπέρρεον ἀπὸ τὴν τιμίαν καὶ δικαίαν δημόσιαν δρασίον του, γιὰ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐξασφαλίσει τὴν ἐμπιστοσύνην τόσο τῶν Ἀλβανῶν Μπέηδων ὅσον καὶ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν τῆς Ἑρσέκας.

Μιὰ τέτοια πολιτικὴ φρόνησις ἐξυπηρέτει καλύτερα τὰ συμφέροντα, τὴν Ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ ὅσον καὶ τῶν ἄλλων γειτονικῶν χωριῶν, παρὰ μιὰ ἐξυπηρέτησις τῆς πλευρᾶς ἐκείνης, τῆς κλεφτουργιᾶς, ποὺ συνεσώρευε θύματα καὶ χαλασμοὺς μὲ τὴν βανδαλιστικὴν τακτικὴν της κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν ἐξεχόντων τζακιῶν.

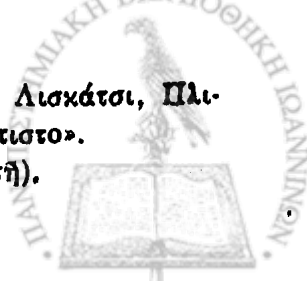
Ἀπόδειξις χτυπητὴ τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ Τουρκικαὶ Ἀρχαὶ τῆς Ἑρσέκας, λόγῳ τῆς ἐμπιστοσύνης ποὺ ἐνέπνεεν ἡ προσωπικότης του, αὐθορμήτως καὶ χωρὶς καμμίαν ἐξωθεν παράκλησιν ἢ ὑπόδειξιν, τοῦ ἐκοινοποίησαν διορισμὸν ὡς Προϊσταμένου ἐπὶ τῆς δεκάτης (Μεμούρη) τῶν χωριῶν Λισκατισιοῦ, Τουρνόβου, Χιονιάδων καὶ Πλικατιοῦ. Ἐκαλεῖτο δηλαδή ὁ κατάλληλος (²) ἄνθρω-

1) Ὅστις ἐξυπηρέτει τὴν κακὴν πλευρὰν τῆς Κλεφτουργιᾶς καὶ τῆς ιδέας τοῦ Κλεφτοαγματολισμοῦ

2) Κωνστ. Γ. Χρήστου. Ἐνθυμήσεις.

«Κὺρ Γιώργη: Θὰ σὲ διορίσουμε Μεμούρη γιὰ τὰ δέκατα στὸ Λισκάτσι, Πλικάτι, Τούρνοβο καὶ Χιονιάδες — Ἐσένα βρήκαμε κατάλληλο καὶ ἐμπιστο».

(Λόγια τοῦ Καϊμακάκη τῆς Κολώνιας πρὸς τὸν Γιώργη Κωσταντῆ).

πος νὰ ἐξασφαλίσῃ τόσον τὰ δικαιώματα τῆς Τουρκικῆς Ἀρχῆς ἐπὶ τῶν ραγιαδῶν ὅσον καὶ τὴν ἀποφυγὴν διαπραξέως ἀδικιῶν εἰς βάρος τῶν ραγιαδῶν.

Πόσον ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ὑπῆρξεν εὐεργετικὴ ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων ὁπότε μὲ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ συστήματος τῆς δεκάτης ἐφορολογοῦντο βαρύτερα πτωχότατοι οἰκογένειαι ἐκ μέρους ἀσυνειδήτων καὶ κερδοσκοπῶν δεκατιστῶν.

Καὶ ὑπῆρξεν πράγματι φωτεινὴ ἡ δρᾶσις τοῦ Γιώργη Κωνσταντῆ καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ ἀφῆκεν ἔχνη ἀνεξάλειπτα τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἀλτρουϊστικότητός του εἰς τὴν μνήμην τῶν κατοίκων καὶ τῶν τεσσάρων χωριῶν ποὺ ἐθρήνησαν ἀργότερα τὴν ἀλλαγὴν τοῦ φορολογικοῦ συστήματος τῆς δεκάτης (¹).

Καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ τὸ φανέρωμα καὶ ἄλλης ἀγαθῆς πλευρᾶς τῆς ἐν ὁλοκληρώσει προσωπικότητός του, ὁ Γιώργης ἀφιεροῦται εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν του ἀπασχόλησιν ἡ ὁποία συνίστατο εἰς τὴν λεπτὴν τέχνην τοῦ λεπτοουργοῦ καὶ διακοσμητοῦ (μὲ στοιχεῖα ἀκόμη καὶ Ἀγιογραφικῶν γνώσεων) τὰς ἐπαγγελματικὰς του ὁμῶς αὐτὰς ἀσχολίας ἤσκει πάντοτε οὐχὶ μεμονομένως ἀλλὰ ὡς Προϊστάμενος μιᾶς ὁμάδος τεχνιτῶν συγχωριανῶν του ἢ καὶ ἀπὸ τὰ πέριξ χωριὰ τῆς Ἐπαρχίας.

Ἡ φήμη του ὡς εὐσυνειδήτου καὶ δεξιότηχου λεπτοουργοῦ ἐξετιμήθη ἀπὸ ὅλους τοὺς Μπέηδες τῆς περιφερείας Κολώνιας οἱ ὅποιοι δι' ἐπιστολῶν καὶ ἐκτάκτων ἀγγελιοφόρων τὸν ἀνεζήτουν νὰ ἀναλάβῃ ἐργολαβικῶς τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ διακόσμου τῶν σεραγιῶν των.

Οὕτω, ἐκτὸς τοῦ Νταλιάμπεη Κιαβζέζη ποὺ σχεδὸν τὸν εἶχεν μονίμως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, ἐζήτησαν ὅπως τοὺς φκιάσῃ τὰ σεράγια των, ὁ Ὁσμὰν Μπέης Ζαβαλιάνης, ὁ Μεμὲτ Μπέης ἀπὸ τὴν Πόγιανη (²) καὶ ὁ περιβόητος Ἀμπεντὶν Σιάγος, ὁ Μπέης δηλαδὴ ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις ἡ μακρὰ ὡς κλέφτου συνεργαζομένου μὲ τὸν Λεωνίδα καὶ τὸν Νταβέλην καὶ ἀργότερον ἡ προαγωγή τοῦ ἰδίου εἰς Γενικὸν Δερβέναγαν ὅλων τῶν ἀποσπασμάτων πρὸς ἐξάλειψιν τῆς ληστείας εἶναι στενώτατα συνδεδεμένη μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Κλεφτοαρματωλισμοῦ στὴν Ἐπαρχία Κονίτης.

Οὕτω :

Ὁ Ὁσμὰν Μπέης (³) Ζαβαλιάνης τοῦ ἔγραφε :

1) Κωνστ. Γ. Χρήστου. Ἐνθυμήσεις.

²) Ὁφείλησε παρὰ πολὺ τὸ Λισκάτσι. Φαντασθῆτε ὅτι τὸ σπίτι τοῦ Μιχάλη Τάτση πλήρωνε τρεῖς λίρες δέκατον καὶ ἐκείνην τὴν χρονιά ἐπλήρωσαν μόνον δύο μετζήτια. Μόνον ὁμῶς μιὰ χρονιά βάσταξεν αὐτό· τίς ἄλλες χρονιὲς ποὺ τὰ πουλοῦσαν στοὺς δεκατιστάδες, αὐτοὶ ροφοῦσαν τὸ αἷμα τῆς ὀρφάνιας>.

3) Χωργιὸ πλησίον τῆς Κορυτσαῖς.

3) Ὁ Ὁσμὰν-Μπέης ἦτανε στὴν ὑπηρεσία τοῦ Σουλτάν Χαμίτ, διέθετε περιου-

«Κὺρ Γιώργη

Αὐτοῦ στέλνω τὰ παλληκάρια μου καὶ ἅμα πάσης τὸ γράμμα μου νὰ πηγαίνετε στὴν Πυρσόγιαννην νὰ βοῇτε μαστόρους. Θὰ κάμω τὰ σεράγια μου καινούργια καὶ θέλω 60 μαστόρους, 60 παιδιά καὶ 60 μουλάρια.

Νὰ βοῇτε καὶ νὰ τοὺς πάρετε — νὰ τοὺς φέρης νὰ συμφωνήσουμε τὸ μεροκάματο. Ἔργασία εἶναι γιὰ τρία χρόνια.

Ἵγίαινε.

Ὅσμαν Μπέης

Ὁ Μεμέτ-Μπεης ἐπίσης ἀπὸ τὴν Πόγιαννην τὸν ζητοῦσε κατεπειγόντως γιὰ νὰ κλείσῃ συμφωνία μετὰξὺ του πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τοῦ δικοῦ του σεραγιοῦ.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον εἰργάζετο στὴν Πόγιαννην τὸν ἐκάλεσεν ὁ διαβόητος Ἀμπεντίν-Ἀγάς Σιάγος γιὰ τῶν δικῶν του σεραγιῶν τὴν ἐσωτερικὴν διακόσμησιν καὶ ἐπισκευήν.

Ἡ διαταγὴ μάλιστα ποὺ εἶχε δόσει στὰ παλληκάρια του ὁ Ἀμπεντίν ἦτανε τέτοια ὥστε ἐὰν δυστροποῦσε νὰ τὸν πηγαίνουν διὰ τῆς βίας.

Διὰ τῆς βίας . . . ναί.

Ἦθελε διὰ τῆς βίας νὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ ἐργασίαν προσοδοφόρον καὶ ἄνετον.

Ὁ περιβόητος αὐτὸς Μπέης δὲν ἀνεγνώριζε συνδυασμοὺς καὶ ὑποχωρήσεις.

Ἡ Ζωὴ του ἦτο χρᾶμα καὶ ἀμάλαμα ἀπὸ σκληρότητες, φόνους, ἡρωϊσμούς, χαλασμούς (¹).

Ἐγνώρισε ὅσον οὐδεὶς ἄλλος τὴν Ζωὴν τοῦ κλέφτου, συνειργάσθη μὲ τὰ σώματα τὰ ἀνταρτικὰ τοῦ Λεωνίδα καὶ τοῦ Νταβέλη καὶ εἶχεν τρομοκρατήσῃ ὅλους τοὺς Μπέηδες καὶ Ἀγάδες Λεσκοβικίου, Κορυνταῆς καὶ Ἐρσέκας οἱ ὅποιοι ἐβυσσοδόμουν τὴν ἐξόντωσίν του.

Ἐπὶ πλέον :

Ὁ Ἀμπεντίν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπηρεσίας του μὲ τοὺς χριστιανοὺς κλέφτες καὶ ἀρματωλοὺς προσέφερεν ὑπηρεσίας εἰς τὸν Χριστιανικὸν πληθυσμὸν Θεσσαλίας, Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου· ἐγνώρισε δόξαν περὶ σὴν, περιεβλήθη, ἀργότερα κατὰ τὴν μεταστροφὴν τῆς τακτικῆς καὶ τῆς

σίαν κολοσσιαίαν καὶ ἔξη βίον αὐτόχρημα ἡγεμονικόν. Ὁ Γιώργης μετέβη πράγματι εἰς Ζαβάλιανη γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τῶν σεραγιῶν τοῦ Μπέη ἀλλ' ἐπειδὴ ἔλειπε τὸ ὕλικόν, ἀνεβλήθη ἡ ἐκτέλεσις δι' εὐθετώτερον χρόνον μέχρι ἐξευρέσεως τοῦ ὕλικου.

(Πρβλ. Κωστ. Γ. Χρήστου. Ἐνθυμήσεις).

1) Κωστ. Γ. Χρήστου. Ἐνθυμήσεις.

προοπτικῆς τῆς δράσεώς του, μὲ ἡγεμονικὰς τιμὰς Στρατάρχου, ὑπεκλίθη πρὸ τῶν ποδῶν των ὁ Βαλῆς τῶν Μπιτολίων καὶ ἐνήργησεν, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἡρεμίαν στὸ Βιλαέτι του, νὰ δοθῇ εἰς τὸν Ἀμπεντίν ἀμνηστεία ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Σουλτάνον, γιὰτὶ μόνον μὲ τὴν βοήθειάν του μποροῦσαν νὰ ἐξοντωθοῦν ὅλα τὰ ἀνταρτικὰ σώματα ποῦ ἔδρων στὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ στὴν Ἐπαρχίαν Κονίτσης.

Φύσις μὲ δαιμονικὴν καὶ σατανικὴν θεληματικότητα ὁ Ἀμπεντίν ἐταπείνωσε καὶ Βαλῆδες καὶ τὸν Σουλτάνον ἀκόμη πού ὑπέγραψε τὸ φιρμάνι τῆς ἀμνηστείας γιὰ τὰ κακουργήματά του· καὶ ἔτσι ξαφνικὰ μίαν ὥραίαν πρωΐαν ἀπὸ θερμὸν συνεργάτην, περιφήμων κλεφτῶν καὶ ἀρματωλῶν, ποῦ ἐξυπηρετοῦσαν τὴν ἰδεώδη πλευρὰν τοῦ κλεφτοαρματωλισμοῦ, μετεβλήθη εἰς δ ι ὡ κ τ η ν καὶ ἐ ξ ο ν τ ω τ ῆ ν των.

Ἡ δόξα καὶ τὰ πλούτη δὲν τὸν συνεσκότισαν.

Ἦθελε καὶ στὲς καλύτερες στιγμὲς τῆς ζωῆς του νὰ ζῇ ἀπλᾶ καὶ ἡρωικά, ἤθελεν ὅμως τὸ περιβάλλον τοῦ χαρεμιοῦ του νὰ εἶναι ἡγεμονικόν, ἤθελε νὰ ζῇ μὲ Ἀνατολίτικη χλιδὴ καὶ πολυτέλεια.

Γι' αὐτὸ δὲν ἐφείδετο χρημάτων γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ μιὰ τέτοια ἀτμόσφαιρα, γι' αὐτὸ ἀνεζήτησε καλλιτέχνας λεπτουργοὺς καὶ διακοσμητὰς πρὸς ἐπισκευὴν τῶν παλατιῶν του, γι' αὐτὸ - οὐδὲν τὸ παράδοξον - ὅτι διέταξε καὶ τὴν βιαίαν προσαγωγὴν ἐνώπιόν του τοῦ Γ ι ὡ ρ γ η Κ ω σ τ α ν τ ῆ.

Ἀπὸ ποῦ ὅμως τὸν ἐγνώριζεν;

Μόνον ἐκ φήμης, καὶ αὐτὸ ἦτο ἀρκετόν.

Ὡνειρεύετο ὅτι ὁ Γιόργης Κωσταντῆς ἦτο ἐκεῖνος ποὺ θὰ προσέδιδε μὲ τὴν τέχνην του μεγαλοπρέπειαν στὸν ἐσωτερικὸν διάκοσμον τοῦ παλατιοῦ - Φρουρίου του, ποὺ ἐφρουρεῖτο ἀπὸ 300 παλληκάρια.

Ἀπ' αὐτὰ τὰ 100 ἦταν ἡ ἐφεδρική δύναμις τοῦ σεραγιοῦ του καὶ τὰ 200 τὰ κινούμενα ἐλευθέρως ὑπὸ τὰς διαταγὰς του.

Ἀργότερα ὅταν ἀνέλαβε τὸν τίτλον τοῦ Γενικοῦ Δερβέναγα ἡ φρουρά του ἀνῆλθεν σὲ 500, γιὰτὶ ὁ Βαλῆς τοῦ Μοναστηρίου εἶχεν θέσει ὑπὸ τὰς διαταγὰς του καὶ δύναμη 200 τακτικῶν στρατιωτῶν.

Ἔτσι μίαν ὥραίαν πρωΐαν, ὕστερα ἀπὸ τὴν θριαμβευτικὴν του ὑποδοχὴν στὰ Μπιτόλια ἐκ μέρους τοῦ Βαλῆ καὶ τὴν κοινοποίησιν εἰς αὐτὸν τοῦ Φιρμανίου τῆς ἀμνηστείας του, εὐρέθη ἀντιμέτωπος, διώκτης καὶ ἐξολοθρευτῆς τῶν πρώτων συνεργατῶν του Ἀλβανῶν καὶ Χριστιανῶν.

Οὕτω :

Ὁ Νταβέλης, ὁ Λεωνίδας, ὁ Νετζήμ-Μπέης Μπουρντάνης, ὁ Κιαζήμ Σιάργιας, ὁ Νετζίπ Κωστεβίστης καὶ ἄλλοι καπεταναῖοι καὶ ἀρχηγοί, ὅταν ἠννόησαν ὅτι τὸ ἔδαφος ἐσάλεψε ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατέφυγον μὲ τὰς δυνάμεις των ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν καὶ Δυτικὴν Μακεδονίαν στὰ βουνὰ τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης.

Ἡ Σαμαρίνα, ἡ Φούρκα καὶ ἡ περιοχή τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ζέρμας ἦταν ὁ τόπος τῆς συρράξεως μετὰ τὸν διαβόητον Ἀμπεντίν.

Σκοτώθηκε, στές μάχες καὶ τὲς συμπλοκὰς ποὺ ἔλαβον χώραν, ὁ Νεϊζήπ-Μπουρντάνης, ἀρατίσθηκαν ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Νταβέλης, σωριάσθηκαν τὰ πτώματα καὶ ἄλλων μικροτέρων καπεταναίων καὶ ἀρχηγῶν καὶ ἐπιβλητικὰ ἀκόμη καὶ σήμερα δεῖχνονται στὸ διαβάτην τῶν μερῶν ἐκείνων τὰ μνήματα των.

Ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης ὕμνησε μετὰ τὴν σειρὰν τῆς τὰ γεγονότα αὐτὰ τοῦ χαλασμοῦ των.

Ἄς τὴν ἀφήσουμε νὰ μιλήσῃ πρῶτον γιὰ τὸν Μπέη ἀπὸ τὸ Μπουρντάνι.

«Ποιὸς θέλ' ν' ἀκούσῃ κλάματα, Μπέη Νεϊζήπ μου· γυναῖκεια μοιρολόγια,
Περάστ' ἀπ' τὴν Ἀρβανιτιά, πὸ μέσ' ἀπ' τὸ Μπουρντάνι,
Νὰ δῆτε μιὰ χανούμια μετὰ πέντε θυγατέρες.
Στὸ παραθύρι κάθονταν, τὲς στράτες ἀγναντεύει,
Γλιέπει τ' ἀσκέρια π' ὄρχονται, τ' ἀσκέρια ποὺ διαβαίνουν
Καὶ τὸν Τσιαούση φώναξε καὶ τοῦ Τσιαούση λέγει :
Τσιαούση πού εἶν' ἀφέντη σου, Τσιαούση πού εἶν' ὁ Μπέης ;
Τὸν Μπέη τὸν ἐσκότωσαν ὀχλὸν ἀπὸ τὴ Φούρκα.» (1)

Ἡ ἐξόντωσις τῶν Ἀλβανῶν Μπέδων ἀνταρτῶν ἠνάγκασε καὶ τὰ σώματα τοῦ Λεωνίδα καὶ Νταβέλη νὰ ἀπομακρυνθοῦν καὶ νὰ ἀλλάξουν λημέρια γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ἐξόντωσίν των ἐκ μέρους τοῦ Ἀμπεντίν.

Ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα τῆς Ἐπαρχίας συνοψίζει τὰ γεγονότα κατὰ τρόπον χαρακτηριστικὸν καὶ περιληπτικὸν χωρὶς νὰ χρειάζεται περισσότερη διασάφηση.

«Τὸ λὲν οἱ κοῦκοι στὰ βουνὰ τὸ λὲν στὸ μοιρολόγι,
Τὸ λέει κι' ὁ πετροκόσιφας στὰ κλέφτικα λημέρια :
«Βγῆκαν οἱ κλέφτες στὰ βουνὰ, ψηλὰ στὰ κορφοβούνια,
Νταβέλης πάει στὸ Σμόλιγκα, Γιαννούλης στὴ Μπριάζα,
Χορμόβας πῆρε τὰ ριζὰ τὴν ἄκρη τὴν Ἀρίνα
Καὶ πῆγε καὶ λημέριασε στὴ Ζιάπγιανη ἀπ' ὀχλὸν.
Κι' ἐκεῖ ποῦ τρώγαν κι' ἔπιναν καὶ ψιλοτραγουδοῦσαν
Τὸ καρραῦλι φώναξε, τὸ καρραῦλι λέει :
Γλέπω ἀνθρώπους πόρχονται ἀνθρώπους λερωμένους
Μὴν ὁ Νταβέλης ἔρχεται μὴν ὁ Γιαννούλης Ζέρμας ;
Οὐδ' ὁ Νταβέλης ἔρχεται οὐδ' ὁ Γιαννούλης Ζέρμας,
Μόνον εἶν' ὁ Ζάλιος πόρχεται ὁ Μπέης τοῦ Μπουρντάνι.

1) Στὸν Ἀηλιὰ τῆς Φούρκας.

Καὶ τὸ Σουλιώτῃ φώναξε καὶ τοῦ Σουλιώτῃ λέει :
 Σουλιώτῃ πάρε τὰ παιδιά, πιάσε τὸ πέρα μέρος
 Καὶ σὺ Θανάσ 'Καταρραχιᾶ πιάσε τὸ δῶθε μέρος
 Κι' ἐγὼ θὰ πάρω τὸ κακὸ τὰ πλάγια τῆς 'Αρίνας,
 Γιὰ νὰ τοὺς πιάσω ζωντανοὺς τὸν Τσίμε καὶ τὸν Ζάλιο».

Ἡ ἐξόντωση καὶ ὁ φόνος τοῦ Λεωνίδα ὑμνήθη ἐπίσης ἀπὸ τὴν Λαϊκὴν
 Μοῦσαν τῆς Ἐπαρχίας κατὰ τρόπον ἐξόχως συγκινητικὸν καὶ ὑποβλητικόν :

«Τρεῖς περδικοῦλες κάθονταν στὴ ράχ' τῆς Σαμαρίνας.
 Εἶχαν τὰ νύχια κόκκινα καὶ τὰ φτερὰ γραμμένα,
 Εἶχαν καὶ στὰ κεφάλια τους μαντήλια λερωμένα·
 Ἡ μιὰ κοιτάει τὰ Γρεβενὰ κι' ἡ ἄλλη τὸ Ζαγόρι,
 Ἡ τρίτη ἡ ὁμορφότερη μοιρολογάει καὶ λέει :
 Τὸ Λεωνίδα σκότωσαν τὸν πρῶτο Καπετάνιο,
 Ποὺ ἦταν καμάρι στὰ βουνά, μπαριάκι στοὺς ἀντάρτες».

Ὑστερα ἀπὸ τέτοιους θριάμβους ποὺ κατήγαγεν ὁ Ἀμπεντὶν καὶ ὕστερα
 ἀπὸ τιμὲς ποὺ τοῦ ἀπενεμήθησαν κατὰ τὴν θριαμβευτικὴν του ἐπάνοδον στὰ
 Μπιτόλια σκέφθηκε ὅτι ἡ ἀνακαίνισις καὶ ὁ καλλωπισμὸς τοῦ σεραγιοῦ του
 ἦτο τὸ μόνον ἴσως ποὺ τοῦ ἔλειπε, καὶ ἔτσι ὁ Γιώργης Κωνσταντῆς διετάχθη
 νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν του.

Δραματικὴ ὑπῆρξεν ἡ συνάντησίς του μὲ τὸν Ἀμπεντὶν καὶ μάλιστα
 μέχρι τοιούτου βαθμοῦ ὥστε νὰ τοῦ στοιχίσῃ παρ' ὀλίγον καὶ τὴν Ζωὴν
 του (1)· ἡ Μοῖρα ὅμως καὶ ὁ φύλαξ ἄγγελος τὸν ἐπροσέταψαν (2) κατὰ
 τρόπον ἀποτελεσματικόν, γιὰτὶ μιὰ Μορφὴ ποὺ ἔτεινε στὴν ὀλοκλήρωσί της
 δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ στὴ μέση τοῦ δρόμου καὶ τοῦ προορισμοῦ της.

Ὁ διαβόητος Γενικὸς Δερβέναγας Ἀμπεντὶν ἔμεινε κατενθουσιασμένος
 ἀπὸ τὴν συνομιλίαν του μὲ τὸν Γιώργην, ἡ συμφωνία γιὰ τὰ σεράγια ἐκλεί-
 σθη, προκαταβολὴ σὲ λίρες ἐδόθη, ἡ ἀμοιβὴ γιὰ τὴν ἐργασία ἦτο πλέον ἢ
 ἱκανοποιητικὴ καὶ ἡ ὑπόσχεσις ἐπίσης τοῦ Μπέη νὰ τοῦ δώσῃ ἐπὶ πλέον καὶ
 250 λίρες γιὰ νὰ φτιάσῃ μαγαζιά στὸ Μποζιγράτι (3) δι' αὐτομικὴν του ἐκ-
 μετάλλευσιν, εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ὑπηρεσιῶν ποὺ θὰ προσέφευρεν, θὰ ἐπραγ-

1) Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις.

2) Παρομοίαν προστασίαν τῆς Μοίρας δέχτηκε ὅταν ὁ Λάζος τὸν ἔδεσε εἰς τὸ
 Ἀνήλιο τῶν Χιονιάδων (Καργιὲς τοῦ Βούρη) καὶ ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ, ὅποτε ἐπενέ-
 βησαν τὰ παλληκάρια τοῦ ἰδίου τοῦ Λάζου καὶ τὸν ἀπηλευθέρωσαν.

(Πρβλ. Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις.

3) Τοῦ Αὐτότου, Αὐτόθι.

ματοποιεῖτο καὶ αὐτή, δὲν ὁ Μπέης δὲν ἐξέλιπεν προώρως ἀπὸ τὴν Ζωὴν συνεπεία μιᾶς δραματικῆς δολοφονίας (¹) ποὺ ἐπηκολούθησε, ὕστερα ἀπὸ μυστικὴν συνωμοσίαν ποὺ ἐξύφαναν ἐναντίον του οἱ Μπέηδες Ἑρσέκας, Κορυτσᾶς καὶ Λεσκοβικίου οἱ ὅποιοι δὲν ἠνείχοντο τὴν δόξαν του καθὼς καὶ τὴν ταπείνωσιν εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς εἶχεν ὑποβάλει.

Ὑστερα ἀπὸ τὸν ξαφνικὸ καὶ ἀνέλπιστο αὐτὸν χαλασμὸν τοῦ Ἀμπεντίν τὰ πάντα ἀνετράπησαν καὶ μετεβλήθησαν.

Ἡ ἐπισκευὴ τοῦ σεραγιοῦ ἔμεινεν ἡμιτελὴς καὶ εἰς τὸν χώρον ἐκεῖνον ποὺ ἄλλοτε ἔσφυζε μιὰ Ζωὴ πάλλουσα καὶ ἀπαστράπτουσα ἀπὸ αἴγλην ἡγεμονικὴν καὶ Ἀνατολίτικην χλιδὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν, ἠκούοντο τῶρα αἶφωναὶ αἱ γοεραὶ τῶν Χανουμισῶν τοῦ χαρεμιοῦ ποὺ ἐθρήνουν τὸν χαλασμὸν τοῦ Μπέη των καὶ ὑψοῦντο τὰ ἱκριώματα τῶν ἡμιτελῶν ἐπισκευῶν τοῦ σεραγιοῦ ὡς ὀδυνηραὶ δοκίδες ἐμπεπηγμέναι εἰς τὴν καρδιὰν τῶν τοίχων τῶν προσόψεων καὶ ὡς σύμβολα ταῦτοχρόνως ἀναβαθμίδων, ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ὁποίων θὰ ἤμποροῦσε ὁ καθένας νὰ στοχασθῇ καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὴν προοπτικὴν μιᾶς ἱλιγγιώδους ἀνόδου καὶ ἀκμῆς, ἀλλὰ καὶ μιᾶς ἀποτόμου συγχρόνως καθόδου καὶ ἀπροσδοκῆτου παρακμῆς καὶ καταπτώσεως :

Καὶ τέτοια ἀσφαλῶς παραδείγματα θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψει του ὁ ἀρχαῖος Λατῖνος ποιητὴς ἀναφωνῶν :

Sic transit gloria mundi

Πάντως μὲ τὸν ξαφνικὸν χαλασμὸν τοῦ Ἀμπεντίν κλείει καὶ ἡ πλευρὰ ποὺ ἀφορᾷ τὰς σχέσεις τοῦ Γιώργη Κωσταντῆ μὲ τὴν κλεφτουργίαν, τοὺς Ἀλβανοὺς Μπέηδες καὶ γενικὰ τὴν Ἀλβανοκρατία.

Τὼ ρ α μ ι ᾶ κ α ι ν ο ὗ ρ γ ι α π λ ε υ ρ ᾶ δ ρ ᾶ σ ε ω ς ἄ ν ο ῖ γ ε τ α ι μ π ρ ο σ τ ᾶ τ ο υ .

Ἐλεύθερος περὶ ἀπὸ τὰς συμφωνίας καὶ τὰ συμβόλαια ποὺ εἶχε κλείσει μὲ τοὺς Μπέηδες, ξαναγυρίζει στὸ χωριό, καὶ ὕστερα ἀπὸ μικρὰν παραμονήν, ἀναλαμβάνει ταξίδια στὰ Γιάννινα, στὸ Λεσκοβίκι, Φιλιάτες, Πρεμετὴν, Θεσσαλονίκην καὶ Μπιτόλια.

Στὰ Γιάννινα σχετίζεται μὲ τὸν Αὐστριακὸν Πρόξενον Zwiedinek (²) καὶ ὑπείσρχεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Προξενείου ἀναλαβὼν τὰς τεχνικὰς ἐπισκευὰς καὶ τὰς ἐσωτερικὰς διαρρυθμίσεις τοῦ Προξενικοῦ μεγάρου.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Αὐστριακὸς Πρόξενος κατενθουσιασμένος ἀπὸ τὴν τιμιότητά, τὴν εἰλικρίνειαν, τὴν ἀφιλοκέρδειαν καὶ τὸ λεπτὸ γοῦστο τῆς τεχνικῆς του δεξιοτεχνίας τὸν περιέβαλε

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι,

2) Εὐριπίδου Σούρλα, Ἑπειρωτικὰ Χρονικά, 1937, σελ. 137—150.

καὶ μὲ τὴν προσωπικὴν του ἐκτίμησι (¹), καὶ ὅταν μάλιστα ὕστερα ἀπὸ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ἐξυπηρετήσεως ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ Προξενικὸν περιβάλλον γιὰ νὰ γυρίσῃ στὸ χωριὸ τὸν ἐφωδίασε καὶ μὲ θερμότατον εὐχαριστήριον καὶ προστατευτικὸν ἔγγραφον (²).

Ἡ τελευταία ἐπάνοδος στὸ χωριό, ὕστερα ἀπὸ μακρὰν ἀπουσίαν στὴν Ἑπείρο καὶ τὴν Μακεδονία, σημειώνει καὶ τὸν τελευταῖον σταθμὸν τῆς δράσεώς του, ἀλλὰ ταῦτοχρόνως καὶ τῆς τελείας ὁλοκληρώσεως τῆς προσωπικότητός του μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς στενότερης πατρίδος, καί, τῆς οἰκογενειακῆς γαλήνης καὶ ἡρεμίας, τὴν μακαριότητα καὶ εὐτυχίαν.

Σὰν Πατριαρχικὴ ἐπιβλητικὴ Μορφή δεσπάζει τῆς οἰκογενείας, ἱεραρχεῖ τὰς οἰκογενειακὰς ἀξίας, ἐξασφαλίζει στὸ προγονικὸ σπῖτι αἵγλην, εὐτυχίαν καὶ ψυχικότητα καί, ὡς ἄλλος Συμεών, ὅταν ἀντίκρισε τὴν γέννησιν τοῦ ἐγγόνου του ἐκείνου τὸν ὁποῖον ξεχώριζε σὲ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Ζωῆς του, ἀνεφώνησε :

«Ἐπὶ τέλους, Θεέ μου! ἔλαμψε τὸ σπῖτι μας.» (³)

Λόγια προφητικά, λόγια ποὺ φανερώνουν τὴν διαίσθησιν (⁴) μὲ τὴν ὁποίαν ἦτο ὠπλισμένος, λόγια ποὺ φανερώνουν τὸν πόνον μιᾶς γεροντικῆς Βιβλικῆς Μορφῆς ἢ ὁποία μέλλουσα νὰ ἀποχωρισθῇ τῆς Ζωῆς φροντίζει γιὰ τὴν ψυχικὴ διαιῶνισιν τῆς γενιᾶς, λόγια ποὺ δείχνουν πῶς διαισθητικὰ ἐδοκίμασε τὸ αἶσθημα τῆς μακαρίας ἐκείνης εὐχαριστήσεως ποὺ συνοδεύει ὅλους ἐκείνους ὅσοι ἐξασφαλίζουν συνεχιστὰς καὶ διαδόχους τῆς ψυχικότητός των.

Οἱ δύο λόλοι ποὺ σὲ ὅλας τὰς περιόδους τῆς Ζωῆς του τὸν ἠλέκτρισαν καὶ τὸν ἠχμαλώτισαν ἦσαν, τὸ σπῖτι καὶ ἡ οἰκογενειακὴ γαλήνη καὶ εὐτυχία ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ ὁ κόσμος τῶν ἀξιῶν τῆς στενότερης πατρίδος ἀπὸ τὸ ἄλλο.

1) Σὲ κάποια χρηματικὴ διαφορὰ μὲ τὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν τῶν Ἰωαννίνων (στὰ 1868) ποὺ δυστροποῦσε νὰ τὴν ἐξοφλήσῃ, ὁ Zwiedinek ἐπενέβη προσωπικῶς καὶ προστατευτικῶς ὑπὲρ αὐτοῦ, κατορθώσας νὰ ἀποδοθῇ τὸ ὀφειλόμενον ποσὸν εἰς τὸν Γιώργην.

2) Δυστυχῶς δὲν περιεσώθη εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς οἰκογενείας, ἡ παράδοσις ὁμῶς διατηρεῖται ζωντανή εἰς ὅλα τὰ μέλη τῶν ἀπογόνων.

(Πρὸβλ. Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἑνθυμήσεις).

3) Καὶ ἡ διαίσθησις του ἐκείνη ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων ἀληθεστάτη, γιατί ὁ μικρὸς ἐκεῖνος ἐγγονός του ποὺ ἐθρήνησε, σὲ ἡλικίαν μόλις πέντε ἐτῶν, τὸν θάνατον τοῦ καλοῦ Παπποῦ του, συνεχίζει ἤδη ἀνδρωθεὶς τὴν παράδοσιν τῆς γενιᾶς πλέον ἢ εὐφύμως.

4) Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἑνθυμήσεις.

Κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς παραμονῆς του χωριὸν νέα καθήκοντα τὸν ἀνέμενον ὡς Πρόεδρον τῆς Κοινότητος ὡς Ἐπίτροπον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς μέλος τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολείων

Τὸ κέντρον τῆς δράσεώς του ὅμως καὶ τῶν ἐνεργειῶν του ἐνετοπίσθη στὴν προσπάθειαν νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τὸ Λισκάτσι σχολικὸν κτίριον, γιατί τὸ χωριὸν ποὺ διετῆρει στὰ παλιὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς τύπο κορυφοῦ (¹) σχολειοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ λείψανα ἀκόμη καὶ σήμερα ἐπιδεικνύονται καὶ τύπον πρωτοτύπου γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπαίθριον σχολείου μὲ τὸν Κωσταντῆ Χρήστου ὡς δάσκαλο (²), ἔπρεπε νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τὸ πραγματικῶς συγχρονισμένο σχολικόν του κτίριον.

Δύο ἐπιστολαὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος Βουρμπιάνης μαρτυροῦν τὸ κορύφωμα τῶν ἐνεργειῶν του.

Τὸ περιεχόμενον (³) τῆς πρώτης ἔχει ὡς κάτωθι :

Λισκάσιον 15 Ἰουνίου 1906.

Πρὸς

τὸ ἐν Ἀθήναις Δ. Σ. τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος Βουρμπιάνης.

Ἀξιότιμε Κύριε Πρόεδρε !

Ἡ κάτωθεν ὑποφαινομένη Κοινότης τοῦ γείτονος Ὑμῶν χωρίου Λισκατοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας Βελλᾶς καὶ Κονίτσης εὐσεβάστως καθυποβάλλει Ὑμῖν, ὅτι ἔχουσα ἀπόλυτον ἀνάγκην οἰκοδομήσεως Σχολείου εἰς ἀντικατάστασιν ἀρχαίου ἐρειπίου αὐτῆς, στερουμένη ὀλοκλήρου τοῦ ποσοῦ πρὸς ἀνοικοδόμησιν, καταφεύγει εἰς τὴν Ὑμετέραν ἀδελφότητα, τὴν καύχημα οὔσαν ὅλης τῆς ἐπαρχίας μας καὶ τῆς Ἠπείρου διὰ τὸν ἱερὸν αὐτῆς σκοπόν, καὶ αἰτεῖ, εἰ δυνατόν, νὰ δοθῇ ἅπαξ διὰ παντὸς ἡ συνδρομὴ Αὐτῆς εἰς χώραν, ἣτις οὐδέποτε ἔπαυσε καὶ θὰ παύσῃ νὰ παρέχῃ πᾶσαν εὐκολίαν εἰς ὅ,τι ἡδύνατο εἰς ἕκαστον τῶν γειτόνων αὐτῆς χωρίων.

1) Βασιλείου Χρήστου, Τὸ Λισκάσι Κονίτσης καὶ ὁ Κωσταντῆς Χρήστου, Ἀθῆναι 1939 σελ. 7.

2) Εὐριπίδου Σούρλα, Κωνσταντῆς Χρήστου, Πρβλ. Ἠπειρωτικὸν Βῆμα Ἀθηνῶν 1939.

3) Ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ Ἀρχείου τοῦ ἐγγόνου του ἱατροῦ Βασιλείου Χρήστου.

Πεποιθότες ὅτι ἡ αἴτησις ἡμῶν θέλει εἰσακουσθῇ διατελοῦμεν μετὰ βαθυτάτης ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ.

Ἡ Κοινότης Λισκατσίου

Μουχταροδημογέροντες

Ζαχαρίας Ἰωάννου

Δημοσθένης Νούτση

(Τουρκιστὶ) (Τ. Σ.)

Ἡ Ἐπιτροπεία

Παπαχαράλαμπος

Γιώργης Κωσταντῆ—Χρήστου

Βασιλάκης Γιαννούλη

(Ἑλληνιστὶ καὶ Τουρκιστὶ) (Τ. Σ.)

Τὸ περιεχόμενον τῆς δευτέρας ἔχει ὡς κάτωθι. (¹)

Λισκάσιον 11 Ἰουλίου 1906.

Πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ ἐν Ἀθήναις Δ. Συμβουλίου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος Βουρμπιάνης, Ἀξιότιμον Κον Χρ. Τσίλαν.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Ἀ θ ή ν α ς

Ἀπαντῶντες εἰς τὴν ἀπὸ 26ης παρελθόντος τιμίαν Σας ληφθεῖσαν ἐγκαίρως, ἐκφράζομεν Ὑμῖν τὰς ἀπείρως εὐχαριστίας μας διὰ τὴν μεγάλην φιλοπατρίαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, ὃ διὰ τὸ καλὸν τῆς Πατρίδος δεικνύετε μὴ φειδόμενος μόχθους καὶ θυσίας.

Ἡ Πατρίς μας μεγάλως καυχᾶται καὶ τιμᾷ τέκνα τὰ ὅποια μακρὰν αὐτῆς εὐρισκόμενα οὐδέποτε λησμονοῦν Αὐτήν.

Ἐγκλείστας ἀποστέλλομεν Ὑμῖν σχετικὴν τῇ ἐπιστολῇ σας αἴτησιν.

Ἀναγνωρίζοντες τὰ εὐγενῆ καὶ φιλόπατρα ὑμῶν αἰσθήματα, διατελοῦμεν μετὰ μεγίστης τιμῆς ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ.

Οἱ Συμπατριῶται ὑμῶν

Ἐφοροεπιτροπὴ

Παπαχαράλαμπος Πανταζῆς
Γιώργης Κωσταντῆ - Χρήστου
Βασιλάκης Γιαννούλη

Τουρκιστὶ (Τ. Σ.)

Μουχταροδημογεροντία

Γιαννούλης Βασιλείου
Γιόργι Ζαχαρῆς
Ἀριστίδης Δημητρίου Στεργίου
Δημήτριος Ἀθανασίου
Τζήσης Τζεπέλη
Γιόργη Τόλη Γιότης
Δημήτριος Ἰωάννου Γιότι
Μάρκος Γ. Βασίλη
Κωσταντῆς Γεωργίου
Ἀποστόλης Κ. Χρήστου
Ζαχαρίας Ἰωάννου

1) Ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἰκογενειακοῦ Ἀρχείου.

Δ'

Ὁρθὸν ἢ ἀλήθεια ἀεί.

Σοφοκλῆς. (1)

Μέσα στὸ παραπάνω πλαίσιον μιᾶς Ζωῆς, πλουσίας εἰς δρᾶσιν, εἰς ἀγῶνας, εἰς κινδύνους, εἰς τόλμην, εἰς πατριωτισμὸν καὶ εἰς οἰκογενειακὰ καὶ κοινωνικὰ ἰδεώδη, ὠλοκληρώθη ἡ προσωπικότης τοῦ Γιώργη Χρήστου, ὁ ὁποῖος στὰ 75 χρόνια του εἶχε φθάσει στὸ ὄριο ἐκεῖνο τῆς ἀρχοντιᾶς καὶ τῆς γαλήνης πού διδίδει κάποιος βαθυτέρο νόημα στὰ ἐγκόσμια· εἶχε φθάσει στὸ ὄριο ἐκεῖνο πού τοῦ ἐπ'τρεπε νὰ ξεχωρίσῃ τὰ ἐπὶ μέρους περιστατικὰ τῆς Ζωῆς του καὶ νὰ τὰ ὑπαγάγῃ ὑπὸ κάποιον βαθύτερον νόημα, εἶχε φθάσει στὸ ὄριον ἐκεῖνο τῆς ἡλικίας πού τὰ πάντα θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν ὡς περιστατικὰ τοῦ μεγάλου νόμου τῆς Μοίρας, πού δὲν μπορεῖ νὰ τὴν γνωρίσει ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ μόνον νὰ νοιώσῃ τὴν ἐπίδρασίν της.

Καὶ ἀναμφιβόλως ἡ Μοῖρα τὸν εἶχεν ὀπλίσει μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ χαρίσματα πού ἤλθον εἰς φῶς μέσα στὴν δρᾶσί του τὴν ἐπαγγελματική, τὴν κοινωνική καὶ τὴν οἰκογενειακή.

Ἐὰν δὲ ἐπιχειρήσωμεν ἤδη—ὅπως ἐπιβάλλεται ἄλλως τε πρὸς ὀλοκλήρωσιν τῆς ἐρεῦνης μας—νὰ συνοψίσωμεν τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πού ἀποτελοῦν τὴν βαθύτερη ψυχὸς τοῦ χαρακτῆρός του, δὲν θὰ ᾔτο πλεόν δύσκολον, ὕστερα ἀπὸ ὅσα ἀνωτέρω ἐσκιαγραφήσαμεν, σχετικὰ μὲ τὴν δρᾶσίν του καὶ τὰ ἐλατήρια τῶν ἀγώνων του, νὰ τὰ συναγάγωμεν καὶ τὰ ἀνασυνθέσωμεν εἰς μίαν σύντομον καὶ περιληπτικὴν εἰκόνα.

Μὲ τὸ ὑψηλὸν του ἀνάστημα, τὸν κόκκινον σκοῦφον πού φοροῦσε καὶ τὸ μαστοῦνί του μὲ τὴν ἀσημένια λαβή (²) πού ἔμοιαζε μὲ Μητροπολιτικὴν ράβδον καὶ μὲ τὸν φλοκωτὸν ἐπενδύτην του, ἐνεποίει ἐξωτερικῶς τὴν ὄψιν Μορφῆς Βιβλικῆς, πού ἐνέπνεε τὸν σεβασμὸν ἀφ' ἑαυτῆς.

Ἀξιοπρέπεια, τιμότης, δικαιοσύνη (³), εὐθυκρισία, διδακτικὴ διηγηματι-

1) Σοφοκλέους Ἀντιγόνη Στίχ. 1195.

(Μόνον ἢ ἀλήθεια μένει παντοτινὴ)

2) Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις.

3) Πάντοτε εὗρισκετο εἰς σύγκρουσιν πρὸς στενώτατον συγγενὴ του ἐκ τῆς γενιᾶς τῶν Γιαννουλαίων.

(Ποβλ. Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις).

κότης σπανία, αλτρουϊστικότης, τόλμη, σθένος, εὐψυχία, καλοκαγαθία, καλλι-
τεχνική προδιάθεσις, πατριωτισμός, ἔθνισμός⁽¹⁾ καὶ βαθεῖα θρη-
σκευτικότης ἦσαν τὰ κυριώτερα συστατικὰ τοῦ χαρακτῆρός του.

Βαθὺς ἐπίσης ἦτανε ὁ σύνδεσμος καὶ ἡ ἀγάπη του—ποὺ ἤγγιζε τὰ ὅρια
ἀληθινῆς λατρείας—πρὸς τὸν κόσμον τῶν ἀξιών τῆς στενώτερης πατρί-
δος του.

Ὑπεράνω ὅμως ὅλων αὐτῶν τῶν χαρισμάτων ἐπρώτευσεν ἡ σω-
φροσύνη του⁽²⁾.

Ἦτο τὸ κορύφωμα τῆς Βιοθεωρίας του, ἦτο ὕψιστον
ἀγαθὸν καὶ τὸ καλύτερον δίδαγμα γιὰ τοὺς συγχρόνους του.

Αὐτὸς ἦτο ἐν μικρογραφίᾳ ὁ ἀληθινὸς χαρακτήρ του,
αὐτὴ ἦτο ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ⁽³⁾ ὁ μέγας τῆς ἀρχσιότητος τρα-
γικὸς «πῶς μόνον αὐτὴ παραμένει παντοτινὴ καὶ αἰωνία».

Αὐτὴν ὅμως ἀκριβῶς τὴν ἀλήθειαν θηρεύει καὶ ἀναζητεῖ καὶ ἡ
Πατριδογνωστικὴ Ἱστορικὴ ἔρευνα.

Ε'

Εὐδαίμονες, οἷσι κακῶν
ἄγευστος αἰών.

(Σοφοκλῆς)⁽⁴⁾

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέρμα τῆς ἐρεύνης μας.

Καὶ μόνον ἤδη λίγα ἀκόμη λόγια πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ βαθυτέρου νο-
ήματος καὶ τοῦ σκοποῦ ὁ ὁποῖος ἐπιδιώκεται διὰ τοῦ εἴδους τῶν Πατρι-
δογνωστικῶν Βιογραφικῶν Σημειωμάτων, ὅπως τὸ
παρὸν καὶ σὰν ἄλλα προγενέστερα⁽⁴⁾.

1) Διάφορα ἀνέκδοτα μὲ Μπέηδες Ἀλβανίας φανερώουν τὸν κρυφὸν ἐθνικισμὸν
ποὺ ἔκρυβε σὰν στήθη του.

(Πρβλ. Κωνστ. Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις).

2) Σοφοκλέους Ἀντιγόνη, Στίχ. 1348—1349.

«Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας πρῶτον ὑπάρχει.»

3) Σοφοκλ. Ἀντιγόνη, Στίχ. 582—583.

(Εὐτυχισμένοι ὅσοι πέρασαν τὴ ζωὴ τους χωρὶς βάσανα)

4) Πρβλ. Εὐριπίδου Σούρλα, Κώστας Γραμματικὸς, Γιάννης
Σούρλας.

Πιστεύομεν δηλαδή πῶς ἡ ἱστορικὴ ἀναπαράστασις τῆς Ζωῆς καὶ τῆς δράσεως Μορφῶν καὶ Φυσιογνωμιῶν σάν : τοῦ Γιάννη Σούρλα, Κώστα Γραμματικοῦ, Κωνσταντῇ Χρήστου καὶ Γιώργη Χρήστου—γιὰ νὰ περιορισθῶμεν σὲ μιὰ πρόχειρη τετρακτύδα—μέσα στὸ Πατριδογνωστικὸ τους ἱστορικὸ πλαίσιο καὶ περίγραμμα, ὅπως ἡμεῖς τοῦλάχιστον τὸ ὠραματίσθημεν, ἐξυψώσουν καὶ ὁμορφαίνουν τὸ ἡθικὸ ἐπίπεδο μιᾶς ἐποχῆς, ἀποτελοῦν τὸ κέντρον μιᾶς παλαιότερας ἱστορικῆς περιόδου· κερδίζουν τὸν ἀναγνώστην καὶ τὸν φέρουν κοντὰ τους, γεμίζουν μὲ δέος καὶ θαυμασμὸν τὴν περιέργειά μας, λειτουργοῦν σὰν ἀνώτεροι ρυθμισταὶ καὶ σὰν ὑποδείγματα Ζωῆς· ὁλοκληρώνουν ἓνα βαθύτερο νόημα τῆς Ζωῆς καὶ τὸ ὑψώνουν σὲ νόμο, μᾶς συνειδητοποιοῦν καλύτερα τὴν ἀξίαν τοῦ ριζικοῦ, μᾶς ὀπλίζουν μὲ ἓνα αἶσθημα θαυμασμοῦ καὶ ὑπερηφάνειας καὶ μᾶς πλημμυρίζουν μὲ μίαν ἀτμόσφαιραν πατριωτικὴν, ἐθνικὴν, ἥρωϊκὴν καὶ θρυλικὴν.

Ἔτσι μὲ κέντρον τὲς κυριώτερες Μορφές καὶ Φυσιογνωμίες ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς ἄνδρας ζωντανεύει θαυμάσια καὶ γνωρίζεται βαθύτατα καὶ ἡ Ἱστορία τῆς Ἑπαρχίας.

Αὕτῃ δὲ εἶναι ἀκριβῶς καὶ ἡ βαθύτερη παιδαγωγικὴ προοπτικὴ γύρω ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν οἰκογενειακῶν ⁽¹⁾ ἐρευνῶν.

Στὴν παροῦσαν κατεβλήθη προσπάθεια, μὲ τὴν βοήθειαν πολυτίμων προφορικῶν ⁽²⁾ παραδόσεων, νὰ ἀνασύρωμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ νὰ προβάλωμεν τὴν Μορφήν τοῦ Γιώργη Χρήστου.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς αἱ παραδόσεις ἦσαν ὁ ὁδηγός μας, πρωτίστως ὅμως καὶ κυρίως ἡ ἀγάπη μας γύρω ἀπὸ τὸ θέμα ὑπῆρξε κατὰ βάθος ἡ διεισδυτικὴ μέθοδος τῆς ἐρεῦνης μας, καὶ γι' αὐτὸ ἡ προβολὴ τοῦ ἥρωός μας δὲν εἶναι πλασματικὴ μορφή ἀλλὰ μιὰ ζωντανὴ πραγματικότητα.

Μὲ τέτοιες προϋποθέσεις μελέτης καὶ ἐρεῦνης ἠκούσαμεν, μέσα στὴν

1) S t u d t, Familiengeschichte und Schule. Leipzig 1928.

Πρβλ. ὡσαύτως H u s s o n g, Familienkunde, Leipzig 1930.

2) Ἐκεῖ ὅπου τὰ γραπτὰ μνημεῖα σπανίζουν αἱ προφορικαὶ παραδόσεις ποὺ διεσώθησαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ ποὺ μεταγγίζονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, μὲ τὸν γνωστὸν μηχανισμόν τῆς θεωρίας τῆς ἐπιβιώσεως, ἀποτελοῦν τὰ πολυτιμότερα σχόλια γιὰ τὴν ἐξήγησιν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τὴν ἐρμηνείαν ἱστορικῶν τραγουδιῶν εἰς τὰ ὅποια τὸ ἱστορικὸν ὑπόστρωμα, ποὺ κρύβεται στὸ βάθος τῶν διαφορῶν στροφῶν, μοιάζει μὲ συμπεπυκνωμένας ἐννοίας.

Καὶ τέτοιο παρουσιάσθηκε καὶ στὴν προκείμενη περίπτωσι δημοτικῶν τραγουδιῶν ποὺ παρεθέσαμεν ἀνωτέρω.

ἀτμόσφαιραν τῶν θρύλων καὶ τῶν προφορικῶν παραδόσεων, τὴν βαρεῖαν καὶ ἐπιβλητικὴν φωνὴν τοῦ Τούρκου δικαστοῦ Κιαζήμ-μπεη, διακηρύσσοντος, ἐπάνω στὴν κορυφὴ τοῦ Βαρ-Τζομπάν, τὰ ἀπαράγραπτα δίκαια ἐνὸς χωριοῦ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ του· ἡσθάνθημεν ἔντονον τὴν λειτουργίαν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν μὲ τὴν ἀγέρωχον ὕβριν τοῦ Σιλιχτάρη, ζήσαμε ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν δρεᾶσιν τοῦ κλεφτοαρματωλισμοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης, σὰν ὄραμα ἐπρόβαλε στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας ὁ θρύλος γιὰ τὸ περιμάχητο βουνὸ Βαρ-τζομπάν· καὶ ἀνάμεσα σὲ πλαίσια καὶ περιγράμματα βιολογικῆς καὶ ιστορικῆς προοπτικῆς συνεθέσαμεν τὴν ἐξελικτικὴν πορείαν καὶ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς προσωπικότητος τοῦ σκιαγραφομένου ἥρωός μας, τοῦ Γιώργη Χρήστου, μιᾶς δηλονότι Μορφῆς τῆς ἐπαρχίας μας ἡ ὁποία μὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν δρεᾶσίν της ἐκάλυψε καὶ βάσταξε τὸ βάρος 75 χρόνων.

Ἡ Μορφὴ αὐτὴ, μίαν ὥραϊαν πρωΐαν τοῦ 1910, δὲν ὑπῆρχε πλέον εἰς τὴν Ζωὴν.

Ὁ Γιώργης Χρήστου γαλήνιος καὶ ἀτάραχος ἀπεχαιρέτησε τὴν Ζωὴν καὶ ἠνώθη μὲ τὸ Ἀπειρον.

Ἐβυθίσθη ὅπως λέγει ὁ Ἰνδὸς ποιητὴς⁽¹⁾ εἰς τὰ βάθη τοῦ Ὠκεανοῦ τῶν Μορφῶν, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ κερδίσῃ τὸ τέλειο μαργαριτάρι τοῦ Ἀμόρφου.

Ἡ κηδεὶα του ἦτανε μεγαλοπρεπεσιὰ καὶ πάνδημος.

Στέφανοι κατετέθησαν στὸν τάφο του, λόγοι ἐξεφωνήθησαν, ἱερεῖς ἐκ τῶν πέριξ χωρίων παρευρέθησαν, διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσες, μαθηταὶ καὶ μαθήτριά του τὴν παρηκολούθησαν, καὶ γενικὰ ὁλόκληρος ἡ περιφέρεια τὸν προέπεμψεν μὲ πένθος καὶ θλίψιν πραγματικὴν.

Τὸ χωριὸ εἶχε χάσει τὴν ἐπιβλητικὴ καὶ ἀρχοντικὴ Μορφὴ του, εἶχε χάσει τὸν καθοδηγητὴ του, εἶχε χάσει τὸν προστάτην καὶ εὐεργέτην του στὶς δύσκολες στιγμὲς.

Ἡ οἰκογένεια ἐθρήνησε τὸν χαμὸν τοῦ ἡγήτορος καὶ ὁ πενταετὴς τότε μικρὸς ἔγγονός του, περίλυπος καὶ ἀπορφανισμένος, συνώδευσε τὸν καλὸν Παπποῦ, μπροστά, πρῶτος αὐτὸς στὴ νεκρικὴ πομπή, καὶ παρακολουθώντας μὲ τὰ αἰσθήματα ἐκεῖνα ποὺ ἦτο δυνατόν νὰ πλημμυρίζουν τὴν παιδικὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία ἐνῶ κατὰ βάθος πονοῦσε, ὅμως μὲ τὴν μαγικὴ τῆς σκέψι καὶ τὴν παραμυθένια φαντασία, δὲν θὰ πίστευε ἴσως πῶς πράγματι ὁ Παπποῦς πέθανε καὶ πῶς δὲν θὰ ξαναγύριζε ἴσως καὶ πάλιν στὸ σπίτι!

Ὁ Παπποῦς του ὅμως εἶχε πράγματι πεθάνει καὶ πεθαίνοντας πῆρε μαζί του καὶ ὅλην τὴν αἴγλη, τὴν ψυχικότητα καὶ τὴν εὐτυχία⁽²⁾ τοῦ ῥιζικοῦ.⁽³⁾

1) Tagore, Sadhana (Der Weg zur Vollendung), München, 1930.

2) Εὐδαίμονες οἱσι κακῶν ἀγευστος αἰὼν (Σοφοκλ. Ἀντιγόνη στίχ. 582).

3) Τὸ ῥιζικὸ ἐδοκίμασε μετὰ τὸν θάνατό του παροδικὰς περιπέτειες, ἀλλ' ὅμως ὅλες αὐτὲς ὑπερεπηδήθησαν μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου.

Πραγματικῶς ἡ σεβάσμια καὶ γέριχη Μορφὴ τοῦ μὲ τὸ γαλήνιο διαπεραστικὸ βλέμμα καὶ μὲ τὴν πεῖρα τῆς Ζωῆς, ἡ Μορφὴ δηλαδὴ ποὺ σκορποῦσε τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς τάξεως δὲν ὑπῆρχε πειά.

Ἴσως καὶ μὲ τὸ πέρασμα ἀκόμη τοῦ χρόνου ἡ ἐπιβλητικὴ Μορφὴ τοῦ νὰ θυμίζῃ διὰ τὸ οἰκογενειακὸν τοῦ περιβάλλον τὸ παλιὸ ῥολόγι ποῦ δύθμιζε τὴ Ζωὴ στὸ ἡμίφως τοῦ δωματίου· ἡ παλιὰ ἐκείνη οἰκογενειακὴ Ζωὴ πάλιν, ἴσως νὰ μοιάζῃ σὰν ἓνας παλὶδς πίνακας ἀγνώστου ζωγράφου σκοτεινιασμένος ἀπὸ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, μὰ ὁ Παπποῦς δὲν ὑπάρχει πειά.

Ἡ μνήμη τοῦ ὅμως εἶναι βαθειὰ χαραγμένη, ἐπιζεῖ καὶ θὰ ἐπιζῇ, μέχρις ὅτου μὲ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἀποκτήσῃ, τόσον Αὐτὴ ὅσον καὶ ἄλλες Μορφές τῆς Ἑπαρχίας, καὶ τὴ συμβολικὴ τιμὴ ποὺ τῆς πρέπει.

Μέχρι τῆς στιγμῆς καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅς χρησιμεύσουν αἱ λίγες αὐτὲς γραμμὲς ποὺ χαράξαμε, ὥς ἐναεὺλα βικὸ μνημόσυνο.

III

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΧΡΗΣΤΟΥ (1)

«Δὲν τὸ θαρροῦσα Σμόλιγκα τὸ Μάη νὰ συννεφιάσῃς,
Τὸ Μάη νὰ ρίξῃς τὴ βροχὴ καὶ τὸ θερτὴ χαλάξῃ,
Νὰ βρέξ' ὁ Γιότσης τ' ἄρματα, τὰ ἔρημα τσαπράζια»

(Δημῶδες ἐπαρχίας Κονίτσης)

A.

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Βασιλείου Κ. Χρήστου μελέτης (2) περὶ Κωσταντῆ Χρήστου τὸ θέμα ἐφαίνεται ὡς ἐξαντληθὲν, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸ οἰκογενειακὸν δένδρον τῆς γενιᾶς τῶν Χρησταίων.

Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει πηγῶν ἱστορικῶν καὶ προφορικῶν παραδόσεων ἐμπεριστατωμένη καὶ ἀρίστη πατριδογνωστικὴ μελέτη τοῦ ἱατροῦ Χρήστου ρίπτει ἄπλετον φῶς τόσον στὴν ἱστορίαν τῆς γενιᾶς τῶν Χρησταίων ὅσον καὶ γενικώτερον στὴν Ἱστορίαν τοῦ Λισκατοῦ (Κονίτσης) (3).

Τὸ θέμα ὁμως δὲν ἐξηντλήθη :

Ὁ ἀκένωτος θησαυρὸς τῶν πολυτίμων προφορικῶν παραδόσεων ποὺ διεσώθησαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, διὰ μέσου ἀμέσων καὶ ἐμμέσων ἀπογόνων τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου, ἐπιτρέπει ὥστε νὰ ἔλθουν εἰς φῶς ἀκόμη ἀρκετὰ στοιχεῖα τὰ ὅποια διαφωτίζουν πτυχὰς τῆς δράσεως τῶν μελῶν τῆς παλαιᾶς οἰκογενείας τῶν Χρησταίων (4).

1) Ἡ Καπετὰν Γιότσης.

2) Βασιλείου Κ. Χρήστου, Τὸ Λισκάτσι (Κονίτσης) καὶ ὁ Κωσταντῆς Χρήστου, Ἀθῆναι 1939.

Περὶ. ὅσαύτως : Εὐριπίδου Σούρλα, Ὁ Κωσταντῆς Χρήστου, Ἡπειρ. Βῆμα Ἀθηνῶν, 1939.

3) Παλαιότερον τὸ Λισκάτσι ὑπῆγετο διοικητικῶς εἰς τὸν Καζᾶν Κολώνιας καὶ μόνον μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὑπῆχθη διοικητικῶς εἰς τὴν Κόνιτσαν.

4) Κωσταντῆ Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις.

Αἱ ἐνθυμήσεις ἰδίᾳ τοῦ Κωσταντῆ Γ. Χρήστου (¹) ἀποτελοῦν πολύτιμον συμβολὴν γύρω ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τοῦ ριζικοῦ τῶν Χρησταίων, τῶν διαφορῶν παλαιότερων ἐπίσης οἰκογενειῶν τοῦ Λισκατίου καὶ γενικώτερον τῶν ἰδιαιτέρων ἐκείνων συμβάντων, ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν Ἱστορίαν τῶν χωριῶν (²) τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, ποὺ ὑπήγοντο παλαιότερον εἰς τὸν Καζᾶν Κολώνιας (Ἐρσέκας).

Αἱ ἐν λόγῳ ἐνθυμήσεις, ἀναφερόμεναι ἰδίως εἰς τὰ τῆς Ζωῆς καὶ δράσεως διασῆμων Ἀλβανῶν Μπέηδων (³) τῆς ἐπαρχίας Κολώνιας, ρίπτουν ἄπλετον φῶς ἰδίως γιὰ πολλὰς λεπτομέρειες ποὺ ἀναφέρονται στὰ σκληρὰ χρόνια τῶν Ἀλβανικῶν ἐπιδρομῶν (⁴) στὰ χωριὰ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ἀναπαριστοῦν λεπτομέρειες γύρω ἀπὸ τὴν ἀτελεύτητο σειρὰ τῶν χαλασμῶν (⁵) διαφορῶν τζακιῶν, διευκρινίζουν τὸ βαθύτερον περιεχόμενον διαφορῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν (⁶), ποὺ εἶναι συνδεδεμένα μὲ τὴν Ἱστορίαν τῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, φέρουν εἰς φῶς καινούργια (⁷) ἄγνωστα δημοτικὰ τραγούδια, ἀποτελοῦν συμβολὴν ἀρίστην διὰ τὴν ἀνασύνθεσιν τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἀρματωλισμοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης καὶ γενικὰ ὑποβοηθοῦν (⁸) διὰ τὸν μετεωρισμὸν εἰς τὸ πνεῦμα μιᾶς ἐποχῆς ποὺ ἐπιζῇ στὴν μνήμη καὶ τὸ συναίσθημα τῶν παλαιότερων καὶ ἐπιζώντων ἀκόμη γερόντων τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης, σὰν ἓνας σβυσμένος ἀντίλαλος εἰκόνων σφαγῆς καὶ

1) Πρωτεγγόνου τοῦ Κωνσταντῆ Χρήστου.

2) Λισκάτσι, Τούρνοβο, Πλικάτι, Σιουνάδες (Χιονιάδες).

3) Π. χ. τοῦ Νταλιάμπεη Κιαβζέζη, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τζακιῶν τῆς ἐπαρχίας Κολώνιας, δεδομένου ὅτι ἡ γενιά του συνεδέετο καὶ μὲ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, τοῦ Ἀμπεντίν Σιάγου ἐκ Κολώνιας μὲ τὴν δρᾶσιν τοῦ ὁποίου εἶναι συνδεδεμένη ἡ ἱστορία τῆς κλεφτουργίας καὶ τοῦ ἀρματωλισμοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης καὶ Κολώνιας, τοῦ Νεντζήμπεη Μπουρντάνη, τοῦ Ζαλιόμπεη Μπουρντάνη, τοῦ Φεήμπεη Μπουρντάνη, τοῦ Μερσίνη καὶ ἄλλων.

4) Εὐριπίδου Σοῦρα, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης Ἑπειρωτ. Χρονικά 1929 σελ. 227.

5) Κώστα Γραμματικοῦ (Βούρμπιανην), Σωκράτη Ζωγράφου (Χιονιάδες) κτλ.

6) Σχετιζομένων ἐπὶ παραδείγματι: μὲ Νταβέλη δρᾶσιν, Γιαννούλη Ζέρμα, Λιάκου ἀπὸ τὴν Βούρμπιανην, Λάζου ἀπὸ τὴν Σέλτσιν, Χολέβα ἀπὸ τὸ Λισκάτσι, Νατζήμπεη ἀπὸ τὸ Μπουρντάνι κτλ.

7) Ὡς π. χ. γιὰ τὸν πνιγμὸν τοῦ γυιοῦ τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου, ἀπὸ τὸ Λισκάτσι.

8) Ὁ Κωσταντῆς Γ. Χρήστου ἄλλα μὲν ἐκ τῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα καταγράφει εἰς τὰς ἐνθυμήσεις του ἤκουσε ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν παππούδων του καὶ τοῦ πατρός του Γιώργη Κ. Χρήστου, ἄλλα δὲ ἐπέζησε ὁ ἴδιος ζήσας ἐπὶ 20ετίαν ὁλόκληρον εἰς τὸ περιβάλλον Μπέηδων διαφορῶν τῆς Ἐπαρχίας Κολώνιας καὶ γνωρίσας συνεπῶς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν προσωπικῶς.

Ἴδου ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον αἱ ἐνθυμήσεις τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου ἀποτελοῦν πηγὴν πολύτιμον γιὰ τὴν πατριδογνωστικὴν ἐρευνάν μας.

χαλασμοῦ, εἰκόνων πυρπολήσεως σπιτιῶν καὶ ἐρημώσεως χωριῶν, εἰκόνων φυλακίσεως καὶ τυφεκισμοῦ ἐξεχόντων προσώπων, εἰκόνων ἐπιδρομῶν καὶ λεηλασιῶν, εἰκόνων ἐν τέλει ἐξαθλιώσεως ⁽¹⁾ ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας Κονίτης.

Στὰς ἐνθυμήσεις αὐτὰς στηρίζεται κατὰ τὸν πλεῖστον καὶ ἡ παρούσα συμπληρωματικὴ ⁽¹⁾ μελέτη μας περὶ τοῦ Θεοδόση Χρήστου ἢ Γιότση, ἀδελφοῦ τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου.

Β'.

Στὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξι ἐνὸς ριζικοῦ θὰ βροῦμε πολλές φορές στοιχεῖα ποὺ πλήττουν ὅλες τὲς χορδὲς τοῦ συναισθήματος.

Ἄλλοι εἰκόνες ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας, ἄλλαχοῦ σκηνὲς κατάλληλες γιὰ νὰ ἐμπνεύσουν τὴν σύνθεση μιᾶς τραγωδίας, ἄλλοι ἐξάρσεις ποιητικὲς μὲ Ὀμηρικὸν κάλλος καὶ ἄλλαχοῦ θρήνους ὑπερβαίνοντας τὸν τῆς Ἑκάβης στὸ δμώνυμο δρᾶμα καθὼς καὶ στὲς Τρωάδες τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχαιότητος τραγικοῦ Εὐριπίδου.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Πατριδογνωστικὴ ἔρευνα αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπεδιώκει νὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει τῆς συνήθους ξηρᾶς Ἱστορικῆς καὶ ἱστοριοδιφικῆς τοιαύτης.

Ἡ Ἱστορία τοῦ οἴκου τῶν Ἀτρειδῶν ἢ τῶν Λαβδακιδῶν ἢ τῆς γενιᾶς τοῦ Δαρδάνου δὲν εἶναι μοναδικαί.

Σὲ πολλές γενιὲς διαφόρων χωριῶν, παλαιότερες ἢ συγχρονες, ὑπάρχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ δεδομένα γιὰ ἓνα παραλληλισμόν, ἑλλείπει μόνον ἡ σύνθεσις, ἡ ἀναπαραγωγὴ καὶ ἡ ἀξιολόγησις.

Ὁ ἱστοριοδίφης συνήθως οὔτε διαλέγει, οὔτε συγκινεῖται, οὔτε θεωρεῖ πῶς ὑπάγονται καὶ τέτοια σημεῖα στὸν κύκλο τῶν ἐρευνῶν του· ὁ πραγματικὸς ὁμως ἱστορικὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ μὴν τὰ ἀντιπαρέλθῃ, ἐὰν πρόκειται νὰ ἀναχθῇ ἕως τὰ κατὰβῃ τῆς ψυχικότητος ἐνὸς ἀτόμου ἢ μιᾶς γενιᾶς.

Θὰ ἐπεθύμουν, πρὶν ἢ συνεχίσω τὴν συμπληρωματικὴν ἔρευναν γύρω ἀπὸ τὴν δρᾶσιν καὶ ἄλλου μέλους τῆς γενιᾶς τῶν Χρησταίων, νὰ ἀρχίσω μὲ κάποιαν πένθιμον ὑπόκρουσιν, μὲ κάποιον πένθιμον ἐμβατήριον, ποὺ πῆρε καὶ

1) Στὰ 1848 οἱ διάφοροι χαλασμοὶ καὶ ἡ ἐξαθλίωσις ὠδήγησαν στὴν στενωτέραν συνεργασίαν τῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας Κονίτης καὶ εἰς τὴν σύμπηξιν μιᾶς ἱερᾶς συμμαχίας, γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα ὡς συμμαχίας τῶν Προσεστώτων τῶν πέντε κύκλων τῆς Ἐπαρχίας Κονίτης. (Βλέπε Εὐρ. Σ ο ὕ ρ λ α, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτης. Ἡπειρ. Χρονικὰ 1929 σελ. 207—215.

2) Β α σ ι λ ε ῖ ο υ Κ. Χ ρ ῆ σ τ ο υ, τὸ Λισκάτσι Κονίτης καὶ ὁ Κωνσταντῆς Χρήστου, 1939.

τὴν μορφὴν δημοτικοῦ τραγουδιοῦ (¹), καὶ δείχνει κάτι τι ἀπὸ τὴν βαθύτερη ψυχικότητα τοῦ ριζικοῦ τῶν Χρησταιῶν.

Πρόκειται γιὰ τὸν πνιγμὸ τοῦ πρώτου παιδιοῦ τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου, τοῦ Νικολάκη.

Τὸν εἶχε στείλει στὰ Γιάννινα νὰ ψωνίσῃ γιὰ τὸν γάμον του καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐπνίγη στὸν Σαραντάπορο, ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν Μελισσόπετρα τῆς Πυρσόγιαννης καὶ τῆς τοποθεσίας «Ντέρτη».

Ὁ γενάρχης τῆς οἰκογενείας, ὁ Κωσταντῆς Χρήστου, τὸν θρηνεῖ ἐπαξίως.

Αἱ εἰκόνες εἶναι Ὀμηρικὲς καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ τραγουδιοῦ ὑπέροχος· ἐὰν δὲ ἀναλογισθῇ τις καὶ τὴν συμπληρωματικὴν παράδοσιν, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν φέρεται ἡ μητέρα του, ἡ Κωσταντίγενα, νὰ ρίχνῃ στὸ ποτάμι μῆλα, στεφάνια ἀπὸ λουλούδια, βασιλικοὺς καὶ γαρύφαλλα, καὶ θρηνῶντας νὰ τὸ παρακαλῇ νὰ τὰ μεταφέρῃ ἐκεῖ ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ συναντήσουν τὸ πτώμα τοῦ γυιοῦ τῆς τοῦ Νικολάκη, τότε ἔχει τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς ἐκπάλου εἰς ὠραιότητα ὁμηρικῆς εἰκόνης καὶ ἑνὸς ὑποβλητικοῦ δραματικοῦ θρήνου.

Ἄλλ' ὅς ἀφήσωμεν τὴν λαϊκὴν Μοῦσαν νὰ συμπληρώσῃ τὴν σύνθεσιν τῶν ἀνωτέρω :

«Δὲν στόειπα Νικολάκη μου κ' ἐσὺ Γραμματικέ (²) μου :

Στὴν ποταμιὰ μὴν κατεβῆς καὶ μέσα μὴ περάσῃς,

Τί τὸ ποτάμ' εἶναι θολό, πολὺ ἀγριεμένο,

Νὰ περιμένης νὰ σταθῇ ἡ κατακνίᾶ ἡ μεγάλη.

Κ' ἐσὺ βαρεῖς τὲς μοῦλές σου, μὲ ψώνια φορτωμένες,

Κ' οἱ μοῦλες κοντοστάθηκαν, σὲ τήραξαν στὰ μάτια !

Ἐμπρός, ἔμπρός βρὲ μοῦλές μου νὰ πᾶμε στὸ χωριό μας,

Τὴν Κυριακὴν ν' ἔχω χαρά, στεφάνια γιὰ νὰ βάλω.

Κ' οἱ μοῦλες ἐπροχώρησαν βαθειὰ μέσ' τὸ ποτάμι.

Βγῆκαν οἱ μοῦλες ἀδειανές, χωρὶς τὸν Νικολάκη !

Ἀνάθεμά σε ποταμιὰ καὶ σὺ βρὲ παλὴν Ντέρτη,

Πῆρες τὸν Νικολάκη μου, τὸ πρῶτό μου παιδί μου,

ποῦταν καμάρι στὸ χωριό, λεβέντης μέσ' τὸ σπίτι (³).

1) Ἔρχεται εἰς φῶς διὰ πρώτην φορὰν καὶ δὲν συμπεριλαμβάνεται εἰς οὐδὲ μίαν συλλογὴν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἐπαρχίας Κονίτης.

(Πρβλ. Ἐνθυμήσεις Κωσταντῆ Γ. Χρήστου).

2) Ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς Γραμματεὺς τοῦ ἐμπορευομένου Κωσταντῆ Χρήστου.

3) Περί τῆς μάνας τοῦ Νικολάκη δηλ. τῆς Κωσταντίγενας, ἡ ὁποία προεξάρχει τοῦ θρήνου, περιεσώθη συμπληρωματικῶς ἐκ παραδόσεως καὶ ἡ πληροφορία ὅτι κα-

Κι' ὁ Κωνσταντῆς ἐπρόβαλε ἀπὸ τὸ παραθύρι
 Βλέπει τὲς μοῦλες ἀδειανές, χωρὶς τὸν Νικολάκη·
 Ποῦ πᾶτε μωρὲ μοῦλές μου (¹) ; χωρὶς τὸν Νικολάκη !
 Τὴν Κυριακὴ θά 'χα χαρά, στεφάνια νὰ τοῦ βάλλω !
 Δὲν σὲ θαρροῦσα ποταμιὰ νερὸ νὰ κατεβάσης
 Καὶ τώρα πῶς κατέβασες κατεβασιὰ μεγάλη ;
 Σέρνεις λιθάρια ῥιζωτά, δένδρα ξερριζωμένα,
 Σέρνεις καὶ μιὰ γλυκομηλιά στὰ μῆλα φορτωμένη,
 Σέρνεις τὸν Νικολάκη μου μέσα μέσ' τὰ κλώνάρια.
 Ἀνάθεμάσε ποταμιὰ καὶ σὺ βρὲ παλὴδ Ντέρτη !
 Μοῦ πῆρες τὸ λεβέντη μου, τὸ πρῶτο μου παιδί μου.
 Ποκάτω στὴν Πυρσόγιαννη, σιὸ φοβερὸ ποτάμι,
 Ἐχασα τὸν λεβέντη μου, ἔχασα τὸ καμάρι (²).

Καὶ ἤδη, μετὰ τὴν πένθιμον (³) αὐτὴν προεισαγωγὴν, ὡς παρακολουθή-
 σωμε σ' ἓνα σύντομο σκιτσάρισμα, τὰ τῆς Ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τοῦ ἀδελ-
 φοῦ τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου, τοῦ Θεοδόση Χρήστου ἢ Γιότση.

Ἐργάζονταν σὲ κάποιον Μπέη Σαμπάν Μπεη ἀπὸ τοὺς Ντουμελάρη-
 δες στὸ χωρίον Σ τ ἄ ρ γ ι ο τῆς Κολώνιας.

Ἐφκλαναν τὸ Σεράγι τοῦ Μπέη.

Ὁ Θεοδόσης ἀνύπανδρος ἀκόμη καὶ μόλις 30 περίπου ἐτῶν δούλευε ὡς
 ξυλουργός.

Φαινόντανε πρὸς στιγμὴν πῶς ἱκανοποιοῦσε ἔτσι μὲ τὸ εἶδος τῆς λε-
 πτῆς του ἐπαγγελματικῆς ἀπασχολήσεως καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ του ἔνστικτο,

τέβαινε κάτω στὸ γεφύρι τοῦ ποταμοῦ τοῦ χωριοῦ, ἐπλεκε στεφάνια ἀπὸ ἀνθὴ καὶ
 ἔρριχνε, μοιρολογῶντας στὸν ποταμό, μῆλα καὶ ἄλλα συμβολικὰ δῶρα, ποὺ ἐσυνήθιζαν
 νὰ στέλνουνε στοὺς νεκρούς, γιὰ νὰ τὰ φέρῃ τὸ ῥεῦμα στὸ Νικολάκη τῆς. Μιὰ σκηνὴ
 δηλαδὴ ὑπερόχου δραματικότητος ἀλλὰ καὶ ἀφθάστου καλλιτεχνικῆς προοπτικῆς.

1) Ἐπέστρεψαν στὸ χωριὸ γυμνές καὶ χωρὶς τὰ σάγματα.

2) Κατὰ τὰς ἐνθυμήσεις Κωσταντῆ Γ. Χρήστου.

3) Τὸ ὡς ἄνω ὑπερόχου ὠραιότητος τραγοῦδι, συγκινητικώτατα ἐτραγουδεῖτο εἰς
 γάμους καὶ πανηγύρια ἀπὸ χορὸν γυναικῶν τῆς οἰκογενείας τῶν Χρησταίων. Ἦτο
 ἓνα εἶδος ψυχικοῦ συγκλονισμοῦ γιὰ τοὺς ἐπιζῶντας ἀπογόνους τῆς οἰκογενείας· ἀρ-
 γότερον συμπεριελήφθη καὶ εἰς φωνοληπτικὴν πλάκα ἀπὸ ἕτερον ἀπόγονον τῆς οἰκο-
 γενείας τῶν Χρησταίων, τὸν Τάσσην, ὅστις ἦτο ταξιδεμένος στὴν Ἀμερικὴ, ἐπα-
 νακάμψας δὲ διὰ πρώτην φορὰν ἔφερεν γραμμόφωνον τύπου Edison στὸ χωριό.

Ἀναμφιβόλως τὸν ἄγνωστον συνθέτην τοῦ δημοτικοῦ αὐτοῦ τραγουδιοῦ πρέπει
 νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς παλαιὸν μέλος τῆς οἰκογενείας προικισμένο ν καὶ μὲ καλλιτεχνι-
 κὰς προδιαθέσεις.

ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ του βαθύτερη προδιάθεσις φαίνεται πῶς ἦτανε διχασμένη καὶ δὲν εἶχε παρουσιασθῇ ἀκόμη ἡ εὐκαιρία ὅπως ἐκδηλωθῇ.

Ὁ Μπέης ἦτανε ἀπὸ τοὺς ξακουστοὺς τῆς Κολώνιας. Τὸ χαρέμι του περιελάμβανε ἐκτὸς τοῦ γυναικείου φύλου τοῦ τόπου καὶ λάφυρα πολέμου.

Ὁ Μπέης εἶχε μετὰσχει στὴν πολιρκίᾳ τοῦ Μεσολογγίου κι' ἀπ' ἐκεῖ εἶχεν ἀπαγάγει νεαρὰν Ἑλληνίδα ὡς λάφυρον, τὴν ὁποίαν καὶ ἐνέκλεισε στὸ χαρέμι του.

Ἔτσι ἡ σκλάβα αὕτῃ Ἑλληνίδι τῆς ἱερᾶς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου εἶχεν πάρει τὴν τύχην ἱερείας ποῦ δούλευε στοὺς ἄξενους τόπους τῆς Ἀρβανιτιᾶς.

Ὁ ναὸς ἔλειπε γιὰ νὰ προσευχηθῇ, ἄλλες Ἑλληνίδες ἱερεῖες δὲν ὑπῆρχον γιὰ νὰ ἐκμηστηρευθῇ τὸν πόνον τῆς· παρέμεινε συνεπῶς αἰχμάλωτος μὲ βουβὸν τὸν πόνον τῆς στὴν νέα πατρίδα τῆς, στὴν ἔρημη Ταυρίδα τῆς, νοσταλγοῦσα, σὰν ἄλλη Ἰφιγένεια, ἀπελευθέρωσιν καὶ ἐπάνοδον στὴν χώρα ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ ἀντίκρισε τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου.

Ἦλπιζεν καὶ προσηύχετο, ὅχι βέβαια μπροστὰ ἀπὸ κανένα εἰκονοστάσιο, ἀλλὰ ἀπλῶς κάμνουσα τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ μὲ τὸ χέρι τῆς καὶ ἔχουσα ἐστραμμένο τὸ πρόσωπον τῆς πρὸς τὸν Ἥλιον, τὴν πηγὴν πάσης ἀγαθότητος, ποῦ ἐφώτιζε καὶ τὸν κοιτῶνα τῆς, ὑπεισδύων δειλὰ δειλὰ διὰ μέσου τῶν κιγκλιδωμάτων καὶ τῶν καφασιῶν τῶν παραθύρων τοῦ χαρεμιοῦ.

Σὲ μιὰ τέτοια στιγμή, τῆς πρωῒνης τῆς προσευχῆς πρὸς τὸν Ἥλιον καὶ μὲ στάσιν τοῦ σχήματος τοῦ Σταυροῦ διὰ τῆς χειρὸς τῆς, τὴν συνέλαβε τὸ μάτι τοῦ λεπτοῦργοῦ Θεοδόση, ὁ ὁποῖος εἶχε μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου οἰκειωθῇ στὸ περιβάλλον τοῦ σεραγιοῦ.

Τὴ στιγμή ἐκείνη συνετελέσθη μέσα του κάποια ἐμπράγματος μεταστροφὴ καὶ ἐκδήλωσις καὶ τοῦ ὑπολανθάνοντος ἑτέρου ἐνστίκτου του, δηλαδὴ τῆς ἡρωϊκῆς προδιαθέσεως.

Ἡ παράδοσις ⁽¹⁾ μάλιστα τὸν παρουσιάζει πῶς ἀπὸ μικρὸς στὸ χωριὸ εἶχεν ὡς προσφιλέστερα παιχνίδια τὰ ξύλινα δοξάρια, τὰς ξύλινες κουμπούρες καὶ ἡσχολεῖτο μὲ τὴ σκοποβολή· πολλὰς φορὰς μάλιστα ἔκλεβε μαρουῖτι ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἔφτιανε «τὰ ξυλοκούμπουρά του».

Τὸ ἐνστικτο μ' ἄλλα λόγια τοῦ προπαρασκέυαζε τὴν κατατοπινὴ ἐξέλιξη· ὅταν δὲ ἐνηλικιωθεὶς βρέθηκε στὸ περιβάλλον τῶν Μπέηδων, τοῦ ἤρесе ἐξαιρετικὰ νὰ περιεργάζεται τὰ ἄρματα τῶν καὶ νὰ ἀποθαυμάζη τὰς ἀσημένιες ἀρβανίτικες κουμπούρες καὶ τὰ γιαταγάνια τῶν.

Ἡ ὠρίμανσις τοῦ ἐνστίκτου εἶχεν συντελεσθῇ, ὁ σπινθὴρ μόνον τῆς ἐκδηλώσεως ἔλειπε.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν ἄργησε νὰ παρουσιασθῇ.

1) Κατὰ τὰς ἐνθυμήσεις Ἀνδρέα Χρήστου, ἑτέρου ἀπογόνου τῆς γενιᾶς τῶν Χρησταιῶν.

Καὶ ἰδοὺ μίαν θραϊάν πρωΐαν τὸ καλλιτεχνικὸ τοῦ μάτι, τὴν ὥρα ἴσως ποὺ εἶχεν ἀρχίσει νὰ σμιλεύῃ κανένα φανταχτερὸ κόσμημα γιὰ τὸ ταβάνι τοῦ μπασ - ὄντᾶ ἢ τοῦ χαρεμιοῦ τοῦ Μπέη, παρετήρησε ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ καφάσια τοῦ παραθύρου τὴν σκλάβαν νὰ κάμῃ τὸ σταυρὸ της, μετὰ τὸ πρωῒνὸ πλύσιμο τοῦ προσώπου της.

Ἀντελήφθη ἀμέσως ὅτι πρόκειται περὶ Χριστιανῆς σκλάβας ποὺ ζοῦσε στὸ σεράγι τοῦ Μπέη· ἔκαμε κι' αὐτὸς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἔδειξε μὲ τὸν δάκτυλό του τὸν ἥλιον καὶ ἐπανέφερε τὸ χέρι του στὸ στήθος, ὀρκιζόμενος ἔτσι, μὲ τὲς συμβολικὰς αὐτὰς χειρονομίες, πῶς ἦτο προδιατεθειμένος νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀπελευθερώσεώς της.

Ἡ σκλάβα ἀντελήφθη κι' αὐτὴ καὶ παρηκολούθησε τὲς κινήσεις του αὐτὰς καὶ μ' ἓνα λευκὸ μαντήλι, ποὺ κρέμασε στὸ καφάσι τοῦ παραθυριοῦ, τοῦ ὑπεδήλωσε τὸν τόπον γιὰ τὴν περαιτέρω καλυτέραν συνεννόησιν καὶ τὴν κατὰστρωσιν τοῦ σχεδίου τῆς δραπετεύσεως.

Ἡ συνεννόησις, κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε παράδοσιν (1), ἔλαβε χώραν καὶ προφορικῶς ἐντὸς τῶν ἐπομένων ἡμερῶν, καὶ μιὰ νύκτα, μὲ τὸ γιόμισμα τοῦ φεγγαριοῦ, ἡ ἀπελευθέρωσις εἶχε συντελεσθεῖ.

Ὑστερα ἀπὸ ὁλονυχτίους πορείας διὰ μέσου δυσβάτων ἀτραπῶν καὶ στενωπῶν τοῦ Γράμμου (2) ἔφθασαν στὸ χωρίον Κάντσικο καὶ ἐκεῖθεν ἐτράπησαν πρὸς τὰς παρυφὰς τοῦ Σμόλιγκα (3).

Στὸ περιπετειῶδες αὐτὸ ταξίδι διὰ τῶν ὄρεινῶν προσβάσεων τοῦ Σμόλιγκα ὑπερενικήθησαν καὶ δυσχέρειαι ποὺ ἀργότερα ἀπεδόθησαν καὶ διὰ τῆς λαϊκῆς Μούσης :

«Κι' ἂν θέριεψες βρὲ Σμόλιγκα
Καὶ θέλεις γιὰ νὰ βρέξης
Ὁ Γιότσης θὲ νὰ σὲ διαβῇ
νὰ πάῃ στὸ Μεσολόγγι»

Ἐν τέλει ἔφθασαν στὸ Μεσολόγγι καὶ ἡ μὲν σκλάβα ἀπεδόθη εἰς τοὺς συγγενεῖς της, οἱ ὅποιοι τοῦ κατεφίλουν τὰ χέργια διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν βαθυντάτην των εὐγνωμοσύνην, ὁ δὲ Θεοδόσιος ἐβγῆκεν ἔκτοτε κλέφτης στὰ βουνὰ ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Γιότσης. Ἐφκίασε στὴν ἀρχὴ σῶμα δικό του ἀπὸ 300 παλλη-

1) Κατὰ Ἀνδρέαν Χρήστου.

2) Συγκρότημα τῆς Πίνδου, Περβλ. A. P h i l i p p s o n, Zur Pindos Geologie. Archiv der Ges. f. Erdk. Berlin XXI, pp. 52—69.

3) C. N i c o l e s c o, Sur les traces de glaciation dans le massif de Smolica (chaine du Pinde meridional) Bul. Sect. Sc. Ac. Roumanie, IV année, n 3, 1935. Contribution à la geologie du système montagneux du Pinde épirote. Bul. Sect. Sc. Ac. Roumanie, IV année n 6, 1916.

κάρια καὶ ἀργότερα συνηνώθη μετὰ τὸ σῶμα τοῦ Καπετὰν Ζιάκα πρὸς ἔδρα εἰς τὸ μεταίχμιον Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας.

Καὶ ἤδη, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς σκλάβας καὶ τὴν ἔνωσιν τοῦ Θεοδόση μετὰ τὸ σῶμα τοῦ Καπετὰν Ζιάκα, τὰ γεγονότα ἐξελίσσονται ῥαγδαίως.

Ὁ Μπέης, μόλις ἀντελήφθη ὅτι ὁ Θεοδόσης ἦτο ἐκεῖνος ποῦ τοῦ ἔκλεψεν τὴν σκλάβαν ἀπὸ τοῦ χαρέμι καὶ ἔδρατέτευσεν, ἐθεώρησε τὴν πρᾶξιν αὐτῇ πολὺ προσβλητικὴν γιὰ τὸ τζάκι του καὶ ἔστειλεν ἀμέσως στὸ Λισκάτσι τὰ παλληκάρια του μετὰ ἐντολὴν νὰ συλλάβουν τὸν ἀδελφὸν τοῦ Θεοδόση, τὸν Κωσταντῆ Χρήστου καὶ νὰ τὸν παρουσιάσουν ἐνώπιόν του.

Τὰ παλληκάρια ἦλθον στὸ Λισκάτσι καὶ παρέλαβον ὅσους μαζὺ τους καὶ τὸν Κωσταντῆ.

Μόλις τὸν παρουσίασαν ὁ Μπέης ὀργισμένος χύμηξεν κατὰ τοῦ Κωσταντῆ καὶ μετὰ ὀργίλον ὕψος τοῦ εἶπεν (¹) τὰ ἑξῆς :

«Γκιαούρη, δὲν θὰ μοῦ γλυτώσης ἀπὸ τὴν κρεμάλα· ὁ ἀδελφός σου μοῦ ἔκλεψε τὴν σκλάβαν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ χαρέμι καὶ ἔφυγε. Μοῦ ἔκαμε μεγάλη προσβολὴ μ' αὐτό, μοῦ πῆρε τὸ ναμοῦζι (²) τοῦ σπιτιοῦ μου».

Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐφυλάκισεν καὶ τοῦ ἔρριξε καὶ τὴν μπράγκαν στὰ πόδια τοῦ προσέθεσε :

«Ἄν δὲ μοῦ παραδώσης τὸν ἀδελφόν σου γλυτωμὸ δὲν ἔχεις· αὐτοῦ μέσα θὰ ψοφήσης !»

Ὁ Κωσταντῆς ἀντιτάσσων ἄρνησιν, τοῦ παρητήρει, ὅτι δὲν ἐγνώριζε ἀπολύτως τίποτε γιὰ τὴν πρᾶξιν αὐτῇ τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐπληροφορήθη καὶ ὁ Μπέης ἀπὸ τοὺς δικούς του ἐμπίστους ὅτι ὁ Θεοδόσης εἶχε βγῆ κλέφτης στὰ βουνὰ καὶ ἄρχισε νὰ χαλαρώνῃ καὶ πάλιν τὰ σκληρὰ μέτρα ποὺ εἶχε λάβῃ κατὰ τοῦ Κωσταντῆ.

Διέταξε καὶ τοῦ τὸν ξαναπαρουσίασαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν ποὺ εὗρίσκετο καὶ τοῦ προσέθεσεν ἐπὶ λέξει τὰ κάτωθι :

«Ὡρὲ Κιαφὴρ—ἐσὺ εἶσαι ποῦ λὲς πῶς δὲν ξεύρεις τίποτε γιὰ τὸν ἀδελφόν σου ; Αὐτὸς βρὲ Γκιαούρη βγῆκε Καπετάνιος στὰ βουνὰ γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸ Ντουβλέτι (³)· ἀλλὰ ἔννοια σου, δὲν θὰ μοῦ γλυτώσης ὥρὲ Γκιαούρη· μαῦρο φίδι θὰ σὲ φάῃ ἂν δὲν μοῦ παρουσιάσης τὸν ἀδελφόν σου στὰ χέργια μου.

Σοῦ δίνω ἄδεια νὰ εἶσαι ἐλεύθερος ἕνα μῆνα καὶ θὰ μοῦ δώσης ἕνα σινέτι (⁴) γιὰ τριάντα μίαν μέρας νὰ μοῦ τὸν παραδώσης τὸν ἀδελφόν σου

1) Κατὰ τὰς ἐνθυμήσεις Κωσταντῆ Γ. Χρήστου.

2) Τὴν τιμὴν.

3) Τὸ Τουρκικὸν Κράτος.

4) Ὑπόσχεσιν.

ἄλλως ἂν δὲν μοῦ τὸν φέρεις, ὦρέ, νὰ κάμης τὸ κιβοῦρί σου (¹), θὰ σὲ θάψω ὦρὲ ζωντανόν. Νὰ ξέρης καλὰ ὦρὲ πῶς δὲ θὰ μοῦ γλυτώσεις. Πήγαινε τώρα καὶ σὲ ἓνα μῆνα νὰ εἶσαι ἐδῶ μαζί μὲ τὸν ἀδερφό σου.»

Ὑποκλινόμενος ὁ Κωσταντῆς ἀπῆλθε καὶ ἐπέστρεψε (²) στὸ Λισκάτσι.

Ὑστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες καὶ ἀφοῦ συνέλεξε ἀκριβεῖς πληροφορίες γιὰ τὸν τόπον διαμονῆς τοῦ σώματος τοῦ Θεοδόση ξεκίνησε γιὰ νὰ τὸν συναντήσῃ.

Ἐλαβε πραγματικῶς χώραν μιὰ δραματικὴ καὶ συγκινητικὴ συνάντησις τῶν δυὸ ἀδελφῶν στὸ Σμόλιγκα ὅπου ἦτο τὸ λιμέρι τοῦ Θεοδόση, συνενώσαντος τὸ σῶμα τῶν δικῶν του 300 παληκαριῶν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ σώματος τοῦ ἀνταρτικοῦ τοῦ Ζιάκα μὲ ἄλλα 300 παληκάκια.

Κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτὴν ὁ Κωσταντῆς τοῦ εἶπε (³) περίπου τὰ ἑξῆς :

«Ἀδερφέ μου Θεοδόση ἐγὼ δὲν ἤρθα ὅδῳ νὰ πιῶ καὶ νὰ διασκεδάσω (⁴).

Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἔκαμες, ποὺ ἔκλεψες τὴν σκλάβαν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ χαρέμι, δὲν μὲ ἀφῆκαν σὲ ἡσυχία τὰ σκυλιὰ οὔτε μιὰ στιγμή, ἀλλὰ μὲ τυράννισαν καὶ μὲ φυλάκισαν.

Τὸ ἐθεώρησαν μεγάλη προσβολή.

Ἡ λοιπὸν θάρσῃς μόνος σου νὰ κάμης καλὰ μὲ αὐτὰ τὰ σκυλιὰ ἣ ξέρε το καλὰ πῶς ἐμένα δὲν θὰ μὲ ἀφήσουν ζωντανὸ στὸ χωργιὸ ἂν ξαναγυρίσω. Ἐχω δώσει καὶ σινέτι (⁵) πῶς μέσα σὲ τριάντα μιὰ μέρα νὰ σὲ παρουσιάσω στὰ χέργια τοῦ Μπέη καὶ ἔτσι μ' ἀφῆκε ἐλεύθερον.»

Ὁ Θεοδόσης παρηκολούθη δακρύων τὴν διήγησιν τοῦ γέρο - Κωσταντῆ· συνεννοήθη σχετικῶς καὶ μὲ τὸν Ζιάκαν καὶ κατέστρωσεν ἀμέσως τὸ σχέδιον τῶν περαιτέρω ἐνεργειῶν του.

Στὸν Μπέη δηλαδὴ ἔστειλε μὲ ἓνα Βλάχο τὴν κάτωθι ἐπιστολήν· αὐτὸς δὲ μὲ 60 παληκάκια κατέλαβε τῆς Μπάντρας τὰς διόδους (⁶), ἀναμένων τὸν Μπέην νὰ ἐμπέσῃ στὴν ἐνέδραν του.

Ἡ ἐπιστολὴ ποὺ τοῦ ἀπηύθυνε ἀπὸ τὸ λιμέρι τοῦ Σμόλιγκα εἶχεν ὥς ἑξῆς (⁷) :

1) Τὸν τάφον σου.

2) Καθ' ὁδὸν συνήντησε στὴν Μπάντρα κάποιον βλάχον ὁ ὁποῖος ἦτο καλῶς πληροφορημένος γιὰ τὴν κίνησιν τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ ὁ ὁποῖος τοῦ μετέδωκε τὴν εἰδησιν ὅτι ὁ Θεοδόσης εὗρίσκετο στὸν Σμόλιγκα μὲ τὸ σῶμα τοῦ Ζιάκα.

3) Κωσταντῆ Γ. Χρήστου, Ἐνθυμήσεις.

4) Ὁ Κωσταντῆς τὸν βρῆκε ἐπάνω σὲ μιὰ στιγμή ποὺ χόρευε καὶ γλεντοῦσε μὲ τὰ παληκάκια.

5) Ὑπόσχεσιν.

6) Στὸ πέτρινο γεφύρι τὸ Σιουναδίτικο ἕως τὴν ράχην τῆς Μπάντρας.

7) Κατὰ τὰς Ἐνθυμήσεις Κωσταντῆ Γ. Χρήστου.

Σιαμπάμπεη Τσάτση

Στάργια

Κολώνιας

Ἔμαθα ὅτι τυράννησες παρὰ πολὺ τὸν ἀδερφό μου Κωσταντῆ, τὸν ἔβαλες στὴ φυλακὴ καὶ τοῦ ἔρριξες καὶ τὰ σίδερα ἐξ αἰτίας μου καὶ τοῦ πῆ-
ρες καὶ ἔνα σινέτι γιὰ νὰ μὲ παρουσιάσῃ σὲ τριάντα μῖα ἡμέρα.

Λοιπὸν καὶ ὁ ἀδερφός μου Κωσταντῆς ἦρθεν καὶ μᾶς βρῆκε.

Λοιπὸν καὶ ἐγὼ νὰ μὴν χαλάσω τὸ χατήρι τοῦ ἀδερφοῦ μου καὶ ἐσένα, σπῆκωθήκα καὶ ἦρθα νὰ ἀνταμώσουμε καὶ νὰ τὰ ποῦμε καλύτερα.

Λοιπὸν ἅμα λάβης τὸ γράμμα νὰ ἐρθῇς ἀμέσως στὸ Λισκάτσι νὰ κα-
θαρίσουμε μαζί τὸν λογαριασμόν μας.

Καπετὰν Γιότσης

γράφω

(Σφραγίς)

Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς ὥς ἄνω ἐπιστολῆς ἔστησε τὴν ἐνέδραν τοῦ ἀπὸ
τὸ γεφύρι τὸ Σ ο υ ν ι α δ ί τ ι κ ο ἕως τῇ Μπάντρα καὶ ἀνέμενε τὸν
Μ π έ η ν ὃ ὅποιος πράγματι εἶχεν ἐκκινήσει ἐκ Κολώνιας μὲ τὰ παληκάρια
τοῦ γιὰ τὸ Λισκάτσι.

Καθ' ὁδὸν ὁμως συνήντησεν ἕναν βλάχον ὅστις τὸν ἐπληροφόρησε περὶ
τῆς ἐνέδρας ἣτις τοῦ εἶχε στηθῇ καὶ ἔτσι ἐπέστρεψε ντροπιασμένος στὴν
Κολώνια.

Ὁ Θεοδόσης ἀφοῦ περίμενεν ἐπὶ τριήμερον ἀκόμη καὶ εἶδε πῶς ὁ
Μπέης δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ, τοῦ ἔστειλε καὶ δ ε ύ τ ε ρ ο γ ρ ά μ μ α
τὸ ὅποιον περιεῖχεν νὰ κάτωθι. (¹)

Σιαμπάμπεη Τσάτση

Στάργια

Κολώνιας

Σὲ εἰδοποίησα ὅτι ἦρθα καὶ νὰ ἐρθῇς νὰ ἀνταμώσουμε καὶ ἔχω τρεῖς
ἡμέρες ὅπου σὲ περιμένω καὶ δὲν φάνηκες νὰ ἐρθῇς νὰ τὰ ποῦμε.

Λοιπὸν τώρα καὶ στὸ ἐξῆς ἔὰν τὸ παραμικρὸν ντουκουντήσης (²) τὸν
ἀδερφό μου, θὰ ἐρθῶ στὴν Στάργια μαζί μὲ τὰ παληκάρια μου καὶ θὰ σᾶς

1) Κατὰ τὰς ἐνθυμήσεις Κωσταντῆ Γ. Χρήστου.

2) Ἐνοχλήσης.

κάψω μέσα ζωντανούς σὰν τὰ ποντίκια καὶ δὲν θὰ ἀφίσω ὀρθὸ τίπο-
τες καὶ τὲς γκρεμάδες (¹) εἰς τὰ χωράφια θὰ τὲς κάμω ἀσβεσταργιὰ καὶ δὲν θὰ
μοῦ γλυτώσετε.

Θὰ σᾶς φάει τὸ μαῦρο φίδι.

Καπετὰν Γιότσης

(Σφραγὶς)

Κατόπιν τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς τὰ πράγματα διη-
θετήθησαν ὀριστικῶς.

Ὁ Μπέης φοβηθεὶς παρητήθη πάσης περαιτέρω ἐκδικητικῆς ἐνοχλή-
σεως κατὰ τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου.

Γ

Πέρασαν ἀρκετὰ χρόνια ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς αὐτοὺς ἀγῶνας τοῦ Θεοδόση.

Ὁ κλεφτο - ἀρματωλισμὸς στὴν περιοχὴ συνόρων Ἡπείρου καὶ Μακε-
δονίας ὑπέστη κι' αὐτὸς τὴν ἐξέλιξί του.

Μὲ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ περιφήμου Ἀμπεντὶν Σάγου ἐκ Κολώ-
νιας τὰ πλεῖστα τῶν σωμάτων ἐκείνων διελύθησαν καὶ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν
ἄλλοι μὲν ἐφονεύθησαν, ἄλλοι δὲ παρεδόθησαν καὶ ἔτυχον ἀμνηστίας.

Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Θεοδόσης.

Τυχὼν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀμνηστίας πέρασε τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς
Ζωῆς του στὴ Μακεδονία.

Ἐμεινε κάμποσο διάστημα στὰ Μπιτόλια καὶ ἀργότερα παντρεύθηκε
σὲ κάποιον χωριὸ ἐκεῖ κοντά, στὴν Νιγκοβάνι (²), ποὺ ἦταν παροικία Πλι-
καδίτικη. (³)

Ἐκεῖ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του, χωρὶς ὅμως νὰ παύσῃ νὰ
νοσταλγῇ καὶ τὴ στενώτερη πατρίδα του τὸ Λισκάτσι.

Στὸ προγονικὸ σπῖτι τῶν Χρησταίων εἶχεν ἐναποθέσει τὸ ὄπλον
ποὺ ἔφερεν ὡς κλέφτης καὶ ἀρματωλός· ἡ λαβὶς τοῦ ὄπλου ἦτο ἀσημένια.

Τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ ντιουφέκι ἐφυλάσσετο σὰν οἰκογενειακὸ κειμήλιο στὸ
καλὸ σπῖτι τῶν Χρησταίων μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Γιώργη Κ. Χρή-
στου (⁴), ὅστις τὸ μετέτρεψε σὲ κυνηγιτικὸν ὄπλον γιὰ νὰ παραδοθῇ ἀρ-
γότερα, ὕστερα ἀπὸ μίαν ὀλόκληρον σχεδὸν ἑκατονταετηρίδα, ἀπὸ τὸν ἐγγονόν

1) Τοὺς τοίχους τοὺς πέτρινους.

2) Νιγκοβάνη ἢ Νεγοβάνη σημερινὸ Φλάμπουρο, περιοχῆς Φλωρίνης - Μοναστη-
ρίου. Πρβλ. Γ. Χρήστου «Μακεδονικὲς Ἱστορίες», 1920, σελ. 171—176.

3) Πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων Πλικατίου (Κονίτσης) φεύγοντες τὰς διώξεις τῶν
Ἀλβανῶν εἶχον καταφύγει εἰς τὸ εἰρημένον χωριὸν τῆς περιοχῆς Μπιτολίων.

4) Παπποῦ τοῦ ἱατροῦ Βασιλείου Χρήστου.

του Κωνσταντῖνον Γ. Χρήστου στοὺς Γάλλους, κατὰ τὴν περίοδον τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, καὶ τὴν προσωρινὴν ὑπ' αὐτῶν τότε κατοχὴν τοῦ τμήματος ἐκείνου τῆς Ἑπείρου.

Στὸ χωριὸν σώζεται καὶ κάποιον χωράφι ἐπ' ὀνόματι τοῦ παιδιοῦ τοῦ Θεοδόση Νικολάκη. Ἀκόμη καὶ ἔως σήμερα λένε τὴν τοποθεσίαν: «Στοῦ Νικόλα τὸ χωράφι».

Ἡ Μοῖρα θέλησε νὰ κρατήσῃ τὸν Θεοδόση μακρὰ ἀπὸ τὸ προγονικόν του σπίτι καὶ νὰ ἀναπαυθῇ οὗτος γιὰ πάντα σ' ἓνα ἀπόμερον χωριὸν κοντὰ στὰ Μπιτόλια, ἐπὶ τοῦ τάφου του ὅμως θὰ μπορούσε νὰ χαραχθῇ ἐπίγραμμα πού νὰ διαιωνίῃ τὴν ἀγαθὴ μνήμη του, δεδομένου ὅτι ἐξυπηρέτησε τὴν ἰδανικὴν πλευρὰν τοῦ κλεφτο-ἀρματωλισμοῦ.

Ὑπῆρξε συνεχιστὴς τοῦ ἡρωϊκοῦ στοιχείου καὶ συνεχιστὴς παρομοίων σκληρῶν ἀγώνων σὰν ἐκείνους πού διεξήγαγεν ὁ γενάρχης τῆς οἰκογενείας, ὁ Κωσταντῆς.

Οἱ ἀγῶνες τοῦ Κωσταντῆ περιεστράφησαν γύρω ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ βουνοῦ τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τὰς ἀρπακτικὰς διαθέσεις τοῦ περιφήμου Σιλιχτάρη Πόντα, οἱ ἀγῶνες τοῦ Θεοδόση γύρω ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν μιᾶς Χριστιανῆς σκλάβας.

Καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τοὺς προγόνους των τὰ ἀγαθὰ στοιχεῖα τῆς ἀνιούσης, τὰ δὲ στοιχεῖα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ἐκληροδοτήθησαν δι' ἐπιβιώσεως καὶ στοὺς σημερινοὺς ἀπογόνους τῆς γενιᾶς ὑπὸ μορφὴν ἀγώνων καθάρσεως καὶ ἀπελυστρώσεως.

Ἡ ἱστορία τῆς γενιᾶς δὲν ἐσβέσθη· τοῦναντίον μάλιστα συνεχίζεται μετὰ φλογερῶν πάθους καὶ ἀνυψωτικῆς κομπύλης ἀπὸ γνωστὸν ἀπόγονον τοῦ ριζικοῦ τῶν Χρησταίων καὶ ἀντάξιον διάδοχον τῆς ψυχικότητος τοῦ Κωσταντῆ Χρήστου.

Καὶ ἤδη, μετὰ ἑκατὸν καὶ πλέον ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοδόση, αἱ παραδόσεις καὶ αἱ ἐνθυμήσεις τῶν ἀπογόνων τῆς γενιᾶς ἔφερον εἰς φῶς τὴν δρᾶσίν του.

Ἐὰν ὁ πόθος καὶ ἡ στοργὴ τοῦ νὰ νοιώσῃ καὶ αἰσθανθῇ τις περισσότερα γύρω ἀπὸ τὴν Ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν παππούδων καὶ προπάππων του ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰ λεπτοτέρας ψυχικὰς καὶ διανοητικὰς ἀπολαύσεις, ἡ ἐμπράγματος ἐκδήλωσις ἀποτελεῖ καθήκον ἐρὸν πρὸς τὴν μνήμην των.

Σὰν ἐνὸς τέτοιου ἐρῶν καθήκοντος ἐκδήλωσις ἂς θεωρηθῇ καὶ ἡ παροῦσα συμπληρωματικὴ πατριδογνωστικὴ μελέτη τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς αὐτὰς γύρω ἀπὸ τὸ ἱστορικὸν τῆς γενιᾶς τῶν Χρησταίων.

IV

ΚΥΡΚΑΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΥ

Νὰ βάλετε τὸν πλάτη στὸ πατρικὸ σπίτι,
νὰ τὸ κρατήσετε καὶ νὰ τὸ πλουτίσετε
μὲ ὅλα τὰ δυνατὰ σας.

Κύρκας Παπανίκου (¹)

Α'

Τὰ «Ἡ πειρωτικὰ Χρονικὰ» ἐφιλοξένησαν πρὸ ἐτῶν μακρὰν πραγματείαν τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς αὐτὰς περὶ Κώστα Γραμματικοῦ μὲ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ χαλασμοῦ του καὶ μὲ πολυτίμους ἐνθυμήσεις τοῦ ἰδίου τοῦ Κώστα.

Συνεπῶς θὰ ἔμενε τις μὲ τὴν ἐντύσωσιν ὅτι τὸ θέμα ἐξηντλήθη ὥς πρὸς τὴν οἰκογενειακὴν τοῦλάχιστον πλευρὰν τοῦ γενεαλογικοῦ του δένδρου.

Μὲ τὸ πέρασμα ὅμως τοῦ χρόνου ὁ προβολεὺς τῆς πατριδογνωστικῆς ἐρεῦνης ρίπτει εἰς τὴν σκηνὴν καὶ τὸ προσκηνίον καὶ ἄλλα χρώματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀποψιν τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ γενεαλογικοῦ δένδρου καὶ γενικὰ τοῦ ἱζακιοῦ καὶ τοῦ ριζικοῦ τῆς γενιᾶς τοῦ θρυλικοῦ αὐτοῦ Γραμματέως τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

Εἶναι τὰ χρώματα καὶ φωτισμὸς ἐκεῖνος ποὺ ἐπιτρέπει νὰ ἰδοῦμε ἀνάμεσα καὶ ἀπὸ τοὺς κλώνους καὶ τὰ παρακλάδια τοῦ δένδρου.

1) Ἀπόσπασμα ἀπὸ ἐπιστολὴν του τοῦ ἔτους 1845 ποὺ δημοσιεύεται κατωτέρω.

2) Εὐριπίδου Σοῦρλα. Κώστας Γραμματικός, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 938 σελ. 1—80.

Πρβλ. ὡσαύτως Κουγέα Σωκρ., Προλεγόμενα εἰς Ἀρχεῖον Σταύρου Ἰωάννου (Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ 1939 σελ. 48).

«Ὁ ἐν τῷ ἐγγράφῳ Β' 27 σελ. 197 ἀναφερόμενος Κωνσταντῖνος Ἰερόπαις Γραμματικός εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν γνωστὸν Βουρμπιανίτην περὶ τοῦ ὁποῖου ἐδημοσιεύθη ἰχάτως εἰς τὸ Περιοδικὸν τοῦτο καὶ ἀξιόλογος εἰδικὴ μονογραφία ὑπὸ Εὐριπίδου οὐρά».

Εἶναι ἓνα εἶδος πλευρικοῦ φωτισμοῦ ⁽¹⁾ τοῦ γενεαλογικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ δένδρου τῆς γενιᾶς τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, τὸν ὁποῖον ρίπτουν αἱ ἐνθυμήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του Κύρκου Παπανίκου ποῦ δημοσιεύονται κατωτέρω εἰς τὸν Βον καὶ Γον μέρος τῆς παρούσης μελέτης.

Αἱ ἐνθυμήσεις τοῦ Κύρκου Παπανίκου ἀναγόμεναι εἰς τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1806—1845 καὶ ἀποτελούμεναι ἐξ εἴκοσι περίπου χειρογράφων σελίδων, ἐκτὸς ἑνὸς συμφωνητικοῦ γράμματος, ἑνὸς ἀντιγράφου διαθήκης του καὶ μιᾶς ἐπιστολῆς, διευκρινίζουν ἀρκετὲς πτυχὲς ἀπὸ τὸ βουβὸν οἰκογενειακὸν δράμα τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων καὶ συναλλαγῶν, παρουσιάζουν ἀρκετὲς ἐνδείξεις περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς προσωπικότητος ἑνὸς ἐκάστου τῶν ἀδελφῶν, διαφωτίζουν ἀρκετὰ προβλήματα οἰκονομικῆς φύσεως γύρω ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, περιέχουν σποραδικῶς ἀρκετὲς πληροφορίες γύρω ἀπὸ τὴν γενικωτέραν Ἱστορίαν τῆς Κοινότητος Βουρμπιάνης καὶ γενικὰ μετεωρίζουν μὲ τὸ πνεῦμά των στὸ ζωντάνεμα μιᾶς ἐποχῆς ποῦ παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτί.

Συνήθως σ' ἓνα ὑλικὸ τέτοιας μορφῆς ὁ Ἱστορικὸς τῆς συνήθους ἀνλήψεως καὶ ἐρμηνείας τῆς ἱστορίας θὰ προσπαθήσῃ νὰ προσδιορίσῃ μερικὲς χρονολογίαις ἢ νὰ διευκρινήσῃ πολεμικὰ γεγονότα, ἂν τυχὸν ἔλαβον χώραν, καὶ γίνεται μνεία διὰ μέσου τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων, ἐνῶ κατὰ βάθος δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς ἀναπαραστήσῃ καὶ νὰ ζωντανεύσῃ καμμιὰ περίοδο ἀπὸ τὰ περασμένα· ὁ Ἀρχαιολόγος μὲν προστὰ σ' ἓνα τέτοιο ὑλικὸ θὰ δουλέψῃ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν προοπτικὴν ἐκείνου ποῦ θὰ ψελλίσῃ λίγα λόγια λυρισμοῦ γιὰ κανένα παλιὸ τέμπλο ἐκκλησιαστικὸ ἢ γιὰ καμμιὰ παλιὰ εἰκόνα· ὁ Γλωσσολόγος ἐπίσης θὰ περιορίσῃ τὴν ἐρευνάν του καὶ θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἀνεύρῃ κι' αὐτὸς καμμιὰ διαφορὰ ἴσως τοῦ βορείου ἢ τοῦ νοτίου ιδιώματος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἢ τὸ πολὺ - πολὺ, θὰ ὑπαγάγῃ τὰ φαινόμενα τὰ γλωσσικὰ σὲ κανένα γλωσσολογικὸν νόμον καὶ θὰ τελειώσῃ ἔτσι κι' αὐτοῦ ἡ ἐρευνά· ὁ Παιδαγωγὸς ὁμοίως καὶ ὁ Ἱστορικὸς ἐκεῖνος ποῦ οἰστρολατεῖται στὴν ἐρευνάν ἀπὸ τὴν ιδέαν τῆς Στενωτέρας Πατρίδος ⁽²⁾ θὰ προσέξῃ καὶ θὰ βρῇ ἀνάμεσα στὰς γραμμὰς δημοσιευομένων ἐγγράφων ὅχι μόνον ὅλα τὰ παραπάνω, ἀλλὰ καὶ κάτι τι πολυτιμότερον πέραν τούτων :

1) Ὁ πλευρικός φωτισμὸς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος οἰκογενειακοῦ δένδρου ὁφείλεται εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῆς οἰκογενείας Κύρκου Παπανίκου διασωθέντα χειρόγραφα, εἰδικῶς δὲ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Κύρκου Δημαράτου παραδοθέντα ἡμῖν κατάλοιπα πρὸς μελέτην, ταξινόμησιν, συσχέτισιν καὶ δημοσίευσιν.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀπόγονος, ὅστις καὶ ἄλλοτε (Πρβλ. Κώστα Γραμματικοῦ βιογραφ(αν) ἔδειξε ἐμπράγματον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων του, εἶναι ἄξιος θερμῶν συγχαρητηρίων.

2) Εὐρ. Σούρα. Ἡ ἐρευνά τῆς Στενωτέρας Πατρίδος, Ἑκπαιδευτικὰ Χρονικά 1940 σελ. 290—300.

Θά ξαναζήσει τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ, τὴν ψυχὴν τῶν παποδῶν⁽¹⁾, τὴν ψυχὴν τῆς ἐπαρχίας.

Β'

Ἄλλ' ὅς παρακολουθήσαμεν ἤδη γενικώτατα μέσα σ' ἓνα ἐξελικτικὸ σκίτσο τὰς ἀμυδρὰς φωτοσκιάσεις ποὺ ρίχνει ὁ προβολεὺς τῶν ἐνθυμήσεων τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, (*) τοῦ Κύρκας Παπανίκου, καὶ ὅς προσπαθήσωμεν ἔπειτα νὰ συνθέσωμεν σὲ μιὰ γενικώτερη εἰκόνα τὸ οἰκογενειακὸν δρᾶμα μιᾶς ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων οἰκογενειῶν τῆς κοινότητος Βουρπιάνης.

Τέσσαρες (²) ἐν ὄλῳ ἀδελφοὶ γεύονται τὸν ἄρτον τῶν εὐτυχῶν καὶ δυστυχῶν ἡμερῶν τῆς οἰκογενειακῆς συμβιώσεως, ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ πρώτου προγονικοῦ των σπιτιοῦ, ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ πρώτου ἀφανοῦς καὶ ταπεινοῦ οἰκίσκου των, ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ πρώτου ριζικοῦ.

Τὰ τέσσαρα ἀδελφία εἶναι :

Ὁ Κώστας, ὁ Παπαρίζος, ὁ Κύρκας καὶ ὁ Γιάννης (*).

Ὁ Κώστας εἶναι ὁ περίφημος, γνωστὸς Γραμματικὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ Ἀλῆ—Πασᾶ, ὁ Παπαρίζος εἶναι ἓνας ταπεινὸς ὄχι ὁμως ἄκακος Λευίτης τῆς κωμοπόλεως Βουρπιάνης, ὁ Κύρκας εἶναι ἓνας μὲ καλλιτεχνικὸν τάλαντο ξυλουργὸς ἀκαμάτης, ποὺ ἐξοικονομεῖ μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου του τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας του, πλουτίζει τὸ σπίτι του ἐντίμως καὶ δανεῖζει μάλιστα καὶ ὄλους τοὺς ἀδελφοὺς του, ὁ δὲ Γιάν-

1) Ἡ περισυλλογὴ ἰδίᾳ τῆς πάσης φύσεως ἀλληλογραφίας, ὡς καὶ τῶν οἰκογενειακῶν διαθηκῶν, εἶναι πολὺτιμον ὑποβοηθητικὸν Ἀρχεῖον γύρω ἀπὸ τὴν σύνταξιν τῶν Χρονικῶν τῶν διαφόρων χωρίων. Στὴν ἀλληλογραφία ἰδίως καὶ στὰς διαθήκας διευκρινίζονται πλεῖστα προβλήματα διὰ τὰ διάφορα τζάκια τοῦ Χωριοῦ σχετικῶς μὲ τὰς διασταυρώσεις, τὰς κληρονομικὰς ἐπιβαρύνσεις καὶ τὰς ἄλλας πολὺτιμες ἱστορικὰς πληροφορίες.

2) Κώστας Παπανικολάου ὁ Γραμματικὸς ἦτο τὸ πλῆρες ὄνομα τοῦ Κώστα (πρβ. Εὐριπ. Σούρλα, Κώστας Γραμματικὸς Ἡπειρ. Χρονικά 1938 σελ 32).

3) Ὑπῆρχε καὶ πέμπτος ἀδελφὸς ὁ Στέργιος ποὺ ἐχώρισε στὰ 1799 Αὐγούστου 20, (πρβλ. Κύρκας Παπανίκου ἐνθύμησιν τοῦ ἔτους 1807). Ἐκτος ἐπίσης ἀδελφὸς ὁ Ἀντώνης ἐμπῆκε νεώτατος ὡς γαμβρὸς καὶ ὡς προστάτης τοῦ σπιτιοῦ τῆς Θεοδόσενας Τσαούση (Προγόνου τῆς νῦν οἰκογενείας Ἀνδρέα Δούμαρη ἢ Κώστα Γεωργάκη).

(πρβλ. ἐπίσης Κύρκας Παπανίκου ἐνθύμησιν τοῦ ἔτους 1813).

4) Ὁ Γιάννης ἐχώρισε ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι δταν γύρισε ἀπὸ τὴν Βλαχίαν (πρβλ. κατωτέρω Κύρκας Παπανίκου ἐνθύμησιν τοῦ ἔτους 1807)

νης εἶναι ταξιδεμένος στὴ Βλαχιά πὺν γυρίζοντας στὸ χωργιὸ χτίζει καινούργιο σπίτι, χώργια ἀπὸ τὰ ἄλλα τὰ ἀδελφία του (¹).

Ὁ Κώστας ἔρχεται πρῶτος στὰ γράμματα, στὴν ὀρθογραφία καὶ στὴν καλλιτεχνικὴ δεξιότητα, ὁ Παπαρίζος δεύτερος, ὁ Κύρκας τρίτος καὶ ὁ Γιάννης τελευταῖος.

Φίλιππος Στέργιος ἦτανε ὁ πατέρας των, Γιάννης Στέργιος ὁ παπποῦς των καὶ Στέργιος Στεργιάδης ὁ πρόππαπὸς των (²).

Ἴδου ἐν μικρογραφίᾳ τὸ δένδρον τῆς γενιᾶς των.

Στὰ 1813 τὰ ἀδελφία ἐχωρίσθησαν. Τὸ ἔγγραφον τὸ χωριστικόν, γραμμένον μὲ τὸ χέρι τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, περιεσώθη καὶ ἐδημοσιεύθη (³) ὑπὸ τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς ταύτας.

Ὁ Παπαρίζος (⁴) ἔμεινε στὰ πατρικὰ σπίτια, ὁ Κώστας κάθισε στὸ παλάτι του (⁵) πὺν εἶχε χτίσει, ὁ Κύρκας (⁶) «ἐπῆρεν σπητότοπον εἰς τὸ μέρος τῆς πατρικῆς ἀχυρώνας, ἐκεῖ ἔχει νὰ φκιασθοῦν τὰ ὀσπίτια του εἰς τὰ ὁποῖα πρώτη Ἀπριλίου ἔχει νὰ ριχθῇ θεμέλιον καὶ ἔχει νὰ πληρώσῃ ὁ Παπαρίζος γρόσια χίλια δι' ἀμοιβὴν ὁποῦ ἐκάθισεν εἰς τὰ πατρικὰ του σπήτια (⁷)», ὁ Γιάννης ἐκάθισεν στὰ καινούργια σπίτια του ὅπου ἔφκιασεν (⁸).

Ἔως ὅτου τελειώσῃ τὸ σπίτι τὸ καινούργιο ὁ Κύρκας θὰ ἔμεινε κι' αὐτὸς στὸ προγονικόν.

«Τὸ σπήτι τοῦ Κύρκα (⁹) ἔχει νὰ γίνῃ, ὥσάν τοῦ Γιάννη, λείποντας ἢ ταράτζα (¹⁰)».

Μοιράσθησαν ἐπίσης τὰ ἀδελφία καὶ τὰ σελιά.

«Ὁ Παπαρίζος πῆρε τὸ ἀνάλογον μέρος του ἀπὸ τὸ κάτω καὶ δίπλα ἀπὸ τὸ πατρικόν του ὀσπήτι καθὼς ἐβάλθησαν τὰ σύνορα» (¹¹)

«Ὁ Γραμματικὸς ἐπῆρε τὰ σελιά τοῦ Χρήστου Τζούμη καὶ τὸν κῆπον

1) Κύρκας Παπανίκου, ἐνθύμησις τοῦ ἔτους 1807.

2) Τὰς πληροφορίες μετέδωκεν ἡμῖν ὁ καθηγητὴς Βασίλειος Δημάρατος, ἐκ τῶν ἀπογόνων τῆς οἰκογενείας Κύρκας Παπανίκου.

3) Εὐρ. Σούρλα, Κώστας Γραμματικὸς σελ. 70—72.

4) Παπποῦς τοῦ Λουκᾶ Δημαράτου, ἱατροῦ.

5) Εὐρ. Σούρλα, Κώστας Γραμματικὸς σελ. 49.

6) Παπποῦς τοῦ Βασιλείου, Κύρκας καὶ Χρήστου Δημαράτου.

7) Εὐρ. Σούρλα, Αὐτόθι σελ. 70.

8) Ὅταν γύρισε ἀπὸ τὴν Βλαχιά.

9) «Τὸ χάκι γιὰ τὸ καινούργιο σπήτι ἔδωκεν ὁ Παπαρίζος καὶ ὁ Κώστας ἔδωκεν τὰ περόνια καὶ τὸ γέννημα, τὰ δὲ ἄλλα ὅλα μοναχὸς μου, «ἐξόδιασα 6000 γρόσια, χόργια τὰ σανίδια» (Πρβλ. Παπανίκου, Ἐνθύμησις).

10) Εὐρ. Σούρλα, Κώστας Γραμματικὸς σελ. 71.

11) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 71.

του καὶ ἓνα κομμάτι πατρικὸν σελιό, καθὼς ἐβάλθηκε τὸ σύνορον». (¹).

Ὁ Γιάννης «πῆρε σελιό ἐμπροστὰ στὸ σπῆτι του» (²)

Ἡ πατρικὴ καλύβα (³) ἔμεινε τοῦ Κύρκας. Ἐτῆς ἔγιναν. Καὶ οὕτως ἔγιναν τέσσερα παρόμοια καὶ ἐπῆρεν ὁ καθένας ἀπὸ ἓνα εἰς ἑνδειξίν τους» (⁴).

Ἀπὸ τὸ παραπάνω χωριστικὸν ἔγγραφον ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ βγάλῃ τὰ ἑξῆς συμπεράσματα :

α) Τὸ πρῶτο ριζικὸ των ἔπρεπε νὰ παραμείνῃ ὑπὸ τὰς εὐλογίας κάποιου ἀντιπροσώπου τῆς ἐκκλησίας καὶ γι' αὐτὸ ὅλοι ὑποχωροῦν καὶ δέχονται χωρὶς ἀντίρρηση νὰ ἀποχωρήσουν τῆς πρώτης πατρικῆς στέγης, χωρὶς νὰ ρίξουν κλῆρο.

β) Ὁ χωρισμὸς ἔγινε σὲ προχωρημένην ἡλικίαν ὅλων τῶν ἀδελφῶν, σὲ ἐποχὴ ξηλαδῆ ποῦ ὁ καθένας τους εἶχεν δώσει δείγματα τῆς ἀξίας του καὶ τῆς ἐργατικότητός του.

γ) Ὁ Κώστας πέθανε 25 χρόνια μετὰ τὸν χωρισμόν, ὁ Κύρκας ὕστερα ἀπὸ 32 χρόνια, περὶ τῶν ἄλλων δύο (⁵) δὲν ξεύρομεν τίποτα.

δ) Ὁ χαλασμός (⁶), ὁ τρίτος τοῦ Κώστα ἀπὸ τὸ Σιλιχτάρη, ὅποτε ἐκάη καὶ τὸ παλάτι του, ἔγινε στὰ 1826 Ὀκτωβρίου 9, δηλαδὴ ὕστερα ἀπὸ 13 χρόνια.

Προχωροῦμε εἰς τὴν διαπίστωσι καὶ ἄλλων λεπτομερειῶν γύρω ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ των συμβίωσι.

Αἱ σχέσεις τῶν ἀδελφῶν, πρὸ τοῦ χωρισμοῦ καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτόν, δὲν ὑπῆρξαν κατὰ βάθος οὐδέποτε εἰρηνικαί· ἰδίως αἱ προστριβαὶ μετὰ τὸν Παπαρίζον εἶναι πλέον ἢ χαρακτηριστικαὶ καὶ προδίδουν χαρακτῆρα ὅστις δὲν ἦτο ἐναρμονισμένος πρὸς τὸ ἱερατικόν του ἐπάγγελμα.

Σὲ κάποια του ἐνθύμησι, ἀχρονολόγητη μὲν ἀλλὰ πιθανῶς τοῦ 1822, σημειώνει ὁ Κύρκας τὰ ὅσα τοῦ χρωστάει ὁ Παπαρίζος, δηλαδὴ οὔτε πολὺ οὔτε λίγο 18.000 γρόσια τῆς τότε ἐποχῆς.

Καὶ προσθέτει ἐπιγραμματικὰ τὰ ἑξῆς τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν ζωηρότητα καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἐκφράσεώς των ζωντανεύουν τὰ συναισθήματα καὶ ἀποχρωματίζουν σὲ ἄδρῆς γραμμὰς τὸν χαρακτῆρά του.

Ἄλλ' ἄς τὸν ἀφίσωμεν νὰ μιλήσῃ ὁ ἴδιος :

«Μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου, ἐγὼ δίδω τ ζ ε β ά π ι στὸ ν τ ι -

1) Τοῦ Α ὕ τ ο ὕ, Αὐτόθι σελ. 71

2) Τοῦ Α ὕ τ ο ὕ, Αὐτόθι σελ. 71.

3) δηλ. ἡ ἀχυρώνα.

4) Ε ὕ ρ. Σ ο ὕ ρ λ α, Κώστας Γραμματικὸς σελ. 71 ;

5) Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ των Στέργιου, οὔτινος ἀπόγονος ὁ Γιάννης Φ. Δημάρατος ἐκ Πρεβέζης μπορεῖ νὰ δώσῃ οὗτος ἐν καιρῷ σχετικὲς πληροφορίες.

6) Ε ὕ ρ. Σ ο ὕ ρ λ α, Κώστας Γραμματικὸς σελ. 23.

βάνι τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως δὲν μπόρεσα μέ κανένα τρόπον οὔδε καλὸν οὔδε μὲ κακό, καὶ ἡ ἀφεντιά σας, Κριταί, σᾶς τὰ ἀφίνω διαθήκη τοῦς παιδιοῦς μου ὅπου τ' ἄφησα μπόρτζη λεμένα⁽¹⁾ καὶ νὰ μοῦ πάρετε τὸ δικό μου καὶ νὰ τὸ δώσετε τοὺς παιδιοῦς μου νὰ βγάλουν τὸ πόρτζη τους⁽²⁾ σᾶς τὸ χαλεύω⁽³⁾ στὸ ντιβάνι τοῦ Θεοῦ αὐτὸ τὸ τζεβάπι⁽⁴⁾, καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν ἀληθείας.

Κύρκας Παπανίκου ἔγραψα»

Ἐκρηξίς ψυχικὴ ἡφαιστειώδους μορφῆς ποὺ προδίδει ψυχὴν ἥτις δὲν ἠνείχετο τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀδικίαν.

Καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἰδίας ἐνθυμήσεως ἀναγράφει :

«Ὁ Παπαρίζος πῆρε καὶ τὸ ἀμπέλι σιὸν Τζέρο δὲν θέλησε νὰ τὸ μοιράσσουμε. Ἡ ἀφεντιά σας, Κριταί, ὅπου σᾶς ἔχει ὁ Θεὸς βεκύλιδες νὰ δώσετε τὸ δίκαιο τοὺς παιδιοῦς μου.

Σᾶς ἔχω τὸν Θεὸν χαβαλέν⁽⁵⁾».

Εἶναι ἡ ἔκρηξις τοῦ πόνου ποὺ χαρακτηρίζει τὴν βαθεῖαν θρησκευτικότητα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἱ ὅποιοι μέσα στῆς ἀδικίας τὸ ἀντίκρισμα προσέφευγον εἰς τὸν Θεὸν ὡς δικαστὴν καὶ τιμωρὸν τῶν ἀνθρωπίνων ἀδικιών πράξεων καὶ μάλιστα ὅταν εἶχον τὴν συνείδησιν ὅτι αἱ ἀδικίαι αὐταὶ προήρχοντο ἀπὸ ἀνθρώπους ὅχι μόνον τοῦ ἰδίου αἵματος ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ ἱερατικοῦ των σχήματος ἐνσαρκώνοντας τοῦλάχιστον συμβατικῶς τὴν θρησκευτικότητα καὶ τὴν δικαιοσύνην.

Παρεμπιπτόντως θὰ ἦτο περιττὸν νὰ ἐξαρθῇ ἡ λογοτεχνικὴ ἀξία μερικῶν ἐπιγραμματικῶν ἐκφράσεων⁽⁶⁾ ποὺ εἶναι διαμάντια ἀληθινὰ τῆς λαϊκῆς γλώσσης καὶ τῆς λαϊκῆς ψυχῆς.

Καὶ τελειώνει τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ὁργῆς του στὸ περιθώριον τῆς ἐν λόγῳ ἐνθυμήσεως μὲ τὰ ἑξῆς.

«Τὲς δούλεψές μου, ὅσα ἔβγαζα τὰ ἑδιδα τοῦ Παπαρίζου μὲ ὄρκον καὶ ἤμουν ὅλο στὴν ὑπακοή τους, στὸ ποτάμι μοῦ λέγαν, στὸ γκρεμό».

Καὶ ὀλίγον κατωτέρω στὸ περιθώριον τῆς ἰδίας ἐνθυμήσεως⁽⁷⁾.

«Εἶχαμε κουβέντα νὰ μοῦ πωλήσῃ ὁ Παπαρίζος ἀπὸ πάνω στὸ σπίτι 15 ποδάκια τόπον ἀπὸ τὸν μέτρον ἀπάνω, ἐπειδὴ εἶχε χαβαλέν τὸ σπίτι καὶ

1) Χρεωμένα.

2) Χρέος.

3) Τὸ ζητῶ.

4) Ἀπάντησιν.

5) Ἡ θεία δηλονότι δικαιοσύνη ἐπικρέμαται ἐπὶ τῶν κεφαλῶν σας. Προσέξτε.

6) Ἐχουν ἐξαρθεῖ αἱ φράσεις αὗται διὰ παχυτέρων γραμμάτων.

7) Τοῦ ἔτους 1822.

δὲν ἠθέλησεν εἶναι καὶ τὸ γράμμα τοῦ Κώστα Σούρλα (¹) ὅπου φανερώνει»

Ἐπίσης ἐκφράζει παράπονα καὶ κατὰ τοῦ Κώστα, ὅτι δῆθεν τοῦ χρώ-
σταε 33.000 γρόσια «καὶ ὅτι πάλεψε (²) μὲ τὸ δίκηο του καὶ στὸν Ἀλῆ -
Πασᾶ», ἀλλὰ τὸν ἐδωροδόκησαν δῆθεν τὸν Ἀλῆ - Πασᾶ καὶ ἔτσι δὲν μπό-
ρεσε νὰ κάμῃ τίποτε.

Γενικὴν μομφὴν κατὰ τῶν ἀδελφῶν του συλλήβδην, χωρὶς νὰ τοὺς κα-
τονομάζει, διατυπώνει στὴν περίπτωσι πού οἱ ἀδελφοί του εἶχον βαλθῇ νὰ
τοῦ κάμουν τὸ σπίτι ἀμιλικόν (³).

Πάντως ἡ στάσις του πρὸς τὸν Κώστα τὸν Γραμματικὸν εἶναι κάπως
ἥπια γιατί ἐκεῖνος λόγω τῆς ὑπηρεσίας του στὴν Αὐλὴ τοῦ Ἀλῆ - Πασᾶ τοῦ
εἶχεν ἐξεύρει κατὰ καιροὺς ἐργασίαν καὶ προσοδοφόρους ἐπιχειρήσεις.

Εἰς ἐνθύμησίν του, ἐπὶ παραδείγματι τοῦ ἔτους 1803, ἀναγράφεται ὅτι
εἰργάσθη εἰς τὸ Κάστρο τοῦ Χαντακιοῦ (⁴) στὰ Γιάννενα.

Εἰς ἄλλην ἐνθύμησιν τοῦ ἔτους 1807 ἀναφέρει τὰ ἑξῆς :

«Ἐγὼ ἤμουν στὸ Χάνι τῆς Τζαρσόβας ὅπου τὸ ἔφκιασα μὲ προσταγὴν
τοῦ Βεζύρ Ἀλῆ - Πασᾶ».

Ἀπὸ ἄλλην ἐπίσης ἐνθύμησιν (⁵) τοῦ τοῦ ἔτους 1812 φαίνεται ὅτι εἰργά-
σθη καὶ εἰς Πρέβεζαν ὡς ἐπιστάτης ἐργατῶν.

1) Κώστας Σούρλας εἶναι ὁ πεθερός του, δηλαδὴ ὁ πατέρας τοῦ προπ-
πάου μου Γιάννη Σούρλα, πού ἦταν ὅλα του τὰ χρόνια Γενικὸς Προεστὼς τῆς Ἐπαρ-
χίας Κονίτης.

Μὲ τὴ γενιὰ τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ εἶχε ἔλθει εἰς διασταύρωσιν τὸ ἀρχοντικὸ
τῶν παππούδων μας (Πρβλ. Εὐρ. Σούρλα, Κώστας Γραμματικός). Οἱ παπποῦδες
καὶ οἱ παλιότεροι γενικῶς προσεῖχαν παρὰ πολὺ τὸ πρόβλημα τῶν διασταυρώσεων
καὶ ἦσαν ἐκλεκτικοὶ στοὺς γάμους των. Οὐδέποτε ἦ σπανίως τζάκι καλὸ κατήρχετο
σὲ ξεπεσμό μὲ ἀτυχεῖς διασταυρώσεις.

Φρονοῦμεν πῶς ἓνας βιολογικὸς ἀπολογισμὸς στὴν ἱστορίαν τῶν ἐπὶ μέρους γε-
νῶν ἢ τζακιῶν θὰ φέρῃ πάντοτε εἰς φῶς σπουδαῖα συμπεράσματα ὡς πρὸς τοὺς ἀπο-
γόνους 2ας καὶ 3ης ἢ 4ης γενιᾶς μεταγενεστέρως καὶ συνεπῶς εἶναι πλέον ἢ ἐπιβε-
βλημένος εἰς μίαν συγχρονισμένην πατριδογνωστικὴν ἐρευναν.

(Πρβλ. Εὐρ. Σούρλα Διάγραμμα ἐρεύνης τῆς Στενωτέρας Πατρίδος, Ἐκπαιδ.
Χρονικά 1940 σελ. 290—300).

Εἰς ἐνθύμησιν τοῦ ἔτους 1806 ὁ Κύρκας ἀναγράφει ἐπίσης τὰ ἑξῆς σχετικὰ πρὸς
τὸν Κώσταν Σούρλαν.

«Εἰς τὸν πεθαιμό του ὁ Σούρλας ὁ πεθερός μου, τοὺς ἀφῆκεν διαθήκην νὰ
μοῦ δώσουν κ' ἐμένα, αὐτοὶ ξεύρουν πόσα.»

2) Κύρκας Παπανίκου, Ἐνθύμησις τοῦ ἔτους 1822.

3) Στρατῶνα διὰ ἀπόσπασμα Τουρκικῆς φρουρᾶς πού ἔμενε μονίμως στὸ χωργιὸ
ἢ ἦρχετο παροδικῶς (Κοσιάδα).

4) Δηλ. στὴν περίφημον τάφρον τοῦ Βοημούνδου ἡτις περιέζωνε τὸ φρούριον
τῶν Γιαννίνων.

5) Κύρκας Παπανίκου, Ἐνθυμήσεις (Ἀττόθι Μέρος Β').

«Σημειῶνω τὴν διαφορὰν μου ὅπου εἶχα μὲ τὸν Κύρ Κώσταν ἀπὸ ἀργάτες τῆς

Καὶ συνεχίζει πληροφορικῶς διὰ τῶν ἐξῆς τὴν ὥς ἄνω ἐνθύμησίν του.

«Ἀπανοθιὸ εἶχε προστάξει ὁ Βεζύρης ἀφέντης μας τὸν Κύρ Κόστα νὰ τοῦ βρῇ μὲ τὸν Ταχίρη καὶ ἄλλους ταβαντζήδες ἀπὸ ὄξο καὶ νὰ πᾶνε νὰ τοῦ φκιάσουνε ὄντάδες στὴν Πλαγιὰ στὸ Κάστρο καὶ ὁ Νικόλας ὁ γυναικάδελφός του δὲν θέλησε νὰ πάγῃ καὶ μοῦ γένηκεν φόρτωμα ἐμένα, νὰ πᾶς ὅτι ἀπὸ μὰς τὸ γυρεύει ὁ ἀφέντης μας καὶ τὸ ἀχαμνὸ»

«Καὶ πῆγα στὴν Πλαγιὰν (¹) καὶ ἐμπίτησα (²) τὴν ἀφεντικὴ τῶν δουλειά».

Ἀργότερα ἀπεστάλη εἰς Σαγιάδα (³) ὑπὸ τοῦ Γραμματικοῦ, στὰ 1806 δούλεψε στὸ γεφύρι τοῦ Τεπελενιοῦ, ἀργότερα καὶ σὲ ἄλλα μέρη.

Γενικὰ τὸ μέγιστον μέρος τῆς δράσεώς του καὶ τῆς χρηματικῆς του περιουσίας τὸ ὀφείλει εἰς τοιοῦτου εἴδους ἐπιχειρήσεις.

Ὡς πρὸς τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του ὑπάρχουν ἐπίσης ἀρκετὰ στοιχεῖα εἰς τὰς ἐνθυμήσεις του, στοιχεῖα ποὺ ἐπιτρέπουν νὰ μορφώσωμεν κάποια γνώμη καὶ διὰ τὰς προσόδους του τὰς ἐτησίας γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπον περιουσίαν του ἢ ὅποια ἀπετελεῖτο κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ πρόβατα, τὰ ὅποια ξεχείμαζε στὴν Σαμαρίνα μὲ τὸν Μίχον Νάκου.

«Τὰ προβατά μου, λέγει (⁴) τάχα στείλει τοῦ Ζησούλη (⁵) διὰ νὰ μοῦ τὰ βάλῃ νὰ ξεχειμάσουν».

Τᾶδωσεν ὁ Ζησούλης καὶ ἔκαμεν τὸ παζάρι πρὸς παράδες 33 τὸ κεφάλι καὶ τὰ πῆρεν ξέκομα».

Στις 5 Δεκεμβρίου (⁶) τὰ κατέβασε τὰ ἰδικὰ του μέσα στὸ μανδρὶ ἀπὸ ἀπὸ τὸ χινόπωρο, τὰ δικά μου τᾶστειλε ψηλὰ στὸ χιονοποργιό».

Τὰ πρόβατα ἦταν 630. Ἀπὸ αὐτὰ ὅμως ἐψόφισαν (⁷) τὰ 270 καὶ ἔμειναν 330.

Πρέβεζας μεμαρτυρημένο μὲ γνωστοὺς ἀξιόπιστους ἀνθρώπους τὸν καιρὸ ὁποῦ διώρισεν ὁ Ἀλῆ - Πασᾶς ἀφέντης μας ἀργάτες νὰ δουλεύουν στὰ χαντάκια τῆς Πρέβεζας, εἶχε πιάσει ὁ Κύρ Κώστας μαζὺ μὲ τὸ Στέργιον διὰ 200 ἐργάτες ἀπὸ Βέργια (δηλ. Βέρροϊαν Μακεδονίας) καὶ Ἀλασόνα (δηλ. Ἐλασσῶνα Θεσσαλίας), ἔπιασα καὶ ἐγὼ τῆς Σιατίστης 50 νεφέρια πρὸς 50 γρόσια τὸ νεφέρι».

1) Περιοχὴν Πρεβέζης.

2) Ἐτελείωσα, ἔφερα εἰς πέρας.

3) Κύρ κα Παπανίκου (Ἐνθυμήσεις, Αὐτόθι Μέρος Β') «Καὶ ὕστερα μ' ἔστειλε στὴν Σαγιάδα, μοῦ εἶπεν ὁ Κύρ Κώστας ἀφῆσέ μου τὰ δεφτέρια καὶ τὰς ὁμολογίας νὰ κοιτάξω νὰ συμαζόνω ἄσπρα καὶ τοῦ τὰ ἔδωκα ὅλα». (Ἐνθυμήσεις ἔτους 1812).

4) Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐνθυμήσεις (1815 Μαρτίου 28).

5) Σαμαρنيώτη.

6) Τοῦ ἔτους δηλ. 1815.

7) Λόγῳ πείσματος καὶ κακογνωμιᾶς τοῦ συνταίρου του Μίχου Νάκου (Σαμαρινιώτη) (Πορβλ. Αὐτόθι ἐνθυμήσιν ἔτους 1815).

Περιουσία δηλαδή, παρὰ τὴν ἀτυχῇ τῆς χρονιᾶς ἐκείνην διαχειρίζουν, οὐχὶ εὐκαταφρόνητος καὶ λίαν προσοδοφόρος.

Πάντως ζημίαι ἐλαφραὶ ἀπὸ τὰς συναλλαγάς, ὅχι ὅμως ὀδυνηραί.

Ἀπὸ τὴν ἐν Βουρμπιάνῃ ἄλλην ἀκίνητον περιουσίαν του κατὰ ὑπολογισμούς του ποὺ ἀναγράφει εἰς ἐνθύμησιν τοῦ 1820 συνάγεται ὅτι εἶχεν τὰς ἐξῆς προσόδους :

820 ὀκ. κρασί (¹)

40 » ῥακί

8 ταγάρια καλαμπόκι

3 » κριθάρι

1 » φασόλια.

Ποσότητες δηλονότι ποὺ μπορούσαν νὰ ἐξασφαλίσουν πλέον ἢ ἀνετον τὴν Ζωὴν τῆς χρονιᾶς δι' ἀνταλλαγῆς ἢ πωλήσεως τῶν πλεοναζόντων εἰδῶν καὶ προμηθείας ἄλλων.

Ἀπὸ τὸ δεφτέρι ἐπίσης τῶν λογαριασμῶν του φαίνεται ὅτι εἶχε δανείσει κατὰ καιροὺς ἀρκετὰ χρηματικὰ ποσὰ εἰς πλείστους συγχωριανούς του καὶ ἄλλους.

Πολλῶν προϊόντων ἐγίνετο ἀνταλλαγὴ εἰς εἶδος.

Εἰς ἐνθύμησίν του τοῦ ἔτους 1806 ἀναγράφονται μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς :

«Τοὺς ἔδωσα τὸ κρασί καὶ μοῦ δόσαν (²) τὸ ἀλεῦρι».

Ἀλλὰ καὶ γενικωτέρου ἱστορικοῦ περιεχομένου πληροφορίαι ὑπάρχουν ἐπίσης ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὰς ἐνθύμῃσεις του : ἐπὶ παραδείγματι διὰ τὸν λοιμὸν ἢ πανούκλαν (³) ποὺ ἐνέσκηψεν εἰς Βούρμπιανην κατὰ τὸ 1806.

Ἐπίσης καὶ διὰ πλείστας οἰκογενείας τοῦ χωριοῦ συγγενικάς ἢ μή, μέ τὰς ὁποίας ἤρχετο εἰς συναλλαγάς, ὑπάρχουν σχετικαὶ πληροφορίαι πολύτιμοι.

Τοιαύτη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἢ δρᾶσίς του καὶ ἡ περιουσία του (⁴).

1) 820 ὀκ. X 12 παράδες ἢ ὀκᾶ δρ. 246.

40 ὀκ. X 1 γρόσι > > 40.

Πρβλ. (Αὐτόθι ἐνθύμησιν ἔτους 1820)

Πρόσθετες σὺν ἀνωτέρω ἀπὸ πέντε περγουλιές τοῦ σπητιοῦ εἰσόδημα ἄλλας 160 ὀκ. κρασί καὶ 10 ὀκ. ῥακί.

2) Ἐνα εἶδος σημερινοῦ κλήριγκ τὸ ὁποῖον φαίνεται ὑπῆρχε σὲ μεγάλη διάδοσι κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

3) Πρβλ. καὶ Ἀπ. Βεηζαδὲν ἢ Πανούκλην ἀποκληθέντα.

4) Σὲ ἓνα ξεχωριστὸ χειρόγραφο του τοῦ ἔτους 1839 ὑπάρχει κάποια σημείωσις του γιὰ τὴν κινητὴν περιουσίαν τῶν πρώτων ἐτῶν τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησε ἐν εἰδει κεφαλαίου, ἀνήρχετο δὲ κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς του σὲ 30,000 περίπου ἄσπρα.

«Σημειῶνω τί ἄσπρα εἶχα δικὰ μου ἀπὸ ἐξ ἀρχῆς καὶ ὅσα μοῦ χρωστάει ὁ συμ-

Διὰ μέσου ὧμως τῶν δημοσιευομένων ἐνθυμήσεων συλλαμβάνεται ἀνά-
γλυφος καὶ εἰκὼν τοῦ χαρακτῆρός του.

Ἐν πρώτοις μιὰ βαθειὰ θρησκευτικὴ πίστις διακρί-
νει τὸν χαρακτῆρά του.

Τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημά του εἶναι ὁ ὁδηγὸς καὶ ὁ ῥυθμιστὴς τῶν
πράξεών του, τὸν Θεὸν δὲ ἐπικαλεῖται ὡς τιμωρὸν τῆς ἀδίκου πρὸς αὐ-
τὸν συμπεριφορᾶς τῶν ἀδελφῶν του.

Σᾶς ἔχω τὸν Θεὸν χαβαλέν, λέγει πρὸς τὰς συγχρόνους του οἱ
ὅποιοι καλοῦνται ὑπ' αὐτοῦ νὰ παίξουν ρόλον δικαιοκρίτου καὶ
δικαστοῦ διὰ τὰς διαπραχθείσας πρὸς αὐτὸν ἀδικίας ἐκ μέρους τῶν
ἀδελφῶν του.

Ἡ ἀδελφικὴ του ἀγάπη ξεχωρίζει, κατὰ δεύτερον λόγον καὶ ἀνά-
γεται σὲ μιὰ πρωτεύουσα καὶ ἰθύνουσα ἀρετὴ τοῦ χαρακτῆρός του.

Ἀπονήρευτος καὶ ἀγαθὴ φύσις κατὰ βάθος ἐξυπηρετεῖ τοὺς ἀδελφούς
του μὲ ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην.

«Τὲς δούλεψές μου καὶ ὅσα ἔβγαζα τὰ ἔδιδα τοῦ Παπαρίζου μὲ ὄρκον
καὶ ἤμουν ὅλο εἰς τὴν ὑπακοή τους, σιὸ ποτάμι μοῦ λέγαν, σιὸ γκρεμό» (¹).

Ἡ ἀφιλοκέρδεια συνεπῶς καὶ τὰ πραγματικὰ αἰσθήματα τῆς ἀδελ-
φικῆς ἀγάπης συνοδευόμενα ἀπὸ μιὰ ὑπέρτατη ἀφοσίωσι σιὴν ἰδέαν
τοῦ στενοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ ἀδελφικοῦ περιβάλλοντος ξεχωρίζουν σὰν ἀδρὲς
πινελιὲς γύρω ἀπὸ τὸν χαρακτῆρά του.

Καὶ ὅλα αὐτὰ πλαισιώνονται μὲ ἓνα πραγματικὸ πατρικὸ φίλτρο,
μὲ μιὰ ἀφοσίωσι πρὸς τὰς οἰκογενειακὰς παραδόσεις καὶ
μὲ μιὰ λατρεῖα πρὸς τὸ παρονομαζόμενον του σπῖτι (²).

Καὶ ὡς προβολὴ ὅλου αὐτοῦ τοῦ ὥραίου συμπλέγματος τῶν ἀρετῶν του
προστίθεται ὁ πόθος του ὁ βαθὺς ὅπως μεταδώσῃ στὰ παιδιὰ του καὶ στοὺς
ἀπογόνους του γενικὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὁμόνοιαν, ὁ πόθος του ὁ φλογε-
ρὸς ὅπως μεταγγίσῃ καὶ κατὰ τὴν ἐπιθανάτιον στιγμὴν του καὶ τι ἀπὸ τὸ φῶς
τῆς καρδιάς του.

πῆθερός μου Σούλης :

Δικά μου 30.000 ἄσπρα.

Σούλης 1,545

Σύνμα 31,545 ἄσπρα.

1) Κύρκα Παπανίκου, Ἐνθυμήσεις τοῦ ἔτους 1820.

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐπιστολὴ τοῦ ἔτους 1845 πρὸς τὰ παιδιὰ του, σὰν ἓνα εἶδος
τελευταίας ὑποθήκης.

«Καὶ τότε τοὺς κατάλαβα τοὺς ἀδελφούς μου ὅπου εἶχαν βαλθεῖ ἀμελικὸν
νὰ μοῦ κάμουν τὸ σπῖτι μου καὶ τὴν οἰκογένειάν μου, σὰν Φαραὸς τοὺς
ἔβρισα».

Με λίγα λόγια ὁ ἀντάξιός αὐτὸς ἀδελφὸς τοῦ Κώστα Γραμματικοῦ, ἀνάλογα μὲ τὰς συνθηκὰς καὶ τὴν ἀτιμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς του :

Ἐξῆσε ἀξιολογικά, ἐπάλαιψε τίμια καὶ ἐκοπίασε σκληρά.

Γ'.

Καὶ ἤδη ὁ ἀγαθὸς γέρον, ποὺ ἠνέχθη πλείστας ἀτασθαλίας καὶ ἀδικίας εἰς βάρος του, ἀντικρίζει τὸ δειλινὸν τῆς Ζωῆς του σὰν ἓνας τίμιος στρατοκόπος ποὺ ἀποδυόμενος τὸν μανδύαν τοῦ δουλευτοῦ, περιβάλλεται τὸν τοῦ ἀπομάχου καὶ κάμνει διάθεσιν τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας του κατὰ τρόπον τέτοιον ὥστε καὶ αὐτὸς νὰ ζήσῃ ἀξιοπρεπῶς τὰ ὑπόλοιπα χρόνια τῆς Ζωῆς του καὶ τὰ παιδιὰ του νὰ προτρέψῃ εἰς ἐργασίαν γιὰ νὰ ἔχουν δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς τὸ «μοῦλκί του (¹)».

Ὁ μὴ ἐργαζόμενος μηδὲ ἐσθιέτω : αὐτὸ ἦτανε τὸ δόγμα τοῦ Γέρω - Παπανίκου.

Τιμονιέρης γιὰ τὴν περαιτέρω συνέχειαν τῆς ἐργασίας ὁ μεγαλύτερος ὁ γυιὸς του ὁ Ζήσης ἀλλὰ, γενικὸς ἐπόπτης καὶ ἐπιθεωρητὴς ὁ ἴδιος.

Αὐτὸς ὁ συμφωνητικὸς καὶ ἐνυπόθηκος τρόπον τινὰ τρόπος διαθέσεως τῆς περιουσίας του γίνεται στὰ 1820 Σεπτεβρίου 20.

Ὑστερα ἀπὸ 24 χρόνια ὅταν βρίσκεται πλέον στὸ ἡλιοβασιλεμα τῆς Ζωῆς του συντάσσει τὴν διαθήκην του.

«Ἐσιλοήστικα, λέγει (²) ὁ ὑποφαινόμενος Κύρκας Παπανίκου, ὅτι ἄνθρωπος ὄντας ὑπόκειμαι εἰς τὸ ἄωρον καὶ αἰφνίδιον τοῦ θανάτου καὶ εὐχαρίστως καὶ ἀβιάστως ἔκαμα τὴν παροῦσαν διάταξιν διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσουν μετὰ τὸν θάνατόν μου σκάνδαλα μεταξὺ τῶν κληρονόμων μου».

Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐρύθμισε στὸ δειλινὸν τῆς Ζωῆς του τὴν ἔφεσιν πρὸς ἐργασίαν γιὰ ὅλου τοῦ οἰκογενειακοῦ του περιβάλλοντος τοὺς ἀντιπροσώπους, ἡλικιωμένους καὶ μὴ, θέλει πρὶν ἢ τὸ λυχνάρι τῆς Ζωῆς του σβύσῃ καὶ παύσῃ νὰ φωτίζῃ τριγύρω του, νὰ τοὺς διδάξῃ πῶς ὕστερα ἀπὸ τὴν εὐλογίαν ποὺ δίδει ἡ ἐργασία, τίποτε δὲν εἶναι ἐποικοδομητικὸν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν καὶ ἀξιοπρέπειαν, ὅσον ἡ εἰρηνικὴ συμβίωσις καὶ ἡ ἀποφυγὴ ἐρίδων καὶ διαπληκτισμῶν οἰκογενειακῶν.

1) Δηλ. 1 σπῖτι, 1 καλύβα, 5 ἀμπέλια, 7 χωράφια, 60 πρόβατα, 20 γίδια. Αὐτὰ τοῦ εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τὰ 600 κομμάτια ποῦ εἶχεν παλαιότερον.

(Πρβλ. Κύρκας Παπανίκου, Ἐνθύμησις ἔτους 1812). Πάντως περιουσία ὅχι εὐκαταφρόνητος ἀλλ' ἀντιθέτως ἀρκετὴ γιὰ νὰ διαθρέψῃ ὅχι μίαν ἀλλὰ πολλὰς οἰκογενεὰς διὰ τὰ δούλευαν.

2) Κύρκας Παπανίκου, διαθήκη τοῦ ἔτους 1844.

Κανονίζει δηλαδή τὰ πάντα μετὰ τὴν δλοκληρωμένην σκέψιν του πού λές καὶ εἶναι αἰτία, ὅπως τὸ ἔδαφος πού ἐκτρέφει ὑγιεῖς καὶ ὄχι ἀρρωστιάρικους ὁργανισμούς.

Εἰς τὴν ἀποφασιστικὴν ὁμῶς καμπὴν τῆς Ζωῆς του ὁ γέρον στρατοκόπος κάμνει καὶ τὸν ἀπολογισμὸν τόσον τῆς Ζωῆς τῆς δικῆς του ὅσον καὶ τῆς διαγωγῆς καὶ συμπεριφορᾶς τῶν ἀπογόνων του.

Βλέπει τί ἦταν ὑγιὲς ἀπὸ τὸ οἰκογενειακὸ του δένδρον καὶ τί σάπιον καὶ σὰν ἓνας δικαιοκρίτης ὑπέρτατος ἀπονέμει τὸν προσήκοντα ἔπαινον.

Ἀπὸ τὰ παιδιὰ του ἄλλα δεῖχνονται ἄξια τῆς εὐλογίας του καὶ ἄλλα τῆς κατάρας του.

Ἄλλα ἐκπληροῦν πιστῶς τὰ υἱικά των καθήκοντα καὶ τιμοῦν τοὺς γονεῖς των μέχρι βαθυτάτου γήρατος καὶ ἄλλα «δὲν φυλάττουν καὶ ἐν υἱικὸν χρέος, δὲν στέλνουν οὔτε ἓνα παρὰν στοὺς γονεῖς των, δὲν τοὺς συντρέχουν στὸ παραμικρό, δὲν καταδέχονται οὔτε σιτὴ φυλακὴ νὰ ἰδοῦν τὸν πατέρα των».

Κάποια κατάρα βαρύνει τοὺς δεύτερους, κάποια εὐλογία στεφανώνει τοὺς πρώτους.

Ἔτσι κατ' ἐπιταγὴν τῆς Μοίρας τὸ σπιτικὸ συνταράσσεται συθέμελα ποιὸς ξεύρει ποιοῦ εἶδους κληρονομικαὶ διασταυρώσεις ἐμεσολάβησαν στῆς γενιᾶς τὴν χρονικὴν ἐξέλιξιν.

Καὶ ὁ γέρον Παπανίκος ἐνῶ εὐλογεῖ μετὰ τὰ δυὸ χέργια του τὸ ἓνα του παιδί, τὸν Ζήσην, ἀποκληρώνει τελείως τὸν ἄλλον, τὸν Γιάννην «πού δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν συνδράμῃ μετὰ τὸ παραμικρό, πού δὲν ἠθέλησε νὰ πάγῃ νὰ τὸν ἰδῇ στὴν φυλακὴ, πού τὸν παρᾶτησε καὶ ἔφυγε (1)».

Καὶ ἔτσι ἀνάμεσα σὲ δυὸ σελίδες ἰδιοχείρου χειρογράφου διαθήκης ἓνας προσεκτικὸς μελετητὴς καὶ ἐρευνητὴς θὰ εἶχεν νὰ ζηλεύσῃ μίαν δικαιοκρισίαν πού παρῆκει διδάγματα μορφωτικὰ γιὰ τοὺς ἐπιγόνους τῆς γενιᾶς καὶ νὰ ξεχωρίσῃ ἓνα μοναδικὸ ἔγγραφο πού θὰ μπορούσε νὰ μπῇ καὶ ὡς πηγὴ διδακτικὴ καὶ μορφωτικὴ γιὰ τῆς στενότερης πατρίδος τὰ βοηθητικὰ ἱστορικὰ βιβλία.

Περὶ τὸν δὲν θὰ ἦτο νὰ προστεθῇ ἐπίσης πῶς ὁ αὐτὸς μελετητὴς θὰ εἶχε νὰ θαυμάσῃ καὶ ἓνα ὑπέροχον πλοῦτον ὥραιων λαϊκῶν ἐκφράσεων καὶ σκέψεων πού πηγάζουν αὐθόρμηται ἀπὸ ἐκείνους πού ἔζησαν προσηλωμένοι μετὰ τοῦ πατρίου ἑδάφους τὴν ἀγνότητα.

Ἐνα χρόνον μετὰ τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης του ἀπηύθυνε πρὸς τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ ἐγγόνια του μίαν μνημειώδη ἐπιστολὴν πού μοιάζει σὰν ἓνα εἶδος ἐξαγγελίας ὑποθηκῶν.

(1) Κύρκα Παπανίκου, Διαθήκη τοῦ 1844 καὶ ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς υἱοὺς του, τοῦ ἔτους 1845.

Εἶναι αἱ τελευταῖαι ἀναλαμπαὶ μιᾶς λυχνίας ποὺ πρόκειται νὰ σβύσῃ.

Ἴδου μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰς τελευταίας ὑποθήκας του :

«Νὰ ἔχετε τὴν εὐχὴν μου, νὰ φυλαχθῇτε ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ γνωστοῦ κόσμου, ὅτι ὁ κόσμος σᾶς θέλουν νὰ σᾶς διασκορπίσουν ὅπου νὰ μὴν ἔχετε ποὺ τὴν κεφαλὴν κλῖναι.

Νὰ ἀγκαλιάσετε τὴν ἀγάπην ὅλοι σας, νὰ μὴ βάλετε θεμέλιο σὲ λόγια γυναικῶν ἰδικῶν καὶ ξένων. Νὰ βάλετε τὸν πλάτη στὸ πατρικὸ σπίτι, νὰ τὸ κρατήσετε καὶ νὰ τὸ πλουτήσετε μὲ ὅλα τὰ δυνατὰ σᾶς.»

Καὶ ἀπέθανεν μὲ τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ τὸ ὄραμα.

Ὑστερα ἀπὸ 100 καὶ πλέον χρόνια ἔρχονται εἰς φῶς τὰ χειρόγραφα τῶν ἐνθυμήσεών του. Ἡ ψυχὴ του ἔς ἀγάλλεται.

Κάθε ἔπαινος καὶ κάθε τιμὴ ἀνήκει δικαιοματικὰ στὴ μνήμη του.

Β'.

ΚΥΡΚΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΥ

ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ—ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ—ΔΙΑΘΗΚΗ

Μὲ τὸ παρόν μου συμφωνητικὸν γράμμα φανερώνω καὶ ὁμολογῶ ἐγὼ ὁ κάτωθεν ὑποσχόμενος ὅτι ἐπειδὴς μεσογήρασα καὶ εἶμαι φυσικὰ ἀδύνατος καὶ διὰ τοῦτο ἐκάθησα εἰς τὸ σπῆτι ἀπὸ τοὺς ὀχτακοσίας δέκα τρεῖς ὁμοίως, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἔχω νὰ καθήσω διατί δὲν μπορῶ νὰ δουλεύσω καὶ ὅ,τι εἶχα γρόσια τὰ ἔφαγα εἰς τοὺς ὀχτακοσίους εἴκοσι καὶ μοῦ ἔμειναν μόνον γρόσια δύο χιλιάδες διακόσια πενήντα καὶ ὄχι ἄλλο καὶ ἐπειδὴ ἔχω τόση φαρμιλιὰ ἀνήλικη ὅπου χρειάζεται νὰ τοὺς φυλάξω—τὸν ἑαυτὸν μου, τὴν γυναῖκα μου, τὸν Κώτα, τὴν Δέσπω, τὸν Γιάννη καὶ τὸν Μῆτρο καὶ δὲν ἔχω τοὺς τρόπους μὲ τί νὰ φυλαχθοῦμε. Ἐπειδὴ τὸ μοῦλκί μου δὲν κάμει μήτε μιὰ ὀκτὼ γένημα, διὰ τοῦτο σήμερα ἐσυμφώνησα μὲ τὸν μεγάλον υἱόν μου Ζήσην ὅπου νὰ πασχίσῃ καὶ νὰ φροντίσῃ μὲ ὅ,τι τρόπον καταλάβει καὶ νὰ ἐξοδεύσῃ καὶ διὰ ἑμένα καὶ διὰ τὴν γυναῖκα μου καὶ διὰ τὰ ἀνήλικα παιδιὰ μου διὰ ζωτροφίες μας καὶ ἐνδυμασίες μας καὶ χρονικὰ χρέη μας καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειαστοῦν διὰ ἑμᾶς νὰ βαστᾷ παστρικὸν λογαριασμὸν διὰ ὅλα τὰ ἐξοδά μας καὶ καθὼς ἀξήσουν (¹) τὰ παιδιὰ νὰ πηγαίνουν νὰ δουλεύ-

1) Μεγαλώσουν.

σουν καὶ νὰ ἐβγάλουν ὁμοίως καὶ τὸ ἀνάλογόν τους ἀπὸ τὰ ἔξοδα τὰ ἰδικά μας καὶ ἀδερφές τους καὶ τότε νὰ πάρουν τὸ μερίδιόν τους ἀπὸ τὸ μοῦλκί μου ἀπὸ κινητὰ καὶ ἀκίνητα καὶ ὑποστατικά εἶναι τὰ κάτωθεν :

- 1 ἀμπέλι στὴν Λόκνητζα (¹) (ἕνα).
- 1 στὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον (ἕνα).
- 1 στὸν Πετζίκαδον (²) (ἕνα).
- 1 μπατάλικο στοῦ Κώστα (ἕνα).
- 1 σπῆτι (ἕνα).
- 1 καλύβα (μία)
- 1 τέταρτον ἀπὸ τὸν μύλον (ἕνα).
- 1 ὄγδοον ἀπὸ τὸν Μανολάδικον (³) (ἕνα).
- 60 πρόβατα (ἑξήντα)
- 20 γίδια (εἴκοσι).
- 1 ἕνα χωράφι στὴν Πραπαδίτζα (⁴)
- 1 στὸ Πορὶ (⁵) (ἕνα).
- 1 στὴν Μαβριπὶνα (⁶) (ἕνα).
- 1 στὸν Ἀηλιᾶ κοινὸ (ἕνα).
- 1 στὸν Σκρίβαλο (⁷) κῆπος (ἕνα).
- 1 στὸ Περιγιασλόπο (⁸) κοινὸ (ἕνα)
- 1 τέταρτον στὴν Διόρα (⁹) (ἕνα).

Ἄν ἴσως ὅμως καὶ τὰ ἄνωθεν παιδιὰ μου δὲν δουλεύσουν καὶ δὲν πληρώσουν τὰ ἔξοδά τους καὶ τὰ ἑδικά μας τὸ ἀνάλογόν τους καὶ τῆς ἀδερφῆς τους τότε ἐκεῖνος ὅπου δὲν τὰ πλήρωσεν τότε δὲν ἔχει νὰ πάρῃ ἀπὸ τὰ ἄνωθεν μερίδιόν του, νὰ ξετιμόνεται τὸ μερικόν του καὶ ἂν βγαίνη μὲ τὰ ἔξοδα αὐτά, εἰ δὲ καλῶς ὄχι καὶ εἶναι περισσότερα τὰ ἔξοδα τότε νὰ ὑποχρεώνεται νὰ πληρώσῃ καὶ τὰ περισσότερα μὲ τὴν ἄνωθεν συμφωνίαν ἐσυμφώνησα τὸν υἱόν μου Ζήσῃν καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ ἐδέχθηκε νὰ μᾶς φυλάξῃ καὶ διὰ τοῦτο τοῦ δίδω τὸ παρόν μου γραμμένο μὲ τὸ χέρι μου καὶ μὲ τὴν ὑπογραφή μου ὅπου νὰ ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ τόπῳ κριτηρίῳ καὶ ἀποφαίνομαι μὲ τὸ χέρι μου.

1) Τοποθεσία πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Ἀγίου Ἀθανασίου Βούρμπιανης.

2) Εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Βούρμπιανης—Λεσκατσίου ἀριστερὰ τοῦ χωρίου Σέλτσης.

3) Μύλος κοντὰ στὴ Παναγία καὶ στὴ Γυφτοβρυσούλα.

4) Παρπαδίτσα, τοποθεσία ἄνωθεν Ἀγίου Χαραλάμπους (Βούρμ.).

5) Παραπάνω ἀπὸ τὴν Παρπαδίτσα πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος.

6) Ν. Δ. Ἀγίου Κωνσταντίνου (πρὸς τὸ Νταπόρι).

7) Σκορβάλια, τοποθεσία ἄνωθεν Ἀγίων Ἀναργύρων.

8) Περιάσοπο, πέραν τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Δενταίου.

9) Δόρα, τοποθεσία μεταξὺ οἰκίας Ἀλεξίου Δώδη καὶ Ἀγίου Χαραλάμπους.

1820 Σεπτεμβρίου 20, Βούρπιανη

Κύρκας Παπανίκου (1)

Πατήρ τῶν ἄνωθεν ἀνηλίκων παιδιῶν μου ὑπόσχομαι τὰ ἄνωθεν καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν μου καὶ διὰ τὴν γυναῖκα μου καὶ διὰ τὰ ἀνήλικα παιδιὰ μου.

Ζῆκος Τζούκαλης ὁμοίως μαρτηρὸ

Παπαναστασίου μαρτηρὸ παρόντος τοῦ Κύρκα

Παπᾶ Σπῆρος μαρτιρῶ.

Ἐσιλοήστικα (2) ἀκριβῶς ὁ ὑποφαινόμενος Κύρκας Παπανίκου ὅτι ἄνθρωπος ὄντας ὑπόκειμαι εἰς τὸ ἄωρον καὶ αἰφνίδιον τοῦ θανάτου (3), εὐχαρίστως καὶ ἀβιάστως ἔκαμα τὴν παροῦσαν διάταξιν ἐνώπιον τοῦ τιμίου μαρτύρου διὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσουν μετὰ τὸν θάνατόν μου σκάνδαλα μεταξὺ τῶν κληρονόμων μου φανερώνω λοιπὸν ἐπειδὴ ὁ μεγαλύτερος υἱός μου Ζήσης (4) ἐφύλαξεν πρὸς ἡμᾶς τοὺς γονεῖς του τὰ χρέη του καὶ μᾶς ἐφύλαξεν καὶ μὲ κάθε καλὴν περιποίησιν καὶ μάλιστα τὰς χρειαζόμενες ζωοτροφίες μας καὶ ἐντυμασίες καὶ χρονικὰ διατηρεῖ καὶ μᾶς καὶ χαράτσα μας καὶ μὲ ὅλην τὴν κατὰ δύναμιν ἐπιμέλειάν του ἐκ τῆς νεαρᾶς του ἡλικίας εἵμεθα κατὰ πάντα εὐχάριστοι ἀπὸ αὐτόν, διὰ τοῦτο νὰ εἶναι κύριος (5) ὅλης τῆς περιουσίας κινητῆς καὶ ἀκινήτου καθὼς καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἔγγραφόν μου πὺν τὰ εἶχα καὶ πουλημένα διὰ τὰ ἔξοδά μας καὶ δὲν ἔχει νὰ τοῦ κρίνει κανένας τίποτα (6) τόσον ἀπὸ τοὺς λοιποὺς υἱούς μου οἱ ὅποιοι δὲν ἐφύλαξαν κανένα υἱικὸν χρέους τους, μήτε ἓναν παρὰν δὲν μοῦ ἔχουν στείλει ἕως τὴν σήμερον καὶ μήτε καμμίαν περιποίησιν μοῦ ἔχουν κάμουν ἕως τὴν σήμερον τοὺς ὁποίους τοὺς ἔχω ἀκλήρους ἀπὸ ὅλην τὴν περιουσίαν μου ἀπὸ κινητὰ καὶ ἀκίνητα ὁμοίως ὁ υἱός μου Γιάννης δὲν ἔκαμεν κανένα υἱικὸν χρέος πρὸς ἡμᾶς καὶ μήτε ἓναν παρὰν ἔχω ὄφελος ἕως τὴν σήμερον καὶ μήτε ἐλπίζω νὰ ἰδῶ, μάλιστα οἱ ἐχθροί μου μὲ ἐφυλάκωσαν ἄδικα καὶ αὐτὸς ἦταν ἐδῶ καὶ δὲν ἠθέλησεν νὰ μὲ συνδράμει, μὲ τὸ παραμικρὸ πάλι νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ἰδῇ τί κάμνω εἰς τὴν φυλακὴν παρὰ μὲ παράτησε καὶ ἔφυγεν αὐτὴν τὴν φορὰν καὶ μήτε ἠθέλησε νὰ μὲ εἰξεύρει.

1) Καθαρὰ πλέον ἢ γραφὴ καὶ παρατηρεῖται καὶ κάποια ἐξέλιξη στὸν καθόλου γραφικὸν καὶ ὀρθογραφικὸν χαρακτήρὰ του, ἐν συγκρίσει μὲ τὰ χειρόγραφα του παλαιότερων χρόνων.

2) Ἐσκέφθην βαθειά.

3) Πρωτότυπος καὶ ὑπέροχος ἔκφρασις.

4) Ζίσις εἰς ἄλλα χειρόγραφα.

5) Παρὰ τὰ συμφωνηθέντα εἰς προηγουμένων δημοσιευόμενον συμφωνητικόν του γράμμα.

Διὰ τοῦ παρόντος συνεπῶς ἐξαίρεται ὁ χαρακτήρ τοῦ Ζήσης Παπανίκου καὶ περιποιεῖ τιμὴν καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του.

6) Ὡγαία, καὶ πρωτότυπος ἔκφρασις.

Ὅμοίως καὶ ἄλλα μοῦ ἔκαμνε πολλά, τὰ ὅποια ἐντρέπομε νὰ τὰ γράψω διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸν διακηρύττω ⁽¹⁾ διὰ τῆς παρούσης μου ἀπόκληρον ἀπὸ πάσης περιουσίας μου καὶ κινητῆς καὶ ἀκινήτου, ἐν συντόμῳ λέγω, μακρὰ ἀπὸ παντὸς πράγματός μου ὅπου εἶναι ὑπὸ τῆς ἐξουσίας μου ἀφίνω μὲ συγκατάθεσίν μου ἐπὶ λόγῳ κληρονομικοῦ δικαιώματος γρήσια ἑκατὸν πενήντα ὅποια ἔχει νὰ τοῦ τὰ πιάσῃ ὁ υἱός μου Ζίσης εἰς τὰ ἔξοδά του καὶ εἰς τὸ ἀνάλογόν τους ἀπὸ τὰ ἔξοδά μας ὥς καὶ εἰς τὰ γράμματά μου φανερώνω, τέλειον λοιπὸν κληρονόμον ἔχω τὸν υἱόν μου Ζίσιν καθὼς καὶ εἰς τὰ ἄλλα γράμματά μου φανερώνω.

Καὶ εἰς ἐνδειξιν λοιπὸν καὶ ἀσφάλειαν ἔγινεν καὶ ἡ παροῦσα ἰδιόχειρος βεβαιουμένη παρ' ἐμοῦ καὶ μαρτυρημένη ἵνα ἔχῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ κριτηρίῳ καὶ ὑποφαίνομαι.

1844 Ἰουλίου 10 Βούρπιανη.

Κύρκας ⁽²⁾ Παπανίκου ὑγιῆς ἀπὸ φρένας καὶ ὑγείαν ὄντας βεβαιόνω καὶ ὑπόσχομαι τὰ ἄνωθεν εὐχαρίστως καὶ ἀβιάστως.

Παπανασιάσης παρόντος Κίρκας μαρτυρῶ.

Δημήτρης Παπαϊωάννου παρόντος Κίρκας μαρτυρῶ,

Παπασπῆρος Πνευματικὸς μαρτυρῶ.

Παπαδημήτρης Παπασωτήρης μαρτυρῶ.

1845 Ἀπριλίου 23, Βούρπιανι.

Παιμπόθητα παιδιά μου Ρήνα καὶ Γιάννη σᾶς ἀσπάζομαι, πατρικῶς καὶ σᾶς φιλῶ τὰ μάτια σας καὶ σᾶς φανερώνω καὶ σᾶς παραγγέλλω ⁽³⁾ ὥς πατέρας σας μὲ καθαρὰν καρδίαν νὰ ἔχετε τὴν εὐχὴν μου ὅτι τὸν Ζίσιν ἔχετε νὰ ἐγνωρίσητε πατέρι καὶ ἀπὸ τὸν λόγον του ποτὲ νὰ μὴ ἐβγῆτε, αὐτὸν νὰ ἀκούσετε σὲ πᾶσα δουλειά, ὅποιος νὰ μὴν τὸν ἀκούσῃ αὐτὸν τοῦ ἀφήνω κατάρρα καὶ προκοπὴ Θεοῦ νὰ μὴ ἰδῇ ποτέ· νὰ φυλαχτῇτε ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ γνωστοῦ κόσμου ὅτι ὁ κόσμος σᾶς θέλουν νὰ σᾶς διασκορπίσουν ὅπου νὰ μὴν ἔχετε ποὺ τὴν κεφαλὴν κλίνει ⁽⁴⁾. Μόνον τὸ μάτι σας νὰ τὸ ἔχετε στὸν Ζίσιν ὅ,τι νὰ σᾶς εἰπῇ νὰ τὸν ἀκούτε καὶ νὰ τρέχετε σιτὸ λόγο του ρα-

1) Ἀποκηρύττω.

2) Ἀλλαχοῦ ὑπογράφεται Κίρκας καὶ ἀλλαχοῦ Κύρκας.

3) Πατρικαὶ ὑποθῆκαι σὰν Εὐαγγέλιο.

4) Ὑπέροχος καὶ πρωτότυπος διαθήκη ὑποθηκῶν πατρικῶν. Νά! ἡ ψυχή τῶν Παπποῦδων τῆς Ἐπαρχίας Κονίτης καὶ ἰδοὺ γιατί ἔχει θέσιν ὥς πηγὴ Ἱστορικὴ διὰ τὴν ἰδέαν τῆς Ἱστορίας μὲ ἀφόρμῃσιν ἀπὸ τὴν στενότερην πατρίδα.

γδαίως (1) καὶ νὰ βάλετε τὸν πλάτη στὸ πατρικὸ σπῆτι νὰ τὸ κρατήσετε καὶ νὰ τὸ πλουτίζετε μὲ ὅλα τὰ δυνατά σας, τὰ χρήματά σας νὰ ἀποθένετε στὸ χέρι τοῦ Ζίσι καὶ αὐτὸς ὡς πατέρας νὰ σᾶς κυβερνάγει καὶ νὰ σᾶς ὁδηγεῖ ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, καὶ τότε ὁ Θεὸς εἶναι πάντοτε μαζί σας καὶ ἔχει νὰ βρέξῃ τὸ οὐράνιον μάνα εἰς τὰς καρδίας σας, εἰς νὰ σπῆτιά σας, εἰς τὰς δουλειάς σας, εἰς τὸ βίό σας, νὰ σᾶς δώσῃ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ τὰ καλά, νὰ τρῶτε καὶ νὰ πίνετε καὶ νὰ εὐφραίνεσθε μὲ ἀγάπην, νὰ μὴ σᾶς λείπει τίποτε ὡς οἱ τρεῖς ἄρτοι (2) ὅπου ἐχόρτασαν πέντε χιλιάδες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ ἐγιδόμησαν καὶ δώδεκα κοφίνια κομμάτια, καὶ τοῦτο δὲν τοῦ τὸ ἔχω δομένο τοῦ Ζίσι τώρα, ὅχι, τοῦ τόδωσα ἀπὸ τοὺς ὀχτακοσίους ἔξῃ ὅπου τὸν εἶχα στείλει στὸ σκολεῖο ὀκτῶ χρόνων (3) ἀπὸ τότες ἔδωσα τὸ λόγο μου στὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε πνεῦμα καὶ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ τὰ ἐνίκησεν ὅλα καὶ τότες τοὺς κατάλαβα τοὺς ἀδελφούς μου ὅπου εἶχαν βαλθῇ ἀμιλικὸν (4) νὰ μοῦ κάμουν τὸ σπίτι μου καὶ τὴν οἰκογένειάν μου, σὰν Φαραὸς τοὺς ἔβρισα (5) μόνον νὰ μὴ σαλεύσετε ἀπὸ τὸν λόγον καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ζήση παιδιὰ μου καὶ ἀγγόνιά μου.

Νὰ ἔχετε τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας ὡς ἄνωθεν, καὶ ἐμένα τοῦ ἁμαρτωλοῦ πατρός σας, ὅ,τι νὰ πχιάνετε στὸ χέρι σας νὰ γίνεται μάλαμα, χώρια (6) ἀπὸ τὸ φαγί σας, καὶ μὴν γελασῆτε ἀπὸ φιλικὰ λόγια γυναικῆσια ὅτις (7) ἀποβλέπουν αἱ γυναῖκες ὅλο στὸ χαλασμό.

Αὐτὸ τὸ κακὸν φυλαχθῆτε ὡσὰν ἀπὸ φεῖδι καὶ μόνον νὰ ἀγκαλιάσετε τὴν ἀγάπην ὅλοι σας, καὶ μικροὶ καὶ τρανοὶ καὶ νὰ μὴ βάλετε θεμέλιο σὲ λόγια γυναικῶν ἰδικῶν καὶ ξένων, μόν' στὸ Ζήση ὅλοι τὴν ἐλπίδα σας καὶ στὸν Θεόν, αὐτὸν ἔχετε νὰ γνωρίζετε καὶ ἀκούσετε πατέρα σας, ὅτι ἐτραβήξαμεν πολλὰ καὶ τὸ ἐθεώρησα νὰ σᾶς τὸ ἀφήσω ἐγγράφως διαθήκη νὰ ἔβγω ἀπὸ τὸ πατρικὸν χρέος, διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ ἔτσι νὰ ἀκολουθήσετε, καὶ ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἔχῃ καλὰ καὶ νὰ περάσετε καλὰ, νὰ ζήσετε καλὰ, νὰ χαίρεσθε καὶ νὰ εὐφραίνεσθε, καὶ ὅποιος δὲν ἀκούσει καὶ δὲν κάμει καθὼς θὰ

1) Ὡραία ἔκφρασις, πρώτην ἴσως φορὰν ἀπαντῶσα.

2) Βαθεῖα θρησκευτικὴ πίστης διακρίνει τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἵτινες τρεφόμενοι μὲ ὥραίας παραδόσεις ἠθέλον κατὰ τὰς ἐπιθανατίους των στιγμὰς νὰ μεταδώσουν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς καρδιάς των τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὁμόνοιαν πανταχοῦ.

3) Πολύτιμος πληροφορία διὰ τὴν ἐξαγωγήν τῆς ἡλικίας του, εἰάν εἶναι γνωστός ὁ χρόνος τοῦ θανάτου του.

4) Ξενῶνα διὰ ἀποσπάσματα τουρκικὰ μόνιμα ἢ περιοδικῶς περνώντα ἀπὸ τὸ χωργιό.

5) Ὑπέροχος καὶ πρωτότυπος φραῖσις.

6) Ἐκτός.

7) Περιέργος ὁ τύπος, (ὅτις=διότι), ἀπαντῶν ἴσως μόνον ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Κονίτις.

σᾶς πῇ ὁ Ζήσης τοῦ ἀφίνω τὴν κατάρα καὶ προκοπὴ Θεοῦ νὰ μὴν ἰδεῖ.

Κύρκας Παπανίκου

Πατήρ σας

Γ'

ΚΥΡΚΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΥ

ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ

Σημειώνω τὰ ὅσα μοῦ χρωστᾷ ὁ ἀδερφός μου Παπαρίζος.

*Ἦγουν γρόσια δέκα ὀκτὼ χιλιάδες τριακόσια ἑνδεκα (18311).

Μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου ἐγώ, δίδω τζεβάπι στὸ ντιβάνι τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, δὲν μπόρεσα μὲ κανένα τρόπον οὔδε (¹) μὲ καλόν, οὔδε μὲ κακό, καὶ ἡ ἀφεντιά σας κριταί, σᾶς τὰ ἀφίνω διαθήκη τοὺς παιδιοὺς μου ὅπου τᾶφησα μπορτζηλεμένα, καὶ νὰ μοῦ πάρετε τὸ δίκηο μου καὶ νὰ τὸ δώσετε τοὺς παιδιοὺς μου νὰ βγάλουν τὸ πόρτζη τους, σᾶς τὸ χαλένω στὸ ντιβάνι τοῦ Θεοῦ αὐτὸ τὸ τζεβάπι (¹), καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν ἀληθείας.

Κύρκας Παπανίκου ἔγραψα

Σημειώνω καὶ τὰ ὅσα μοῦ χρωστᾷ ὁ κύρ - Κώστας ἀδελφός μου.

*Ἦγουν τριάκοντα τρεῖς χιλιάδας ἑνεακόσια ἑνενήκοντα δύο γρόσια (33992)

Καὶ μοῦ τὰ χρεοστᾷ μὲ φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου, καὶ ἡ ἀφεντιά σας βεκύληδες (¹) τοῦ Θεοῦ καὶ κριταί τῆς γῆς καὶ τοῦ κόσμου σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴν κρίνετε φιλοπροσώπως τὰ παιδιὰ μου τὰ ἀφίνω πορτζιλεμένα καὶ νὰ τοὺς δώσετε τὸ δίκιο ποὺ μοῦ καταδικάζετε τόσον καιρόν, εἶναι μαρτύροι ὅπου τὸ πάλαιψα τὸ δίκηο μου στὸν ἀφέντη μας τὸν Ἀλῆ - πασᾶ, τὸν ἐτέργιασαν μὲ ἀσπρα (²), καὶ δὲν ἤμπορεσα νὰ κάμω τίποτε μὲ τὸν πεθα-

1) Πολλὲς ἀπὸ τὲς χαρακτηριστικὲς αὐτὲς ἐκφράσεις εἶναι πραγματικὰ γλωσσικὰ διαμάντια ποὺ μὲ τὴν ζωηρότητα καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἐκφράσεως τῶν ζωντανεύουν καὶ τὰ συναισθηματά καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων.

*Ἐπὶ πλέον φρονοῦμεν ὅτι τέτοιες χαρακτηριστικὲς ἐκφράσεις δίδουν μίαν ἰδέαν καὶ διὰ τὸν ἰδιόρρυθμον γλωσσικὸν τύπον τῆς Ἐπαρχίας Κονίστης.

2) Ἀντιπρόσωπος.

3) Ἀλλὰ τὸν ἐδωροδόκησαν. Ὡραία καὶ πρωτότυπος ἐκφρασίς, ὅπως καὶ ἡ κατωτέρω ἢ τὸ αὐτὸ νόημα ἐκφράζουσα : « τοὺς ἐπῆραν στὸ χέρι καὶ αὐτοὺς » (τοὺς Βαλῆδες), δηλ. τοὺς κατάφεραν καὶ αὐτοὺς εἰς τοὺς ὁποίους εἶχεν προσφύγει διὰ νὰ ζητήσῃ τὸ δίκαιόν του.

μένον (¹) τὸν Ἀλῆ - πασᾶ. Ἦρθαν (²) ἄλλοι Βαλῆδες, τοὺς ἐπῆραν στὸ χέρι καὶ αὐτοὺς καὶ δὲν ἤμπορεσα νὰ κάμω τίποτε καὶ διὰ τοῦτο τοὺς τὰ ἀφίνω διαθήκη τοὺς παιδιούς μου ὅποταν μπορέσουν καὶ τοὺς τὸ κάμη ὁ Θεὸς (³) καὶ μήτε νὰ χαλέψουν τὰ παιδιὰ μου μὲ τὴν κρίσιν καὶ μὲ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ μὲ φόβον τοῦ Θεοῦ ἐγὼ δίδω τζεβάπι στὸ ντιβάνι τοῦ Θεοῦ ὅπου μοῦ τὰ χρωστάει αὐτὰ τὰ ἄσπρα. Ἔτσι εἶναι κάθε δουλειὰ ὡς ὀπισθεν φαίνονται. Μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου ἀπὸ αὐτὰ ὅπου ἔγραψα καὶ ἀκόμη περισσότερα εἶναι. Τί νὰ πρωτογράψω ; Ἐβαρέθηκα ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ τὰ ἄφρησα.

Κύρκας Παπανίκου ἔγραψα
μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου

Συμπληρωματικῶς εἰς τὸ περιθώριον τῆς σελίδος ὑπάρχει καὶ ἡ ἐξῆς ἀναγραφή :

«Ἐλλείπει (⁴) γραφῆς τοῦ Κώστα τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ (⁵) μοῦ τὴν ἔκλεψαν ἀπὸ τὸ σεντουκι διὰ νὰ μοιράζωμε ἀδελφικῶς (⁶)».

Χουλιασᾶς (⁷) Παπαρίζου καὶ Κώστα τί μοῦ χρεωστοῦν.

Ἀπὸ διαφορὲς μας Παπαρίζου Γρ. 18311
Κύρ-Κώστας τί μοῦ θέλει ὡς ὀπισθεν » 33992
52303

Ἦγουν πεντήκοντα δύο χιλιάδες γρόσια καὶ τριακόσια τρία μοῦ χρεωστοῦν. Εἶναι μαρτύροι μέσα ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλον ὅπου δὲν μὸδωσαν τίποτε.

Τοὺς χάλεβα (⁸) κανέναν παρᾶν ὅσο νὰ ζῶ νὰ μὴν πεθάνομεν, δὲν στάθηκε τρόπος νὰ μποῦν σὲ στράτα νὰ μοιράσωμε σὰν ἀδέρφια.

1) Τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς ἐνθυμήσεως τοῦ Κύρκας Παπανίκου δὲν φέρει χρονολογίαν· ἐκ τῶν ὡς ἄνω ὁμῶς συμφραζομένων συνάγεται ὅτι εἶναι γραμμένον μετὰ τὸ 1832. Πότε ὁμῶς ἀκριβῶς δὲν δύναται νὰ διαπιστωθῇ σαφῶς.

2) Καὶ ἀπὸ τὴν φράσιν αὐτὴν συνάγεται ὅτι πολὺ ἀργότερα ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ Ἀλῆ - Πασᾶ, εἶναι γραμμένη ἡ ἐνθύμησις.

3) Εἶχε βαθύτατον τὸ θρησκευτικὸν συναισθήμα καὶ ὁδηγὸν καὶ ρυθμιστὴν τοῦ βίου του τὴν θρησκευτικὴν ἀξίαν.

4) Δηλ. προβαίνω εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν ἀνωτέρω σημειώσεών μου πρὸς γνῶσιν τῶν ἀπογόνων μου ἐπειδὴ μοῦ ἐκλάπησαν τὰ σχετικὰ χαρτιά ὅπου ὑπῆρχεν καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Κώστα.

5) Ὑπῆρχε τοιαύτη ὑπογραφή ἀλλὰ ἐκλάπη Τὸ «καὶ μοῦ τὴν ἔκλεψαν» = ἀλλὰ δυστυχῶς μοῦ τὴν ἔκλεψαν.

6) Φαίνεται ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἔλαβον χώραν πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἀδελφῶν.

7) Περίληψις τῶν ὧν τοῦ χρεωστοῦν οἱ δύο ἀδελφοί του. Ἐπωφελεῖται ὁμῶς τῆς εὐκαιρίας νὰ παραθέσῃ καὶ ἐπεξηγηματικὰς πληροφορίες διὰ τὸ χρέος αὐτῶν ἀδελφῶν του.

8) Ὑπέροχος ἔκφρασις χαρακτηρίζουσα ὅλα τὰ συναισθήματα καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνδρός.

Ὁ Παπαρίζος πήρε καὶ τὸ ἀμπέλι στὸν Τ σ έ ρ ο, δὲν θέλησεν νὰ τὸ μοιράσωμεν, καὶ τὰ χωράφια εἶχαμεν ἀγορασμένα.

Ὅμοίως καὶ αὐτὰ δὲν θέλησαν νὰ μοῦ δώσουν τίποτες ὡς τὴν σήμερον.

Ἡ ἀφεντιά σας κριταί, ὁποῦ σᾶς ἔχει ὁ Θεὸς βεκύληδες νὰ δώσετε τὸ δίκαιο τοὺς παιδιοὺς μου.

Σᾶς ἔχω τὸν Θεὸν χαβαλέν (¹).

Νὰ τὸ δώσετε νὰ βγάλουν τὸ πόριζή τους ;

Κύρκας Παπανίκου ἔγραψα
μὲ φόβον Θεοῦ καὶ ψυχῆς μου
ὁποῦ μοῦ τὸ θέλουν (²)

Καὶ προστίθενται εἰς τὸ περιθώριον καὶ τὰ ἐξῆς :

«Τὲς δουλεψές μου ὅσα ἔβγαζα τὰ ἔδιδα τοῦ Παπαρίζου μὲ ὄρκον, καὶ ἤμουν ὅλο εἰς τὴν ὑπακοήν τους, στὸ ποτάμι μοῦ λέγαν στὸ γκρεμό» (³).

Ἐδῶ σημειῶνῶ καὶ τὴν καιρὸν ἐχώρισamen ;

Ὁ Στέργιος (⁴) ἐχώρισεν εἰς τοὺς 1799 Αὐγούστου 20.

Ὁ Γιάννης ἐχώρισεν ὅ ν τ α ς ἡ ρ θ ε ν ἀ π ὸ τὴν Βλαχήαν.

Ἐ γ ὡ ἤμουν στὸ χάνι τῆς Τζαρισόβας ὅπου τὸ ἔφκιανα μὲ προσταγὴν τοῦ Βεζύρη Ἀλῆ - πασᾶ.

Ἐδειπνοῦσα μέσ' στὸ κονάκι τὸ βράδυ ὅταν ἦρθεν ὁ Τζίμο Κόψης ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ μοῦ τὸ ἔφερε τὸ χαμπέρι (⁵) πῶς ἐχώρισεν ὁ Γιάννης καὶ ἦταν εἰς τοὺς 1807 Γεννάριος 10.

Ἐκαθήσαμεν Παπαρίζος, Κώστας καὶ ἐγὼ ἕως τοὺς 1811 (⁶) Ὀκτω-

1) Ὑπέροχος ἔκφρασις ἀπαντῶσα ἴσως εἰς τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῆς ἐπαρχίας μας καὶ χαρακτηρίζουσα τὴν βαθεῖαν θρησκευτικότητα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι μέσα εἰς τῆς ἀδικίας τὸ ἀντίκρισμα προσέφευγον εἰς τὸ Θεῖον ὡς δ ι κ α σ τ ῆ ν καὶ τ ι μ ω ρ ὸ ν τ ῶ ν ἀνθρωπίνων ἀδίκων πράξεων = Δηλ. ἡ φράσις σημαίνει : ἡ θ ε ῖ α δ ι κ α ι ο σ ύ ν η ἐ π ι κ ρ έ μ α τ α ἰ ἐ π ἰ τ ῶ ν κ ε φ α λ ῶ ν σ α ς, π ρ ο σ έ ξ α τ ε !

2) Πόσα δὲν λέγει ἡ ἔκφρασις αὐτή !

Δηλ. Παρ' ὅλα τὰ διαδιδόμενα ὅτι δὲν εἶναι χρεῶσται οἱ ἀδελφοί μου, ἐν τούτοις ὁ μὲν εἶναι καὶ παρὰ εἶναι !

3) Ἐκ τῆς ἀνωτέρω αὐθορμήτου ψυχικῆς ἐκκρήξεως καταδείκνυται καὶ μία ἐκ μυστεῦρευσις πολύτιμος διὰ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου δηλ. τὸ ἀπονήρευτον, τὸ ἄδολον τοῦ χαρακτηῖρος, ἡ ἀφιλοκέρδεια καὶ τὰ πραγματικὰ αἰσθήματα τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, μὲ λίγα λόγια ἡ ὑπερτάτη ἀφοσίωσις εἰς τὸ στενὸν οἰκογενειακὸν του περιβάλλον καὶ εἰς τοὺς ἀδελφούς του ἰδιαιτέρως.

4) Στέργιος, πρόγονος Ἰωάννου Δημαράτου, δηλ. πατὴρ τοῦ Φιλίππου Δημαράτου πατρὸς τοῦ Ἰωάννου Δημαράτου. (Φιλολόγου ἐκ Πρεβέζης).

5) Τὴν εἰδησιν.

6) Στὰ 1813 ἔγινεν ὁ χωρισμὸς κατὰ τὸ ἐπίσημον χωριστικὸν ἔγγραφον ὅπερ ἐδημοσιεύσαμεν. Πρβλ. Ε ὑ ρ. Σ ο ὑ ρ λ α, Κώστας Γραμματικός, σελ. 70—72.

βρίου 26 καὶ ἐχωρίσαμεν, ὁ Παπαῖς (1) ἐκράτησεν τὰ παλῆα τὰ σπήτια χω-
 ρὶς λαχνὸν (2) ἐφτιάσαμε καὶ τοῦτο τὸ σπήτι καινούργιο καὶ ἑκατῆα (3) ἐγὼ
 ὅσο τὸ φκιάσαμε μὲ τοὺς μαστόρους (4), τὸ χάκι (5) ἔδωσεν ὁ Παπαρίζος καὶ
 ὁ Κώστας ἔδωκε τὰ περόνια καὶ τὸ γένημα τὰ δὲ ἄλλα ὅλα μοναχὸς μου
 δὲν θέλησαν νὰ μοῦ βόηθῇ σὺν, ἐξόδια σα ἕξη χιλιάδες γρόσια
 χόργια (6) τὰ σανίδια εἶχα μεν καὶ κουβέντα νὰ τὰ φκιάσομε ὅλοι ἀντάμα
 καὶ δὲν θέλησαν νὰ μοῦ βόηθῇ σὺν, διὰ τοῦτο τὸ γράφω αὐτὸ μὲ
 φόβον Θεοῦ ὅπου (7) νὰ εἶναι νὰ δίδουν τζεβάπι τὰ παιδιὰ μου, δὲν θέλη-
 σαν νὰ κάμουν σὰν ἀδελφία νὰ χωρίσομε, ἔμασαν τὸ βιὸ ὅλο αὐτοὶ καὶ τὸ
 πῆραν καὶ μένα δὲν θέλησαν νὰ μοῦ δώσουν.

Ὅντας ἐχώρισαν τὸν Στέργιον καὶ τὸν Γιαννάκην ὅ,τι εἶχαμε ὅλα τὰ
 μοιράσαμεν καὶ τὸ πῆραν τὸ μοιράδι τους καὶ τοὺς ἐφκίασαν καὶ τὰ σπήτια
 ὅξω καὶ μέσα καὶ τοὺς ἐκοίταξαν μὲ δουλειᾶς καὶ καζαντίσανε (8) ποὺ κεῖνα
 ἐμένα δὲν μοῦ ἔδωσαν οὔτε τὸ δίκηο μου.

Ἐτῆς εἶναι ἡ δουλειά, νὰ ξέρετε μὲ ἀλήθεια Θεοῦ εἶχαμε κουβέντα (9) νὰ
 μοῦ πωλῇσῃ ὁ Παπαρίζος ἀπὸ πᾶν (10) στὸ σπήτι 15 ποδάρια τόπον
 ἀπὸ τὸν μέτρον ἀπάνω ἐπειδὴς εἶχε χαβαλὲν τὸ σπήτι καὶ δὲν θέλησεν.

Εἶναι καὶ τὸ γράμμα τοῦ Κώστα Σούρλα ὁποῦ φανερώνει.

Τὸν Ἀντώνην (10) τὸν εἶχαμε βάλει γαμπρὸν στὴν Θεγοδόσενα (9)
 Τζαούση νᾶναι προστάτης τους.

Στοὺς 1796 ὄντας πήγαμε στὸν Τζαούση καὶ αὐτὸς ἔμεινεν ἐδῶ στὴν
 πεθεράν του :

Δὲν ἤρθεν αὐτὸς στοῦ Τζαούση.

Κύρκας Παπανίκου

Ἐγραψα

1) Δηλαδή ὁ Παπαρίζος.

2) Κλήρον.

3) Κατόκησα.

4) Ὅταν τὸ ἀπετελειώσαμεν μὲ τοὺς κτίστας.

5) Ἀποζημίωσιν, ἔξοδα κατασκευῆς.

6) Ἐκτὸς τῶν πατωμάτων.

7) Ὅπουδῆποτε καὶ ὁποτεδῆποτε.

8) Ἐπλούτησαν.

9) Συνεννόησιν.

10) Ἀπὸ πᾶν = πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ σπιτιοῦ.

11) ἀδελφὸς νεώτερός των ὅστις ἦλθεν εἰς ἐπιγαμίαν πρὸς τοὺς προγόνους τῆς
 νῦν οἰκογενείας Ἀνδρέου Δημαράτου ἡ Κώστα Γεωργάκη, τὸ σπήτι δηλαδή ὅπου
 κάθεται σήμερον ὁ Χαρ. Ρεμπέλης.

12) Θεοδόσαινα, ὅπου καὶ τὸ ἀρχαῖον j (γιώτ) ἀκόμη ἀπαντᾷ στὴν διάλεκτον τοῦ
 ἀκριτικοῦ αὐτοῦ τμήματος τῆς Ἡπείρου.

1803 (')

Σημειώνω τὸν λογαριασμὸν τοῦ Παπαχαρίση Τζότζου ἀπὸ τ' ἄσπρα ὅπου μοῦ χρεωστοῦσεν ὁ ἀδερφεὶς του ὁ Τόλης καὶ μία ὁμολογία ἔτοιμη καὶ μοῦ ἔχει βάλει τὸ ἀμπέλι ἀμανέτι στοῦ Μέγα Λάκο.

Πέθανεν ὁ Τόλης τὰ πῆραν τὰ παιδιὰ ὁ Παπαχαρίσης μέσα καὶ τὰ ἐξάπωσεν ὁ Παπαχαρίσης ὅλα καὶ δὲν θέλησεν ὁ Παπᾶς νὰ μοῦ τὰ δώσῃ τ' ἄσπρα μου καὶ εἶχα στὸ μεταξὺ Τόλη ἄσπρα καὶ ὁμολογία Γρόσια 50.

Κίρκας Παπανίκου

1803

Εἰς τὸ Κάστρο τοῦ Χαντακιοῦ (') ἤμασταν συντρόφοι μὲ τὸν Στέργιον τὸν ἀδελφόν μου καὶ τὰ πῆρεν ὁ Κὺρ - Κώστας τ' ἄσπρα καὶ τ' ἄδωκεν τοῦ Στέργιου ὅλα καὶ μένα δὲν μοῦδωκεν Γρ. 849

Ἀπὸ τὸ Τζαούση εἶχαμε ἓνα μουλάρι κοινό, δὲν μὸδωσεν ἐμένα, τὸ δούλεψαν 15 χρόνια πρὸς 100 γρόσια τὸ μερτικό μας » 1500

Ἀπὸ νεφέρια μου στὸ Κάστρο μοῦ τὰ κράτησεν » 128
Γρ. 2651

Ἦγουν δύο χιλιάδες καὶ ἑξακόσια γρόσια πενήκοντα ἓνα γρόσια μοῦ τὰ χρωσιτάει ὁ Στέργιος.

Μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου ἐνῶ ὅπου τὰ ξέρουν καὶ ὁ κόσμος εἶναι καὶ τὰ δευτέρια τοῦ Στέργιου ὅπου φανερώνουν καὶ ἔστω, ἐγὼ δίδω τζεβάπι στοῦ Θεοῦ ὅπου μοῦ τὰ χρωσιτάγει χωρὶς νὰ προφασιστῇ τίποτε.(')

Κύρκας Παπανίκου ἔγραψα

Μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου στὸ ντιβάνι τοῦ Θεοῦ ἐγὼ δίδω τζεβάπι, μονάχα σᾶς τὰ ἀφίνω διαθήκη νὰ τὰ πάρετε.

1) Καταγράφομεν τὰς ὑπολοίπους ἐνθυμήσεις κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, καίτοι εἰς τὸ πρωτότυπον φέρονται ὄχι μὲ αὐστηρὰν σειρὰν, ἀλλ' ὅπως τὰς ἐνεθυμεῖτο ὁ συγγραφεὺς τῶν, διὰ νὰ διευκολυνθῇ ὁ ἀναγνώστης καὶ νὰ γίνῃ καὶ ὁ ἐντοπισμὸς τῶν γεγονότων πού ἔχουν μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Χρονικοῦ τῆς Κοινότητος Βουρμπιάνης, δεδομένου ὅτι κατὰ τὸ δημοσιευθὲν ὑφ' ἡμῶν διάγραμμα, ὁ ἐρευνητὴς διευκολύνεται νὰ ἀρυσθῇ πολλὰ πολύτιμα στοιχεῖα.

2) Τὸ πρὸ τῆς κυρίας πύλης τοῦ Κάστρου τῶν Γιαννίνων ὅπου ἡ γνωστὴ τάφρος τῶν Βενετσιάνων ἢ χαντάκι τοῦ Βενετσιάνου.

3) Ὑπάρχει κάποιον συμβολικὸν σημεῖον πρὸ τῆς ὑπογραφῆς του, ὅπερ δις μόνον φέρεται εἰς τὰ χειρόγραφα του.

1806 (¹)

Τί μοῦ χρωσιάει ὁ Γιάννης ὁ ἀδελφός μου. Μὲ τὸν Γιάννην εἶχα ἀλη-
σβερήσι (²) ὄντας ἦταν στὴν Βλαχιά ἔφερεν καναδυὸ χιλιάδες γρόσια καὶ
δὲν μᾶς ἔδωσεν τίποτε τὸ μερτικό μου σὲ 6 τὸ μερτικό μου γρόσια 328

Μὲ τὸν Ζήση παιδί μου ἔχουν ἓνα ἄλλογο ἅτι τὸ ἔχει
δώσει τοῦ Κυρ-Κώστα καὶ αὐτὸς τῷδωσεν τοῦ Γιάννη ὅπου
ἐκλίσθηκεν (³) ὁ Ἀλῆ - Πασᾶς » 500
ἤγουν ὀκτακόσια εἴκοσι τρία. Αὐτὰ μοῦ χρωσιάει ὁ Γιάννης καὶ ἔστω
ἂν τὰ πάρετε.

1806 Ἀπριλίου 3

Κύρκας Παπανίκου

Σημειώνω τί μοῦ χρωσιάει ὁ κύρ - Κώστας Σούρλας καὶ Γιόργης ἀπὸ
τᾶσπρα ὅπου τοὺς εἶχα δώσει καὶ τὰ εἶχαν βάλει στὸ Πεκλάρι καὶ στὴν Ζέ-
λιστα, διάφορον δὲν μούδωσαν, πρὸς 1 γρόσι ἢ χιλιάδα

90000 ἄσπρα Γρ. 90

Ἀπὸ τᾶσπρα πὺν εἶχεταν βάλει εἰς τὸ γένημα μὲ τὸν
Κούση Τζιτζῆ 30.000 σᾶς εἶχα δώσει τὸν διάφορον ὡς ἄνωθεν » 30

Ἀπὸ τὰ φλωριά πὺν εἶχα δώσει τοῦ Κώστα » 38

Ἀπὸ τὸ χισάπι (⁴) ὅπου μὲ εἶχεν βάλει ὁ μακαρίτης μὲ
τοῦ Τζιτζῆ, ὅστερα πέθανε καὶ δὲν μοῦ τόδωκαν τὸ μερτικόν μου » 150
308

Ἐμειναν ἀπὸ δυὸ χρόνια καὶ εἶχε καὶ τὸν λογαριασμὸν τριακόσιο ὀκτὼ
μοῦ θέλει γρόσια.

Ἀπὸ τὸν Ζίσι Νίτζικα τὸ βαπάκι (⁵) μοῦ τῷπιασεν πενήντα φορὲς γιὰ
λογαριασμὸν τὰ πῆρεν καὶ ἀπὸ τὸν Ζήση Νίτζικα . . . , Γρ. 8=30

Τῆς ἀδερφῆς του ἐκράτησαν ἄλλη χρονιά . . . » 3=20

Εἰς τὴν πανούκλαν (⁶) τοὺς ἀγόρασα κρασι
85 ὀκάδες πρὸς 12 παράδες 410=20

21=70

Κατέβασα τὰ ὀπισθεν

Γρ.—308

329=70

1) Καὶ ἐδῶ πέρα τὸ συμβολικὸ σημεῖον τὸ ὁποῖον φέρεται μόνον δις εἰς τὰ χειρὸς
γραφά του (δηλ. ἐδῶ πέρα καὶ λιγάκι παραπάνω στὴν προηγουμένη ἐνθύμησι).

2) Ἐκκρεμεῖς λογαριασμοὺς, δοσοληψίας.

3) ἐπολιορκήθη.

4) λογαριασμὸν.

5) Βαπάκι.

6) Ὡστε ἡ ἐνσκήψασα ἐν Βουρμπιάνη φοβερὰ νόσος ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ 1806
(πρβλ. Ἀπ. Βεηζαδὲν ἢ Πανούκλιν, δεδομένου ὅτι ἡ μητέρα του προσεβλήθη ὑπὸ πα-
νούκλας καὶ ἐντεῦθεν καὶ αὐτὸς ἐπωνομάσθη Πανούκλης).

Αὐτὰ μοῦ τὰ χρωστοῦν χ ὥ ρ γ ι α ⁽¹⁾ τὴν ὁμολογίαν· με ἀλήθειαν.

Κύρκας Παπανίκου

(² Ακολουθεῖ μιὰ ἐπεξηγηματικὴ ἐνθύμησις γύρω ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω παρατεθέντα λογαριασμόν).

«Τοὺς ἔδωσα τὸ κρασί μοῦ δόσαν τὸ ἀλεύρι. Εἰς τὸν πεθαμό του ὁ Σούρλας ὁ πεθερός μου τοὺς ἀφῆκεν διαθήκη νὰ μοῦ δώσουν κεμένα, αὐτοὶ ξέρουν πόσα τοὺς εἶπεν, τὸ ξέρεи καὶ ἡ μάνα τους ἡ πεθερά μου, μοῦ τὸ εἶχεν πῆ πολλὰς φορὰς, τοῦ εἶπα τοῦ Κώστα καὶ τοῦ Γ ι ὁ ρ γ η νὰ δώσετε τοῦ Κίρκας ὅτι σὰς εἶπεν ὁ πατέρας σας νὰ λάβετε τὴν κατάρα του καὶ τῆς ἤλεγαν ⁽³⁾ τῆς μάνας τους καθὼς μᾶς εἶπεν ὁ πατέρας μας θὰ κάμομε.

Ἐρχοῦμασταν ⁽⁴⁾ ἀπὸ τὰ Γιάννινα με τὸ Νάσι ο καὶ με τὸν Στέργιο με προσταγὴν νὰ κόψομε τὰ ξύλα γιὰ γιοφύρι Τεπελενιοῦ ⁽⁵⁾ καὶ μοῦ εἶπεν ὁ Νάσιος «μοῦ ἔδοσεν ὁ Κόστας Σούρλας χίλια γρόσια νὰ τὰ διαφορεύω ⁽⁶⁾ στὸ χωριό μου καὶ μοῦ εἶπεν εἶναι τοῦ Κίρκας αὐτὰ τὰ ἄφησεν ὁ μακαρίτης τὸ ξέρεις μοῦ εἶπεν ὁ Νάσιος δὲν τὸ ξέρω τοῦ εἶπα, μοῦ εἶπεν αὐτός. ἔτσι νὰ τὸ ξέρης καὶ τώρα σὲ κάμποσον καιρὸν τοῦ εἶπα τοῦ Κόστα Σούρλα καὶ μοῦ τῷαμεν χάσια ⁽⁷⁾ αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν ξέρω με ὄρκον, με ἀφορισμόν ἔτσι εἶναι ἡ δουλειὰ καὶ ἔτσι νὰ τὸ ξέρετε ⁽⁸⁾).

1807 Ὀκτωβρίου 20.

Σημειῶνῶ πότες ἄρχισε τὸ παιδί ὁ κάλφας ⁽⁹⁾ μου καὶ ἐμπῆκε γαμβρός στὸ Λ ι σ κ ά τ ζ ι στὸ Γ ι ὠ τ η Ν ο ὕ τ ζ η πρὸς γρόσια 66 τὸ χρόνο ἐκάθισεν δύο χρόνους καὶ κάμει τὸ χ ά κ ι του ⁽⁹⁾ Γρ. 132
εἶχεν καὶ 6 μῆνες ἀκόμη » 33

165

Ἐκάτον ἐξήντα πέντε γρόσια τοῦ κάμει τὸ χάκι του.

Ἐχει 3 μῆνες ἀκόμα κάμει

16.20

Τοῦ δίδω ἀπὸ αὐτὰ

181.20

Τοῦ ἔδοσα ἑτοιμα. Γρ. 211.25

211.25

30. 5

1) Ἐκτὸς ἀπό.

2) Ἐπιχωριάζων τύπος ἀντὶ ἔ λ ε γ α ν.

3) Πρβλ. Ἀ ν α γ ν ω σ τ ο π ο ὐ λ ο υ, Bysant. Neugr. Jahr. 1930 σελ. 440.

4) πολὺτιμ ῆς ἱστορικὴ πληροφορία.

5) διαφορεύω (sic) χειρογράφου γραφή.

6) Ἡρνήθη.

7) Ὑπέροχος ἐπίλογος δεικνύων τὴν σταθερότητα καὶ τὴν πίστιν εἰς τὰ γραφόμενά του.

8) μαθητευόμενος.

9) Ἀποζημιώσεις του.

Σαράντα γρόσια τοῦ ἔχω παραπάνω δομένα ἐπειδὴς ἦταν ὄρφανὸ καὶ τὰ χάρισα καὶ ἂν κρίνετε ποτὲ νὰ τοῦ ζητήσετε τριάντα γρόσια.

Κύρκας Παπανίκου

Λογαριασμὸς τοῦ Παπαχαρίση Τζότζου (¹)

Ἐλογαριάσαμε τὴν ὁμολογίαν χρόνια 6 τὸν διάφορον πρὸς τὰ 10 : 11 κάνει	Γρ. 45
Ἐγιναν ἐνενήντα πέντε (²) γρόσια.	» 95
Αὐτοῦ τοῦ καιροῦ μὸδωσεν	» 54
Ἐμειναν σαράντα ἓνα	» 41

1812

Σημειῶνω τὴν διαφορὰν μου ὅπου εἶχα μὲ τὸν Κύρ-Κώστα ἀπὸ ἐργά-
τες τῆς Πρέβεζας μεμαρτυρημένο μὲ γνωστοὺς ἀξιόπιστους ἀνθρώπους τὸν
καιρὸν ὅπου διώρισεν ὁ Ἀλῆ - Πασῶς ἀφέντης μας ἐργάτες νὰ δουλεύουν εἰς
τὰ χαντάκια Πρέβεζας εἶχεν πιάσει ὁ κύρ Κώστας μαζὺ μὲ τὸν Στέργιον δια
200 ἀργάτες ἀπὸ Βέρροη (³) καὶ Ἀλασόνα, ἔπιασα καὶ ἐγὼ τῆς Σιάτιστας
50 νεφέρια πρὸς 50 γρόσια τὸ νεφέρι.

Ὁ Ζῆκος Πιλιζιανίτης (⁴) ἦταν ἐπίτροπος Σιάτιστας, κάθεται στὴν
Σέλιτσα (⁵) τὰ χάλεψεν καὶ ὁ Στέργιος δὲν θέλησε νὰ τοῦ τὰ δώσῃ ἐπειδὴ εἶ-
χεν πολλὰ καὶ μοῦ εἶχε δόσει ἑμένα, τὸ ξέρεи καὶ ὁ Κώστα Πογιατζῆς Τζι-
ρονᾶ.

Ἀπανοθιὸ εἶχεν προστάξει ὁ Βεζύρης ἀφέντης μας τὸν κύρ - Κώστα νὰ
τοῦ βρῇ μὲ τὸν Ταχίρη (⁶) καὶ ἄλλους ταβανιτζῆδες (¹) ἀπὸ ὅξο καὶ νὰ πᾶνε νὰ
τοῦ φκιάσουνε ὄντάδες (⁸) στὴν Πλαγιὰ στὸ Κάστρο καὶ ὁ Νικόλας ὁ γυναι-
κάδελφός του δὲν θέλησε νὰ πάγῃ καὶ μοῦ γένηκεν φόρτομα ἑμένα νὰ πᾶς ὅτι
ἀπὸ μᾶς τὸ γυρεῦει ὁ ἀφέντης καὶ τὸ καλὸ καὶ τὸ ἀχαμνὸ (⁹). Καὶ ὁ Νικόλας
λέγει δὲν ἔρχεται.—μοῦ εἶπεν ὁ κύρ - Κώστας τοῦ εἶπα ἐγὼ ἂν ἤθελεν

1) Προβλ. ἐνθύμησιν τοῦ ἔτους 1803.

2) Προσπιθεμένων τῶν Γρ. 50 τῆς ἐνθυμήσεως 1803.

3) Βέρροη.

4) Πιλιζιανῆ (Κονίτης).

5) Κοντὰ στὸ Μπουρμπουτσικὸ τῆς Μακεδονίας.

6) Ταχίρην Ἀμπάζην.

7) ξυλουργοὺς.

8) Δωμάτια.

9) Ἀσχημο.

νὰ πάγη ἐγὼ ὅλη μέρα μὲ ἔγλεπεν ⁽¹⁾ καὶ μοῦ ἤλεγεν ⁽²⁾ καὶ ἄλλο, καὶ ἔπιασα καὶ ἐγὼ τὰ νεφέρια τῆς Σιάτιστας καὶ θὰ πάγω στήν Πρέβεζα νὰ κοιτάξω κ' ἐγὼ νὰ κάμω καμμιὰ κυβέρνησι, γύρισε καὶ μοῦ εἶπεν ὁ κύρ - Κώστας μαζὺ μὲ τὸν Στέργιον παρῶν καὶ τὰ παιδιὰ μας Γιαννάκη καὶ Ζήση καὶ Μήτην Στέργιου μικρά. Εἰς τὰ σπιτικά στρώσανε καὶ κάθονται ὁ Κύρ - Κώστας μέσα στὸν ὄντᾶ τὸ βράδι, ἔπειτα μοῦ εἶπαν νεφέργια ἔχομεν καὶ νὰ ξέρης εἴμαστε συντρόφοι· ἂν δὲν κυβερνηθῇ αὐτὴ ἡ δουλειὰ πάει τὸ ἔρτζι ⁽³⁾ μας, πάει τὸ σπῖτι μας.

Καὶ μοῦ εἶπεν ὁ Κύρ - Κώστας, τὰ πόδια ὅπου δὲν τοῦ φίλησα, γιὰ ὅπου δὲν θέλει. Νὰ πᾶς νὰ κυβερνήσης αὐτὴ τὴ δουλειὰ καὶ νεφέργια ἔχομε καὶ ἐσυμφωνήσαμε ἐγίναμεν συντρόφοι καὶ ἐπῆγα καὶ ἔδοσα τὴν ὁμολογίαν τοῦ Ζήκου ἀπὸ τὴν Σιάτιστα νὰ φέρῃ τὰ νεφέργια καὶ ἐσηκώθηκα καὶ πῆγα στήν Πλαγιά καὶ ἐμπίτισα ⁽⁴⁾ τὴν ἀφεντικὴν των δουλειάν, ἐδούλειψαν τὰ νεφέργια, ἐτελείωσαν.

Ἦρθα ἀπὸ τὴν Πλαγιάν ⁽⁵⁾ μοῦ τὸ γύρισαν καὶ δὲν θέλησαν νὰ μοῦ δώσουν καὶ κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Στέργιου, ὅπως μοῦ εἶπεν ὁ Στέργιος μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου ἐβῆκαν πολλά, ὁμοίως μοῦ εἶπεν ὁ Στέργιος 200 νεφέργια ἐδούλειψαν, 20 μῆνες τὰ εἶχαν ἀπὸ 50 γρόσια τὸ νεφέρι καὶ τοῦ ἔδιδον 20 : 25 : 30 : 33

Ὅμως κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Στέργιου ἔκοψαν διαφορὰ 15.000 γρόσια, τὸ μερικὸ μου κάμει γρ. 5.000.

Ἐπειτα σὰν ἔφτασα ἀπὸ τὴν Πλαγιάν καὶ δὲν μοῦ ἔδοκαν βρῆκα καὶ ἄλλα νεφέργια μοναχὸς μου. Ἀπὸ τὰ βιλάετια τοὺς ἔδοσα ὁμολογίες καὶ καὶ μὸδωσαν. Καὶ ὥσὰν μ' ἔστειλε στήν Σαγιάδα μοῦ εἶπεν ὁ κύρ - Κώστας ἄφησε μου τὰ δεφτέρια καὶ τὲς ὁμολογίες νὰ κοιτάξω νὰ σιμαζόνο ἄσπρα καὶ τοῦ τὰ ἔδοσα ὅλα.

1813 Λογαριασμὸς Παπαχαρίση Τζότζου ⁽⁶⁾

Ἦρθε πάλι νὰ μοῦ δόσῃ ἄσπρα, ἐλογαριάσαμε τὴν ὁμολογίαν χρόνους 4 τὸ διάφορον ὡς ἄνωθεν καὶ γίνηκε ὁ διάφορος γρ. 24

Ὑπόλοιπον

Ἐγιναν ἐξήντα πέντε
ἐβγαλεν καὶ μὸδωκεν

Ἐμείναν τριάντα πέντε γρόσια τὰ μοῦ δίνῃ

	41
	+24
Γρ.	65
	30
Γρ.	35

1) Ἐβλεπεν.

2) Ἐλεγεν.

3) Ἡ τιμὴ μας, ἡ ὑπόληψή μας.

4) Ἐτελείωσα.

5) Περιοχὴ Πρεβέζης.

6) Ποβλ. ἐνθυμήσεις ἐτῶν 1803 καὶ 1809.

1814 Μάρτης.

Σημειώνω τί μοῦ χρεωστεῖ ὁ Χατζῆ Κυρατζῆς Ἀβδελιώτης ὅπου
εἶχαμεν πάρει τὸ μαντρί.

Ἡ ἀγορὰ τοῦ μαντριοῦ ἀπὸ τὸν Ἀλῆ - πασάν
ἔξοδα

Γρ.	2500
»	1650
	<u>4150</u>

Τὶ ἔπιασε τὸ μαντρί.

5000 πρόβατα ἤχαμεν μέσα πρὸς

60 παράδες τὸ κεφάλι φέρουν Γρ. 7500

7500

βῆκε διάφορος

Γρ. 3450

Τὰ μισὰ μοῦ χρωστάει

Γρ. 1675

Εἶναι καὶ τὸ γράμμα τοῦ ὅπου μαρτυρεῖ ὅτι ἤμασταν σύντροφοι.

Κύρκας Παπανίκου γράφω

1814

Μοῦ χάλασεν τὸ βόϊδι τοῦ Παπασπύρου Γιανόπλου τὸ χοράφι στὸν
κῦπο στὸν Κρόβαλο (¹) μιὰ γένα καλὴ καλαπόκι πῆγα νὰ τὸ μάσω τόπιακα
μέσα καὶ δὲν θέλησαν νὰ μοῦ ἀποκριθοῦν τελείως.

Μόκαμαν ζημιὰ Γρ. 25.

1814

Ἐδῶ σημειώνω τί μοῦ χρωστάει ὁ Ρίζος καὶ Γιάννης Κύρκας καὶ Κότα
Κύρκας.

46 ὀκ. μαλλὶ πρὸς 50 παράδες	Γρ.	57.20
μισὴ ὀκὰ κηρὶ τοῦ πῆρα ἀμανέτι	»	3.
2 ὀκ. ἀρνοπόκι (²)	»	2.20
	»	<u>62.40</u>

Ὁ Κότας ἔδωκεν μιὰ φλοκάτα ἄσπρη τοῦ Ζήση Γρ. 25

62.40

2 ἀπλάδες ὁ Ρίζος ἄσπρες

1 26.—

26 36.40

Αὐτὰ μοῦ χρωστοῦν δὲν θέλησαν νὰ μοῦ τὰ δόσουν. Καὶ ἔστο μὲ ἀλή-
θειαν Θεοῦ.

Κύρκας Παπανίκου.

1815

Μάρτης 1

Σημειώνω εἰς ἔνδειξιν τὸν λογαριασμὸν ὅπου ἔχομεν μὲ τὸν Μίχον
Νάκου Σαμαρίνα ὅπου μέπιασαν στανικῶς καὶ μοῦ πῆρεν μιὰν ὁμολογίαν
καὶ γράφω μὲ φόβον Θεοῦ.

1) Στὰ Σκορβάγια, τοποθεσίαν ἄνωθεν τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων.

2) τὸ μαλλὶ τὸ ὁποῖον βγαίνει ἀπὸ τοὺς μηροὺς τῶν προβάτων.

Τὰ πρόβατά μου τᾶχα στείλει τοῦ Ζησοῦλη διὰ νὰ μοῦ τὰ βάλῃ νὰ ξεχειμάσουν καὶ εἶχεν κουβεντιάσει στὴν Κόνιτσα παγιομένος καὶ τοῦ γίνηκε φόρτομα «νὰ μοῦ τὰ δώσῃ ἐμένα καὶ τὶ σὲ μέλει τὰ ἔχο μὲ τὰ δικά μου». Τοῦ εἶπεν ὁ Ζησοῦλης· μωρὲ δὲν στὰ δίδω ὅτι σὲ ξέρω τὶ λουλούδι εἶσαι (¹) καὶ θὰ μᾶς ἐντροπιάσῃς, αὐτὸς τοῦ γίνηκεν φόρτομα (²) μὲ ρεζιτάν· «καὶ διὰ τὸ χατήρι σου τὰ βάνω μὲ τὰ δικά μου καὶ ὅτι νὰ πάθουν τὰ δικά μου νὰ πάθουν καὶ τὰ δικά τους» αὐτὰ τοῦ εἶπεν.

Τὰ δωσεν ὁ Ζησοῦλης καὶ ἔκαμεν καὶ τὸ παζάρι πρὸς παρὰδες 33 τὸ κεφάλι καὶ ξέκομα τὰ πῆρεν.

5 Δεκεμβρίου τὰ δικά του τὰ κατέβασε μέσα στὸ μαντρί ἀπὸ τὸ χιν ὁ πορο, τὰ δικά μου τᾶστειλε ψηλὰ στὸ χινοποργιό. Τοῦ λέν οἱ σπιτικοί μου (³) ποῦ θὰ πᾶμε τώρα ; ἔπιασαν χιόνια ψηλὰ στὰ βουνά. Καὶ οἱ σπιτικοί μου δὲν εἶχαν ἄλλον τζαρέν (⁴). Σηκόνομαι καὶ πάγω ἐγὼ ἐκεῖ δυὸ ἡμέρες περβάτημα. Ἄν τὰ πάγουν ἐκεῖ τὰ εἶχαν φάγει τὰ δικά του τὸ χῶμα, «ἡῦραν νὰ φύγουν πίσω ἔκαμαν εἴκοσι δυὸ ἡμέρες τὰ πλάκωσε τὸ χιόνι, σηκώθηκαν πάησαν (⁵) στὸ Βλαχογιάννη ἔχασαν πρόβατα, τὴν στράτα, ἕνα μουλάρι τοὺς ψόφισεν, τοὺς πλάκωσεν χειμῶνας, κινδύνεψαν νὰ χαθοῦν ὅλοι.

Πάησαν στὸν κακὸ τζέλιγκ καὶ τὸν Μίχον. Τί χαλέβετε καὶ ἐρχόσταν ;

Γιὰ ὄνομα Θεοῦ ! τοῦ εἶπαν ἐμεῖς ἀκόμη δυὸ μέρες νὰ καθόμασταν εἴχαμε χαθῇ καὶ πρόβατα καὶ πράματα καὶ ἀνθρώποι ὅλοι. Τί καιρὸς εἶναι τώρα νὰ κάτζουν πρόβατα ψηλὰ στὰ βουνά ; Αὐτὸς πουθενὰ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς ζυγώσῃ, ἐμαζόθηκαν καὶ ἄλλα τόκριναν (⁶), ὁ Ζησοῦλης μὲ τὰ πρόβατά του τὰ στέρφια του ὅπου ἦταν καὶ αὐτὸς ἐκεῖ στὸ Μίχο ξεχείμασαν.

Τὶ νὰ κάμῃ ὅλος αὐτὸς ὁ τόπος ; Τὰ πρόβατα ἦταν 630 ἦρθεν ὁ καιρὸς σφίχθηκαν τὰ πρόβατα θέλουν καὶ ψίχα λιβάδι.

Μωρὲ Μίχο, μᾶς πῆρες στὸ λαϊμὸ, νὰ μᾶς χάσῃς, ἤμαστε ὄρφανοὶ ἄνθρωποι, αὐτὸς τίποτε ἄρχισεν νὰ βρίζῃ, ἄλλον τόπον δὲν σᾶς δίνω, ἦρθαν, σφίχθηκαν τὰ πρόβατα, ἀπόμειναν νηστικά.

Ὅλίγα πρόβατα σὲ κάτι ὀργώματα τὰ εἶδε ὁ Μίχος ἀπὸ πέρα ἀπὸ τὸ χωργιό, καβαλίκεψεν μὲ τὸν ἀδελφὸ του, πῆρε καὶ ἄλλους Σαμαρνιώτες πολ-

1) Πρώτην φορὰν ἀπαντᾶται ἡ φράσις αὐτὴ ἐκφράζουσα μὲ πολλὴν λεπτότητα μιὰν μεγάλην εἰρωνίαν καὶ λεπτὴν ὕβριν συγχρόνως.

2) Ἐπέμενε πολὺ.

3) Φίλοι μου, οἰκετοί μου.

4) Δὲν μποροῦσαν νὰ κάμουν ἄλλως.

5) μετέβησαν πρὸς συνάντησιν (ἀνεύρεσιν).

6) Τὸν προσκάλεσαν νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὰ βουνά.

λους καὶ πῆγε ἐκεῖ καὶ τᾶβαλαν τὰ πρόβατα μπροστὰ μὲ τὰ ξύλα, τὰ κυνήγαγαν, τᾶδιωξαν ἀπὸ τὸ μαντρί, ἐσχότωσαν καὶ τοὺς πιστικούς ἐκοψαν μὲ τὰ χαντζάρια τὲς γυναῖκες, τοὺς τσάκισαν τὰ χέργια. Πάησαν (¹) στὸν Χαητάραγαν ἐκλείφθηκαν μὲ τὰ ψέματα, ἔστειλεν ὁ Χαητάραγας νὰ ἐρθῇ νὰ τοὺς κρίνῃ δὲν θέλησεν, ἔφυγεν πάλι σὴν Λάροσα (²), τρεῖς φορές ἔστειλεν ὁ Χαητάραγας δὲν μπόρεσε νὰ τὸν φέρῃ τὸν Βλάχον ἀπὸ τὸ μαντρί.

Ἀπὸ τὰ 630 πρόβατα ὅπου ἦταν ἐψόφισαν 270 ἔμειναν 330.

Εἰς τὸ δευτέρῳ τοῦ παιδιοῦ Ζησοῦλα Ἀναγνώστη ὅπου ἦταν μερατζῆς αὐτὰ ἐλαγάρισαν καὶ ἔμειναν, ἔκαμαν χαῖρι (³) ὁ Γιαννακὸς ἀπὸ τὸ Λευτεροχωρὶ (⁴) καὶ τοὺς ἔδωκαν κομάτι τόπο, ἐπάησαν καὶ ἐξεχείμασαν τᾶβγαλαν αὐτὰ ὅπου ἔμειναν.

Στὸν πάτω πῆγα κ' ἐγὼ στὸ κίνημα, μὲ πῆσεν ὁ Γιαννακὸς καὶ τοὺς τὸ πλήρωσα τὸν τόπο ὅσα θέλησαν ὥς κάτωθεν :

5 Δεκεμβρίου τὰ πῆραν τὰ πρόβατα.

5 Φλεβυρίου ταξινόμισεν καὶ ἔκαιζαν τὰ πρόβατα 2 μῆνας μέσα στὸ μαντρί κατὰ τὴν συμφωνίαν, πέφτει πλήρωμα τὸ κεφάλι πρὸς 11 παράδες 360 πρόβατα κάμουν Γρ. 99.

Αὐτὰ χρωστῶ τοῦ Μίχου Νάκου Σαμαρνιώτη.

77 πρόβατα μοῦ χάθηκαν πρὸς 10 Γρ. 770

Γρ. 770

13 γίδια μοῦ τᾶφαιγαν οἱ Σαμαρνιώτες πιστικοὶ καὶ τοῦ Μίχου, ἦταν ὅλα βετοῖλες τοὺς ἔπιασαν τὸ κρεᾶσι στοὺς τροβύδες καὶ

τὰ κοψίδια » 130

40 ἄρνια μοῦ χάθηκαν πρὸς 6 γρ. » 40

8 κατοίκια πρὸς τὸ ἴδιον » 218

1188

Ὅλα τὰ Γρ. 99 » 99

(πὺ τοῦ χρωστῶ) Γρ. 1089

Χίλια ὀγδοῆντα ἐννέα γρόσια μοῦ χρωστάει ὁ Μίχος μὲ φόβον Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μου, μὲ ὄρκον, μὲ ἀφορισμὸν καθὼς τὰ γράφω ἔτσι εἶναι.

Καὶ ἔστω εἰς ἐνδειξιν ἀληθείας.

Κύρκας Παπανίκου

ἔγραψα ὅλα τὰ ἄνωθεν

1816 Ὀκτώβριος.

Σημειῶνω τί μ' ὦ χρωστάει ὁ Παπᾶ - Σωτήρης ἀπὸ κεράσματα τοῦ

1) Μετέβησαν, ἐπῆγαν, ἐπαρουσιάσθησαν.

2) Λάρισαν Θεσσαλίας.

3) Προκοπήν.

4) Πλησίον τῶν Γρεβενῶν (Μακεδονίας).

πορτζηλιοῦ του ὄντας (¹) ἔμαζ ὄναμεν τοὺς μεκαέδες ἐγὼ μὲ προσταγὴν τοῦ
 Ἀλῆ - Πισᾶ ἀφέντη μας εἶχα βάλει καὶ αὐτόν, ἔμασαν κεράσματα (²) ἀπὸ
 ὅλους

Γρ. 100

Μοῦ χρωστάει τὰ μισὰ Γρ. 50.

» 50

Γρ. 50

Κύρκας Παπανίκου

Μοῦ χάλασαν (³) καὶ ἓνα χωράφι μὲ τὰ βόδια του.

1818

Σημειώνω τὸ χωράφι τὸ ἀπάνω στὸ Πορί.

Μοῦ τὰ χάλασαν τὰ πράματα (⁴) τοῦ Ζήση Κυπαρίσση.

2 φορτώματα ταγὶ πρὸς 20 γρ. 40.

Κύρκας Παπανίκου

Τί λογαριασμόν ἔχω μὲ τὸν Παπαζήση τὸν
 ὁποῖον ἠθέλησα νὰ τὸν ἀνοίξω πολλές φορές παρὰ (⁵) τὸν ἐβοηθοῦσεν ὁ
 Κώστας Γραμματικός.

Εἰς τὰ 1820 ἐτρύγησα τὰ ἀμπέλια τὰ πεθρρικά μου ὅλα καὶ ἔπασα
 μοῦστον ὁκ. 1200, ἔρριξα καὶ 100 ὁκ. νερόν, ὅπου γίνεται λαγάρα (⁶) ὁκά-
 δες 820 πρὸς παράδες 12 ἢ ὁκά Γρ. 216

Ἡ ῥακή τους πρὸς 5 ὁκ. στὶς 100 ὅλαις ὁκάδες 40 πρὸς

1 γρ. ἢ ὁκά » 40

Γρ. 286

Τότες αὐτὸς δὲν ἐδούλευσε τίποτες, ναὶ (⁷) κλάδον, ναὶ (⁸) σκάψιμον εἰς
 αὐτὰ ἐπειδὴ τὰ εἶχε δουλευμένα ὁ Ρίζης Κύρκας.

Εἰς τοὺς 1821 τὰ ἔκαμα ζάπτι ἐγὼ ὅα καὶ μὲ μέσα τοῦ Κώστα μοῦ
 ἔκαμε ζάπτι ταῖς Μπιζανιαῖς μὲ σκοπὸν δ.α νὰ μοῦ ταῖς πλερώσῃ ὡς τὸ γράμ-
 μα τοῦ Κώστα καὶ αὐτὸς δὲν μοῦ ταῖς ἐπλήρωσεν εἰς ταῖς ὁποῖαις ἦσαν
 μούστον ὁκ. 600, ἔρριξα καὶ 50 νερόν ὅπου γίνεται λαγάρα ὁκ. 410 πρὸς 12
 παράδες ἢ ὁκά Γρ. 122

ἢ ῥακή πρὸς 5 στὰς 100 ὁκ. 20 πρὸς 1 γρ. ἢ ὁκά . . . » 20

Γρόσια 143

1) Ὃταν, καθ' ἣν ἐποχὴν.

2) Φιλοδωρήματα.

3) Παρεμβεβλημένη σημείωση μέσα στῆς ἀνω ἐνθυμήσεως τὸ περιθώριον.

4) Τὰ ζῶα δηλαδὴ.

5) Ἀλλά, δυστυχῶς ὁμως.

6) Καθαρὸ κρασί.

7) Ὃτε γιὰ κλάδεμα.

8) Ὃτε γιὰ σκάψιμον.

Ταῖς Μπιζονιαῖς αὐταῖς ταῖς ἐδούλευνα ἐγὼ τότε καὶ ταῖς ἐτρύγησεν αὐ-
τὸς μὲ μέσον τοῦ Κώστα.

Εἰς ταῖς 1822 ὁμοίως ταῖς ἐτρύγησε αὐτὸς καὶ ἔπιασεν ὥς εἰς τοὺς 1821 εἰς κρασί καὶ ῥακή	Γρ.	143.—
ἀργατικά του εἰς τὸν κλάδον, σύψωμα (1) ἡμ. 3	»	4.20
» εἰς τὸ σκάψιμον » » 5	»	5.20
» εἰς τὸν σκάλον καὶ βλαστολόγην 2	»	2.—
	Γρ.	12.—

$$\begin{array}{r}
 286 \\
 143 \\
 \times 12 \\
 \hline
 \text{Γρ. } 550
 \end{array}$$

Ἡ ἄνωθεν σοῦμμα . . . , Γρ. 550

Εἰς τοὺς 1823 ὁμοίως ταῖς ἐτρύγησε καὶ ἔπιασε 800 ὄκ.
μοῦστον καὶ 150 νερόν ὅπου γίνεται ὀκάδ. ὅλαις σοῦμα
λαγάρρα κρασί ὄκ. 630 πρὸς 12 παράδες ἢ ὀκά Γρόσια 189
Ἡ ῥακή τους πρὸς 5 στάς 100 ὄκ. 30 » 30

Γρ. 219

Κατεβαίνουν τὰ ἡμεράτικα ὅπου ἔβαλε εἰς
αὐτὰ ὥς ὅπισθεν ἐκατέβηκαν καὶ εἰς τοὺς 1822 » 12 » 207
Γρ. 757

*Ὅσα μοῦ χρεωσιᾶ ἀπὸ τὸ σελιὸν καὶ περγουλιὰς του :

2 μαβροντέμπηναις.

1 κοριθιά.

1 μουσχοστιαφυλιά,

καὶ 1 στὴν Κρανιά.

Ἴδου α'. ἀπὸ τὸ Σελιόν.

Εἰς τοὺς 1817 ἔκαμε 4 ταγάρια καλαμπόκι πρὸς 8 γρ. τὸ ταγάρι Γρ.	32
» » 1818 ὁμοίως	» 32
» » 1819 »	» 32
» » 1820 »	» 32
» » 1821 »	» 32
» » 1822 »	» 32
» » 1823 »	» 32
	Γρ. 224

1) Κατ' ἀποκοπήν.

Ερευνα

I

Η ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ

Εἰς χειρόγραφον Κώδικα (¹) τοῦ ἔτους 1722, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναγράφεται ἡ σειρά (²) τῶν Μητροπόλεων, Ἀρχιεπισκοπῶν καὶ Ἐπισκοπῶν αἱ ὁποῖαι ἐξηρ-
τῶντο παλαιότερον ἄλλοτε ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλοτε
ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς Βουλγαρίας (³), μνημονεύονται καὶ Μητροπολῖται καὶ
ἐπίσκοποι οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀποσπασθῇ ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς Διοκλήσεως καὶ ὑπῆ-
χθησαν ἀργότερον εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως· μεταξὺ ἄλλων
ἦτο καὶ ὁ Πωγωνιανῆς.

«Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ἀποσπασθέντες, λέγει (⁴) ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ περὶ οὗ
ὁ λόγος κώδικος ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς διοικήσεως, νῦν δὲ ὑπόκεινται τῷ θρόνῳ
τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μητροπολῖται καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦς Ἐπίσκοποι οὗτοι :

Ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Κορίνθου, ὁ Νικοπόλεως, ὁ Ἀθηνῶν, ὁ Πατρῶν,
ὁ Καρπάθου, ὁ Αἰγίνης, ὁ Πωγωνιανῆς, ὁ Ἐλασσῶνος, ὁ Κίου, ὁ
Λευκάδος, ὁ τοῦ Φαναρίου.

Ἡ ἐν τῇ Πωγωνιστῇ Ἀρχιεπισκοπὴ οὐκ ἦτον· ἀλλ' ὥς λέγεται Πρω-
τοπαπᾶς ἦν καθιζόμενος ἐν τῷ σταυροπηγίῳ τῆς Βασιλικῆς Μονῆς καὶ ὑπο-
τασσόμενος τῷ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχῃ».

1) «Μέμνησθε οἱ ἀναγινώσκοντες τοῦ ἀντιγράφαντος Νικολάου Ἰωάννου ἐν ἔτει
αψκβ ἐν μηνὶ Μαρτίῳ ια εἰς Ἰωάννινα».

Τὰ ἀνωτέρω ἀναγράφονται ἐπὶ τῆς ὥας τῆς σελ. 89 τοῦ Κώδικος, ὅστις ἀνευ-
ρέθη τῷ 1910 εἰς Ἰωάννινα καὶ κατεσχέθη καθ' ἣν στιγμὴν ἐπρόκειτο νὰ ἀφυαδευθῇ
εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐκ μέρους γνωστοῦ ἀρχαιοκαπήλου, οὗτινος ὁμως αἱ ἐνέργειαι πα-
ρηκολουθοῦντο συστηματικῶς ὑπὸ τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς ταύτας ὑπὸ τὴν ιδιό-
τητά του ὡς Ἐπιμελητοῦ τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς πόλεως τῶν Γιαννίνων.

2) Τοῦ αἰοδήμου Βασιλέως Κυρίου Ἀνδρονίκου τοῦ δευτέρου τῶν Παλαιολόγων
διατύπωσις ὅπως νὰ ἔχουν τάξιν οἱ θρόνοι». (Αὐτόθι σελ. 57).

3) «Ὑπόκειται δὲ καὶ τῷ θρόνῳ τῆς Βουλγαρίας ἦτοι τῶν Ἀχριδῶν ἐπίσκοποι
αὐταί». (Αὐτόθι σελ. 59).

4) Αὐτόθι σελ. 60.

Περὶ τοῦ τίτλου τοῦ Πρωτοπαπᾶ ἀναγράφονται εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Κώδικα τὰ κάτωθι :

«Ὁ Πρωτοπαπᾶς ἐτιμήθη νὰ ἔχῃ τόπον καὶ πρωτοκαθεδρίαν εἰς πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν μετὰ τὸν πρωτονοτάριον, ἥγουν νὰ εἶναι ἀπάνωθεν τοῦ λογοθέτου (¹)».

Ἐὰν παραβάλλῃ τις δηλονότι τὴν σειρὰν τῶν Ἀρχιερατικῶν ὁφφικίων, ὅπως ταῦτα ἀναγράφονται εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Κώδικα, θὰ ἴδῃ ὅτι ἡ περὶ τοῦ ὁφφικίου τοῦ Πρωτοπαπᾶ διάκρισις, φερομένου ὡς ἔκτου μετὰ τὸν πρωτονοτάριον, καίτοι κατέχει οὗτος τὴν τελευταίαν σειρὰν εἰς τὴν κλίμακα, ὑπολειπομένης μόνης τῆς σειρᾶς τῶν διακόνων (²), τῶν ψαλτῶν (³) καὶ τοῦ χοροῦ, (⁴) εἶναι ὅμως ἀρκετὴ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ξεχωριστὴ θέσιν πού πέρνει στὸν κώδικα ὁ τιτλοῦχος Πρωτοπαπᾶς ὅστις «ὡς λέγουσιν ἦν καθεζόμενος ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Πωγωνιανῆς».

Τὰ ὡς ἄνω στοιχεῖα, ἐρχόμενα τὸ πρῶτον εἰς φῶς, εἶναι ἀρκετὰ, ὡς φρονοῦμεν, νὰ ἐξηγήσουν τὰ τῆς ἱεραρχικῆς διατάξεως καὶ μερικῶν ἐκ τῶν Ἡπειρωτικῶν (⁵) Ἐπισκοπῶν καὶ Ἀρχιεπισκοπῶν.

Παρὰ ταῦτα ὅμως, ὅποιος ἤθελε καταπιασθῇ μὲ τὸ θέμα τῆς ἱστορίας Μητροπόλεων, Ἀρχιεπισκοπῶν καὶ Ἐπισκοπῶν, πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ρευστὰ καὶ ἀκαθόριστα καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ μὴ λησμονῇ καὶ τὰ κάτωθι πού ἀναγράφονται στὸ τέλος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικος σὰν μιὰ ὑπόμνησις σοβαρὰ γιὰ τὸν ἀναγνώστη.

«Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι Μητροπόλεις καὶ Ἀρχιεπισκοπαὶ καὶ Ἐπισκοπαὶ ὡς φαίνονται γεγραμμέναι εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ βασιλέως Κυροῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ εἰς τὴν τοῦ βασιλέως Κυροῦ Ἀνδρονίκου τῶν Παλαιολόγων τοῦ Β' τῶν ἄνωθεν, ὁ ὅποιος βασιλεὺς ὁ Παλαιολόγος ἄλλας μὲν Μητροπόλεις ἀνεβίβασε καὶ ἐτίμησεν ἀπὸ μικροὺς θρόνους εἰς μεγαλυτέρους καὶ ἄλ-

1) «Τὰ τῶν Ἀρχιερέων ὁφφίκια ὡς ἐνέργειαι αὐτῶν :

«Ὁ οἰκονόμος, ὁ σακελλάριος, ὁ χαρτοφύλαξ, ὁ σακελλίων καὶ πρωτέκδικος ὁ πρωτονοτάριος, ὁ λογοθέτης, ὁ ῥεφερενδάριος καὶ ὑπομνηματογράφων, ὁ ἱερομνήμων, ὁ ὑπομινήσκων, ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἀποστόλου ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτῆρος, ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων, ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων, ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων, ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων, ὁ ἄρχων τῶν Μοναστηρίων, ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ ἄρχων τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ ἄρχων τῶν ἀντιμνησίων, ὁ ἄρχων τῶν φώτων, ὁ ῥήτωρ, ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων, ὁ πρωτοπαπᾶς . . .»

(Αὐτόθι σελ. 64—65)

2) Αὐτόθι σελ. 65 (δευτερεύων τῶν διακόνων).

3) Αὐτόθι σελ. 65 (πρωτοψάλτης, λαμπαδάριος).

4) Αὐτόθι σελ. 65 (ὁ δομέστιχος τοῦ α' χοροῦ, ὁ δομέστιχος τοῦ β' χοροῦ).

5) Διὰ τὴν Μητροπόλιν ἐπὶ παραδείγματι τῶν Ἰωαννίνων φέρονται εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Κώδικα τὰ κάτωθι :

Ὡς πρὸς τὴν σειρὰν τῶν θρόνων πού ὑπήγοντο στὸν Πατριάρχην Κωνσταντι,

λας ἐκατέβασεν εἰς θρόνους μικροτέρους ἔχων ἐξουσίαν ὡς βασιλεύς, ἀπὸ τὰς ὁποίας πολλαὶ ἐρημώθησαν καὶ τελευταίως ἠφανίσθησαν ὑπὸ τῶν ἡμᾶς κρατούντων καὶ οὔτε Μητροπολῖται εὐρίσκονται εἰς τὰς Μητροπόλεις, οὔτε Ἀρχιεπίσκοποι εἰς τὰς Αρχιεπισκοπὰς, οὔτε Ἐπίσκοποι εἰς τὰς Ἐπισκοπὰς.

Οὔτε ἱερεὺς εἰς ἐκκλησίαν, οὔτε καλόγηρος εἰς Μοναστήριον ἢ εἰς μονή-
δριον ἢ εἰς κελλίον.

Οὔτε ἄλλος χριστιανὸς κοσμικὸς εἰς κάστρον ἢ εἰς χώραν, δι' οἷς κρί-
μασιν οἶδεν ὁ Θεός.

Ὅτι ἀνεξέτρεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.

Πεντήκοντα καὶ μία Μητροπόλεις εἶναι ἐρημομέναι καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ
καὶ ἐπισκοπαὶ ἑκατὸν τριάκοντα.

Εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ ρηθέντος βασιλέως Κυρίου Λέοντος τοῦ Σο-
φοῦ εἶναι Μητροπόλεις ἐνενήντα, εἰς δὲ τοῦ ἄνωθεν εἰρημένου Ἀνδρονίκου
τοῦ Β' τῶν Πακασιολόγων εἶναι ἑκατὸν καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ κε».

Καὶ ἐπὶ τῆς ὥας τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Κώδικος ἀναγράφονται ἀπὸ τὸν
ἀντιγραφέα τὰ κάτωθι ἐν εἴδει ἐπιλόγου :

«Βαβαὶ τῆς παραχωρήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἀνάγνωσον ὅλον καὶ μεγάλως
θρήνισον».

νουπόλεως τὰ Ἰωάννινα φέρονται εἰς τὴν λγ (33ην)» (Αὐτόθι σελ. 57).

Ἐπίσης ἑτέρα πληροφορία (Αὐτόθι σελ. 58) οἶτι : «ὁ Ἰωαννίνων ὑπήγετο παλαιό-
τερον εἰς τὸν Ναυπάχτου».

Ἐν τέλει ὡς πρὸς τὰς ἐπισκοπὰς τὰς ὁποίας εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του ὁ
Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ἀναγράφονται (Αὐτόθι σελ. 62) τὰ κάτωθι :

Ὁ Ἰωαννίνων ἔχει ταύτας : Τοῦ Βελλᾶς, τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως, τοῦ
Δρυϊνουπόλεως καὶ τοῦ Χιμάρας».

II

ΑΝΔΡΑΓΑΘΙΑΙ ΑΓΝΩΣΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Ὅποιος ἀναδιφεῖ τὸ Ἀρχεῖον τῶν Ἀγωνιστῶν, ποὺ βρίσκεται στὴν αἴθουσα τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, δοκιμάζει ἕνα αἶσθημα ὑπερτάτης εὐχαριστήσεως διὰ τὰς μεγάλας ἢ μικρὰς — ἀδιάφορον — πάντοτε ὁμῶς ἡρωϊκὰς πράξεις καὶ ἀνδραγαθίας τὴν κατὰ τῶν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ ἄργότερα Ἡπειρωτῶν, ποὺ συγκαταλέγονται καὶ αὐτοὶ σιὸς ἀγνώστους καὶ ἀφανεῖς ἥρωας καὶ στρατιώτας τοῦ τιτανείου ἐκείνου ἀγῶνος καὶ τὴν μνήμην τῶν ὁποίων ἔχομεν ὑποχρέωσιν ὑπερτάτην νὰ ἀποκαταστήσωμεν ἀνασύροντες ἐκ τῆς λήθης τοῦλάχιστον τὰ ὀνόματα καὶ τὴν καταγωγὴν των.

Ἀναγράφομεν τὰ κατὰ τὴν δρᾷσιν μερικῶν ἐκ τῶν ἀγνώστων καὶ ἀφανῶν ἐκείνων στρατιωτῶν καὶ ἀγωνιστῶν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ μας ἀγῶνος.

Τὸ ὅτι κατήγοντο ἐξ Ἡλείρου ἤτι ἀρκετὸν νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν μας, ὥστε νὰ σταματήσωμεν πρὸς στιγμὴν τὴν δι' ἄλλους σκοποὺς ἐρευνᾶν μας εἰς τὴν περὶ οὗ ὁ λόγος Ἀρχεῖον τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας μας.

Ἄν καὶ ἐλάχιστα δείγματα ἔρχονται εἰς αὐτὸς γύρω ἀπὸ τὴν δρᾷσιν των, πάντως ὁμῶς ἀποτελοῦν καὶ τὰ ψιχία αὐτὰ ἐλάχιστον δείγμα τιμῆς πρὸς τὴν μνήμην των.

* *

Πιστοποιητικὸν (¹)

Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι ὁ ἐκ Μειζέβου τῆς Ἡλείρου Κύριος Ἰωάννης Α. Κοντοπάσχος ὑπηρετήσας τὴν πατρίδα στρατιωτικῶς κατὰ τὸ διάστημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, φέρων πάντοτε βαθμὸν ἀξιωμακοῦ (ὑπηρέτησε δὲ μὲ ζῆλον καὶ εὐπείθειαν εἰς τὰ καθήκοντά του) καὶ ὥς τοιοῦτον τῷ δίδομεν κατ' αἴτησίν του τὸ παρὸν Πιστοποιητικὸν εἰς χεῖράς του διὰ νὰ τὸ χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνήκει πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν στρατιωτικῶν δικαιωμάτων του.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27ῃ Ὀκτωβρίου 1839

Γ. Γρίβας
Χρ. Χ. Πέτρου
Γιάννης Κώστας

1) Ἀρχεῖον Ἀγῶνος Ἀνεξαρτησίας, Φάκελλος 91 (22888).

Πιστοποιητικὸν (¹)

Ὁ Ἀναστάσιος Κώστα Μπίντος Χορμοβίτης ἀνεψιὸς τοῦ Κώστα Μάκα, εὗρεθεις κατὰ τὸ ἔτος 1822 μετὰ τοῦ Μαρκο - Μπότζαρι, συνάμα δὲ καὶ μετὰ τοῦ θείου του Κώστα Μάκα, κατὰ τὴν μάχην τῆς Πλάκας ἐδῶθεν τῶν πέντε πηγαδίων, ἐπληγώθη κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἀποκατασταθεὶς ἀνίκανος δι' ἐργασίαν.

Ὡσαύτως μετὰ ταῦτα ἐχρημάτισεν εἰς διαφόρους μάχας μετὰ τοῦ Μακρυγιάννη, Γιώργη Βάγια καὶ Σπύρου Μήλιου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Αὐγούστου 1849

Γεώργιος Κάγιας

Ἀνεύρομεν ἐπίσης εἰς τὸ αὐτὸ Ἀρχεῖον καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ὑπηρεσίας πρὸς τὴν Ἡπειρον καὶ ἄλλων ἀφανῶν ἡρώων, ἰδίᾳ Ὑδραίων.

Ἀποσπῶμεν τὰ κάτωθι ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 103 φακέλου.

Ἐνδεικτικόν. (²)

Οἱ ὑποφαινόμενοι πλοίαρχοι τοῦ Ἀμβρηκιοῦ κόλπου Προβέζης, πιστοποιοῦμεν ἐν καθαρᾷ συνηδείᾳ καὶ ἀκριβῇ ἀληθείᾳ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1828 μέχρι 1830 ὁ ἐξ Ὑδρας συνδημότης μας Ἰωάννης Κωνσταντινίδης ἐβρέθη ὑπὸ τὴν διύθησιν τοῦ μακαρίτου πλοίαρχου Δημητρίου Τεναικῆ ἐπὶ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀμβρηκιοῦ κόλπου στολίσκου, ὅπου μετὰ πολλῶν κινδύνων ἐμπουρκάραμεν καὶ ἐπὶ ῥεσάλτου ἐκυριεύσαμεν ὅλα τὰ ἐκεῖσε εὗρισκόμενα πλοῖα Ὀθωμανικὰ τζελούπαις, καθὼς καὶ τὴν κυρίευσιν τὰ κάστρα Μακρινόρου, Γκραβασαρά.

Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἰωάννης Κωνσταντινίδης εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔδειξεν ὅλην τὴν ἀπαιτιομένην γεναιώτητα, ἀνδρίαν, εὐπίθειαν καὶ τιμιώτητα, ἐκτελὸν πάντως ὅλα τὰ καθήκοντά του, μέχρι βοήθου Α' τάξεως.

Ὅθεν κατ' αἴτησιν τοῦ εἰρημένου δίδεται τὸ παρὸν ἐνδεικτικὸν παρ' ἡμῶν τῶν πλοίαρχων διὰ νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνήκει.

Ἐν Ὑδρᾷ τὴν 19 Μαΐου 1844.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στολίσκου

Α. Τεναικῆς

Ὁ πλοίαρχος

Ἀναστάσιος Σπαχῆς

1) Ἀρχεῖον ἀγῶνος ἀνεξαρτησίας, φάκελλος 105 ἐνθα μνημονεύονται καὶ τὰ ὀνόματα Γεωργίου Παπαγιάννη ἀπὸ Κράψι Ἰωαννίνων καὶ Κώτζη Χ. Ἡπειρώτου λοχαγοῦ ὅστις ὑπηρετήσεν ὡς ἐκατόνταρχος ἀπὸ τοῦ 1820—1829 καὶ ἀπεκατεστάθη εἰς τὴν Ναύπακτον.

2) Ἀρχεῖον ἀγῶνος ἀνεξαρτησίας, φάκελλος 103 (3858).

* * *

Θὰ ηὐχόμεθα νὰ ᾔτο δυνατόν διὰ συστηματικῆς ἀναδιφηστικῆς ἐρεῦνης νὰ ἀσυσυρθεῖν ἐκ τῆς λήθης, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα ὀνόματα τῶν ἀφανῶν καὶ ἀγνώστων ἐκείνων στρατιωτῶν.

Θὰ ᾔτο τὸ καλύτερον μνημόσυον γιὰ τὴ μνήμη των.

Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ μποροῦν ἀργότερα μέσα στὸ πλαίσιο μιᾶς βαθύτερης ἱστορικῆς συναρμολόγησής νὰ μᾶς ἀποκαλύψουν ὅλους τοὺς πόνους καὶ ὅλες τὰς ἀγωνίες τῆς λαϊκῆς ψυχῆς· καὶ ἔτσι σὲ μιὰ πλήμνυρα συναισθηματικῶν ἐπιζήσεων ὁ ἥρωϊκὸς μαχητὴς ἀπὸ τὸ εἶνα μέρος καὶ ὁ βαρὺς στοχαστὴς ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ μᾶς δώσουν τὴν εἰκόνα κάποιου βαθύτερου καὶ ἀνωτέρου νοήματος μέσα στὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πάλῃ τῆς Ζωῆς.

III

ΑΘ. ΨΑΛΙΔΑ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ

Α'

Εἰς τὸ τμήμα χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας εὐρίσκεται αὐτόγραφον μιᾶς συντόμου ἱστορικῆς μελέτης τοῦ μεγάλου Ἑπειρώτου διδασκάλου Ψαλίδα περὶ τῆς ἐθνολογικῆς προελεύσεως τῶν Ἀλβανῶν ὑπὸ τὸν τίτλον :

«Ἀρχαιολογία τῶν Ἀρβανιτῶν».

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μελέτη τοῦ Ψαλίδα, καθόσον τοῦλάχιστον γνωρίζομεν, δὲν εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος μέσα σ' ἓνα βαθύτερο καὶ συγχρονισμένο ἱστορικὸ πλαίσιο, μόνον δὲ βιβλιογραφικῶς ἐμνημονεύθη καὶ κατεγράφη ὑπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Λάμπρου ⁽¹⁾ καὶ ἄλλων.

Στὴ σύντομο αὐτὴ ἱστορικὴ μονογραφία του ⁽²⁾ ὁ Ψαλίδας προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὴν καταγωγὴν τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ τοὺς Θράκας.

Ἄλλ' ἅς ἀφήσουμε νὰ μιλήσῃ ὁ ἴδιος.

Παραθέτομεν τὴν περιγραφὴν του αὐτούσιον τηρήσαντες καὶ τὴν ὁρθογραφίαν τοῦ αὐτογράφου, μόνον δὲ εἰς παραπεμπτικὰ ὑποσημειώσεις προσεθήσαμεν τὰ σχετικὰ χωρία ἀρχαίων συγγραφέων, ἰδίᾳ τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Στράβωνος, εἰς τὰ ὅποια παραπέμπει ὁ Ψαλίδας χωρὶς ὅμως νὰ μνημονεύῃ λεπτομερῶς τὰ σχετικὰ βιβλία καὶ κεφάλαια ἐκ τῶν ἔργων τῶν ὡς ἄνω συγγραφέων.

1) Ν. Ἑλληνομνήμων, Τόμ. Ζ (1931) σελ. 471.

2) Τὸ χειρόγραφον δὲν φέρει χρονολογίαν ἀλλὰ μόνον ἀριθμὸν καταγραφῆς 116 καὶ προέρχεται ἐκ δωρεᾶς Γ. Ἀναγνωστοπούλου.

ημεν δειλόν

B'

ΑΘ. ΨΑΛΙΔΑ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΩΝ

Τὸ γένος τῶν Ἀρβανιτῶν καὶ κατὰ τὸν Σκύλακα τὸν παλαιότατον γεωγράφον καὶ κατὰ τὸν φιλαληθέστατον ἱστορικὸν Θουκυδίδην καὶ κατὰ τὸν γεωγράφον Στράβωνα εἶναι γένος Ἰλλυρικὸν ἀρχαιότατον, ὅπου ἀπὸ ἀμνημονεύουσιν αἰῶνας ἐκατοίχησιν εἰς τὸ δυτικὸν παραθάλασσο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ὅπου τῶρα λέγεται Ἀρβανητιά.

Τοῦτο ἀποδείχεται μὲ τὴν παρατήρηση καὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὁργανισμοῦ καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἀρβανιτῶν· ἐπειδὴ δὲ ἡ βάσις τῆς γλώσσης τοὺς εἶναι Ἰλλυρικὴ καὶ ὁ ὁργανισμὸς τοὺς Ἰλλυρικὸς καὶ ὁ χαρακτήρῳς τοὺς· καὶ ἂν παράλλαξε ὁ χαρακτήρας τῶν Ἡπειρωτῶν Ἀρβανιτῶν εἶναι αἰτία οἱ Πελασγο-λέλεγες, καὶ οἱ Ἕλληνες, ὅπου μὲ αὐτοὺς ἐνώθησαν καὶ μάλιστα οἱ δεῦτεροι ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ ἐνοθεύθηκεν ὁ χαρακτήρῳς τοὺς

Τῶν Γκέγκηδων ὅμως εὐφραίνειν ἀνόθευτος.

Τοῦτο λοιπὸν τῶν Ἀρβανιτῶν τὸ γένος πρέπει νὰ ἦλθεν ἀπὸ τὰ βορειότερα μέρη τῆς Εὐρώπης τὸν καιρὸν ὅπου οἱ Σλάβονες ὄντες ἐλεύθεροι καὶ ἱκανῶς πολιτισμένοι (τὸ ὅποιον δείχεται ἀπὸ τὴν παλαιὰν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν ὅπου εἶναι γλῶσσα ἐντελής) κατέβηκαν εἰς τὴν Θράκην. Βουλγαρίαν, Μακεδονίαν, Σερβίαν, Μπόσναν, Δαλματίαν, Κρανιλίαν, Μποεμίαν, Ἀρβανητιάν, καὶ μὲ τὸν Εὐμολπον Θράκι ἐμβῆκαν καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν. (1)

Δὲν ἦταν εἰς τὴν Φωκίδα (?) ὁ βασιλεὺς ὁ Θράκας Τηρεὺς (2) κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου ;

Δὲν ἦταν ἀπὸ τὴν Θράκην οἱ Ἀμαζόνες ὅπου ἐλήγαν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐπολέμησαν μὲ τοὺς Ἀθηναίους ;

Δὲν ἐπῆρεν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν Θησεὺς Ἀμαζόνα γυναῖκα καὶ ἐγέννησεν τὸν Ἰππόλυτον, ὥς μαρτυρεῖ ὁ τραγικὸς Εὐριπίδης εἰς τὴν τραγῳδίαν Ἰππόλυτον ;

Σλάβονες λοιπὸν ἦταν καὶ εἶναι οἱ κάτοικοι καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Θράκης καὶ τῆς Σερβίας καὶ τῆς Μπόσνας καὶ τῆς Καρνιολίας καὶ τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Ἀρβανητίας καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Βοιωτίας ὅπου

1) Στράβωνος Γεωγραφικά, Βιβλίον Θ' 310—340 (Ἔκδοσις Κοραή).

2) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι 416—425.

3) Θουκυδίδου Βιβλ. II 29 (Ἔκδοσις Βόημε).

ἐξεσλαβώνισαν καὶ μ' ὅλον ὁποῦ οἱ Ἕλληνες τοῦ; ἐνόμιζαν Δωριεῖς, μ' ὅλον τοῦτο ὡς χοντροκέφαλους τοῦ; εἶχαν Βουλγάρους, καθὼς καὶ ἦταν, καὶ τοῦτο τὸ βεβαιώνει ἡ παροιμία ὁποῦ ἔλεγαν, Βοιωτία ὕς. (¹)

Ἀπὸ ἀμνημονεύτους ἄρα αἰῶνας οἱ Σλάβονες εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ τὸ Ἰλλυριὸν κατοικοῦν.

Εἶπαμεν ἄνωτέρω, ὅτι οἱ Σλάβονες ἦταν ποτὲ γένος πολιτισμένον καὶ ὅς μὴν εἶχαν καὶ γράμματα· ἐπεδὴ περὶ τὸ τέλος τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ὅταν ὁ τοῦ Κιόβου Κνιάζης Βλαδίμηρος ἔγινε Χριστιανὸς μετεφράσθησαν εἰς τὴν Σλαβονικὴν γλῶσσαν ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ Ἑκκλησιαστικὰ βιβλία χωρὶς τὰ ἔμβουν λέξεις, ἀπὸ ξέναις γλώσσαις καὶ τοῦτο ἀπεδείχνει φανερὰ ὅτι ἡ Σλαβωνικὴ γλῶσσα ἦταν καὶ εἶναι καὶ πλουσία καὶ εὐστροφος καὶ εὐσύνθετος καὶ ἐπομένως γλῶσσα γένους ὅχι ἀπολιτίστου καὶ ἀγρίου, ἀλλὰ συνετοῦ καὶ φρονίμου ὡς μαρτυρεῖ ὁ Θουκιδίδης; (²) ὁ φιλαληθέστατος ἱστορικὸς τοῦ

1) Στράβωνος Γεωγραφικά, Βιβλ. Θ. 400—416 (Ἐκδ. Κοραῆ).

2) Παραθέτομεν τὰ χωρία τοῦ Θουκιδίδου τὰ ὁποῖα μνημονεύει καὶ ὁ Παλίδας.

«Ἀνίστησιν οὖν ἐκ τῶν Ὀδρυσῶν ὁρμώμενος πρῶτον μὲν τοὺς ἐντὸς τοῦ Αἰμου τε ὄρους καὶ τῆς Ροδόπης Θρηῆας, ὧν ἤρχε μέχρι θαλάσσης τῆς εἰς τὸν Εὐξείνῳν τε Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔπειτα τοὺς ὑπερβάντας Αἶμον Γέτας καὶ ὅσα ἄλλα μέρη ἐντὸς τοῦ Ἰστρου ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν μᾶλλον τὴν τοῦ Εὐξείνου κατέφυκτο· εἰσὶ δ' οἱ Γέται οἱ ταύτη ὁμοροί τε τοῖς Σκύθαις καὶ ὁμόσκιτοι πάντες ἱπποταξόται.

(Θουκυδ. II. Κεφ. 96 (Ἐκδοσις Böhmie).

Καὶ κατωτέρω περὶ τῆς διοικήσεως τῶν Θρακῶν προσθίεται:

«Ἐγένετο δὲ ἡ ἀρχὴ ἡ Ὀδρυσῶν μέγεθος φόρος τε ἐκ πάσης τῆς βαρβάρου καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ὅσοι προσῆξαν ἐπὶ Σεύθῳ, ὃς ὕστερον Σιτάλκου βασιλεύσας, πλείστον δ' ἐποίησε τετρακοσίων ταλάντων ἀργυρίου μάλιστα δύναμιν, ἃ χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἴη· καὶ δῶρα οὐκ ἐλάσσων τούτων χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου προσεφέρετο, χωρὶς δὲ ὅσα ὑφαντά τε καὶ λεία καὶ ἡ ἄλλη κατασκευή, καὶ οὐ μόνον αὐτῷ ἀλλὰ καὶ τοῖς παραδυναστεύουσιν τε καὶ γενναίοις Ὀδρυσῶν.

Κατεστήσαντο γὰρ τούναντίον τῆς Περσῶν βασιλείας τὸν νόμον, ὅντα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις Θραξί, λαμβάνειν μᾶλλον ἢ διδόναι, καὶ αἰσχίον ἦν αἰτηθέντα μὴ δοῦναι ἢ αἰτήσαντα μὴ τυχεῖν· ὅμως δὲ κατὰ τὸ δύνασθαι ἐπὶ πλέον αὐτῷ ἐχρήσαντο, οὐ γὰρ ἦν πρᾶξι οὐδὲν μὴ διδόντα δῶρα. Ὡστε ἐπὶ μέγα ἡ βασιλεία ἤλθεν ἰσχύος.

Τῶν γὰρ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὅσαι μεταξὺ τοῦ Ἰονίου κόλπου καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου, μεγίστη ἐγένετο χρημάτων προσόδος καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ, ἰσχυρὴ δὲ μάχης καὶ στρατοῦ πλήθει πολὺ δευτέρα μετὰ τὴν Σκυθῶν.

Ταύτη δὲ ἀδύνατα ἐξισοῦσθαι οὐχ' ὅτι τὰ ἐν Εὐρώπῃ ἀλλ' οὐδ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνος ἐν πρὸς ἐν οὐκ ἔστιν ὅτι δυνατόν Σκύθαις ὁμογνωμονοῦσι πᾶσιν ἀντιστῆναι.

Οὐ μὴν οὐδ' ἐς τὴν ἄλλην σύβουλιαν καὶ ξύνεσιν περὶ τῶν παρόντων εἰς τὸν βίον ἄλλοις ὁμοιοῦνται».

(Πρβλ. Θουκυδ. II. Κεφ. 97 (Ἐκδ. Böhmie).

Ἡσαύτως περὶ Θρακῶν λεπτομερέστερον ἐν:

Θουκυδ. II. 26, 96, 98 καὶ VII 29, 30, καὶ Στράβων. Γεωγρ. Βιβλ. Z 813—813 (Ἐκδ. Κοραῆ).

καιροῦ του διὰ τοὺς Σλάβονας ἵπου τοὺς ὀνομάζει Σκύθας καὶ τῶν Θρακῶν καὶ τῶν Γετῶν γείτονας.

Καὶ τοῦτοι βέβαια οἱ πολυάριθμοι καὶ συνετοὶ καὶ εὐβουλοὶ τῆς Εὐρώπης Σκύθαι κατὰ τὸν Θουκυδίκην εἶναι διάφοροι φυλαὶ τῶν Σλαβόνων, ὅπου ἐδιοικοῦντο ἀπὸ διαφόρους Κνιάζηδες (ἡγεμόνες) ἀπόπερα τοῦ Δουνάβεως εἰς τὴν Δακίαν (Βλαχομπογδανίαν) εἰς τὴν Σαρματίαν ⁽¹⁾ (Πολωνίαν καὶ Λεχίαν) καὶ ἀπόπερα τοῦ Βορυσθένη (Δνέπρου) εἰς τὴν μικρὰν Ρουσσίαν, ὅπου ἦταν ὁ Κνιάζης Βλαδίμηρος καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Ῥουσσίαν καὶ εἰς τὴν Μεγάλην Ρουσσίαν, Καλούγα, Τούλα, Μόσκα καὶ καθεξῆς, πόλεις τῆς Μεγάλης Ῥουσσίας.

Καὶ ἀπὸ τούτους τοὺς Ῥούσσους (ὅπου οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς Σλαβωνικῆς γλώσσης τοὺς ὠνόμαζαν Δάκας, Γέτας, ⁽²⁾ Μασαγέτας, Σαρμάτας, ὡς διάφορα γένη καὶ μὲ ἓνα κοινὸν ὄνομα Σκύθας) εὐγῆκαν πολλάκις ὁλόκληρες φυλαὶς μὲ τοὺς ἡγεμόνας τους, ὅπου ἦταν ἐλεύθεροι, καὶ ὅχι ὑποκείμενοι εἰς ἓνα βασιλέα, σὰν τῶρα, καὶ ἐπλάκωσαν καθὼς προεῖπα τὴν Μποεμίαν, τὴν Καρνιολίαν καὶ τὴν Σλαβωνίαν τῆς Οὐγγαρίας καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν παρὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὡς τοιοῦτοι Λαοδάμονες μὲ δίκαιον τρόπον καὶ Σλάβονες ἤγουν ἔνδοξοι, ὠνομάσθησαν, ἐπειδὴ εἰς τὴν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν Σλάβα δόξαν δηλοῖ.

Ἀπὸ τούτους λέγω εἶναι καὶ οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἀρβανητιᾶς, ὅπου οἱ Ἕλληνες τοὺς ὠνόμασαν Ἰλλυριοὺς.

Ἀδηλὸν εἶναι ποῖα γένη ἦσαν οἱ Σλάβωνες ὅταν ἐπλάκωσαν αὐτὰ τὰ μέρη ἡμπορεῖ ὅμως νὰ συμπεράνη τις ὅτι αὐτὰ τὰ γένη ἔπρεπε νὰ εἶναι ὀλιγάνθρωπα καὶ ἐβυθίσθησαν εἰς τὸ πολυάνθρωπον Σλαβωνικὸν ὅπου τὰ ἐπλάκωσαν· ἐπειδὴ δὲ καὶ δὲν ἀπόμεινεν ἵχνος αὐτοῦ τοῦ γένους οὔτε τῆς γλώσσης του οὔτε τοῦ χαρακτῆρός του, διότι εἰς ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, παρὰ τὴν Ἑλλάδα, ἡ Σλαβωνικὴ γλῶσσα καὶ ὁ Σλαβωνικὸς χαρακτῆρας εἶναι ποῦ περισσότερον καὶ ποῦ ὀλιγώτερον ἀλλοιωμένα ἀπὸ τὴν ἐπιμιξίαν ἄλλων γενῶν ὅπου μετέπειτα ἐμβῆκαν καὶ ἀπὸ ταῖς ἐκστρατείαις ὅπου ἔκαμαν μὲ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ὕστερα εἰς τὴν Ἰταλίαν, τῶν καιρῶν τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης, ἐπὶ Σιβήρου.

Καὶ ἐκεῖνο τὸ μέρος ὅπου ἔμεινεν ἀνεπίμικτον διεφύλαξε καὶ τὴν Ἰλλυρικὴν γλῶσσαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τὸν Σλαβωνικὸν πολλὰ ὀλίγον ἀλλοιωμένα, καθὼς εἰς τὸ Μαυροβοῦνι καὶ τὴν Σερβίαν.

Καὶ τοῦτα, ὅπου λέγω, εἶναι ἀληθῆ, ὡς παρατηρηθῇ καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ὁ χαρακτῆρ τῶν δύο αὐτῶν τόπων, ὅπου εἶπα, ἀπὸ ἀνθρώπων ἔμπειρον τῆς

1) Στραβ. Γεωγραφ. Βιβλ. Ζ. 306.

2) Θουκυδ. II. 96 (Ἐκδ. Βόημε). Πρβλ. ὡσαύτως: Στράβωνος Γεωγραφικά Βιβλ. Ζ. 304—306. (Ἐκδ. Κοραῆ).

Ἰλλυρικῆς γλώσσης διὰ τὴν εὐρὴν ὅτι ἡ Ἰλλυρικὴ γλῶσσα εἰς τοὺς τοὺς τόπους ἔχει τὴν ἀλλοίωσιν τῆς πολυκαιρίας, ὅπου εἶναι ὀλίγη, καὶ πολλὰ ὀλίγαις λέξεσι ἀπὸ τῶν ξέναις διοικήσεις εἰς ταῖς ὁποῖαις κατὰ καιροὺς ὑπέπεσαν καὶ ἐξεναντίας τὴν μεγαλυτέραν ἀλλοίωσιν τὴν ἔχει ἡ Ἀρβανίτικη γλῶσσα ἢ ὁποῖα μόλις γνωρίζεται Ἰλλυρικὴ διὰ τὰ ἀκόλουθα αἷτια :

Πρῶτον ὅτι οἱ Ἰλλυροὶ (¹) εἰς τὴν Ἀρβανητιανὴν κατοίκησαν κατὰ κόμας, σκρόπινι, καθὼς ἔως τὴν σήμερον κατοικοῦν, καὶ ἀκολουθῶς ἔλασαν τὸ πολίτευμα καὶ ὅλαις ταῖς λέξεσι τοῦ πολιτεύματος καὶ κατέστησαν τὴν γλῶσσάν των τόσον πτωχὴν (τὴν πλουσιωτάτην Ἰλλυρικὴν) ὅπου ὁμοιάζαν γλῶσσαν ἀγρίου γένους.

Τόσον εἶχε ξαγριωθῇ τὸ συνετὸν καὶ ἄβουλον γένος τῶν Σλαβόνων εἰς τὴν Ἀρβανητιανήν.

Δεύτερον ἐμβῆκαν οἱ Πελασγο - λέλεγες (²) εἰς τὴν Ἀρβανητιανήν, γένος νομαδικὸν τῇ Ἀσίας ὅπου ἐπέρασε πρῶτα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀφ' οὗ ἐδιώχθησαν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας κατέφυγαν εἰς τὴν Ἀρβανητιανήν καὶ ἐμίχθηκε μὲ τοὺς Ἀρβανίτες καὶ ἐγένετο ἓνα γένος.

Τρίτον ἐμβῆκαν καὶ οἱ Ἕλληνες (³) πολλοὶ ὕστερα εἰς τὴν Ἠπειρον (⁴), ὅπου καὶ ἔως τὴν σήμερον σῶζονται καὶ εἰς πόλεις καὶ εἰς χωρία, πρῶτα μὲ τὸν Πύρρον τὸν υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως ἀπὸ τὰ Φάρσαλα τῆς Θεσσαλίας, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον Δωριεῖς καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν Κόρινθον εἰς ὅλα τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀρβανητιᾶς, ἀρχηνῶντας ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν ὡς τὴν Ἐπίδαμον (Νουράιζο) καὶ εἰς τὸ παραθάλασσο τοῦ Μπερατιοῦ, σῶζονται ἀκόμη τὶ ἐρείπια τῆς ξαῖκουστῆς Ἀπολλωνίας (⁵).

Τέταρτον ἐμβῆκαν Ρωμαῖοι πολλοὶ ὡς ἐξουσιασται καὶ ἔκτισαν τὴν παλαιὰν Ἀλβανούπολιν, τέσσαρες ὥραις ἔξω ἀπὸ τὴν νῦν Ἐλμπασάν, τῆς ὁποίας σῶζονται πολλὰ ἐρείπια, ἦλθαν καὶ πολλοὶ Ρωμαῖοι ἔξωρ σμένοι ἀπὸ τὴν Ρώμην, ὡς κακότεροπιν καὶ φονεῖς ἐπὶ Σεβήρου τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἐκατοίκησαν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἠπείρου ὡς βοσκοὶ σκηνόβιοι οἱ ὁποῖοι ἔως τὴν σήμερον τέτοιοι φυλάγοντες ὀνομαζόμενοι Καραγκούνιδες, Βλάχοι, Ἀρβανιτόβλαχοι καὶ Μπουρτζάβλαχοι.

Καὶ πέμπτον, ἐμβῆκαν καὶ πολλοὶ Τοῦρκοι μέιναντες ἀπὸ ταῖς ἐκστρατείαις ὅπου ἔκαμνεν ὁ Σουλτάνος εἰς αὐτὰ τὰ μέρη καὶ πολλοὶ πασάδες ὅπου

1) Θουκυδ. I. 26 καὶ IV 124. (Ἐκδ. Βόημε). Πρβλ. ὡσαύτως Στράβ. Γεωγρ. Z. 313—318. (Ἐκδ. Κοραῆ).

2) Στράβωνος Γεωγραφικὰ Βιβλ. Z. 321.

3) Θουκυδίδου I. 3 καὶ II. 17. (Ἐκδ. Βόημε). Πρβλ. ὡσαύτως Στράβωνος Γεωγραφικὰ Βιβλ. Z. 327.

4) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι 320—329.

5) Θουκυδίδου I. 26. (Ἐκδ. Βόημε).

ἔστελνεν ὁ ἴδιος διοικητὰς αὐτῶν τῶν μερῶν, καὶ αὐτοὶ εἶχαν καὶ πολλοὺς ὁπαδοὺς Τούρκους κοντά τους καὶ ἔμειναν εἰς τὴν Ἀρβανητιάν.

Καὶ τὸ γένος τῶν Τούρκων εἶναι γένος Ἀσιατικὸν ἀπὸ τὰ ἀνατολικά παραθαλάσσια τῆς Κασπίας θαλάσσης ὅπου εἶναι τὸ Τουρκιστάν καὶ οἱ Καρακαλπάκοι, γένη βάρβαρα καὶ ληστρικά.

Εἰς τὴν Ἀρβανητιάν λοιπὸν κατὰ τῆσεν ἡ Ἰλλυρικὴ γλῶσσα ἓνα μίγμα ἀπὸ λέξεις Σλαβωνικῆς, Πελασγικαῖς, Ἑλληνικαῖς, Λατινικαῖς καὶ Τουρκικαῖς.

Ἐπυρατήρησα παραπολλαῖς Ἰλλυρικαῖς, πολλαῖς Ἀσιατικαῖς, πολλαῖς Ἑλληνικαῖς καὶ πολλαῖς Λατινικαῖς.

Τὸ παράξενον ὅμως εἶναι ὅπου ἔχει καὶ σχηματισμὸν καὶ προφορὰν καὶ σύνταξιν διαφορετικὴν ἀπὸ ὅλαις ταῖς γλώσσαις, ὅπου εἶπα, καθὼς γίνεται φανερόν εἰς ἐκεῖνον ποὺ γνωρίζει τὴν Ἀρβανήτικην γλῶσσαν καὶ δύο ἢ τρεῖς ἀπὸ ταῖς ἄλλαις ὅπου εἶπα.

Ὡς τόσον ἡ Ἀρβανήτικη γλῶσσα ἂν καὶ ἐπῆρε πολλαῖς ξέναις λέξεις, εἶναι κατὰ πάντα πτωχὴ καὶ ἐλλειπὴς καὶ γλῶσσα ἀπολιτίστου γένους, καὶ τὸ κακὸ εἶναι ὅπου ἔχασε καὶ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν παραγωγὴν τῆς Ἰλλυρικῆς ἀπὸ ταῖς ὁποῖαις ἤμποροῦσε νὰ πλουτίσῃ, εἰάν ἐπολιτιζόνταν τὸ γένος αὐτό.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἀρβανήτικην γλῶσσαν δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ τινὰς λέγοντας, ἄνθρωπος, ἀνθρωπότης, ἀνθρωπιά, ἀνθρωπίζει, φιλάνθρωπος, φιλάνθρωπιά, διακρίνω, διάκρισις, διακριτικός, εὐχαριστῶ, εὐχαρίστησις, ἀχάριστος καὶ καθεξῆς.

Ἡ πολυχρόνιος πείρα εἰς τὴν Ἠπειρον μὲ ἐπληροφόρησεν ὅτι οἱ Ἀρβανίταις ἔχασαν τὸν Σλαβωνισμόν διὰ τὰ αἷτια ὅπου εἶπα.

Οἱ Δολμάτες ὅμως, Μποσνάκοι, Σέρβοι, Μακεδόνες καὶ Βουλγάροι εἰς ὅλην τὴν Θράκην καὶ Παριστρίδα τὸν διεφύλαξαν, οἱ Μαυροβούνιοι ὥς τόσον καὶ Σέρβοι τὸν διεφύλαξαν καλῆτερα. (¹)

Καὶ ὅλοι τοῦτοι παρὰ τοὺς Ἀλβανοὺς εἰς ταῖς ἐκκλησίαις τους τὰ Σλαβωνικά βιβλία μεταχειρίζονται.

Πολλοὶ ἐπλανήθησαν λέγοντες ὅτι οἱ Ἀρβανίταις εἶναι Ἰταλοί.

Ἐπειδὴ καὶ ἔχουν ὀλίγαις λέξεσι Ἰταλικαῖς καὶ ἐπειδὴ τοῦ ὀνομαζοῦν Ἀλβανοὺς τὰ ἓνα γένη, ἀπὸ τὸν ποταμὸν τάχα τῆς Ἰταλίας Ἀλβιν.

Αὐτοὶ ὅμως δὲν λέγονται εἰς τὴν γλῶσσάν τους Ἀλβανοὶ ἀλλὰ Σκηπιτάροι καὶ ὅταν ἐρωτῇ τινὰς ἓνα ἂν εἰξεύρη Ἀρβανίτικα λέγει: ντὶ σκίπ; ξέρεις Ἀρβανίτικα;

Ἀλβανοὶ ὅμως ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοὺς ξένους, ἐξ αἰτίας τῆς Ἀλβανουπόλεως τῶν Ῥωμαίων τῆς ὁποίας σώζονται τὰ ἐρεῖπια ὀλίγαις ὥραις ἔξω ἀπὸ τὸ Ἐλμπασάν.

1) Ἐτηρήσαμεν κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ χειρογράφου τὴν ὁρθογραφίαν ὅπως τὴν διατυπώνει ὁ Ψαλίδας.

Καὶ αὕτη ἴσως ἡ πόλις εἶχε κατοικηθῇ ἀπὸ Ἰταλοὺς καὶ ὅχι ὅλη ἡ Ἀρβανητιά.

Ἄλλοι λέγουν ὅτι οἱ Ἀρβανῆται εἶναι γένος Ἀσιατικὸν ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Κασπίας θαλάσσης.

Ἀλλὰ καὶ τοῦτοι ἀπατήθησαν ἀπὸ μερικαῖς λέξεις ἀνατολικαῖς, ὅπου ἔχουν καθὼς προαπέδειξα, καὶ ἀπὸ τοὺς Πελασγοὺς καὶ ἀπὸ ταῖς ἐκστρατεῖαις ὅπου ἔκαμαν τὸν καιρὸν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐπειδὴ ἡ Ἀρβανήτικη γλῶσσα ταῖς πρῶταις ἀναγκαῖες λέξεις ταῖς διεφύλαξε Σλαβωνικαῖς, καθὼς ἡ φωτιά, τὸ ξύλο, τρώγω, φιλεύω, χαϊδεύω, πίνω καὶ οἱ παρόμοιες, ἄπορον μόνον εἶναι τοῦτο ὅτι ἔχει καὶ μερικὲς λέξεις ὅπου δὲν εἶναι οὔτε Σλαβωνικὲς οὔτε Ἰταλικαῖς οὔτε Ἑλληνικαῖς οὔτε Ἀσιατικαῖς, καθὼς τὸ γουρούνι ὅπου τὸ ὀνομάζουν (ντ ἄρι) οἱ Ἑπειρῶτες Ἀρβανῆτες καὶ (θίου) οἱ Γκέκηδες καὶ τὸ κάθομαι (ρι) καὶ ἄλλα ἀκόμη καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων ὅπου προεῖπα δὲν ὁμοιάζει μὲ τὸν σχηματισμὸν τῶν γλωσσῶν ὅπου ἀπέδειξα,

Ἀθανάσιος Ψαλίδας

Γ

Καὶ ἤδη, μετὰ τὴν αὐτούσιον παράθεσιν τῆς περιγραφῆς τοῦ Ψαλίδας, θὰ ἠθέλομεν νὰ προσθέσωμεν λίγα μόνον γενικώτατα λόγια γιὰ νὰ ἐντοπίσωμεν τὸν ἀναγνώστην στὴν σπουδαιότητα τοῦ θέματος ποὺ ἔθιξε ὁ μέγας Ἰωαννίτης διδάσκαλος, καὶ τὰ ὅποια δὲν ἀποβλέπουν σὲ τίποτε ἄλλο παρὰ εἰς τὸ νὰ ἐντάξουν καὶ τὴν παραπάνω ἱστορικὴν μονογραφίαν τοῦ Ψαλίδας εἰς τὸ πλαίσιον μιᾶς βαθυτέρας μελέτης τῆς Ἑπειρωτικῆς προϊστορίας καὶ ἱστορίας. Τὸ ζήτημα δηλονότι τὸ ἐθνολογικὸν στὴν Ἀλβανία καὶ τὴν Ἑπειρο, ποὺ λόγῳ τῆς σπουδαιότητός του ἔθιξε καὶ ὁ Ψαλίδας μὲ τὴν προοπτικὴν τῆς ἐποχῆς του, τὸ ζήτημα τοῦ ἐποικισμοῦ διαφόρων φυλῶν, τὰ γλωσσολογικὰ δεδομένα τῶν διαφόρων φυλῶν καὶ ἐθνοτήτων, αἱ Σλαβικαὶ ἐπιδρομαὶ εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἑπειρον καὶ γενικὰ ἡ προϊστορικὴ πλαισίωσις καὶ ἔρευνα μὲ ἀνεπίδεκτα ἀμφισβητήσεως ἱστορικὰ κριτήρια, ἀποτελοῦν ἀκόμη καὶ μέχρι σήμερον ἀντικείμενον ἐπιστημονικῶν, γλωσσικῶν, ἱστορικῶν καὶ λαογραφικῶν ἐρευνῶν καὶ μελετῶν, χωρὶς νὰ φθάσουν εἰς ἱκανοποιητικὸν σημεῖον.

Οὕτω ἐπὶ παραδείγματι :

Ὁ Ferdinand Huppe ⁽¹⁾ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι ἀπόγονοι

1) H u p p e F e r d i n a n d, Über die Herkunft und Stellung der Albanie, Leipzig 1909.

τῶν ἀρχαίων Θρακῶν καὶ Ἰλλυριῶν, οἱ δέ : Nopsca Baron Frang (¹), Szamatolski (²) Fischer (³) καὶ Weigand (⁴), γιὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς ἐλαχίστους ἀπὸ τὴν πλειάδα τῶν συγχρόνων ἐρευνητῶν, πραγματεύονται τὸ ὅλον πρόβλημα ὑπὸ τὸν χαρακτηριστικὸν γενικὸν τίτλον :

«Εἶναι οἱ σημερινοὶ Ἀλβανοὶ ἀπόγονοι τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Θρακῶν ;»

Ὡσαύτως τὸ πρόβλημα τῆς Ἀλβανο - Σλαυϊκῆς (⁵) συμβιώσεως καθὼς καὶ τὸ τῶν ξένων γλωσσικῶν (⁶) στοιχείων στὴν Ἀλβανικὴ γλῶσσα ἀντικρύζονται στὴ σύγχρονον ιστοριοδιφικὴν, γλωσσικὴν καὶ λαογραφικὴν ἔρευνα ὡς ἀπαραίτητα ὑπόβαθρα γύρω ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ θέματος.

Τὸ σημεῖον τῆς Ἀλβανο - Σλαυϊκῆς συμβιώσεως ὡς καὶ τῶν ξένων γλωσσικῶν στοιχείων στὴν Ἀλβανικὴ ἔθιξε διὰ μακρῶν καὶ ὁ Ψαλίδας στὴν ἀνωτέρω μονογραφίαν τοῦ.

Ἀλλὰ ἡ ἔρευνα δὲν σταματᾷ ἕως ἐδῶ, γιὰτὶ μέσα στὸ γενικώτερον ἀντικρυσμα τοῦ θέματος δὲν μπορεῖ νὰ ξεχωρισθῇ καὶ ἡ ἱστορία τῶν δύο αὐτῶν χωρῶν—Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας—καὶ ἔτσι προβάλλει μοιραία ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἐξέταση καὶ ἔρευνα τῶν ἱστορικῶν καὶ προῖστορικῶν σχέσεων τῶν δύο χωρῶν.

Ἀπὸ ἀπόψεως γεωγραφικῆς, ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιμιξίας τῶν διαφόρων φυλῶν, ἀπὸ ἀπόψεως γλώσσης καὶ χαρακτῆρος κάμνει λόγον ὁ Ψαλίδας καὶ εἰς ἄλλο ἔργον του, τὴν Γεωγραφίαν (⁷).

1) Nopsca Baron Frang, Sind die heutigen Albanesen die Nachkommen der alten Illyrien? Ἐν: Zeitschrift für Ethnologie, 1914 σελ. 415 καὶ ἐφεξῆς.

2) Szamatolski, Albanien im Lichte neuer Forschung, 1910.

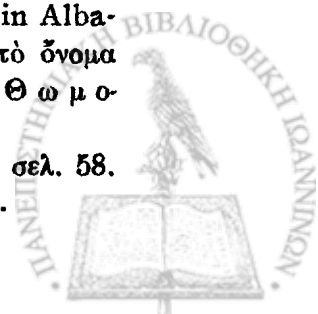
3) Fischer Emil, Sind die heutigen Albanesen die Nachkommen der alten Illyrien? Πρβλ. Zeitschrift für Ethnologie 1911 σελ. 564 καὶ 1913 σελ. 103.

4) Weigand, Balkanarchiv Leipzig, Τομ. I—III, 1914 σελ. 915 καὶ ἐφεξῆς. (Εἰς τὸν τρίτον ἰδίᾳ τόμον ἐδημοσιεύθησαν σπουδαῖα ἄρθρα διὰ τὸ ἐθνολογικὸν πρόβλημα ὑπὸ τὸν τίτλον: Sind die Albanesen nachkommen der Illyrien und Thraker?

5) Jokl Norbert, Slaven und Albanien, 1935.

6) Thum b, Über die griechische Elemente in den alten barbarischen Sprachen und in Albanischen, Strassburg, 1901, σελ. 155 καὶ ἐφεξῆς. Πρβλ. ὡσαύτως: Meyer, Die Lateinische Elemente in Albanischen, Strassburg, 1888, σελ. 804 καὶ ἐφεξῆς. Robert Helbig, Die Italienische Elemente in Albanesischen Sprache, Leipzig, 1903, σελ. 137. Χατζῆ Ἀντ., Πόθεν τὸ ὄνομα Σκιπετάρη; Πρβλ. Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1929, σελ. 107—111. Θωμὸς πούλ οὐ Ἰ., Πελασγικά, Ἀθῆναι, 1912 σελ. 870.

7) Ψαλίδας Ἀθ., Γεωγραφία. Πρβλ. Ἡπειρωτικὰ Χρονικά 1931 σελ. 58. Γ. Χαριτάκη — Ἡ Τουρκία εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὑπὸ Α. Ψαλίδα).

«Ἡ Ἀρβανιτιά, λέγει (¹), ἡμπορεῖ νὰ μοιρασθῇ εἰς δύο, εἰς ἄνω Ἀρβανητιά καὶ κάτω Ἀρβανητιά ἢ βόρειον Ἀρβανητιά καὶ νότιον Ἀρβανητιά. Ἡ νότιος ἐλέγετο τὸ πάλαι Ἡπειρος καὶ ἡ βόρειος Ἰλλυρικόν».

Καὶ κατωτέρω παρατηρεῖ (²) :

«Ἐνωθεύθησαν ὅμως οἱ Ἀρβανίταις ἀπὸ τοὺς Πελασγούς, κατὰ τὸν Στράβωνα, γένος νομαδικὸν τῆς Ἀσίας διωγμένον ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους καὶ εἰς τὴν Ἡπειρον κατοικῆσαν καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὁποῦ ἔκαμαν πολλαῖς καὶ διάφοραις ἀποικίαις καὶ εἰς τὸ μεσόγειον τῆς Ἡπείρου (³) καὶ εἰς τὰ παραθαλάσσια της».

Περὶ δὲ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἀλβανῶν προσθέτει τὰ ἑξῆς (⁴) ὁ μέγας τῆς Ἡπείρου διδάσκαλος.

«Ἡ ἄνω Ἀρβανητιά λέγεται μὲ ἓνα ὄνομα Γκεγγαριά καὶ οἱ κάτοικοι Γκέγγιδες. Τοῦτοι οἱ Γκέγγιδες διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τοὺς Ἡπειρώτας Ἀρβανίτας καὶ κατὰ τὸν ἱματισμὸν καὶ κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ κατὰ τὸν ὀργανισμὸν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν.

Οἱ Ἀρβανίταις ἐπειδὴ ἐνοθεύθησαν καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ ἀπὸ Ἕλληνας καὶ Πελασγούς ἐφύλαξαν καὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν τριῶν τούτων γενῶν, ἤγουν εἶναι πνευματώδεις, ἐκδικητικοὶ καὶ ὄχι ὀρμητικοί, προσεκτικοί, φειδωλοί, μικροπρεπεῖς, φιλοτάραχοι, ἀβασίλευτοι, ὑπομονητικοὶ κάθε σκληραγωγίας διὰ παραμικρὸν κέρδος, ἄπιστοι εἰς τὴν διοίκησιν διὰ τὰ χρήματα ὥς ξιπασμένοι εἰς αὐτά, κοινῶς ἀγράμματοι καὶ ἄτεχνοι καὶ ποταπῆς διαίτης.

Οἱ Ἀρβανίταις κλείνουν περισσότερον εἰς τὸν χαρακτῆρα τὸν Ἑλληνικὸν παρὰ εἰς τὸν Πελασγικὸν καὶ Ἰλλυρικόν, διὰ τὴν μεγάλην ἐπιγαμίαν ὅπου ἔκαμαν μὲ τοὺς Ἕλληνας ὁποῦ παραπολλοὶ ἑκατοίκησαν εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἡπειρον καὶ ἐβασίλευσαν εἰς αὐτὴν πολλοὺς χρόνους».

Διάφοροι ἐρευνηταὶ προσπαθοῦν μὲ βάσιν τὰς χωρογραφικὰς, λαογραφικὰς καὶ χαρτογραφικὰς ἐρεῦνας νὰ προσδιορίσουν τὰς μορφὰς τῶν ὁμαδικῶν ἐγκαταστάσεων, τὰ προγενέστερα στρώματα τοῦ πολιτισμοῦ μιᾶς χώρας ἢ μιᾶς περιοχῆς, νὰ ἀνεύρουν τοὺς τύπους ἐγκαταστάσεων, εἰδικῶς τοῦ

1) Αὐτόθι.

2) Ψαλίδα, Αὐτόθι σελ. 46.

3) N i l s o n M a r t, Studien zur Geschichte den alten Épeiros, 1910. Πρβλ. ὁσαύτως: K l o t z s c h C a r l, Épirotische Geschichte bis zum Jahre 280. v. Chr., Berlin 1911. (Τὸ περὶ Χαόνων κεφάλαιον τῆς ὥς ἄνω Ἱστορίας τοῦ Klotzsch μετεφράσθη ὑπὸ Εὐριπίδου Σούρλα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἡπείρου μέχρι τοῦ ἔτους 280 π. Χ.» καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημ. Ἰωαννίνων «Ἡπειρον» 1928, ἀριθ. φύλλων 2956—2961).

4) Ψαλίδα, Αὐτόθι σελ. 58.

Σλαυϊκοῦ καὶ Ἀλβανικοῦ, νὰ περιγράψουν ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα ποῦ εἶναι ἐρριζωμένα εἰς ἓνα λαὸν καὶ ἐπιζοῦν ὅλων τῶν πολιτικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἀναστατώσεων καὶ παραμένουν ζωντανὰ ὡς ἔκφρασις τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, νὰ ἀποσαφηνίσουν τῶν σλαυϊκῶν ⁽¹⁾ τοπωνυμίων ἰδίᾳ τὴν προέλευσιν καὶ νὰ συσχετίσουν μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν μεταναστευτικῶν καὶ ἐποικιστικῶν μετακινήσεων καὶ γενικὰ νὰ ἀνασύρουν τὸν πέπλον καὶ τὴν ἀχλὺν ποὺ περιβάλλει ὠρισμένους περιόδους τῆς ἱστορίας τῆς Ἀλβανίας καὶ Ἡπείρου καὶ μάλιστα τῆς προῖστορικῆς περιόδου.

Οἱ ξένοι ⁽²⁾ ἐρευνῆται θεωροῦν τοὺς Ἡπειρώτας λογίους περισσότερον καταλλήλους γιὰ μιὰ τέτοια ἔρευνα.

«Εἰς τὸν ξένον ἐρευνητὴν, παρατηρεῖ ὁ Stadtmüller ⁽³⁾, ἡ λαογραφικὴ ἔρευνα παρουσιάζει πολὺ μεγαλυτέρας ψυχολογικὰς δυσχερείας παρὰ εἰς τὸν γηγενῆ εἰς ὃν εἶναι ἀπὸ νεότητός του οἰκεῖα οἱ γλωσσικοὶ ἰδιωματισμοὶ καὶ ὁ παρὰ τῷ πληθυσμῷ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι. Διὸ καὶ διανοίγεται ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐντοπίαν ἔρευναν εὐρὺ καὶ εὐχάριστον πεδῖον ἐργασίας.

Τὰ μεγάλα αὐτὰ καὶ δυσχερῆ προβλήματα μόνον οἱ γηγενεῖς λόγιοι δύνανται νὰ ἐπιλύσουν.»

Ὁ Μέγας τῆς Ἡπείρου καὶ τοῦ Γένους διδάσκαλος Ψαλίδας μὲ τὴν προσωπικότητα τοῦ ὁποίου κυριαρχεῖται τὸ δεύτερον ἡμῖς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος στὴν Ἡπειρο, ἔθιξε, ἀνάμεσα στὴν πολυσχεδῆ δρᾶσί του, καὶ ἓνα ζήτημα ἐθνολογικὸν καὶ ἱστορικὸν σχετικὰ μὲ τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἡπειρο, ζήτημα ὅμως ποῦ φρονοῦμεν ὅτι οὔτε γιὰ τὴν ἐποχὴν του ἦτο λελυμένον, ἀλλ' οὔτε καὶ γιὰ τὴν σημερινὴν ἐπίσης ἐλύθη ἱκανοποιητικῶς.

Τὸ πρόβλημα αὐτὸ, ὥστερα ἀπὸ τὰς ἀδρομερὲς νύξεις ποὺ δίδει ὁ Ψαλίδας, εἶναι τοποθετημένον ἤδη στὰ πλαίσια μιᾶς συγχονισμένης καὶ προσανατολιστικῆς περαιτέρω προωθήσεως καὶ ἐρεῦνης.

Πάντως ὑπολείπονται πολλὰ ἀκόμη ὅχι μόνον, γύρω ἀπὸ τὸ θέμα ποὺ ἔθιξεν ὁ Ψαλίδας, ἀλλὰ καὶ γύρω ἀπὸ ἄλλα ἀκόμη σπουδαιότερα καὶ σχετικὰ τόσον μὲ τὰς διαφόρους φάσεις ὅσον καὶ μὲ τὴν προῖστορικὴν πρὸ παντὸς περίοδον τῆς Ἡπειρωτικῆς μας Ἱστορίας.

1) Seliscev, Ὁ σλαυϊκὸς πληθυσμὸς ἐν Ἀλβανίᾳ, Σόφια 1931. Πρὸβλ. καὶ Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ 1934, σελ. 245.

2) Stadtmüller, Τὰ προβλήματα τῆς ἱστορικῆς διερευνήσεως τῆς Ἡπείρου, Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ 1934, σελ. 140 καὶ ἐφεξῆς.

3) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι, σελ. 169.

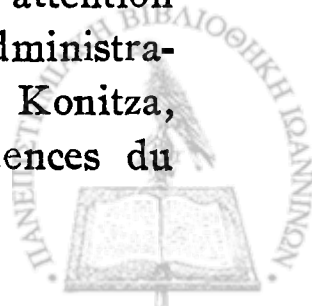
RÉSUMÉ DU CONTENU

Euripide Sourlas, La politique des Puissances Européennes en Épire (1840—1870).

L'auteur, ayant en vue de documents diplomatiques et de rapports de l'Archive du Ministère des Affaires Etrangères de l'Autriche, dans une introduction préliminaire esquisse l'orientation envers son sujet et un tableau vivant de la rivalité des Grandes Puissances en Épire pendant 1840—1870. Son matériel lui donne l'occasion de souligner l'antagonisme entre la diplomatie de l'Angleterre et celle de l'Autriche, procédant du dogme de la conservation de l'Empire Ottomane. Les documents en vue, jusqu'à présent inédits, constituent une contribution toute nouvelle à l'histoire moderne de l'Épire. En fin de son introduction l'a donne quelques insinuations concernat la manière de composition et l'esprit qu'on doit faire passer à travers la construction d'une histoire de l'Épire.

Du même auteur, Figures et personnalités du district de Konitza (Yanni Sourlas, Georges Christou, Théodose Christou et Kyrkas Papanicos).

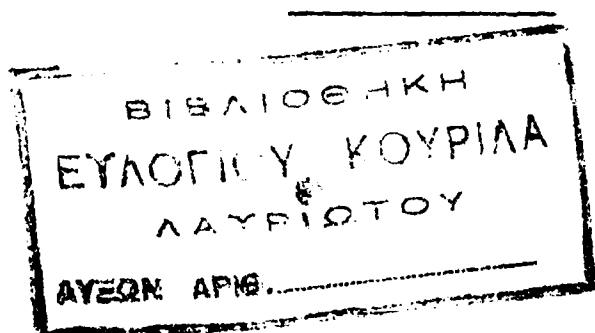
Disposant des documents historiques de son Archive familial, et, en plus, un nombre d'autres sources et de mémoires écrites et de légendes très importantes non publiées, l'a. tâche d'esquisser un tableau vif de ces personnalités et de leur activité durant la période de la souveraineté turque. Une attention toute particulière a été prêtée à l'activité politique et administrative de Yanni Sourlas, chef (Proëstos) du district de Konitza, ainsi qu'aux luttes de George Christou contre les licences du

fameux turcalbanais Silihtar Ponta. Telle l'importance de l'élément de connaissance du pays natal et de la publication des chants populaires inédits. L'esquisse est achevée par la biographie de Kyrkas Papanicos, frère de Kosta Grammaticos, secrétaire d'Ali Pacha, de nouvelles informations éclaircissent bien mieux l'arbre généalogique de Kosta Grammaticos.

Du même auteur, L'évêché de Pogoniani, exploits des épirotes inconnus et «Archéologie des Albanais» de Psalidas.

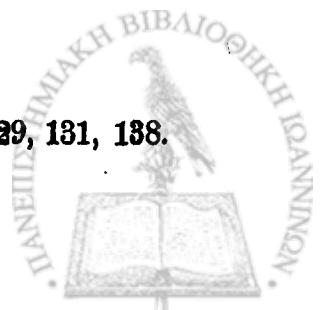
Puisant ses informations d'un manuscrit de XVII s. l'a. publie pour la première fois bien de renseignements sur l'ordre hiérarchique de certains épiscopaux de l'Épire, et en particulier le titre de l'évêque de Pogoniani. Suivent des informations se rapportant à des services inconnues des Épirotes à l'Épire pendant la guerre de la libération de Grèce (1821) et puisées de l'Archive des Combattants de la Bibliothèque Nationale de Grèce, et, en fin de toute l'étude l'a. fait paraître d'un manuscrit de l'Archive de la «Société historique et nationale de Grèce» des opinions jadis inconnues du grand épirote et Didascale national Psalidas sur l'origine des Albanais.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΙΣΤ' ΤΟΜΟΥ

Ἀβδῆ Πασᾶς 20,77.
 Ἀβδουλ Κερίμ Πασᾶς 75,76.
 Ἀγᾶ Πιρόνιος 41.
 Ἀγία Μαύρα 45,70.
 Ἀγκών 44.
 Ἀγραφα 73.
 Ἀγραφιώτης Γεώργιος 52.
 Ἀθανασίου Δημήτριος 163.
 Ἀθηναγόρας Μητροπολίτης 85.
 Ἀλεξανδρῆς Δημήτριος 52.
 Ἀλῆ-μπεης 140.
 Ἀλῆ Πασᾶς 27, 145, 210.
 Ἀλῆ Ριζᾶ Πασᾶς 10, 58.
 Ἀμπεντίν Σιαῖγος 15, 157, 158, 159, 166, 179.
 Ἀναγνωστόπουλος Γ. 204, 219.
 Ἀναγνώστου Ζησούλης 209.
 Ἀνήλιο (Χιονιάδων) 159.
 Ἀπολλωνία 223.
 Ἀρβανητιά νότιος ἢ Ἡπειρος 227.
 Ἀρβανητιά βόρειος ἢ Ἰλλυρικόν 227.
 Ἀρβανιτόβλαχοι 223.
 Ἀρίνα 158, 159.
 Ἀρχιεπίσκοπος Monsignor Ambrosio 97, 99.
 Ἀχμέτ Ἀγᾶς 137.
 Ἀχμέτ Πασᾶς 60, 69.
 Ἀχμέτ Ρασίμ Πασᾶς 33, 44, 45, 51, 84, 87, 100.
 Ἀχμέτ Χασάνμπεης 137.
 Ἀχμέτ Χατζῆ Ἀλῆ 65.
 Ἀχριδῶν Ἐπισκοπὴ 215.
 Βάγιας Γεώργιος 217.
 Βαρζέλης 51.
 Barker 95.

Barries 5, 8.
 Βαρτζομπάν 145, 148.
 Βασιλείου Μᾶρκος 163.
 Βεηζαδῆς Ἀπόστολος 189.
 Becker 103.
 Βελλᾶς Ἐπισκοπὴ 215.
 Βελῆ Μπεης (ιατρός) 60.
 Βόημε 220, 221, 222, 223.
 Beluzerkovich 66, 67.
 Weigand 226.
 Wiet 46.
 Βόρειος Σ. 13, 33.
 Βορυσθένης (ποταμός) 222.
 Βουθρωτοῦ Ἐπισκοπὴ 215.
 Brunenghi 46.
 Γαζῆς Γεώργιος 145.
 Γένουα 44.
 Γεωργάκης Κώστας 201.
 Γεωργίου Ἰωάννης 53.
 Γιαννούλης Βασιλάκης 163.
 Giurowich 19.
 Γιαννούλης Βασιλείου 163.
 Γιότης Γιώργης 163.
 Γιότης Δημήτριος 163.
 Γιότης Μήτσης 146.
 Γιακόπουλος Κωνσταντῖνος 52.
 Yonin 25, 64, 73, 74, 75.
 Γκέγκηδες 220, 225.
 Γκεγγαρία ἢ ἄνω Ἀρβανητιά 227.
 Γκόλιο 148.
 Γκότζος Νικόλαος 140.
 Γλυκέος Ἐπισκοπὴ 215.
 Γουμενίτσα 92.
 Γράμμος 107, 175.
 Γραμματικοῦ Νικολάκης 129, 131, 138.

Γραμματικὸς Κώστας 151.
Γρανίτσας Ἀνδρέας 52.
Γρίβας Γ. 216.
Γυφτοβρουσοῦλα (Βούρμπιανης) 194.

Δακία 222.

Δημάρatos Κύρκας 182, 184.
Δημάρatos Βασίλειος 184.
Δημάρatos Χρῖστος 184.
Δημάρatos Ἰωάννης 185, 200.
Δημάρatos Λουκάς 184.
Δημάρatos Ἀνδρέας 201.
Δημητρίου Κίτσος 52.
Δούμαρης Ἀνδρέας 181.
Δούμαρης Σήσης 129, 131.
Δρούβας Θεόδωρος 52.
Δρυῖνουπόλεως Ἐπισκοπή 215.

Eisenbach 33, 71.

Ἐλμπασάν (Ἀλβανούπολις) 223, 224.
Ἐμίν μπες 112, 131.
Ἐπίδαμνος 223.
Ἐτέμ Πασᾶς 12, 16, 33, 63, 64, 66, 70,
71, 76, 84, 85.

Ζάλιος ἢ Ζαλιόμπες Μπουρντάνης
158, 159, 170.

Ζανδὲς Ἰμὴν μπες

Ζάπγιανη 158.

Ζαφειρίδης Θεόδωρος 52, 53.

Ζαχαράκης Ἀνδρέας 52, 53.

Ζαχαρῆς Γιάντσος 142.

Ζαχαρῆς Γιώργης 163.

Ζέρμας Γιαννούλης 158.

Ζητοῦνι 132.

Ζιάκας (Καπετάν) 176, 177.

Zinkheisen 31.

Zwiedinek 13, 14, 15, 16, 25, 29, 33,
34, 36, 37, 51, 64, 71, 76, 79, 84, 86,
89, 90, 92, 93, 94, 95, 99, 160, 161.

Ζιούζουλη 138.

Ζωγράφου Ἀγαθὴ 142, 143.

Ζωγράφος Σωκράτης 152, 170.

Ἡπειρωτικὰ Χρονικά 48.

Θεοδωρίδης Θεόδωρος 41.

Θουκυδίδης 220, 221, 222, 223.

Θωμόπουλος Ἰωάννης 226.

Ἰλλυρικὸν 220, 223, 224, 225.

Ἰμὴν Πασᾶς 135.

Ἰμπραῖμ Πασᾶς 91, 93.

Ἰσμαήλ Πασᾶς 11.

Ἰστρος (ποταμὸς) 221.

Ἰωαννίνων Μητρόπολις 215.

Ἰωάννου Ζαχαρίας

Ἰωσήφ Μητροπολίτης 112, 181.

Κάγιας Γεώργιος 217.

Κάντσικο 175.

Καραγιάννης Τάκης 52.

Καράμπασης Κυριάκος 52.

Καραούλης Γεώργιος 52, 53.

Καρβασαράς 217.

Καραγκούνηδες 223.

Καραϊσκάκης 145.

Καργιές (Βούρη) 159.

Καταραχιᾶς Θανάσης 159.

Καψιμάλης Χρῖστος 132.

Κέρκυρα 70.

Κιαζήμ μπες 145.

Κιαζήμ Στάργιας 157.

Chiari 24, 25, 47, 81.

Clarendon 18.

Klotzsch Carl 227.

Κοντοπάσχος Ἰωάννης 216.

Κόρινθος 223.

Κοραῆς 220, 221, 222, 223.

Κόψης Τζίμος 200.

Κουγέας Σωκράτης 181.

Κουτσόβλαχοι 26, 27.

Κουτσονίκας Γιάννης 52, 53.

Κουτζαράκης Δημήτριος 52.

Crambon 26, 33, 45.

Κυπαρίσσης Ζήσης 210.

Κώτζης Χρῖστος 217.

Κώστας Γιάννης 216.

Κώτας Ζήση 140.

Λάζος (Καπετάν) — (Σέλτση Κονίτσης)
152, 170.

Λάμπρος Θύμιος 21.

Λάμπρος Σπυρίδων 4, 219.

Λάρισα 209.

Λευτεροχώρι (Μακεδονίας) 209.

Λιάκος (Βούρμπιανη) 170.
 Λιβόρνον 44.
 Λιάμπης Δημήτριος 131, 132.
 Λιατίφ ἐφένδης 133, 137.
 Λιόντος Ἀντώνιος 53.
 Limporani 48.
 Λισκάτσι 149.
 Λισκοβίκι 159.
 Λόκνιτσα (Βούρμπιανη) 194.
 Logworth 18, 20, 21.

 Μαβριπίνα (Βούρμπιανης) 194.
 Μάκας Κώστας 217.
 Μακρυνόρος 217.
 Μάλτα 44.
 Μαχμουτ Ἀγᾶς 61.
 Μελισσόπετρα (Πυρσόγιανης) 172.
 Μεμέτ μπης 156.
 Mendorf Pouilly 25, 43.
 Μεχμέτ Ρεσήτ Πασᾶς 112, 132, 133, 134, 135, 136.
 Μερσίν μπης 117, 170.
 Metzke 4, 5,
 Μέτσοβον 21.
 Metternich 9, 56.
 Meyer 226.
 Μονὴ Σπηλιᾶς 52.
 Μουσταφᾶ Ρεσήτ Πασᾶς 48.
 Μουσταφᾶ Σκενδέρμπης 60.
 Μουχτάραγας Ἐρσέκας 152.
 Μουχαμέτ Γιαγάμπης 139.
 Μουχαμέτ Σκενδέρμπης 60.
 Moritz Ritter 5.
 Μπάντρα 153, 177.
 Μπεκὺρ Ἀγᾶς 137.
 Μπεράτι 223.
 Μπιζανιαῖς 210, 221.
 Μπίντος Κώστας 217.
 Μπότζαρης Μᾶρκος 217.
 Μπριάτσα 158.
 Μποξιγράδι 159.

 Νάκου Μίχος 188, 209.
 Νάσιου Ἀδάμος 129, 131.
 Νάτσης Κώστας 147.
 Νεάπολις 44.
 Νετζίπ Κοστεβίστης 156.
 Νετζίπ μπης Μπουρντιάνης 157, 170.

Νιγκοβάνι 175.
 Νικολάου Ἰωάννης 218.
 Νικολάου Ζῆσος 132.
 Nicolesco 175.
 Νικολαΐδης Κλ. 27.
 Nilson Mart 227.
 Nietzsche 4.
 Νίτζικας Ζήσης 230.
 Νούτσης Γιώτης 204.
 Novalis 107.
 Νούτσης Δημοσθένης 163.
 Nopsca Bauen Frang 226.
 Norbert Jokl 226.
 Νταμπόρι (Πυρσόγιανης) 194.
 Νταβέλης 158.
 Νταλιάμπης Κιαβζέξης 151, 170.
 Ντέρτη (Καστάνιανης) 172.
 Ντόρα (Βούρμπιανης) 194.

 Οἰκονόμου Ἰωάννης 53.
 Ὅμερ Ἀγᾶς 61.
 Ὅσμαν μπης Ζαβαλιάνης 156, 157.
 Ὅσμαν Πασᾶς 41.

 Παλαβός 152.
 Παναγιώτου Ἰωάννης 53.
 Παπαδημήτρης Παπασωτήρης 196.
 Παπαϊωάννου Δημήτρης 196.
 Παπανδρέου Γ. 12.
 Παπαρίζος 183, 185.
 Παπαρηγόπουλος Κωνσταντῖνος 4.
 Παρθένιος Μητροπολίτης 85.
 Παρπαδίτσα (Βούρμπιανης) 194.
 Παλαιολόγος Β. Ἀνδρόνικος 213, 214, 215.
 Παπαγιάννης Γεώργιος 217.
 Πασαλίκιον Ἰωαννῶν 51.
 Πατσέλης Νικόλαος 145.
 Παπαχαράλαμπος Πανταζῆς 163.
 Παπανίκος Κύρκας 181, 193, 198, 210, 212.
 Pater Bonaventura 97.
 Pater Fortunato 97.
 Παπαχαρίσης Τζότζος 202, 205, 206.
 Πελασγοὶ 220, 222, 225.
 Πέτρου Χρῆστος 216.
 Πετζίγκαδος 194.
 Πλικάτι 151.

Πιλίσγιανη (Κονίτσης) 205.
 Πόδα ἢ Πόδες ἢ Πόντα (Λεσκοβικίου)
 119, 120, 135, 136, 138, 145.
 Πόγιαννη 156.
 Πορί (Βούρμπιανη) 194.
 Roujade Eugène 145.
 Πράξες Θύμιος 139.
 Πριάσοπο (Βούρμ.) 194.
 Πρέβεζα 223.
 Prokesch 9, 57, 81.
 Rouqueville 27.
 Πυρσόγιαννη 135, 136.
 Πωγωνιανῆς Ἐπισκοπὴ 213, 214.
 Πρωτόπαπας Γεώργιος 129, 131.
 Πρωτοπαπᾶς Χρηστάκης 132.

 Ραδοβίτσιον 73, 94.
 Ρεμπέλης Χαρ. 201.
 Ρεσῆδ Πασᾶς 54, 55.
 Ρίζος Γεώργιος 139.
 Ρίζος Κύρκας 210.
 Ρουστὲμ Πασᾶς 24, 80.

 Σαγιάδα 206.
 Σαλίμ Πασᾶς 80.
 Σαμαρίνα 158, 159.
 Σαμπάν μπες 173.
 Σαρανταπόρης Ἐμίνης 129.
 Seliscen 228.
 Σερασκεράτον Ρούμελης 55.
 Σιαμπάμπες Τσάτσης 178.
 Σιλιχτάρ Πόντα 135, 138, 145.
 Σιλιχτάρης Ρακήπης 119, 120, 136.
 Sir Henry Ward 19.
 Σιτάλκης 221.
 Σκενδέρης Κωνσταντῖνος 105.
 Σκούρης Γιάννης 152.
 Σκορβάλια (Βούρμ.) 194.
 Σλάβωνες 220, 221, 222.
 Σμόλιγκας 107, 158, 175, 177.
 Σμολένσκης (Στρατηγός) 89.
 Σόγιος Εὐάγγελος 53.
 Σουλτάν Μαχμούτ 134.—Σουλτᾶνος Μου-
 ρὰτ 175.
 Σούρλας Γιάννης 103, 129, 131, 133,
 437, 138, 139, 140, 151.
 Σούρλας Εὐριπίδης 3, 42, 43, 103, 141,
 145, 169, 181, 227.

Σούρλας Κώτας 140.
 Σούρλας Κώστας 187, 201, 208, 204.
 Σπυριδων Μητροπολίτης (Ἰωαννίνων) 40.
 Spengler 104, 108.
 Σπαχῆς Ἀναστάσιος 217.
 Σπύρου Μήλιος 217.
 Schönfeld 5.
 Σταύρου Μίχος 140.
 Statmüller 228.
 Στεργίου Ἀριστείδης 103.
 Στέργιος Φίλιππος 184.
 Στέργιος Γιάννης 184.
 Στεργιάδης Στέργιος 184.
 Στέργιος Μήτσης 206.
 Στάργιο (Κολώνιας) 173.
 Stuart 166.
 Στράβων 220, 221, 222, 223.
 Szamatolski 226.

 Tagore Rabindanath 167.
 Ταχίρης Ἀμπάξης 205.
 Τεναικὲς Δημήτριος 217.
 Τζατζὶς μπες 147.
 Τζεπέλης Ζήσης 163.
 Τζοανόπουλος 20.
 Τζούκαλης Ζήσης 195.
 Τζούμας Χρήστος 184.
 Τόγκας Χρήστος 140.
 Thumb 226.
 Τσαρισόβα 200.
 Τσέρος 200.
 Τζίμες 159.
 Τσίλας Χρήστος 163.
 Τούρνοβον (Κονίτσης) 149.

 Φάρσαλα (Θεσσαλίας) 223.
 Φεήμ-μπες Μπουρντάτης 170.
 Philipson 175.
 Fischer Emil 226.
 Von Beust 25, 27, 29, 33, 50, 62, 73,
 76, 84, 88, 87, 89, 90, 92, 93, 94, 95,
 99, 102.
 Von Buol Schauenstein 33, 48.
 Von Bruck 23, 48, 49.
 Φουὰτ Πασᾶς 55.
 Φουὰτ Ἐφένδης 23.
 Φούρκα (Κονίτσης) 158.
 Φραγκούδης 69, 79.

Haas Ferdinand 9, 58, 72, 81.

Hahn 8, 33, 56, 60.

Χαητάραγας 209.

Χακίμ ἐφένδης 135.

Χαλήλ Πασᾶς 52.

Χάρης Πέτρος 4.

Χαριτάκης Γεώργιος 226.

Χασάν μπης 136.

Χατζῆς Ἀντώνιος 226.

Hölderlin 106.

Χιμάρας Ἐπισκοπή 215.

Χιονιάδες 149.

Χολέβας 152.

Χορμόβας 158.

Χουρσίτ Πασᾶς 145.

Hussong 166.

Χουσεῖν μπης 187.

Huppe Ferdinand 225.

Χρήστου Ἀνδρέας 174, 175.

Χρήστου Ἀδάμος 141.

Χρήστου Ἀπόστολος 141, 193.

Χρήστου Ἀναστάσης 143.

Χρήστου Κ. Βασίλειος 105, 107, 143, 145, 169.

Χρήστου Κ. Γιώργης 141, 142, 145, 147, 150, 155, 157, 160, 138.

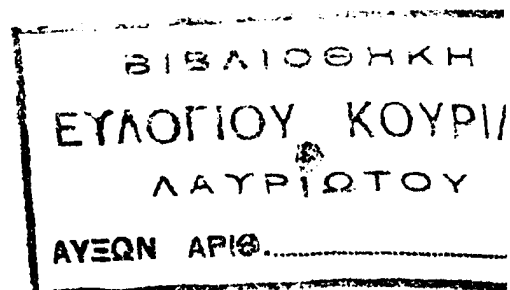
Χρήστου Γιαννάκης 144.

Χρήστου Θεοδόσης 178, 179.

Χρήστου Γ. Κωσταντῆς 141, 143, 144, 145, 146, 147, 151, 177.

Χρήστου Μάνθος 143.

Ψαλίδας Ἀθανάσιος 219, 220, 221, 222, 224, 225, 226, 227, 228.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΣΤ' ΤΟΜΟΥ

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ε Ι Α Ι

Εὐριπίδου Σούρλα, Ἡ Πολιτικὴ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων
ἐν Ἡπείρῳ (Περίοδος 1840—1870).

Ἐπὶ τῇ βάσει διπλωματικῶν ἐγγράφων καὶ ἐκ-
θέσεων τοῦ Ἀρχείου Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας
(Βιέννη), τὸ πρῶτον ἐκδιδομένων 3—102

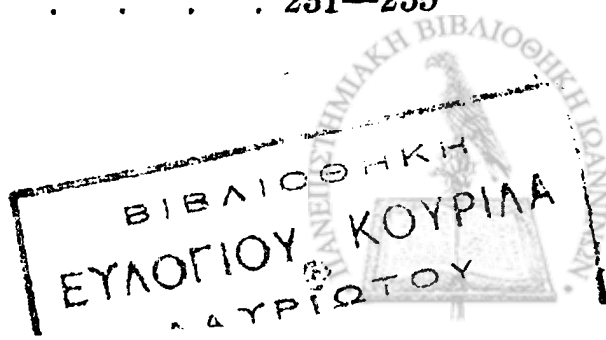
ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Εὐριπίδου Σούρλα , Γιάννης Κ. Σούρλας	103—140
» » Γιώργης Κ. Χρήστου	141—168
» » Θεοδόσης Χρήστου	169—180
» » Κύρκας Παπανίκου . , , . .	181—212

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Εὐριπίδου Σούρλα , Ἡ Ἐπισκοπὴ Παγωνιανῆς	213—215
» » Ἀνθραγαθίαι ἀγνώστων Ἡπειρωτῶν.	216—218
» » Ψαλίδα Ἀθ. «Ἀρχαιολογία τῶν Ἀρβανιτῶν»	219—228

Chroniques Épirotes — Résumé du Contenu	229—230
Πίναξ τῶν ὀνομάτων τοῦ ΙΣΤ' Τόμου	231—235

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ	ΑΡΧ.	1.205.000.000
ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ (τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1939)	>	10.800.000.000

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΠΥΡ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Προεξόφλησις συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων εἰς διαταγήν, τοκομεριδίων καὶ ἄλλων οἰωνδῆποτε ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν τίτλων.

Ἀγορὰ καὶ πώλησις ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος.

Δάνεια καὶ πιστώσεις δι' ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ ἐπὶ ἐνεχύρῳ δημοσίων χρεωγράφων, μετοχῶν καὶ ὁμολογιῶν ἐταιρειῶν, ἐμπορευμάτων καὶ ἐνεχυρογράφων.

Προκαταβολαὶ ἐπὶ φορτωτικῶν καὶ πιστώσεις πρὸς παραλαβὴν φορτωτικῶν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ.

Καταθέσεις ὀψεως, προθεσμίας καὶ διαρκεῖς εἰς δραχμάς.

Καταθέσεις Ταμιευτηρίου εἰς δραχμάς.

Τηλεγραφικαὶ καὶ ταχυδρομικαὶ ἐντολαὶ πληρωμῆς ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἐκδοσις πιστωτικῶν ἐπιστολῶν.

Ἐκδοσις ἐπιταγῶν ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Εἰσπραξις συναλλαγματικῶν, γραμματίων εἰς διαταγήν, ἐπιταγῶν, φορτωτικῶν καὶ ἄλλων ἀξιῶν.

Ἀγορὰ καὶ πώλησις μετοχῶν καὶ ὁμολογιῶν ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ Ἀθηνῶν διὰ λογαριασμόν τρίτων.

Φύλαξις χρηματογράφων παντὸς εἴδους.

Ἐκμίσθωσις χρηματοκιβωτίων πρὸς φύλαξιν τίτλων καὶ τιμαλφῶν ἀντικειμένων.

Παροχὴ ἐγγυήσεων ὑπὲρ τρίτων.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΟΛΩ

ΔΡΧ. 1.950.000.000

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΑΡΕΧΕΙ :

- Βραχυπρόθεσμα καλλιεργητικά δάνεια.
- Μεσοπρόθεσμα καὶ Μακροπρόθεσμα δάνεια διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐφοδίων τῶν ἀγροτῶν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν κτημάτων.
- Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ γεωργικῶν προϊόντων.

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ :

- Προστατεύει τὴν τιμὴν τῶν γεωργικῶν προϊόντων καὶ μεσολαβεῖ διὰ τὴν διάθεσιν των ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν κατανάλωσιν.
- Ἐνισχύει τὴν κτηνοτροφίαν, συροτροφίαν, μελισσοκομίαν, δενδροκομίαν καὶ λοιποὺς γεωργικοὺς πλουτοπαράγωγικοὺς κλάδους.
- Καθοδηγεῖ μὲ τὰς Γεωπονικὰς τῆς ὑπηρεσίας τὸν ἀγροτικὸν κόσμον καὶ ἐποπτεύει τοὺς Συνισμοὺς, ἐνισχύουσα τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συνεταιριστικοῦ πνεύματος.
- Ἀσφαλίζει τὰ γεωργικὰ προϊόντα κατὰ κινδύνων πυρός.

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ :

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ : 3 3/4 % μέχρις 100.000 δραχμῶν

ΟΨΕΩΣ : 3 1/2 %

ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ . : 4 1/2 % — 6 %

Τὰ ἐπιτόκια προθεσμίας ποικίλλουν ἀναλόγως τῆς προθεσμίας τῆς καταθέσεως,

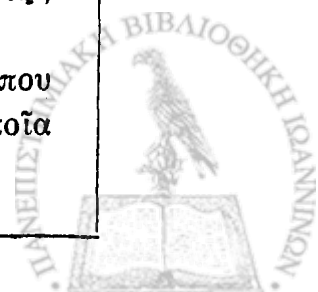
Αἱ καταθέσεις ἔχουσαι ἀσφάλειαν τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἐγγύησιν τοῦ Κράτους καὶ ἀπαλλασσόμεναι τελῶν χαρτοσήμου ἐνεργοῦνται εἰς :

ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ : Ἐν Ἀθήναις, ὁδὸς Πανεπιστημίου 31.

ΤΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ : Ἐν Θεσσαλονίκῃ, Ἰωαννίνοις, Λαρίσῃ, Μυτιλήνῃ, Χανίοις, Ἡρακλείῳ, Ρεθύμνῃ, Ἀγίῳ Νικολάῳ, Βάμῳ, Σέρραϊς, Δράμα, Καβάλλα, Ξάνθῃ, Κορδίττῃ, Ἀγρινίῳ, Εὐλοκάστρῳ, Λαμίᾳ, Διδυμοτείχῳ, Τριπόλει.

ΤΑΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ : Εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν Ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τὰ ὅποια καὶ τὴν ἀντιπροσωπεύουν.

ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΟΥΤΣΙΑ

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΣΤ' ΤΟΜΟΥ

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ε Ι Α Ι

Εὐριπίδου Σούρλα, Ἡ Πολιτική τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων
ἐν Ἡπείρῳ (Περίοδος 1840—1870).

Ἐπὶ τῇ βάσει διπλωματικῶν ἐγγράφων καὶ ἐκ-
θέσεων τοῦ Ἀρχείου Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Αὐστρίας
(Βιέννη), τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενων 3—102

ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

<i>Εὐριπίδου Σούρλα</i> , Γιάννης Κ. Σούρλας	103—140
» » Γιώργης Κ. Χρήστου	141—168
» » Θεοδόσης Χρήστου	169—180
» » Κύρκας Παπανίκου	181—212

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

<i>Εὐριπίδου Σούρλα</i> , Ἡ Ἐπισκοπὴ Πωγωνιανῆς	213—215
» » Ἀνθραγαθίαι ἀγνώστων Ἡπειρωτῶν.	216—218
» » Ψαλίδα Ἀθ. «Ἀρχαιολογία τῶν Ἀρβανιτῶν»	219—228

Chroniques Épirotes - Résumé du Contenu	229—230
Πίναξ τῶν ὀνομάτων τοῦ ΙΣΤ' Τόμου	231—235

